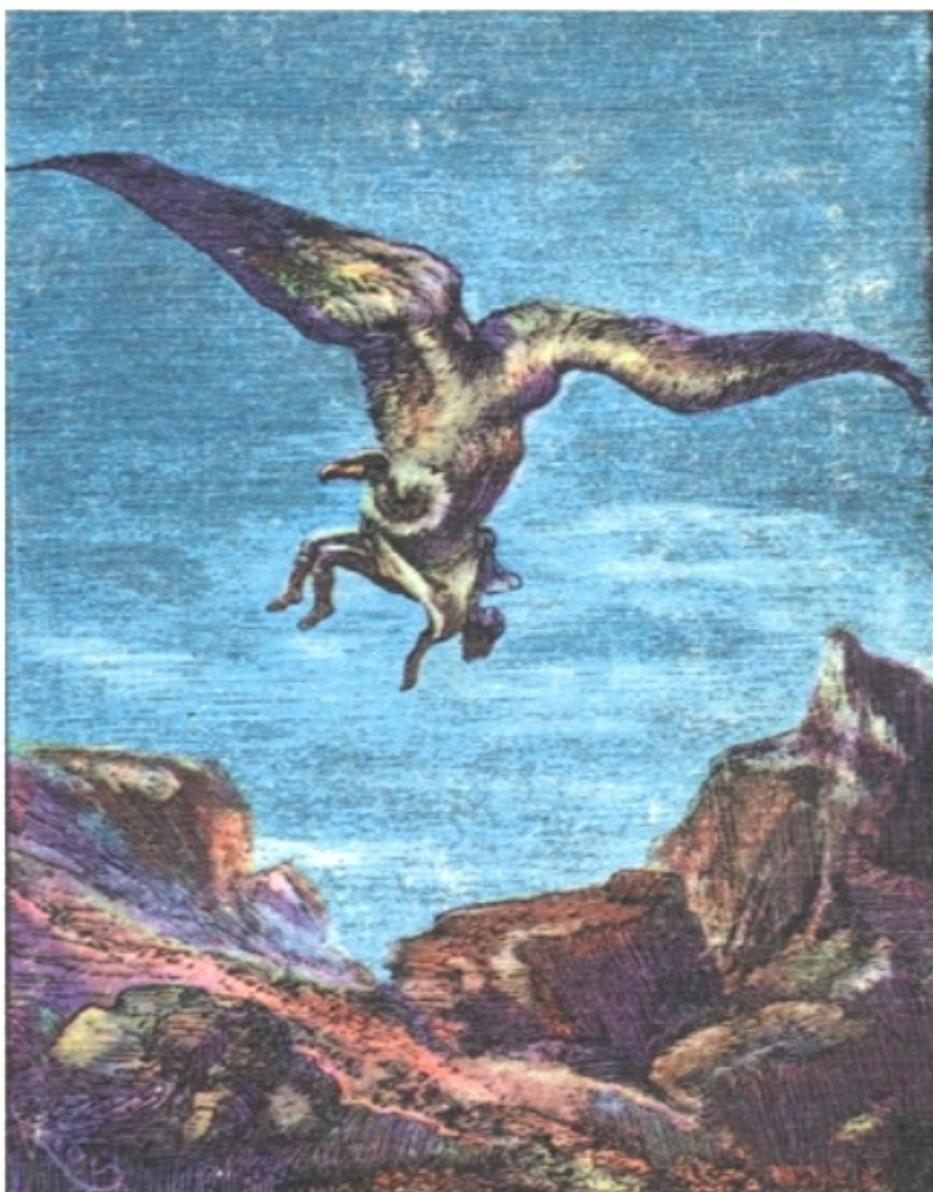

Jules Verne

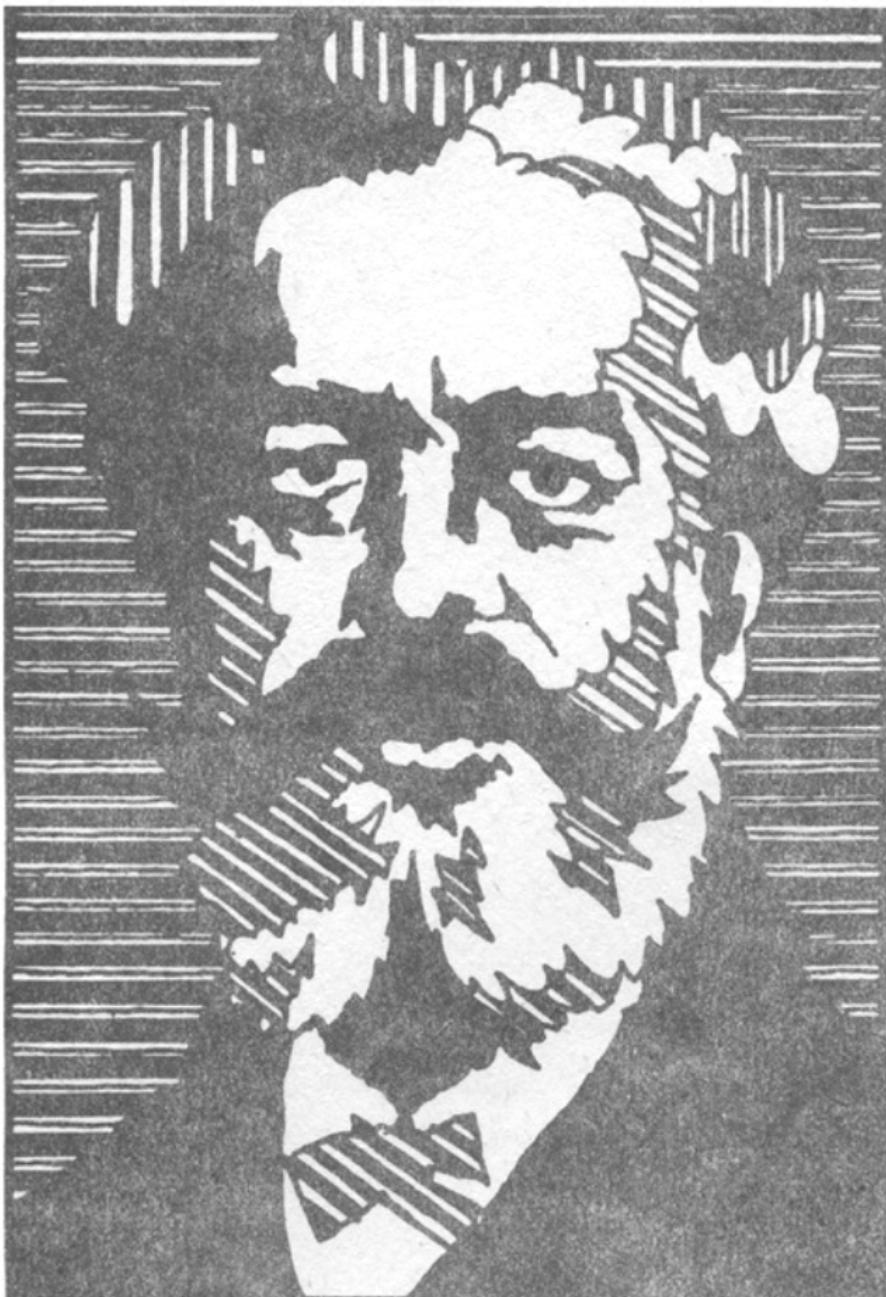
**Copiii căpitanului Grant
Volumul 1**

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

28

Jules Verne
Copiii căpitanului Grant

Volumul 1

În românește de M. Petroveanu și C. Toescu

Prezentarea grafică: Val Munteanu

Editura Ion Creangă

1981

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

Balance-Fish

La 26 iulie 1864, zi în care bătea o briză puternică de miazănoapte, un iaht minunat înainta cu toată viteza pe apele Canalului de Nord. Pe arborele artimon fâlfâia steagul Angliei; în vârful catargului cel mare, pe un alt steguleț, fluturau inițialele E. G., brodate în aur și încoronate cu semnele ducale. Iahtul se numea *Duncan* și aparținea lordului Glenarvan, unul din cei șaisprezece pairi scoțieni din Camera Lorzilor și totodată membrul cel mai distins al *Royal-Thames-Yacht-Club*-ului, club cu mare faimă în întreg Regatul Unit.

Pe bord se aflau lordul Eduard Glenarvan cu Tânăra lui soție, lady Helena, și unul din verii săi, maiorul Mac Nabbs.

Duncan, recent construit, navigase într-o călătorie de probă la câteva mile depărtare de golful Clyde și se pregătea tocmai să se înapoieze la Glasgow; insula Arran se vedea la orizont, când marinarii de veghe semnală un pește uriaș care se zbenguia greoi pe urmele iahtului. Căpitanul John Mangles îl înștiință pe lordul Eduard. Acesta urcă imediat pe punte împreună cu maiorul Mac Nabbs și-l întrebă pe căpitan ce viata crede că ar putea fi.

— Milord, cred că este un rechin de o mărime apreciabilă, răspunse John Mangles.

— Un rechin în aceste ținuturi! exclamă surprins Glenarvan.

— Se prea poate, răspunse căpitanul. Peștele acesta face parte dintr-o specie de rechini pe care o întâlnești în toate mările și la orice latitudine. E aşa-zisul „balance-fish”¹. Și pun rămășag că avem de-a face cu unul din acești pești blestemați! Putem încerca să-l vânăm; bineînțeles dacă milord consimte și dacă această vânătoare e pe placul lady-ei Glenarvan. Atunci vom ști precis despre ce e vorba.

— Care-i părerea dumitale, Mac Nabbs? îl întrebă lordul Glenarvan pe maior. Să încercăm aventura?

— Sunt de aceeași părere cu dumneata, răspunse liniștit maiorul.

— De altfel, continuă John Mangles, am face foarte bine să mai curățăm apele de câte una din dihaniile acestea grozave. Să nu scăpăm ocazia. Vom avea un spectacol strașnic și, în același timp, vom face și o faptă bună.

— Bine, John! răspunse lordul, și trimise s-o cheme pe lady Helena, care, îspită de perspectiva unei vânători aventuroase, urcă imediat pe punte.

Marea era liniștită; puteai foarte ușor să urmărești la suprafața ei mișcările repezi ale peștelui, care aci se afunda, aci țâșnea afară cu o forță uimitoare. John Mangles dădu ordinele necesare. Marinarii aruncară peste parapetul tribordului o parămă groasă, la capătul căreia era legată o cange cu o halcă de slănină ca momeală. Rechinul, deși se afla la o depărtare de vreo cincizeci de coți, adulmecă momeala cu lăcomie și se apropie repede de ea. I se vedea înnotătoarele, cenușii la vîrf și negre la bază, bătând valurile cu putere, în timp ce cu coada își menținea cu precizie direcția. Pe măsură ce înainta, i se vedea mai clar ochii enormi și bulbucați, aprinși de poftă, iar când se întorcea, fălcile lui căscate dezveleau patru șiruri de dinți. Capul lui mare părea un ciocan uriaș aşezat în vîrful unui mâner. John Mangles nu se înșelase; era într-adevăr cel mai lacom animal din familia rechinilor, supranumit de englezi „balance-fish” – peștele-balantă.

Pasagerii și marinarii de pe *Duncan* urmăreau cu mare atenție mișcările rechinului. În curând, animalul ajunse în preajma căngii; se răsturnă pe spate pentru a însfăca mai bine slănia și, într-o clipă, momeala enormă dispărută în gâtlejul său uriaș. Vîrful în formă de undiță al căngii se înfipse în el și rechinul se răsuci furios, izbind cu putere cablul; marinarii îl ridicări atunci cu ajutorul unei macarale, care era legată la capătul vergei mari. Văzându-se smuls din apă, animalul se zbătea cu violență. Dar fu înfrânt. O frângie prevăzută cu un laț îi infășură coada, paralizându-i mișcările. Câteva clipe mai târziu, peștele fu tras peste bord și aruncat pe puntea iahtului. Îndată, unul dintre marinari se apropiu de el cu băgare de seamă și, cu o puternică lovitură de topor, îi reteză coada enormă.

Vânătoarea se terminase; nu mai aveau de ce să se teamă de monstru, într-adevăr, marinarii îi veniseră de hac, dar curiozitatea lor nu era încă satisfăcută deoarece pe bordul oricărui vas e obiceiul să se cerceteze cu atenție stomachul rechinilor. Marinarii, care le cunosc lăcomia, se așteaptă întotdeauna la surpreze și așteptarea le este deseori împlinită.

Lady Glenarvan nu voi să asiste la această „explorare” respingătoare și se duse din nou pe dunetă. Rechinul se mai zbătea încă; avea zece picioare lungime și cântărea mai mult de șase sute de livre. Lungimea și greutatea lui nu sunt deloc neobișnuite. Dar dacă „balance-fish”, cum i se mai zice

acestei specii de rechin, nu e socotit printre uriașii speței, în schimb, este unul dintre cei mai de temut.

Fără altă ceremonie, burta peștelui uriaș fu despicate din două lovitură de secure. Cangea îi pătrunse până în stomac, care era complet gol: animalul postise cu siguranță de multă vreme și marinarii, dezamăgiți, voiau să-i arunce resturile în mare, când, deodată, un obiect grosolan, lipit de măruntaiele rechinului, atrase atenția șefului de echipaj.

— Vreun pietroi, înfulecat de dihania asta, ca să mai câștige ceva greutate, răspunse unul dintre marinari.

— Ba, spuse un altul, e cu siguranță o ghiulea pe care blestematul de pește a înghițit-o și pe care n-a mai putut-o mistui.

— Ia mai tăceți din gură, le răspunse Tom Austin, secundul iahtului, nu vedeți că animalul acesta era un bețiv sadea și că a sorbit nu numai vinul, ci și sticla, ca nu cumva să piardă vreun strop?

— Cum! exclamă lordul Glenarvan. Rechinul are o sticlă în stomac?

— O sticlă adevărată, îi răspunse șeful echipajului. Dar se vede clar că nu-i scoasă din beci...

— Ei bine, Tom, continuă lordul Eduard, scoate-o cu băgare de seamă. Sticlele care plutesc pe mare conțin deseori documente de preț

— Crezi? spuse maiorul Mac Nabbs.

— Cred cel puțin că se poate întâmpla.

— O, nu te contrazic defel! răspunse maiorul. Poate că și în aceasta se ascunde o taină.

— O vom afla îndată, îi întoarse vorba Glenarvan. Ei, ei, Tom?

— Iat-o! exclamă secundul, arătându-i obiectul diform pe care-l scosese, nu fără trudă, din stomacul rechinului.

— Bine, spuse Glenarvan, spălați-o și aduceți-o pe dunetă.

Tom îndeplini ordinul, și sticla, descoperită în împrejurări atât de ciudate, fu așezată pe masa din careu, în jurul căreia se adunară lordul Glenarvan, maiorul Mac Nabbs, căpitanul John Mangles și lady Helena, căci, după cum se știe, o femeie este totdeauna cât de cât curioasă.

Pe mare, orice intervine în monotonia unei călătorii constituie un eveniment.

Se lăsă un moment de tacere. Fiecare cerceta cu privirea epava aceasta fragilă. Ascundea ea taina unui întreg dezastru, sau era numai un mesaj neînsemnat, lăsat în voia valurilor de vreun navigator fără altă treabă?

Trebuiau să afle ce cuprindea, și Glenarvan se apucă imediat să cerceteze sticla, luând de altfel și toate măsurile de precauție necesare în asemenea împrejurări; s-ar fi spus că era un judecător de instrucție, cercetând amănuntele caracteristice într-o afacere gravă. Lordul avea dreptate să procedeze astfel, căci amănuntul cel mai neînsemnat în aparență poate să ducă deseori la descoperiri importante.

Înainte de a fi cercetată pe dinăuntru, sticla fu examinată pe dinafara. Avea un gât subțire, dar rezistent, în jurul căruia se afla un capăt de sărmă mâncată de rugină; pereții ei, foarte groși, în stare să suporte o presiune de mai multe atmosfere, arătau în mod sigur că este adusă de undeva de la țară. Podgorenii din Aix sau Epernay, de exemplu, rup cu asemenea sticle picioarele scaunelor, fără ca pe ea să rămână vreo zgârietură. Așa se explică faptul că poate îndura nevătămată încercările cine știe cărei pribegii îndelungate.

— O sticlă a firmei Cliquot, doar atât rosti maiorul.

Și cum se pricepea la vinuri, toți îi primiră afirmația fără să-l contrazică.

— Dragul meu maior, îi răspunse Helena, la ce ne ajută să știm ce fel de sticlă e, dacă nu știm de unde vine?

— Draga mea, îi spuse lordul Eduard, o vom afla și, în orice caz, putem spune de pe acum că vine de departe. Privește piatra depusă pe ea, substanțele mineralizate, ca să spun aşa, sub acțiunea apei de mare! E semn că sticla a stat multă vreme în ocean înainte de a fi fost înghițită de rechin.

— Nu pot să nu fiu de părerea dumitale, îl aprobă maiorul, „vasul” acesta fragil numai protejat de învelișul de piatră a putut fi în stare să facă un drum atât de lung.

— Dar de unde vine? întrebă lady Glenarvan.

— Așteaptă, draga mea Helena, așteaptă; cu asemenea sticle trebuie să ai răbdare. Cred că nu mă însel deloc dacă am să afirm că ea singură ne va da răspuns la toate întrebările.

Spunând aceste cuvinte, Glenarvan începu să zgârie stratul de piatră ce acoperea gâtul sticlei; îndată apăru dopul, mâncat însă în bună parte de apa mării.

— Prost lucru, constată Glenarvan. Dacă se află înăuntru vreo hârtie, apoi trebuie să fie roasă și de nedescifrat.

— Ne putem aștepta la aşa ceva, fu de părere și maiorul.

— Voi adăuga, reluă Glenarvan, că sticla aceasta prost astupată trebuia fără doar și poate să se ducă la fund, și noroc că a înghițit-o rechinul care ne-a adus-o pe *Duncan*.

Glenarvan scoase hârtiile cu băgare de seamă

— Fără îndoială, răspunse John Mangles. Totuși, ar fi fost mai bine să pescuim în mare, la o longitudine și latitudine precise. Atunci am fi putut recunoaște drumul parcurs, după curenții atmosferici și marini respectivi; dar cu rechinii aceștia, care înoată împotriva vântului și a fluxului, nu mai poți să ști despre ce e vorba.

— Vom vedea imediat, îi liniști Glenarvan.

Scoase dopul cu cea mai mare grijă și un puternic miros de sare se răspândi pe punte.

— Ei? întrebă lady Helena.

— Da, spuse Glenarvan, nu m-am înșelat! Sunt hârtii

înăuntru.

- Documente, documente! exclamă lady Helena.
- Numai că, o întrerupse Glenarvan, documentele par roase de umezeală și sunt cu neputință de scos pentru că sunt lipite de pereții sticlei.
- S-o spargem atunci, propuse Mac Nabbs.
- Aș vrea mai degrabă s-o păstrez neatinsă, replică Glenarvan.
- De aceeași părere sunt și eu, răspunse maiorul.
- Fără îndoială, vorbi lady Helena, dar conținutul e mai prețios decât sticla; mai bine-o sacrificăm pe ea decât documentul.
- Milord, să-i spargem numai gâțul, sugeră John Mangles, și asta ne va îngădui să scoatem nevătămat și documentul.
- Chiar aşa, dragul meu Eduard! strigă lady Glenarvan.

Era greu să procedezi altfel și, cu orice risc, lordul se hotărî să spargă gâțul prețioasei sticle. Trebui să se folosească însă de un ciocan, căci substanțele depuse se întăriseră ca piatra. În curând, cioburile căzură pe masă; înăuntrul sticlei zăriră mai multe bucăți de hârtie, lipite unele de altele. Glenarvan le scoase cu băgare de seamă, ledezli una de alta și le întinse pe masă, în timp ce lady Helena, maiorul și căpitanul se înghesuiau în jurul lui.

Capitolul II

Cele trei documente

Pe aceste petice de hârtie, pe jumătate distruse de apă de mare, se puteau vedea doar câteva cuvinte, resturi indescifrabile ale unor rânduri aproape în întregime sterse.

Timp de câteva minute, lordul Glenarvan le cercetă cu atenție: le întorcea când pe o parte când pe alta, le ridică la lumină, căuta cele mai mici urme de litere neatinse de apă. Apoi își privi atent prietenii care-l urmăreau cu neliniște.

— Sunt aici, spuse el, trei texte deosebite, probabil trei copii ale aceluiși document, traduse în trei limbi, una în engleză, alta în franceză și a treia în germană. Cele câteva cuvinte care au rezistat nu lasă nicio îndoială în această privință.

- Dar cuvintele acestea au măcar vreun înțeles? întrebă lady Glenarvan.
- Greu de spus, draga mea, cuvintele scrise în documente sunt departe de a fi complete.

— Poate că documentele se completează între ele? își dădu părerea maiorul.

— Așa ar fi normal, răsunse John Mangles. Nu se poate ca apa să fi ros rândurile exact în același loc; și atunci, apropiind frânturile de frază, le vom găsi un înțeles.

— Așa o să și facem, hotărî lordul Glenarvan, dar să procedăm metodic. Priviți întâi documentul englez.

Rândurile și cuvintele erau aşezate, în primul document, astfel:

sink	62	Bri	gow
	aland		stra
skipp		Gr	
and		that monit	of long
	lost		ssistance

— Aceasta nu spune mare lucru, rosti maiorul cu un aer dezamăgit.

— Orice-ar fi, răsunse căpitanul, e scris în engleză.

— Nu încape nicio îndoială, spuse lordul Glenarvan, cuvintele *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost* au rămas intacte; *skipp* formează cu siguranță cuvântul *skipper* și e vorba de un domn Gr... probabil căpitanul unui vas naufragiat².

— Să mai adăugăm, spuse John Mangles, și cuvintele monit și ssistance³, al căror înțeles e evident.

— Ei, atunci avem ceva, se bucură lady Helena.

— Din păcate, răsunse maiorul, ne lipsesc rânduri întregi. Cum să aflăm numele vasului scufundat și locul naufragiului?

— Le vom găsi, îi asigură lordul Eduard.

— Desigur, replică maiorul, care era totdeauna de părere tuturor, dar cum?

— Completând un document cu altul.

— Să încercăm! exclamă lady Helena.

Al doilea petic de hârtie, și mai ros decât cel dintâi, nu prezenta decât câteva cuvinte izolate și aşezate în felul următor:

7 Juni		Glas	
	zwei		atrosen
		graus	
		bringt ihnen	

— E scris în nemțește, spuse John Mangles, de îndată ce-și aruncă ochii pe hârtie.

— Cunoști această limbă, John? îl întrebă Glenarvan.

— La perfecție, milord.

— Spune-mi atunci, ce înseamnă aceste câteva cuvinte?

Căpitanul cercetă documentul cu atenție și spuse:

— Întâi, iată-ne fixați asupra datei evenimentului: 7 juni înseamnă 7 iunie, și apropiind această cifră de numărul 62 din documentul englez, avem data completă: 7 iunie 1862.

— Foarte bine! exclamă lady Helena. Mai departe, John!

— În același rând, reluă Tânărul căpitan, se găsește cuvântul *Glas*, care, dacă îl alăturăm cuvântului *gow* din primul document, ne dă *Glasgow*. Deci e vorba, evident, despre un vas din portul Glasgow.

— Astă-i și părerea mea, răsunse maiorul.

— Al doilea rând din document lipsește în întregime, continuă John Mangles. Dar în cel de-al treilea văd două cuvinte însemnate: *zwei*, adică doi, și *atrosen*, sau mai binezis *matrosen*, care în germană înseamnă „marinari”.

— Adică, întrebă lady Helena, ar fi vorba de un căpitan și doi marinari?

— Probabil, răsunse lordul Glenarvan.

— Vă mărturisesc, milord, reluă căpitanul, că următorul cuvânt, graus, mă pune în încurcătură. Nu știu cum să-l traduc. Poate că cel de-al treilea document o să ne lumineze. În ceea ce privește ultimele două cuvinte, ele se explică ușor. *Bringt ihnen* înseamnă „dați-le”; alăturând cuvintele acestea de cuvântul englez corespunzător, adică cuvântul *assistance*, așezat ca și ele în al șaptelea rând al documentului, expresia „dați-le ajutor” se deduce de la sine.

— Da! Dați-le ajutor, spuse Glenarvan, dar unde se găsesc acești nenorociți? Până acum n-am aflat nici unde se găsesc și nici locul catastrofei.

— Să sperăm că documentul francez va fi mai clar, spuse lady Helena.

— Să vedem documentul francez, răsunse Glenarvan, și fiindcă toți cunoaștem limba franceză, eforturile vor fi mai ușoare.

Iată o copie după cel de-al treilea document:

troi	ats	gonie	tannia
contin	pr		austral
		abor cruel indi	
jeté et $37^{\circ}11'$	lat		ongit

— Sunt și cifre! exclamă lady Helena. Uitați-vă, domnilor, uitați-vă!

— Să procedăm metodic, spuse lordul Glenarvan, și să începem cu începutul. Îngăduiți-mi să însemnez pe rând cuvintele risipite și incomplete.

— De la început, de la primele litere, văd că e vorba de un vas cu trei catarge, al cărui nume ni s-a păstrat în întregime, datorită documentului scris în limba engleză și celui în limba franceză: *Britannia*. Dintre cele două cuvinte următoare, *gonie* și *austral*, numai *austral*, numai cel din urmă are un înțeles pe care-l pricepeți cu toții.

— Iată un amănunt de preț, constată John Mangles. Naufragiul s-a petrecut în emisfera australă.

— Cam vag, spuse maiorul.

— Mai departe, reluaă Glenarvan. Cuvântul *abor* e rădăcina verbului francez *aborder*, adică a trage la țărm. Nenorociții aceia au tras la țărm undeva. Dar unde – *contin*! Să fie un continent? *Cruel*!

— „Crud”! exclamă John Mangles, iată explicația cuvântului german *graus... grausam...* „crud”...

— Mai departe, mai departe! îl îndemnă Glenarvan, al cărui interes creștea pe măsură ce sensul cuvintelor trunchiate se refăcea din documente. *Indi...* marinarii vor fi fost oare aruncați în India? Ce înseamnă cuvântul *ongit*? A, „longitudine”! Iată acum latitudinea: $37^{\circ}11'$. În sfârșit, iată o indicație precisă.

— Dar lipsește longitudinea, observă Mac Nabbs.

— Nu poți avea totul, dragul meu maior, interveni Glenarvan – dar un grad precis de latitudine e ceva. Hotărât, acest document francez e cel mai complet din toate trei. Evident că fiecare dintre ele reprezintă traducerea cuvânt cu cuvânt a celorlalte, căci toate conțin același număr de rânduri. Trebuie deci să le unim acum, să le traducem într-o singură limbă, ca să obținem înțelesul lor cel mai probabil, cel mai logic și cel mai explicit.

— Vei face traducerea în franțuzește, în engleză, sau în nemțește? întrebă maiorul.

— În franceză, se hotărî Glenarvan, pentru că cea mai mare parte din datele importante s-au păstrat în această limbă.

— Milord are dreptate, spuse John Mangles. În plus, limba ne este cunoscută.

— Ne-am înțeles. Am să reconstituï documentul, adunând resturile de cuvinte și frânturile de frază, respectând intervalele care le despart, completând pe acelea al căror sens este sigur; le vom compara și apoi le vom judeca.

Glenarvan puse mâna pe toc și, câteva clipe mai târziu, le arăta prietenilor o hârtie pe care erau scrise rândurile următoare:

7 iunie 1862	tricatargul	Glasgow
scufundat	Britannia	austral
spre uscat	gonia	doi marinari
căpitanul Gr.		abor
contin	pr crud	indi
aruncat acest document		longitudine
și 37°11' latitudine		Dați-le ajutor
pierduți		

În clipa aceea, un marinări îl anunță pe căpitan că *Duncan* intră în golful Clyde, și-l întrebă ce ordine are de dat.

— Ce aveți de gând să facem? îl întrebă John Mangles pe lordul Glenarvan.

— Să ajungem cât mai repede la Dumbarton, John. Pe urmă, în timp ce lady Helena se va întoarce la Malcolm-Castle, mă voi duce la Londra să predau Amiralității documentul.

John Mangles dădu ordine în consecință și marinăru le transmise secundului.

— Prietenii, spuse Glenarvan, acum să ne continuăm cercetările. Suntem pe urmele unei mari catastrofe. Viața câtorva oameni depinde de șicusință noastră. Să ne punem deci mintea la contribuție și să găsim cheia enigmei.

— Suntem gata, scumpul meu Eduard, răspunse lady Helena.

— Mai întâi, reluă Glenarvan, trebuie să ținem seama de trei lucruri, bine precizate în acest document: 1) faptele pe care le cunoaștem; 2) acelea pe care le putem presupune; 3) acelea pe care nu le știm. Ce știm? Știm că la 7 iunie 1862 vasul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat; că doi marinari și căpitanul au aruncat documentul în mare, la 37°11' latitudine și că cer ajutor.

— Perfect, replică maiorul.

— Ce putem presupune? reluă Glenarvan. Întâi, că naufragiul a avut loc în mările australe și, imediat după aceasta, vă atrag atenția asupra cuvântului *gonia*. Nu indică oare numele unei țări?

— Patagonia! strigă lady Helena.

— Fără îndoială, dar e străbătută Patagonia de paralela 37? întrebă maiorul.

— E ușor de verificat, răsunse John Mangles, desfășurând pe masă harta Americii de Sud. Aşa e! Patagonia este atinsă tocmai de paralela 37°, care taie Araucania, străbate pampasul pe la nordul ținuturilor patagoneze și se pierde în Atlantic.

— Bine. Să ne continuăm deducțiile. Cei doi marinari și căpitanul abor... abordează unde? Contin... Ce se întâmplă cu ei? Aveți aici două litere providențiale *pr*... care vă lămuresc asupra soartei lor. Nefericiții sunt prinși sau prizonieri. De către cine? De către niște indieni cruzi. V-ați convins? Cuvintele nu umplu de la sine spațiile goale? Documentul nu se limezește în fața ochilor dumneavoastră? Mintea nu vi se luminează?

Glenarvan vorbea cu multă convingere. În ochii lui se citea o încredere desăvârșită. Înflăcărarea lui se transmitea ascultătorilor. Toți strigă să intr-un singur glas: „Sigur, sigur!”

Lordul Eduard continuă după o clipă:

— Toate aceste presupuneri îmi par foarte plauzibile. După mine, catastrofa a avut loc pe coastele Patagoniei. Dealtminteri, voi întreba la Glasgow care era destinația *Britannie*, și vom ști dacă vasul a putut fi târât în aceste ținuturi.

— A, n-am nevoie să căutăm atât de departe, răsunse John Mangles. Am aici colecția *Mercantile and Shipping Gazette*, care ne va furniza indicații precise.

— S-o vedem, s-o vedem! spuse lady Glenarvan.

John Mangles luă un teanc de ziare din anul 1862 și începu să le răsfoiască grăbit. Cercetările lui nu durără mult și în curând citi tare, cu satisfacție: „30 mai 1862, Peru! Callao! cu o încărcătură pentru Glasgow, *Britannia*, căpitanul Grant”.

— Grant, strigă lordul Glenarvan, îndrăznețul scoțian care a voit să întemeieze Noua Scoție în mările Pacificului!

— Da, răsunse John Mangles, acela care în 1861 s-a îmbarcat la Glasgow pe *Britannia* și despre care nu s-a mai primit nicio știre.

— Nu mai începe îndoială, spuse Glenarvan. E chiar el. *Britannia* a părăsit Callao la 30 mai, iar la 7 iunie, 8 zile după plecare, s-a rătăcit pe coastele Patagoniei. Iată întreaga odisee cuprinsă în aceste resturi de cuvinte care păreau indescifrabile. Vedeți deci, prietenii, că am putut reconstitui o bună parte din evenimente. Cât despre celelalte, pe care nu le cunoaștem, se reduc la unul singur: gradul de longitudine.

— E inutil, răsunse John Mangles, pentru că țara ne este cunoscută; numai aşa, știind doar latitudinea, și mi-aș lua însărcinarea să mă duc de-a dreptul la locul naufragiului.

— Atunci știm totul? întrebă lady Helena.

— Totul, draga mea. Spațiile albe pe care marea le-a lăsat între cuvintele din document le voi umple fără greutate, ca și cum mi-ar dicta căpitanul Grant.

Lordul Glenarvan puse iar mâna pe toc și redactă, fără ezitare, rândurile următoare:

„La 7 iunie 1862, tricatargul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat lângă coastele Patagoniei, în emisfera australă. Îndreptându-se spre uscat, doi marinari și căpitanul Grant vor încerca să abordeze continentul, unde vor fi prizonierii unor indieni cruzi. Ei au aruncat acest document la... grade longitudine și $37^{\circ}11'$ latitudine. Dați-le ajutor, sau sunt pierduți”.

— Ei bine, dragă Eduard, spuse lady Helena, dacă acești nefericiți își vor revedea patria, tie și-o vor datora.

— Și-o vor revedea, răsunse Glenarvan. Documentul e prea explicit, prea clar, prea precis, pentru ca Anglia să nu vină în ajutorul a trei din fișăi părăsiți pe un țărm pustiu. Ceea ce a făcut pentru Franklin și atâtia alții, o va face astăzi pentru naufragiații de pe *Britannia*!

— Dar nenorociții aceștia au desigur o familie care îi plânge, spuse lady Helena. Poate că sârmanul căpitan Grant are soție, are copii...

— Ai dreptate, dragă mea. Îmi iau sarcina să-i anunț că nu e pierdută orice nădejde. Și acum, prietenii, haidem pe punte, căci ne apropiem de port.

Într-adevăr, *Duncan* își mărise viteza; în acea clipă trecea de-a lungul malurilor insulei Bute și lăsa în urmă insula Rothesay cu micul ei oraș așezat într-o vale rodnică; apoi se avântă în strâmtorile golfului, trecu prin fața Greenok-ului și la șase seara era la poalele stâncii de bazalt de la

Dumbarton, în vârful căreia se găsea vestitul castel al lui Wallace, eroul scoțian.

Acolo o trăsură gata de plecare o aştepta pe lady Helena, pentru a o conduce înapoi la Malcolm-Castle, împreună cu maiorul Mac Nabbs. După ce-și îmbrățișă soția, lordul Glenarvan se urcă în expresul de Glasgow.

Dar, înainte de a pleca, încredință unui agent, care trebuia să ajungă mai repede decât el, o notă importantă și după câteva minute telegraful anunță ziarelor *TIMES* și *MORNING CHRONICLE* următoarele: „Pentru informații despre soarta tricatargului *Britannia* din Glasgow și a căpitanului Grant, a se adresa lordului Glenarvan, Malcolm-Castle, Luss, comitatul Dumbarton, Scoția”.

Capitolul III *Malcolm-Castle*

Castelul din Malcolm, unul dintre cele mai poetice din Highlands⁴, este așezat lângă satul Luss, dominând valea. Apele limpezi ale lacului Lomond îi scaldă zidurile de granit. De foarte mult timp, castelul aparținea familiei Glenarvan, care păstra în țara lui Rob Roy și a lui Fergus Mac Gregor obiceiurile ospitaliere ale vechilor eroi ai lui Walter Scott.

În epoca revoluției sociale din Scoția, un mare număr de vasali, care nu mai puteau plăti vechilor șefi de clanuri dijmele și birurile din ce în ce mai apăsătoare, au fost izgoniți de pe pământurile lor. Unii au murit de foame, alții s-au făcut pescari sau au emigrat.

Pretutindeni domnea deznădejdea. Singuri, dintre toți seniorii de atunci, Glenarvani au crezut că între cei cu o situație bună și cei cu o situație mai puțin bună pot exista legături trainice de prietenie și devotament; ei n-au îndepărtat pe niciunul din fermierii de pe moșiile lor. Niciunul nu a părăsit casa în care s-a născut, nimeni n-a plecat de pe pământul în care se odihneau oasele strămoșilor, toți au rămas în clanul vechiului lor senior. De aceea, chiar în acea epocă, în secolul în care domnea dezbinarea și vrăjmășia, în Malcolm-Castle, ca și la bordul vasului *Duncan*, nu se aflau decât scoțieni; toți fuseseră vasali ai lui Mac Gregor, Mac Farlane, ai lui Mac Nabbs sau Mac Naughtons, adică băstinași din comitatele Stirling și Dumbarton; oameni de ispravă, devotați trup și suflet stăpânului lor, unii vorbind încă limba veche, gaelică, din ținutul Caledoniei.

Lordul Glenarvan avea o avere imensă; o folosea ca să ajute pe cei dimprejur. Bunătatea lui îi întrecea chiar dărnicia; ea nu cunoștea marginile impuse în mod firesc dărniciei.

Seniorul din Luss reprezenta comitatul în Camera Lorzilor. Dar cu ideile lui iacobine, prea puțin dispus să fie pe placul casei de Hanovra, era destul de rău văzut de oamenii de stat din Anglia, în special pentru că era foarte legat de tradițiile strămoșilor săi și rezista energetic presiunilor politice ale „celor din sud”. Lordul Glenarvan nu era însă nici pe departe un om cu vederi înapoiate, n-avea un spirit strâmt, nicio inteligență mărginită, iar porțile comitatului său erau larg deschise progresului. Era scoțian până în adâncul sufletului și numai pentru gloria Scoției lua parte cu iahturile sale de curse la regatele inițiate de *Royal Thames Yacht Club*.

Avea treizeci și doi de ani; era înalt de statură, cu trăsături severe, însă cu o veșnică blândețe în privire; toată persoana lui întruchipa poezia Țării de Sus. Toți îl știau viteaz, întreprinzător, cavaler, dar, înainte de toate, bun. Ar fi dat săracilor și haina de pe el.

Lordul Glenarvan era căsătorit abia de trei luni; se însurase cu domnișoara Helena Tuffnel, fata marelui călător William Tuffnel, una din numeroasele victime ale științei geografice și ale pasiunii descoperirilor.

Domnișoara Helena nu era de familie nobilă, dar era scoțiană, ceea ce în ochii lordului Glenarvan egala orice titlu de noblețe; seniorul din Luss își făcu din această ființă Tânără, fermecătoare, îndrăzneață, devotată, tovarășa lui de viață. Pe vremea când o cunoscuse, ea trăia singură, orfană, aproape fără avere, în casa tatălui ei, la Kilpatrick. Înțelesese că o fată săracă avea să fie o nevastă curajoasă și o luă de soție. Domnișoara Helena avea douăzeci și doi de ani; era o Tânără blondă, cu ochii albaștri ca apa lacurilor scoțiene într-o dimineață frumoasă de primăvară. Dragostea pentru soțul ei depășea cu mult recunoștința ce i-o purta. Iar fermierii și servitorii o iubeau atât de mult, încât erau gata să-și dea viața pentru „buna noastră stăpână din Luss”, cum o numeau ei.

Lordul Glenarvan și lady Helena trăiau fericiți la Malcolm-Castle, în mijlocul naturii minunate și sălbatică din Țara de Sus, plimbându-se pe sub aleile întunecoase de castani și sicomori și pe malurile lacului unde mai răsunau încă imnurile războinice din vremurile străvechi, cutreierând văi neumbrate, în care ruini seculare aminteau istoria glorioasă a Scoției. Uneori se pierdeau în pădurile de mesteceni sau de zadă; cutreierau

câmpurile întinse, acoperite de ierburi îngălbenite; altă dată, se cățărău pe crestele abrupte ale muntelui Ben Lomond, sau străbăteau în galopul calului lunci părăsite, studiind, înțelegând și admirând încântătoarea regiune cunoscută sub numele de „Țara lui Rob Roy”, ale cărei plaiuri vestite au fost cântate atât de mult de Walter Scott. Seara, la căderea nopții, se plimbau de-a lungul bartazanelor, vechea galerie circulară care încconjura cu un șirag de creneluri Malcolm-Castle. Se aşezau pe câte o piatră, sub razele palide ale lunii, și stând gânditori și pierduți în visare, ca și cum ar fi fost singuri pe lume, în mijlocul naturii tăcute, amândoi erau cuprinși de un extaz senin, de acea blândă fericire a cărei taină o păstrează pe pământ numai inimile ce se iubesc.

Astfel au trecut primele luni de căsnicie. Dar lordul Glenarvan nu uita că soția lui era fiica unui mare călător; își spuse atunci că lady Helena trebuia să poarte în inimă toate nostalgiile de călător ale tatălui ei și, într-adevăr, nu se înselă. Atunci fu construit *Duncan*-ul care trebuia să-i poarte pe lordul și pe lady Glenarvan spre cele mai frumoase țări din lume, pe apele Mediteranei, până în insulele Arhipelagului. Lady Helena se bucură grozav când lordul îi puse la dispoziție iahtul *Duncan*. Într-adevăr, e o mare fericire să-ți plimbi dragostea spre ținuturile fermecătoare ale Greciei și să vezi cum răsare luna pe coastele încântătoare ale Orientului.

Totuși, lordul Glenarvan plecase la Londra. Era vorba doar de salvarea unor nefericiți naufragiați; iar lady Helena se arăta mai mult nerăbdătoare decât întristată de această absență vremelnică a soțului ei. A doua zi, o telegramă primită de la el îi dădu nădejdea că acesta se va întoarce foarte curând. Seara, însă, printr-o scrisoare, o anunță că va mai întârzia, deoarece propunerile sale întâmpinău dificultăți. A treia zi primi din nou câteva rânduri, în care lordul Glenarvan nu-și ascundea nemulțumirea sa față de Amiralitate.

În acea zi, lady Helena începu să se neliniștească. Seara se afla singură în odaie, când domnul Halbert, intendentul castelului, veni să-o întrebe dacă era dispusă să primească o fată și un băiat, care doreau să-i vorbească lordului Glenarvan.

— Oameni din partea locului? întrebă lady Helena.

— Nu, doamnă, răspunse intendentul, căci nu-i cunosc. Au sosit cu trenul la Balloch și de acolo până la Luss au mers pe jos.

— Roagă-i să intre, Halbert, spuse lady Glenarvan.

Intendentul ieși. Peste câteva clipe, fata și băiatul intrară în camera lady-ei Helena. După asemănare, nu mai rămânea nici urmă de îndoială: erau frate și soră. Fata avea șaisprezece ani, cu o față Tânără, puțin obosită; ochii ei spuneau că trebuia să fi plâns mult; părea resemnată, dar curajoasă; îmbrăcămîntea sărăcăcioasă, însă curată; totul vorbea în favoarea ei. Ținea de mână un băiat de doisprezece ani, pe chipul căruia se ctea un aer atât de hotărât, încât părea că el își ocrotește sora. Și, într-adevăr, oricine ar fi făcut vreun rău fetei ar fi avut de-a face cu puiul acesta de om! Fata rămase puțin stingherită găsindu-se în fața lady-ei Helena. Aceasta se grăbi să-i vorbească.

- Vrei să-mi spui ceva? o întrebă ea, încurajând fata cu privirea.
- Nu, răspunse băiatul cu glas hotărât, nu dumneavoastră, ci lordului Glenarvan.
- Vă rog să-l iertați, doamnă, spuse atunci sora.
- Lordul Glenarvan nu e la castel, reluă lady Helena, eu sunt soția lui și mi puteți vorbi mie.
- Dumneavoastră sunteți lady Glenarvan? întrebă fata.
- Da, domnișoară.
- Soția lordului Glenarvan din Malcolm-Castle, care a publicat în *TIMES* o notiță despre naufragiul *Britannie*?
- Da, da, răspunse lady Helena cu bunăvoiță, dar dumneata?
- Eu sunt Miss Grant, milady, și el e fratele meu.
- Miss Grant! Miss Grant! exclamă lady Helena, trăgând-o pe fată înspre ea, luându-i mâinile în mâinile ei. Apoi sărută băiatul pe amândoi obrajii.

— Milady, reluă fata, ce știți de naufragiul tatălui meu? Mai trăiește? Îl vom mai revedea vreodată? Vorbiți, vă rog!

— Draga mea copilă, spuse lady Helena, ferească Dumnezeu să-ți răspund cu ușurință într-o împrejurare ca asta. Nu vreau să-ți dau o nădejde amăgitoare.

— Vorbiți, doamnă, vorbiți! M-a întărât durerea, pot auzi totul.

— Draga mea, răspunse lady Helena, speranța e foarte slabă, dar există totuși. Nu e imposibil să-l revedeți pe tatăl vostru într-o bună zi.

— Doamne! Doamne! exclamă Miss Grant, neputând să-și mai stăpânească lacrimile, în timp ce Robert sărută cu recunoștință mâinile bunei lady Glenarvan.

După ce prima clipă de bucurie dureroasă trecu, fata începu să pună întrebări fără sărături; lady Helena îi povesti istoria documentului, cum s-a pierdut *Britannia* pe coastele Patagoniei, în ce fel trebuia să fi ajuns pe continent, după naufragiu, căpitanul și cei doi marinari, singurii supraviețuitori, în sfârșit, cum implorau ei ajutorul lumii întregi în documentul acela scris în trei limbi, pe care l-au aruncat în apele oceanului.

În timp ce povestea, Robert Grant privea cu ochii întăriți la lady Helena; închipuirea lui îi reînvia scenele îngrozitoare a căror victimă fusese tatăl său; îl vedea pe acesta pe puntea *Britanniae*; îl urmărea în mijlocul valurilor, se agăta cu el de stâncile coastei, se târa pe nisip gâfâind, dincolo de bătaia valurilor. De mai multe ori, în timp ce lady Helena povestea, băiatul, lipindu-se de sora lui, lăsa să-i scape câteva exclamații:

— O, tata! Bietul meu tată!

Miss Grant asculta, împreunându-și mâinile, și nu rosti niciun cuvânt, până ce nu se isprăvi povestirea; abia atunci spuse:

— O, doamnă! Documentul! Documentul!

— Nu-l mai am, draga mea fată, răspunse lady Helena.

— Nu-l mai aveți?

— Nu, în interesul tatălui vostru, lordul Glenarvan a trebuit să-l ducă la Londra, dar v-am spus tot ce conținea, cuvânt cu cuvânt, și felul în care am ajuns să-i aflu înțelesul exact. Din frânturile de fraze, aproape șterse, valurile au cruțat câteva cifre; din păcate, longitudinea...

— O să ne lipsim de ea! exclamă băiatul.

— Desigur, domnule Robert, răspunse lady Helena cu un zâmbet, văzându-l atât de hotărât. Cum vezi, Miss Grant, cunoști ca și mine cele mai

mici amănunte din document.

— Da, doamnă, răsunse fata, dar aş fi vrut să văd scrisul tatălui meu.

— Ei bine, mâine, mâine poate se va întoarce lordul Glenarvan. Soțul meu, având la el un document ce nu poate fi tăgăduit, a vrut să-l supună comisarilor Amiralității, pentru a-i face să trimită de îndată un vas în căutarea căpitanului Grant.

— E oare cu puțință, milady! exclamă fata. Ați făcut acest lucru pentru noi?

— Da, draga mea, și-l aştept pe lordul Glenarvan dintr-o clipă în alta.

— Vă mulțumesc din adâncul sufletului! spuse fata cu înflăcărare și cu un accent de adâncă recunoștință în glas.

— Draga mea copilă, răsunse lady Helena, nu merităm nicio mulțumire. Oricare altul în locul nostru ar fi făcut la fel. De s-ar putea realiza nădejdile pe care le-am întrezărit! Până la întoarcerea lordului Glenarvan, veți locui la castel.

— O, doamnă, răsunse fata, n-aș vrea să abuzez de bunătatea și simpatia ce o arătați unor străini.

— Străini, fetițo? Nici fratele dumitale și nici dumneata nu sunteți străini în această casă, și vreau ca, la sosirea lui, lordul Glenarvan să spună singur copiilor căpitanului Grant tot ce se va întreprinde pentru salvarea tatălui lor.

Nu se putea refuza o invitație făcută cu atâtă inimă. Au rămas deci înțeleși ca Miss Grant și fratele ei să aştepte întoarcerea lordului Glenarvan la Malcolm-Castle.

Capitolul IV

O propunere a lady-ei Glenarvan

În timpul con vorbirii, lady Helena nu spuse niciun cuvânt despre nemulțumirea mărturisită în scrisorile lordului Glenarvan cu privire la felul în care îi fusese primită cererea de către comisarii Amiralității. N-a pomenit nimic nici despre faptul că marinarii și căpitanul Grant erau probabil prizonierii unor triburi de indieni din America de Sud. De ce să-i întristeze pe bieții copii, dezvăluindu-le soarta tatălui lor, și să stingă flacăra nădejdii ce le pâlpâia în suflet? Acest lucru, de altminteri, nu schimba cu nimic situația. Lady Helena trecu deci aceasta sub tăcere și, după ce răsunse tuturor întrebărilor ce i le pusese Miss Grant, o întrebă la rândul ei pe fată

despre viața lor; se interesă dacă copiii aveau vreun sprijin, căci Mary părea singura ocrotitoare a fratelui ei.

Povestea lor era simplă și impresionantă, iar simpatia lady-ei Glenarvan pentru cei doi spori și mai mult.

Mary și Robert Grant erau singurii copii ai căpitanului Grant. Harry Grant își pierduse soția la nașterea fiului lor Robert și, în timpul lungilor lui călătorii, îi lăsa în grija unei verișoare bătrâne. Căpitanul Grant era un marinări îndrăzneț, un om care-și cunoștea bine meseria, un bun navigator și bun negustor totodată, îmbinând astfel o dublă calitate, atât de prețioasă skipper-ilor din marina comercială. Locuia în orașul Dundee, în comitatul Perth din Scoția. Se născuse și crescuse în aceste ținuturi. Tatăl său îi dăduse o educație multilaterală, crezând că aceasta nu strică niciodată, nici chiar unui căpitan de cursă lungă.

În timpul primelor lui călătorii peste ocean, la început ca secund, apoi în calitate de skipper, afacerile i-au izbutit într-atât, încât, la nașterea lui Robert, Harry Grant avea oarecare avere.

Atunci îi veni în minte ideea care-l făcu popular în Scoția. Ca și Glenarvanii, și ca și alte câteva mari familii din Lowlands⁵, el se despărțise în sufletul lui, dacă nu în fapt, de Anglia cotropitoare. Interesele țării sale nu puteau fi, în ochii lui, acelea ale anglosaxonilor și, pentru a-și ajuta patria să se dezvolte cu propriile ei forțe, se hotărî să întemeieze o mare colonie scoțiană într-unul din continentele Oceaniei. Visa poate pentru viitor independența patriei lui, având ca exemplu Statele Unite, o independență pe care și Indiile și Australia o vor cuceri cu siguranță într-o bună zi? Poate că da! Poate că a și lăsat să se întrevadă nădejdile lui tainice, ceea ce ar explica de ce guvernul a refuzat să-i sprijine proiectul de colonizare; ba chiar a creat căpitanului Grant greutăți, care în orice altă țară ar fi doborât un om. Dar Grant nu se lăsă înfrânt; făcu apel la patriotismul scoțienilor, își puse averea în serviciul cauzei sale, își construi un vas, și după ce-și încredință copiii bătrânei lui verișoare, secundat de un echipaj de elită, plecă să exploreze marile insule ale Pacificului. Era în anul 1861. Timp de un an, până în mai 1862, se mai primeau știri de la ei, dar de la plecarea sa din Callao, în luna iunie, nimeni nu mai auzi vreo veste despre *Britannia* și *Gazeta maritimă* nu mai publică nicio știre în privința soartei căpitanului.

În acest timp, verișoara cea bătrână a lui Harry Grant muri și cei doi copii rămăseră singuri pe lume.

Mary Grant avea pe atunci paisprezece ani; sufletul ei curajos nu se lăsa doborât de noua situație și fata se dedică cu trup și suflet îngrijirii fratelui ei, copil pe atunci. Trebuia să-l crească și să-l instruască. Datorită economiilor, prevederii și agerimii ei, lucrând zi și noapte, dându-i totul, nepăstrându-și nimic pentru sine, sora împlini cu bravură îndatoririle unei mame. Cei doi copii trăiau deci la Dundee, într-o stare de sărăcie acceptată cu demnitate, dar împotriva căreia luptau totuși cu vitejie. Mary nu se gândeа decât la fratele ei și visa pentru el un viitor fericit. Pentru ea, vai! *Britannia* pierise pentru totdeauna și tatăl ei murise, murise cu siguranță. De aceea nu mai e nevoie să descriem emoția fetei atunci când notița din ziarul *TIMES* iи căzu din întâmplare sub ochi. Aceasta o smulse deodată din deznădejde.

N-avea de ce să zăbovească și se hotărî imediat. Chiar dacă ar fi trebuit să afle că trupul căpitanului Grant fusese găsit pe o coastă pustie în fundul unui vas esuat, mai bine tristul adevăr decât veșnica îndoială, decât tortura neconitenită a necunoscutului.

Îi spuse tot fratelui ei; în aceeași zi, cei doi copii au luat trenul de Perth și seara au ajuns la Malcolm-Castle unde, după atâta descurajare, Mary începu din nou să spere.

Iată povestea dureroasă pe care o depăna Mary Grant lady-ei Glenarvan, în cuvinte simple, fără a se gândi că în toți acei ani lungi, de grele încercări, ea dăduse doavadă de mult curaj. Dar lady Helena se gândeа la aceasta și de mai multe ori, fără să-și ascundă lacrimile, strânse la piept pe cei doi copii ai căpitanului Grant.

Robert asculta parcă pentru prima oară propria lor poveste. Auzindu-și sora, deschise ochii mari; înțelese tot ce făcuse ea, tot ce suferise și, în sfârșit, petrecându-și brațele în jurul gâtului ei, exclamă din toată inima:

— O, mamă! Scumpa mea mamă!

Între timp, se întunecase de-a binelea. Lady Helena, gândindu-se la oboseala copiilor, nu voi să mai prelungească întrevederea. Mary și Robert fură conduși în camerele lor și adormiră, visând un viitor mai bun. După ce ieșiră copiii, lady Helena îl chemă pe maiorul Mac Nabbs și-i povesti toate întâmplările din seara aceea.

— Bună fată e Mary Grant, spuse Mac Nabbs, după ce ascultă povestirea verișoarei lui.

— Bine ar fi ca soțul meu să izbutească ceea ce a început, răspunse lady Helena, căci altfel situația celor doi copii ar deveni îngrozitoare.

— Va izbuti, replică Mac Nabbs. Lorzii Amiralității trebuie să aibă o inimă mai tare ca piatra din Portland, ca să refuze propunerea.

În ciuda asigurării date de maior, lady Helena petrecu o noapte plină de griji, fără să se poată odihni o clipă.

A doua zi, Mary Grant și fratele ei, sculați din zori, se plimbau prin curtea cea mare a castelui, când auziră un huruit de trăsură. Lordul Glenarvan se întorcea în goana cailor la Malcolm-Castle. Imediat, lady Helena, întovărășită de maior, coborî în curte și alergă în întâmpinarea soțului ei.

Acesta părea trist, dezamăgit și furios. Își îmbrățișă soția fără să scoată un cuvânt.

— Ce-i, Eduard? Eduard! exclamă lady Helena.

— Ei bine, draga mea, răspunse lordul Glenarvan, oamenii aceștia n-au inimă!

— Au refuzat?...

— Da! Au refuzat să-mi dea un vas! Au vorbit de milioanele risipite zadarnic în căutarea lui Franklin! Au declarat că documentul e obscur, de neînțeles! Au spus că nenorocirea s-a întâmplat cu ani înainte și că există prea puține şanse să mai fie găsit! Au susținut că naufragiații, fiind prizonieri la indieni, trebuie să fi fost duși în interiorul țării; că nu se poate scotoci toată Patagonia ca să dai de urma a trei oameni, trei scoțieni, și că cercetarea ar fi zadarnică și primejdioasă, că numărul victimelor ar întrece pe cel al salvațiilor. În sfârșit, mi-au dat toate motivele de refuz pe care le pot da niște oameni ce vor să refuze. Își amintea, de altfel, de proiectele căpitanului și deci bietul Grant e pierdut pentru totdeauna.

— Tata! Sărmanul meu tată! strigă Mary Grant, aruncându-se la genunchii lordului Glenarvan.

— Tatăl dumitale?! Cum? Miss... spuse acesta surprins.

— Da, Eduard, iat-o pe Miss Mary Grant și pe fratele ei, răspunse lady Helena, cei doi copii ai căpitanului Grant, pe care Amiralitatea îi condamnă să fie orfani!

— Vai, Miss, reluă lordul Glenarvan, ridicând-o pe Tânăra fată, dacă aş fi știut de prezența dumitale...

Dar nu mai adăugă nimic. Se așternu o tăcere penibilă, întreținută de suspine. Nimeni nu scotea o vorbă, nici lordul Glenarvan, nici lady Helena, nici maiorul, nici servitorii castelului, care stăteau tăcuți în jurul stăpânilor lor. Întreaga atitudine a acestor scoțieni era un protest împotriva purtării guvernului englez.

După câteva clipe, maiorul deschise gura, adresându-se lordului Glenarvan:

— Vasăzică, nu mai aveți nicio speranță?

— Niciuna!

— Ei bine, strigă Tânărul Robert, am să mă duc la oamenii aceștia, și-o să vedem noi...

Robert nu apucă să-și termine amenințarea, căci sora lui îl întrerupse, dar pumnul strâns îi trăda intențiile războinice.

— Nu, Robert, spuse Mary Grant, nu! Să mulțumim acestor domni pentru tot ceea ce au făcut pentru noi, păstrându-le o adâncă recunoștință. Si să plecăm amândoi.

— Mary! exclamă lady Helena.

— Miss Mary, unde vrei să te duci? spuse lordul Glenarvan.

— O voi ruga pe regină, răsunse fata, și vom vedea dacă va fi indiferentă la rugămințile a doi copii care imploră salvarea tatălui lor.

Lordul Glenarvan dădu din cap, semn că se îndoia și de inima maiestății sale, și de faptul că Mary va putea ajunge până la regină. Cei care au de făcut o rugămințe ajung rareori la treptele tronului, și se pare că pe porțile palatelor regale stă scris același lucru pe care englezii îl scriu pe roata cârmei vaselor lor:

Passengers are requested not to speak to the man at the wheel.⁶

Lady Halena înțelegea gândul soțului ei: știa că fata voia să facă o încercare fără folos, se gândeau la viața lipsită de orice nădejde pe care o vor duce acești copii. Atunci îi veni în minte gândul de a le da o mâna de ajutor.

— Miss Grant, exclamă ea, așteaptă, fata mea, și ascultă cele ce-ți voi spune.

Mary își luă fratele de mâna și se pregăti de plecare.

Atunci, cu ochii umede, dar cu vocea hotărâtă și plină de însuflețire, lady Helena se îndreptă spre lord.

— Eduard, îi spuse ea, scriind scrisoarea și aruncând-o împreună cu sticla în mare, căpitanul Grant și-a încredințat soarta în mâinile celor ce vor găsi

această sticlă. E datoria noastră să-l salvăm.

— Ce vrei să spui, Helena? o întrebă lordul Glenarvan.

O tăcere adâncă domnea asupra întregii adunări.

— Vreau să spun, reluă lady Helena, că trebuie să ne considerăm fericiți că putem începe căsnicia noastră printr-o faptă bună. Ei bine, dragul meu Eduard, ca să-mi faci o bucurie, te-ai gândit la o călătorie de plăcere. Dar ce plăcere ar fi mai mare, mai folositoare, decât salvarea unor nefericiți pe care patria lor îi părăsește?

— Helena! exclamă lordul Glenarvan.

— Da, mă înțelegi bine, Eduard! *Duncan* e un vas bun. Poate înfrunta Mările Sudului. Poate face ocolul lumii, și-l va face, dacă trebuie. Să plecăm, Eduard! Să mergem în căutarea căpitanului Grant!

Auzind aceste cuvinte îndrăznețe, lordul Glenarvan întinse brațele spre Tânără sa soție; zâmbea, strângând-o la piept, în timp ce Mary și Robert îi sărutau mâinile.

În timpul acestei scene înduioșătoare, servitorii castelului, stăpâniți de emoție și de entuziasm, strigă cu recunoștință în glas:

— Ura, trăiască doamna noastră din Luss! De trei ori ura pentru lordul și lady Glenarvan!

Capitolul V

Plecarea vasului Duncan

Am spus înainte că lady Helena era bună și generoasă. Ceea ce făcuse era o dovadă de netăgăduit a curajului ei. Lordul Glenarvan fu, cu drept cuvânt, mândru de îndrăzneața lui soție, în stare să-l înțeleagă și să-l urmeze. Ideea de a merge în ajutorul căpitanului Grant îl stăpânea încă de la Londra, când i se refuzase cererea; și nu i-o spuse mai curând lady-ei Helena numai fiindcă nu se putea obișnui cu gândul să se despartă de ea. Dar întrucât lady Helena cerea ea însăși să plece, nu mai avea de ce să ezite.

Oamenii castelului salutaseră cu strigăte entuziaste această propunere de salvare a unor frați de-a lor, a unor scoțieni. Lordul Glenarvan își uni bucuros glasul cu uralele care se înălțau în cîinstea castelanei din Luss.

Plecarea fiind hotărâtă, nu mai era nicio clipă de pierdut. Chiar în aceeași zi, lordul Glenarvan expedie lui John Mangles ordinul să aducă vasul *Duncan* la Glasgow și să pregătească toate cele necesare pentru o călătorie dus și întors. De altfel, făcând propunerea, lady Helena nu supraapreciase

calitățile vasului; construit în condiții bune, el era deosebit de solid și iute, fiind în stare să suporte o călătorie lungă.

Era un iaht cu aburi de cel mai bun model, avea o capacitate de două sute zece tone deplasare, și chiar primele vase care au ancorat în Lumea Nouă, acelea ale lui Columb⁷, ale lui Vespucci, ale lui Pincon, ale lui Magellan, erau cu mult mai mici. *Duncan*-ul avea două catarge, un catarg provă cu o vergă mare, un gabier, un zburător și o rândunică. Un catarg mare purtând cruceta și o săgeată indicatoare a direcției vântului, în plus o velă trincă, un foc mare, un foc mic și velele strai.

Velatura era suficientă și vasul putea profita de vânt ca orice clipper⁸, dar mai ales el se baza pe forță mecanică. Mașina sa de o sută șaizeci de cai putere, construită după un nou sistem, avea aparate de supraîncălzire, care măreau tensiunea aburilor; supusă la o înaltă presiune, ea punea în mișcare o elice dublă; *Duncan*-ul putea să depășească orice viteză atinsă până acum. Într-adevăr, în timpul probelor din golful Clyde atinsese, după log, până la 17 mile pe oră. Deci, aşa cum se prezenta, putea să plece și să facă înconjurul lumii. John Mangles nu avu să se ocupe decât de amenajarea interioară a vasului.

Cea dintâi grijă a lui fu să mărească magazia de combustibil, ca să ia cea mai mare cantitate cu puțință, căci e greu să te aprovizionezi pe drum. Aceeași precauție pentru cambuză. Și John Mangles procedă atât de bine, încât adună merinde pentru doi ani; banii nu-i lipseau și chiar și mai rămăseseră destui ca să cumpere un tun mobil, pe care să-l așeze la provă vasului; nu se știe ce se poate întâmpla și e totdeauna bine să poți lansa o ghiulea de calibrul opt la o distanță de patru mile.

John Mangles – trebuie să-o spunem – se pricepea la asta; deși comanda un iaht de plăcere, el se număra printre cei mai buni căpitani din Glasgow; avea treizeci de ani, trăsăturile puțin înăsprite, dar dovedind curaj și bunătate. Era un copil al castelului, crescut de familia Glenarvan, care făcuse din el un excelent marină. În câteva din călătoriile sale de cursă lungă, John Mangles dăduse adesea dovezi de îndemânare, energie și sânge rece. Când lordul Glenarvan îi oferi comanda vasului *Duncan*, el primi cu multă bucurie; deși nu-l cunoscuse până atunci, simțea o dragoste deosebită pentru el și era mulțumit de prilejul ce i se oferea de a-i fi de folos.

Secundul, Tom Austin, era un marinări bătrân, demn de toată încrederea. Echipajul *Duncan*-ului era compus din douăzeci și cinci de oameni, împreună cu căpitanul și secundul; toți erau din comitatul Dumbarton. Toți, marinari încercați, formau pe bord o adevărată familie de oameni de ispravă, cărora nu le lipsea nici măcar tradiționalul pipper-bag⁹. Lordul Glenarvan avea astfel un echipaj de oameni curajoși, pricepuți în mânuirea armelor, ca și în conducerea vasului, și capabili de a-l urma în cele mai îndrăznețe expediții. Când echipajul de pe *Duncan* află unde urma să ajungă, nu putu să-și rețină bucuria, și uralele entuziaste deșteptără ecourile stâncilor din Dumbarton.

John Mangles, în timp ce se ocupa cu încărcarea și aprovizionarea corabiei, nu uită să aranjeze apartamentul lordului și lady-ei Glenarvan, pentru o călătorie de lungă durată. Trebui să pregătească de asemenea cabinele copiilor căpitanului Grant, căci lady Helena nu putu s-o convingă pe Mary să n-o însوțească.

Iar Robert mai degrabă s-ar fi ascuns în cala iahtului decât să nu fi plecat. Își amintea de Nelson și Franklin, care făcuseră și ei de timpuriu cunoștință cu munca de marină. Cum să rezisteți unui asemenea pui de om? Nimeni nu încercă s-o facă. Trebui chiar să i se admită calitatea de „mus”, ucenic marinări, „refuzându-i-se” aceea de pasager, căci voia să fie de folos. John fu însărcinat să-l învețe meseria.

— Bine, consimți Robert, și dacă nu mă port cum trebuie, să mă pedepsească și pe mine cu biciul, la fel ca și pe ceilalți.

— De astă să n-ai nicio grija, îl asigură lordul Glenarvan cu un ton serios, fără să mai adauge că pe bordul *Duncan*-ului „motanul cu nouă cozi”¹⁰ era interzis și că, de altfel, nici nu se simțea nevoie de el.

Pentru a completa tabloul pasagerilor, e necesar să pomenim și pe maiorul Mac Nabbs. Era un om de cincizeci de ani, calm, cu trăsături regulate, o fire desăvârșită, un caracter integru, modest, liniștit și bland; totdeauna de acord cu orice și oricine, nu discuta nimic, nu se certă și nu se înfuria. Pasul lui era același, fie că urca pe scară spre camera de culcare, fie că trebuie să ia cu asalt o cetate. Nu-l emoționa nimic și nu s-ar fi clintit nici în fața ghiulelor; fără îndoială când îi va veni rândul să moară, va muri fără să fi avut vreodată prilejul să se înfurie. Omul acesta poseda în cel mai înalt grad nu numai obișnuitul curaj al unui luptător pe câmpul de bătaie,

acea vitejie fizică datorată exclusiv energiei musculare, ci mai mult, curajul moral, adică fermitatea caracterului. Singurul lui defect, dacă se poate numi astfel, era acela de a fi scoțian din creștet până-n tălpi, un caledonian get-beget, păstrând cu încăpățâname vechile obiceiuri ale țării lui. N-a voit niciodată să slujească Anglia, și gradul de maior l-a câștigat în regimentul 42 din Highland-Black-Watch, în Garda neagră, ale cărei companii erau formate exclusiv din gentlemeni scoțieni. Mac Nabbs, în calitatea sa de văr al familiei Glenarvan, locuia la Malcolm-Castle și – cum era maior – i se păru foarte natural să se îmbarce pe *Duncan*.

Acesta era deci personalul iahtului, chemat de împrejurări neprevăzute să ducă la bun sfârșit una din cele mai uimitoare călătorii ale timpurilor moderne. De la sosirea lui la Steamboat-Quay din Glasgow, iahtul monopolizase curiozitatea publică; în fiecare zi era vizitat de mulți. Nu se vorbea decât despre el, spre neplăcerea celorlalți căpătani din port, printre care căpitanul Burton, comandanțul vasului *Scotia*, un măreț vapor ancorat alături de *Duncan*, cu destinația Calcutta. *Scotia*, datorită mărimii sale, avea tot dreptul să considere *Duncan*-ul ca o simplă coajă de nucă. Cu toate acestea, din zi în zi, atenția se concentra tot mai mult asupra iahtului lordului Glenarvan.

Pe măsură ce se aprobia ziua plecării, John Mangles se arăta și mai expeditiv. La o lună după probele din golful Clyde, *Duncan*, încărcat, aprovizionat, amenajat, putea să pornească în larg. Plecarea fu fixată la 25 august, astfel ca la începutul primăverii să ajungă în apele emisferei australe.

Lordul Glenarvan, din momentul în care împărtășise lumii proiectul, promise câteva avertismente asupra greutăților și primejdiei călătoriei, dar nu ținu seama de nimic și se pregăti să părăsească Malcolm-Castle. De altfel, printre cei care-l dezaprobau, mulți îl admirau sincer. Apoi opinia publică se declară pe față de partea lordului scoțian și toate jurnalele, cu excepția „organelor guvernamentale”, vestejiră în unanimitate atitudinea comisarilor Admiralității. Dar lordul Glenarvan nu se sinchisea nici de atacuri, nici de elogii; își făcea datoria și puțin îi păsa de rest.

La 24 august Glenarvan, lady Helena, maiorul Mac Nabbs, Mary și Robert Grant, Olbinett, stewardul iahtului și nevasta lui, angajată în serviciul lady-ei Glenarvan, părăsiră Malcolm-Castle, după ce-și luară un călduros rămas bun de la întreg personalul castelului. Câteva ore mai târziu se aflau la bord. Populația din Glasgow făcu o primire plină de simpatie lady-ei

Helena, Tânăra și curajoasa femeie care renunțase la plăcerile unei vieți îmbelșugate spre a pleca în ajutorul naufragiaților.

Apartamentele lordului Glenarvan și ale soției ocupau pe dunetă pupa *Duncan*-ului; ele se compuneau din două dormitoare, dintr-un salon și două cabine de toaletă; mai era o sală comună, înconjurate de șase cabine, dintre care cinci erau ocupate de Mary și Robert Grant, domnul și doamna Olbinett și maiorul Mac Nabbs, iar cabinele lui John Mangles și ale lui Tom Austin se aflau mai înapoi, deschizându-se spre pupa dunetei. Echipajul era cazat între punți și destul de confortabil, căci iahtul nu avea altă încărcătură decât cărbune, alimente și arme.

John Mangles avusese deci destul loc pentru amenajarea interioară și chiar profitase de aceasta cu multă pricepere.

Duncan trebuia să plece în noaptea de 24 spre 25 august, în timpul refluxului de la trei dimineață.

Dar înainte de aceasta, populația orașului Glasgow asistă la o ceremonie impresionantă. La opt seara, lordul Glenarvan și oaspeții săi, împreună cu întreg echipajul, de la fochist până la căpitan, toți cei care trebuiau să ia parte la această eroică expediție, părăsiră iahtul pentru a se duce la Saint-Mungo, vechea catedrală a Glasgow-ului. Această biserică veche, rămasă neatinsă de iureșul Reformei și care a fost atât de minunat descrisă de Walter Scott, primi sub bolțile ei străvechi pe pasagerii și marinarii de pe *Duncan*. Îi întovărășea o mare mulțime. Aici, în biserică plină de morminte, aidoma unui cimitir, preotul Morton ceru binecuvântarea cerească și încredință expediția providenței. În vechea catedrală a răsunat și glasul tinerei Mary Grant; cu ochii scăldăți în lacrimi de recunoștință, ea se ruga pentru binefăcătorii ei. Apoi, adânc mișcați, părăsiră biserică, iar la ora unsprezece erau cu toții pe bord. John Mangles și echipajul se îngrijeau de ultimele pregătiri.

La ora douăsprezece, căpitanul dădu ordin să se ridice presiunea la cazane, și îndată torente de fum negru se amestecă cu cețurile nopții. Pânzele *Duncan*-ului fuseseră strânse cu grijă și învelite, ca nu cumva să fie înnegrite de funingine, căci vântul sufla dinspre sud-vest și nu putea fi prielnic călătoriei.

La ora două, vasul *Duncan* începu să freamăte sub trepidația cazanelor; manometrul arăta o presiune de patru atmosfere, aburii supraîncălziți řuierau prin supape; fluxul era staționar, zorii îngăduiau ca între micile

stânci, ale căror faruri licăreau tot mai palid, să se recunoască strâmtorile Clyde. Nu mai rămânea altceva de făcut decât să se dea semnalul de plecare.

John Mangles îl înștiință pe lordul Glenarvan, care urcă îndată pe punte. În curând se simți refluxul. *Duncan* slobozi puternice șuierături de sirenă; ridică ancora și se desprinse dintre corăbiile vecine; elicea pusă în mișcare mâna iahtul pe canalul râului Clyde. John nu luase niciun pilot; cunoștea perfect strâmtorile și nimeni altul n-ar fi manevrai mai bine ca el. Iahtul înainta la semnele lui: cu mâna dreaptă comanda mașinile, cu stânga cârma; totul se făcea în tacere și cu precizie. În curând, uzinele făcură loc vilelor presărate pe colinele de pe țărmuri, iar zgomotele orașului amuțiră în depărtare.

O oră mai târziu, *Duncan*-ul trecea pe lângă stâncile de la Dumbarton; după alte două ore era în golful Clyde; la ora șase dimineață trecea pe la capul Cantyre, ieșea din Canalul de Nord și înainta în plin ocean.

Capitolul VI

Pasagerul din cabina nr. 6

În cursul primei zile de navigație, marea fu destul de agitată și înspre seară vântul suflă mai tare; *Duncan*-ul era zgâlțait puternic; de aceea nici doamnele nu se arătară pe punte; stăteau culcate în cabină și bine făceau.

A doua zi, vântul își schimbă direcția. Căpitanul dădu ordin să se ridice câteva pânze.

Duncan-ul, bine înfipt în valuri, era acum mai puțin sensibil la ruliu și tangaj. Lady Helena și Mary Grant puteau să urce pe punte, alături de lordul Glenarvan, de maior și căpitanul John, chiar în zori. Răsăritul soarelui era minunat. Astrul zilei, ca un disc de metal aurit, ieșea din ocean. *Duncan* plutea în mijlocul unei iradiații scânteietoare, și s-ar fi spus că într-adevăr pânzele lui se umflau sub presiunea razelor soarelui.

Pasagerii de pe iaht contemplau în liniste ivirea soarelui.

— Ce minunat spectacol! spuse, în cele din urmă, lady Helena. Iată începutul unei zile frumoase. De nu s-ar arăta potrivnic vântul și de-ar înlesni înaintarea *Duncan*-ului!

— Nici n-am putea dori un vânt mai prielnic, draga mea Helena, răspunse lordul Glenarvan. Nu putem să ne plângem de începutul călătoriei.

— Drumul e lung, dragul meu Eduard?

— Căpitanul John ne poate răspunde, spuse Glenarvan. Mergem bine? Ești mulțumit de vapor, John?

— Foarte mulțumit, milord, replică John. E un bastiment minunat și pe care un marinări îl simte cu placere sub picioare. Niciodată o carcăsă de vas nu s-a potrivit mai bine cu mașinile lui. Vedeți, de asemenea, cât de neted e siajul iahtului și cât de ușor taie valurile. Mergem cu șaptesprezece mile pe oră. Dacă putem menține viteza, străbatem Ecuatorul în zece zile și nu facem nici cinci săptămâni până la Capul Horn.

— Auzi, Mary, spuse lady Helena, nu facem nici cinci săptămâni!

— Da, doamnă, răsunse fata, aud și inima îmi bate tot mai tare la cuvintele căpitanului.

— Cum supărți călătoria pe mare, Miss Mary? o întrebă lordul Glenarvan.

— Destul de bine, milord, fără prea multe neplăceri. De altfel, mă voi obișnui repede.

— Și micul nostru Robert?

— O, Robert, răsunse John Mangles, când nu e cu nasul în mașini, stă cocoțat în vârful catargului. E un băiat care... pun prinsoare că-si râde de răul de mare. Uitați-vă, îl vedeți?

Toate privirile se îndreptără spre catargul dinainte; îl văzură pe Robert atârnat de șarturi în vârful catargului, la o sută de picioare în aer. Mary era neliniștită.

— Nu te teme, Miss, spuse John Mangles, răspund pentru el și-ți făgăduiesc să-i prezint căpitanului Grant, căci îl vom regăsi cu siguranță, un marinări pe cinstă.

— Să vă audă Dumnezeu! suspină fata.

— Dragă fetițo, continuă lordul Glenarvan, în toată această întâmplare se simte mâna Providenței și asta trebuie să ne dea multă nădejde. Privește în jurul tău: iată căți oameni de ispravă s-au înrolat în slujba unei cauze atât de nobile. Nu numai că vom izbândi, dar expediția noastră nici nu va avea de întâmpinat greutăți. I-am făgăduit lady-ei Helena o călătorie de placere și voi face totul ca să mă țin de cuvânt, încheie lordul Glenarvan.

— Eduard, declară lady Glenarvan, ești cel mai bun dintre toți oamenii.

— Asta nu, dar am cel mai bun echipaj pe vasul cel mai bun. Dumneata, Miss Mary, nu admiră *Duncan*-ul nostru?

— Ba, dimpotrivă, milord, răspunse fata, îl admir ca o adevărată cunoșcătoare.

— Adevărat?

— M-am jucat pe când eram copil pe navele tatălui meu; ar fi trebuit să facă din mine un marinări și la nevoie m-aș pricepe să strâng o pânză și să împleteșc funii.

— Ce spui, Miss Mary?! exclamă John Mangles.

— Prin mărturisirea asta, reluă lordul Glenarvan, ai să-ți faci un prieten de nădejde din căpitanul John, căci el crede că nu există ceva mai bun pe lume decât să fii marinări. Nici chiar pentru o femeie nu vede o meserie mai potrivită. Așa e, John?

— Fără îndoială, milord, răspunse Tânărul căpitan. Mărturisesc însă că pentru Miss Grant ar fi mai potrivit locul pe dunetă decât să strângă pânzele; dar nu sunt mai puțin mulțumit s-o aud vorbind astfel.

— Mai ales când admiră *Duncan*-ul, replică lordul Glenarvan.

— Care merită să fie admirat! adăugă cu mândrie căpitanul.

— Ești atât de mândru de iahtul dumitale, încât îmi faci poftă să-l vizitez până în fundul calei, să văd cum s-au instalat marinarii noștri pe puntea inferioară, spuse lady Helena.

— De minune! răspunse John. Sunt aici ca la ei acasă.

— Da, sunt chiar la ei acasă, draga mea, întări lordul Glenarvan. Iahtul e o parte din bătrâna noastră Caledonie. O bucată desprinsă din comitatul Dumbarton. Așa că vezi că n-am părăsit țara! *Duncan* este castelul din Malcolm, iar oceanul e lacul Lomond.

— Ei bine, dragul meu Eduard, fă-ne onorurile castelului, glumi lady Helena.

— La ordinul dumneavoastră, milady, spuse Glenarvan, dar îngăduiți-mi să-l anunț pe Olbinett.

Stewardul iahtului era pe deasupra și foarte priceput în aranjarea meselor; un scoțian care ar fi meritat să fie francez pentru aceste calități. Își împlinea îndatoririle cu râvnă și pricepere. El se prezintă la ordinele lordului.

— Olbinett, vrem să facem o plimbare înainte de dejun, anunță Glenarvan, ca și cum ar fi fost vorba de o plimbare la Tarbet sau pe lacul Katrine. Sper că vom găsi masa gata la întoarcere.

Olbinett se înclină cu gravitate.

— Ne întovărășești, domnule maior? întrebă lady Helena.

— Dacă-mi ordonați, spuse Mac Nabbs.

— O, replică lordul Glenarvan, maiorul e absorbit de fumul țigării lui, aşa că nu trebuie să-l tulburăm; și-l prezint ca pe un fumător neîntrecut, Miss Mary! Tot timpul fumează, chiar și atunci când doarme.

Maiorul dădu din cap afirmativ și oaspeții lordului Glenarvan coborâră în careu.

Mac Nabbs, rămas singur și vorbind cu sine însuși după obiceiul său, fără însă a se înfuria vreodată, se învălu în nori de fum din ce în ce mai deși, rămânând nemîșcat și privind dâra ce-o lăsa iahtul. După câteva minute de contemplare mută se întoarse și se găsi deodată în fața unui nou personaj. Maiorul rămase uimit de această întâlnire, căci pasagerul îi era cu totul necunoscut.

Omul, înalt, uscățiv, și slab, să tot fi avut vreo patruzeci de ani, era aidoma unui cui lung cu floarea lată; într-adevăr, capul lui era mare, masiv, fruntea

înaltă, nasul prelung, gura mare, bărbia foarte arcuită. Ochii î se ascundeau îndărătul unor enormi ochelari și privirea părea să aibă nehotărârea caracteristică nyctalopilor¹¹. Fizionomia era a unui om intelligent și vesel; n-avea aerul aspru al personajelor grave care nu râd niciodată, din principiu, și care-și ascund nulitatea sub o mască serioasă. Nici vorbă de aşa ceva. Nepăsarea și simplitatea necunoscutului arătau că se pricepea să aleagă partea bună a lucrurilor. Dar, fără să fi scos încă un cuvânt, simțeai că e vorbăreț și, mai ales, distrat, în felul acelora care nu văd ce privesc și nu aud ceea ce ascultă. Avea pe cap o șapcă, în picioare ghete solide, galbene, și ghetre de piele, purta pantaloni de catifea cafenie și o haină din același material, cu nenumărate buzunare ce păreau umplute cu fel de fel de carnete, de portofele și alte mii de obiecte la fel de inutile, care nu făceau decât să încurce locul, fără a mai pomeni de ocheanul ce-l purta în bandulieră.

Neliniștea necunoscutului contrasta ciudat cu placiditatea maiorului; el se învârtea în jurul lui Mac Nabbs, îl privea, îl întreba din ochi, fără ca acesta din urmă să se întrebe de unde vine, unde merge străinul și de ce se găsea la bordul *Duncan*-ului.

Văzându-și încercările zădărnice de indiferență maiorului, enigmaticul personaj puse mâna pe ochean, care atunci când era deșurubat la maximum măsura patru picioare lungime, și, nemîscat, cu picioarele desfăcute, stând ca un stâlp în mijlocul drumului, își îndreptă instrumentul spre orizont, acolo unde se îmbina apa cu cerul. După cinci minute de cercetare coborî ocheanul, proptindu-l în punte și sprijinindu-se într-însul ca într-un baston; îndată compartimentele ocheanului intrară unul într-altul, strângându-se, și nouă pasager, căruia îi lipsi deodată punctul de sprijin, fu gata-gata să cadă la picioarele catargului cel mare.

Oricare altul în locul maiorului ar fi zâmbit cel puțin; maiorul însă nici nu clipi. Necunoscutul se hotărî atunci să înceapă.

— Steward! strigă el, cu un accent străin.

Așteptă. Nimeni nu se ivi.

— Steward! repetă el mai tare.

Olbinett trecea în acel moment pe acolo, mergând spre bucătăria care se găsea sub puntea teugei. Si mare-i fu mirarea auzindu-se strigat astfel de omul acela înalt, pe care nu-l cunoștea.

„De unde vine omul acesta? se întrebă el. Un prieten al lordului Glenarvan? E cu neputință!”

Totuși urcă pe punte, apropiindu-se de el.

— Dumneata ești stewardul vasului? îl întrebă acesta.

— Da, domnule, răsunse Olbinett, dar n-am onoarea a vă...

— Eu sunt pasagerul din cabina numărul 6.

— Numărul şase? repetă stewardul.

— Desigur. Dar pe dumneata cum te cheamă?

— Olbinett.

— Ei bine, Olbinett, prietene, răsunse străinul din cabina numărul 6, trebuie să ne gândim să luăm o gustare, și cât mai iute. N-am mâncat de treizeci și şase de ore sau, mai bine-zis, de treizeci și şase de ore n-am făcut altceva decât să dorm, ceea ce se poate ierta unui om venit, fără nicio haltă, de la Paris la Glasgow. La ce oră se mănâncă aici, mă rog?

— La ora 9, răsunse mașinal Olbinett.

Străinul voia să se uite la ceas, dar aceasta dură câțiva vreme, căci nu-l găsi decât în al nouălea buzunar.

— Bun, spuse el, nu e decât opt. Până atunci, Olbinett, dă-mi un biscuit și un pahar de sherry, căci mor de foame.

Olbinett asculta fără să înțeleagă; de altfel, necunoscutul vorbea tot timpul și trecea de la un subiect la altul cu foarte mare repeziciune.

— Ei bine, spuse el, unde-i căpitanul? Căpitanul nu s-a scutat încă? și secundul? Ce face secundul? Doarme și el? Vremea-i frumoasă, din fericire, vântul favorabil și vasul merge de la sine.

Tocmai când vorbea astfel, John Mangles apăru pe scara punții.

— Iată-l pe căpitan, spuse Olbinett.

— A, încântat! exclamă necunoscutul. Încântat de cunoștință, căpitane Burton!

Dacă cineva a rămas cu gura căscată, apoi acela a fost cu siguranță John Mangles, nu numai din pricina că s-a auzit strigat „căpitane Burton”, dar și pentru că vedea la bordul vasului un necunoscut.

Celălalt îi dădea înainte:

— Îngăduiți-mi să vă strâng mâna; dacă n-am făcut-o încă de alătăieri seară, apoi a fost ca să nu încurc pe nimeni la plecare. Dar astăzi, căpitane, sunt cu adevărat fericit că vă cunosc.

John Mangles deschise ochii mari, privind când la Olbinett, când la noul venit.

— Acum, reluă acesta, după ce ne-am prezentat, scumpe căpitane, iată-ne prieteni vechi. Să stăm de vorbă. Spune-mi, ești mulțumit de *Scoția*?

— Ce înțelegi prin *Scoția*? spuse, în sfârșit, John Mangles.

— *Scoția*, care ne duce acum, e un vas bun, ale cărui calități mi-au fost mult lăudate, de alțminteri, ca și comandanțul său, bravul, viteazul căpitan Burton. Ești poate rudă cu marele călător prin ținuturile Africii, care poartă același nume? Un om îndrăzneț. Te felicit atunci!

— Domnule, reluă John Mangles, nu numai că nu sunt rudă cu Burton, călătorul, dar nici nu sunt căpitanul Burton.

— A, făcu necunoscutul, atunci vorbesc în acest moment cu secundul *Scoției*, cu domnul Burdness?

— Domnul Burdness? întrebă John Mangles, care începea să bănuiască adevărul. Oare avea de-a face cu un nebun, sau cu un zăpăcit? Tocmai își punea întrebarea asta voind să-o scoată la capăt într-un fel sau altul cu necunoscutul, când lordul Glenarvan, soția lui și Miss Grant urcară din nou pe punte. Străinul îi văzu și exclamă:

— A, pasageri! Pasageri! Perfect! Sper, domnule Burdness, că mă vei prezenta... Apoi făcu câțiva pași, fără nicio umbră de încurcătură și, fără să aştepte intervenția lui John Mangles, se recomandă: Doamnă, spuse el Mary-ei Grant, Miss, zise lady-ei Helena, domnule... adăugă el, adresându-se lordului Glenarvan.

— Lord Glenarvan, interveni John Mangles.

— Milord, reluă atunci necunoscutul, vă cer iertare de faptul că mă prezint singur, dar pe mare trebuie să renunțăm puțin la etichetă; sper că vom face repede cunoștință și că în tovărășia acestor doamne, călătoria pe *Scoția* ne va fi pe cât de scurtă, pe atât de plăcută.

Lady Helena și Miss Grant nu știau ce să răspundă.

Nu-și explicau prezența acestui străin pe puntea *Duncan*-ului...

— Domnule, spuse atunci lordul Glenarvan, cu cine am onoarea să vorbesc?

— Cu Jacques-Eliacin-François-Marie Paganel, secretarul Societății de geografie din Paris, membru corespondent al societăților din Berlin, Bombay, Darmstadt, Lipsca, Londra, Petersburg, Viena, New York, membru onorific al Institutului regal de geografie și etnografie din Indiile Orientale,

care, după ce a petrecut douăzeci de ani din viață făcând geografie de cabinet, a vrut să intre în știința militantă și se îndreaptă spre India, pentru a stabili legături între descoperirile marilor călători.

Capitolul VII

De unde vine și unde se duce Jacques Paganel

Secretarul Societății de geografie trebuia să fie un om simpatic, fiindcă toate cele de mai sus le spusese cu multă grătie. Lordul Glenarvan, de altfel, știa bine cu cine avea de-a face: numele și meritele lui Jacques Paganel îi erau binecunoscute; lucrările lui geografice, rapoartele despre descoperirile moderne, publicate în buletinele societății, corespondența lui cu lumea întreagă îl făceau unul dintre cei mai de vază savanți din Franța. Glenarvan întinse mâna cordial acestui oaspete neașteptat.

— Și acum, că ne-am prezentat, adăugă el, îmi îngăduiți, domnule Paganel, să vă pun o întrebare?

— Și douăzeci, milord, răspunse Jacques Paganel. Va fi totdeauna o plăcere pentru mine să stau de vorbă cu dumneavoastră.

— Alaltăieri seară ați ajuns la bordul vasului?

— Da, milord, alaltăieri seara, la ora opt. Din trenul caledonian am sărit într-o trăsură și din trăsură, pe *Scotia*, unde aveam reținută, încă de la Paris, cabina numărul 6. Noaptea era întunecoasă. N-am văzut pe nimeni la bord. Simțindu-mă obosit după treizeci de ore de drum și știind că pentru a evita răul de mare e bine să te culci de îndată ce te urci pe navă și să nu te miști în primele zile de călătorie, m-am trântit imediat în pat și am dormit conștiincios, vă rog să credeți, treizeci și sase de ore.

Auditorii lui Jacques Paganel aflaseră deci cum ajunsese el pe bord. Călătorul francez, înșelându-se asupra vasului, se îmbarcase pe *Duncan*, în timp ce echipajul acestuia lua parte la ceremonia din catedrala Saint-Mungo. Totul se limpezea. Dar ce avea să spună savantul geograf când va afla numele și destinația vasului pe care se urcase?

— Așadar, domnule Paganel, spuse Glenarvan, v-ați ales Calcutta ca punct de plecare pentru călătoriile dumneavoastră?

— Da, milord, o viață întreagă am visat să văd India. E cel mai frumos vis al meu, care se va împlini în patria elefanților și a taigilor.

— Dar, spuneți-mi, domnule Paganel, nu v-ar fi totuña dacă ați vizita altă țară?

— Nu, milord, mi-ar fi neplăcut, căci am recomandații pentru lordul Sommerset, guvernatorul general al Indiilor, și o misiune a Societății de geografie, pe care ţin s-o duc la îndeplinire.

— A, aveți o misiune?

— Da, să încerc să fac o călătorie folositoare și ciudată, al cărei program a fost întocmit de către prietenul și colegul meu, savantul Vivien de Saint-Martin. E vorba de a păși pe urma fraților Schlaginwait, a colonelului Waugh, a lui Webb, Hodgson, a misionarilor Huc și Gabet, a lui Moorcroft, a domnului Jules Remy și a atâtorealți călători vestiți. Vreau să izbutesc ceea ce, din păcate, misionarul Krick n-a izbutit în 1846; într-un cuvânt, să recunosc cursul râului Yaru-Dzangbo-Ciu, care străbate Tibetul pe o distanță de o mie cinci sute de kilometri de-a lungul poalelor nordice ale Himalaiei, și să aflu, în sfârșit, dacă acest râu nu se unește cu Brahmaputra în nord-estul Assamului. Călătorul care va realiza unul dintre cele mai grandioase planuri ale geografiei Indiilor va primi medalia de aur, milord!

Paganel era impresionant. Vorbea plin de însuflețire. Se lăsa tărât pe aripile repezi ale închipuirii. Să oprești cursul Rinului în cascadele din Schaffhausen sau volubilitatea lui Paganel era un lucru la fel de imposibil.

— Domnule Jacques Paganel, spuse lordul Glenarvan, după un moment de tăcere, e desigur o călătorie frumoasă și știință vă va fi recunoscătoare; dar nu vreau să vă las mai departe în necunoștință de cauză: pentru moment măcar, trebuie să renunțați la plăcerea de a vizita Indiile.

— Să renunț? De ce?

— Pentru că peninsula indiană se află în urma, nu înaintea noastră.

— Cum? Căpitanul Burton...

— Eu nu sunt căpitanul Burton, răsunse John Mangles.

— Dar *Scoția*?

— Vasul acesta nu e *Scoția*!

Mirarea lui Paganel nu se poate descrie. El privi pe rând la lordul Glenarvan, care continua să fie serios, la lady Helena și la Mary Grant, ale căror trăsături exprimau compătimire, la John Mangles, care zâmbea, și la maior care nici nu clipea; apoi, ridicând din umeri și coborându-și ochelarii de pe frunte pe nas, spuse:

— Ce glumă!

Dar în clipa aceea privirea îi căzu pe roata cărmei, pe care erau scrise aceste două cuvinte, în formă de inscripție:

D U N C A N

G L A S G O W

— *Duncan! Duncan!* strigă el deznădăjduit.

Apoi, coborând în grabă scara dunetei, se repezi în cabina lui.

De îndată ce nefericitul savant dispără, nimeni, în afară de maior, nu-și mai putu ține râsul care se întinsese, molipsind și pe marinari. Să greșești trenul mai merge! Să iei vagonul de Edinburgh în locul celui de Dumbarton, haide! Dar să te sui pe alt vas, să pleci în Chile când vrei să ajungi în Indii, asta-i prea de tot!

— De altfel, nu mă miră din partea lui Jacques Paganel, spuse Glenarvan. E vestit pentru asemenea pățanii. Într-o zi a publicat o hartă celebră a Americii, pe care desenase Japonia. Asta nu-l împiedică să fie un savant distins și unul din cei mai buni geografi ai Franței.

— Dar ce-o să facem cu bietul om? spuse lady Helena. Nu-l putem lua în Patagonia.

— De ce nu? răspunse Mac Nabbs. Nu suntem noi răspunzători de zăpăceala lui. Închipuiți-vă că s-ar fi suit din greșală într-un alt tren. L-ar putea opri din drum?

— Nu, dar ar putea coborî la stația următoare, protestă lady Helena.

— Ei, spuse Glenarvan, o va putea face, dacă va vrea, la prima noastră oprire.

În acest moment, Paganel, după ce se încredință că bagajele lui erau pe bord, rușinat și nenorocit, urca iar pe punte. Tot timpul repeta cuvântul fatal pentru el: *Duncan! Duncan!* fără a mai găsi un altul în vocabularul său. Umbla în sus și în jos, cercetând catargele vasului și scrutând în tăcere orizontul. În sfârșit, se întoarse iarăși spre lordul Glenarvan, spunând:

— Și *Duncan* merge spre...

— America, domnule Paganel.

— Mai precis?

— La Conception.

— În Chile! În Chile! strigă nenorocitul geograf. Şi misiunea mea în Indii! Dar ce va spune domnul de Quatrefages, președintele Comisiei centrale! Şi domnul d'Avezac! Şi domnul Cortambert! Şi domnul Vivien de Saint-Maftin! Cum să mă mai prezint la şedinţele societăţii?

— Ei, domnule Paganel, răsunse Glenarvan, nu deznădăjduiţi! Totul se poate aranja şi nu veţi suferi decât o neînsemnată întârziere: Yaru-Dzangbo-Ciu vă va mai aştepta în munţii Tibetului. Noi ne vom opri în curând la Madera, unde veţi găsi un vapor care vă va duce înapoi în Europa.

— Vă mulţumesc, milord, trebuie să mă resemnez. Dar vă pot spune, e o aventură extraordinară şi numai mie mi se poate întâmpla una ca asta. Şi cabina mea, pe care am reţinut-o pe *Scoția*...

— Ei, la *Scoția* vă invit să renunţaţi pentru moment.

— Dar, spuse Paganel, după ce cercetă din nou vasul, *Duncan* e un iaht de plăcere?

— Da, domnule, răsunse John Mangles, şi aparţine lordului Glenarvan.

— Care vă roagă să-i fiţi oaspete, îl invită Glenarvan.

— Mii de mulţumiri, milord, răsunse Paganel. Sunt într-adevăr mişcat de politetea dumneavoastră, dar îngăduiţi-mi să fac o simplă observaţie: India e o țară frumoasă, ea oferă vizitatorilor surprize minunate; doamnele cu siguranţă că n-o cunosc... Omul de la cârmă n-ar avea decât să întoarcă puţin roata şi iahtul *Duncan* ar pluti tot atât de uşor înspre Calcutta ca şi înspre Conception; şi, de vreme ce e o călătorie de plăcere...

Clătinatul din cap, care întâmpină propunerea lui Paganel, nu-i mai îngădui să şि-o continue. Se opri.

— Domnule Paganel, spuse atunci lady Helena, dacă n-ar fi vorba decât de o călătorie de plăcere, v-aş răspunde: haidem cu toţii în Indii. Şi lordul Glenarvan nu s-ar împotrivi. Dar *Duncan* pleacă să aducă în patrie nişte naufragiaţi părăsiţi pe coasta Patagoniei şi nu-şi poate schimba drumul pe care-l face dintr-o datorie omenească...

În câteva clipe, călătorul francez fu pus la curent cu totul; el află, nu fără oarecare emoţie, descoperirea providenţială a documentelor, povestea căpitanului Grant, propunerea generoasă a lady-ei Helena.

— Doamnă, exclamă el, îngăduiţi-mi să admir atitudinea dumneavoastră, şi s-o fac fără nicio rezervă. Iahtul să-şi continue drumul, m-ar mustra cugetul dacă l-aş face să întârzie căcar o singură zi.

— Vreţi să vă asociaţi cercetărilor noastre? îl întrebă lady Helena.

— Mi-e cu neputință, doamnă, trebuie să-mi îndeplinesc misiunea. Voi debarca la prima escală...

— Atunci, la Madera, spuse John Mangles.

— Fie, la Madera. Nu voi fi decât la o sută optzeci de leghe depărtare de Lisabona și voi aștepta acolo mijloace de transport.

— Ei bine, domnule Paganel, vorbi lordul Glenarvan, va fi precum doriți. În ce mă privește, sunt fericit să fiți câteva zile oaspete pe vasul meu. Numai să nu vă plăcăzi în tovărășia noastră!

— Vai, milord, spuse savantul, mă socotesc încă fericit că m-am înselat într-un chip atât de plăcut! Totuși, e o situație tare ridicolă: un om care se îmbarcă pentru India și merge în America!

În ciuda acestui gând melancolic, Paganel făcu haz de necaz, arătând că nu se sinchisește de întârzierea pe care n-o mai putea împiedica. Se arăta amabil și vesel, încântă doamnele cu buna sa dispoziție; chiar din prima zi deveni prietenul tuturor. La cererea sa, i se arăta documentul. Îl studie cu atenție. Îndelung, cu grijă. Nicio altă interpretare nu îi apăru cu putință! Mary Grant și fratele ei îi inspirară cel mai viu interes. El le dădu speranțe. Felul în care prevedea evenimentele și succesul neîndoiosnic pe care îl prezise *Duncan*-ului o făcură pe Mary să zâmbească. Zău că, dacă nu ar fi avut o misiune de îndeplinit, ar fi pornit-o și el în căutarea căpitanului Grant!

Când auzi apoi că lady Helena era fiica lui William Tuffnel, Paganel nu-și mai conteni exclamațiile pline de admirație. El îi cunoscuse tatăl. Ce savant îndrăzneț! Câte scrisori nu-și scriseseră pe când William Tuffnel era membru corespondent al Societății! Chiar el îl prezентase domnului Malte-Brun! Ce întâlnire și ce plăcere să călătorescă tocmai cu fiica lui William Tuffnel!

În cele din urmă, îi ceru lady-ei Helena îngăduința s-o îmbrățișeze. Lady Glenarvan consimți, deși considera aceasta cam nepotrivit.

Capitolul VIII

*Încă un om de ispravă la bordul *Duncan*-ului*

În acest timp, iahtul, împins de curenții de nord ai Africii, înainta repede spre Ecuator. La 30 august atinse insulele Madera. Glenarvan, credincios făgăduielii date, îi propuse oaspetelui să-l lase pe țărm.

— Scumpul meu lord, răspunse Paganel, nu voi face nazuri cu dumneavoastră. Înainte de a fi venit eu pe bord, aveați intenția să vă opriți la Madera?

— Nu, răspunse Glenarvan.

— Ei bine, atunci îngăduiți-mi să profit de urmările nefericitei mele distracții. Madera e o insulă prea cunoscută. Nu oferă nimic unui geograf. S-a spus și s-a scris totul despre ea și, de altfel, e în plină decadență din punct de vedere al viticulturii. Închipuiți-vă că nu mai există podgorii la Madera! Recolta de vin, care în 1813 se ridica la un milion o sută de mii de hectolitri, a scăzut în 1845 la o sută treizeci și trei de mii patru sute cincizeci de hectolitri. Astăzi nu atinge nici douăzeci și cinci de mii de hectolitri. E un spectacol dureros. Oare nu v-ar fi indiferent să faceți o escală la Canare?

— Să vă lăsăm la Canare? Bine! N-o să ne abată din drumul nostru.

— O, știu, milord! În Canare, vedeți dumneavoastră, sunt trei grupuri de insule de studiat, fără să mai vorbim de vârful Tenerife, pe care am dorit totdeauna să-l văd. Iată o ocazie. Am să profit de ea și, în aşteptarea vreunui vas care să mă ducă în Europa, am să fac o ascensiune pe acest munte vestit.

— Cum vreți, iubite Paganel, răspunse lordul Glenarvan, care nu se putu abține să nu zâmbească.

Și avea dreptate să zâmbească.

Insulele Canare sunt foarte apropiate de Madera. Le despart doar două sute cincizeci de mile, distanță neînsemnată pentru un vas cu viteza *Duncan*-ului.

La 31 august, la ora două după-masă, John și Paganel se plimbau pe punte. Francezul îl tot pisa pe tovarășul său cu întrebări despre Chile. Deodată, căpitanul îl întrerupse și, arătându-i un punct înspre sud, îi spuse:

— Domnule Paganel...

— Ce s-a întâmplat, scumpul meu căpitan? îl întrebă savantul.

— Binevoiți să vă întoarceți privirile în această direcție. Nu vedeți nimic?

— Nimic.

— Nu priviți unde trebuie. Nu la orizont. Mai sus, în nori.

— În nori? Pot căuta mult și bine.

— Uitați-vă acum! În direcția vârfului bompresului.

— Nu văd nimic.

— Pentru că nu voiți să vedeți. Vârful Tenerife e perfect vizibil deasupra orizontului.

De voie, de nevoie, Paganel trebui să se plece în fața evidenței câteva ore mai târziu, afară doar dacă n-ar fi vrut să se declare orb.

— Îl zăriți, în sfârșit? îi spuse John.

— Da, da, perfect, recunoscu Paganel, și ăsta, adăugă el cu un ton disprețitor, ăsta e vârful Tenerife?

— Chiar el.

— Păi, pare să fie destul de mic.

— Și totuși, se înalță cu unsprezece mii de picioare deasupra nivelului mării.

— A, nu-i cât Mont Blanc-ul!

— Se prea poate. Dar când va fi să vă urcați pe el, o să-l găsiți poate de ajuns de înalt.

— Oh, să mă urc, să mă urc pe el?! Scumpul meu căpitan, la ce bun, mă rog... după domnii von Humboldt și Bonplan? Ce geniu acest Humboldt! A făcut o ascensiune pe muntele ăsta; l-a descris complet, i-a distins cinci zone: zona vinurilor, zona laurilor, zona pinilor, zona florei alpine și, în sfârșit, o zonă pustie. A pus piciorul chiar în vârful piscului, unde nu avea nici măcar pe ce să se aşeze. Din vârful muntelui, privirea lui îmbrățișa un spațiu mare cât un sfert din Spania. Apoi a vizitat vulcanul până în măruntaie și a atins fundul craterului lui stins. Ce vrei să mai fac eu după acest celebru om?

— Într-adevăr, recunoscu Mangles, nu mai rămâne nimic de cules. E neplăcut, căci vă veți plăti grozav așteptând un vapor în portul Tenerife. Nu sunt prea multe distracții pe acolo.

— În afara de ale mele, spuse Paganel, zâmbind. Dar, scumpul meu Mangles, oare insulele Capului Verde nu permit vreo escală?

— Ba da. Nimic mai ușor decât să debarcăm la Villa-Praia.

— Fără a mai pomeni de avantajul, care nu e deloc de disprețuit, replică Paganel, că insulele Capului Verde sunt foarte aproape de Senegal și acolo am să găsesc compatrioți. Știu bine că despre insulele Capului Verde se spune că sunt prea puțin interesante, că sunt sălbaticice și nesănătoase; dar pentru un geograf merită să fi văzut orice loc. Să știi să vezi e o știință! Sunt oameni care nu știu să vadă și care călătoresc cu tot atâta deșteptăciune cât are un rac. Crede-mă, eu nu fac parte din tagma lor!

— Cum vreți, domnule Paganel, răspunse John Mangles, sunt sigur că geografia va câștiga de pe urma vizitei dumneavoastră în insulele Capului Verde. Noi trebuie, în orice caz, să facem o escală pentru a lua cărbuni. Deci debarcarea dumneavoastră nu va pricinui nicio întârziere.

Acestea fiind spuse, căpitanul schimbă direcția pentru a o lua pe la apus de Canare; celebrul vârf fu lăsat în urmă și *Duncan*, urmărindu-și drumul cu repeziciune, tăie Tropicul Racului la 2 septembrie, pe la ora cinci dimineața. Timpul se schimbă. Se simțea aerul umed și greu al anotimpului ploios, „*lo tempo des aguas*”¹², după cum spun spaniolii, un anotimp greu pentru călători, dar folositor locuitorilor insulelor africane unde lipsesc copacii și deci și apa. Marea, ridicând valuri înalte, împiedica pasagerii să stea pe punte, dar con vorbirile din careu nu erau deloc mai puțin însuflețite.

La 3 septembrie, Paganel începu să-și adune bagajele pentru apropiata lui debarcare. *Duncan* înainta printre insulele Capului Verde, trecu prin fața insulei Sării – un adevărat mormânt de nisip, sterp și părăsit – și, după ce merse prin dreptul unor mari bancuri de corali, lăsa pieziș în urmă insula Sfântul Iacob. Aceasta este străbătută de la nord la sud de un lanț de munți de bazalt, care se termină cu două vârfuri mai înalte. John Mangles intră apoi în golful Villa-Praia și ancoră în curând în fața orașului. Vremea era îngrozitoare și bătaia valurilor foarte violentă, deși golful era apărat de vânturile din larg. Ploaia cădea cu găleata și abia se putea vedea orașul, așezat pe un podiș în formă de terasă și rezemat de niște stânci vulcanice, înalte de trei sute de picioare. Înfățișarea insulei, prin perdeaua deasă de ploaie, era tristă, descurajantă.

Lady Helena nu-și putu realiza proiectul de a vizita orașul; încărcarea cărbunelui se făcea cu destulă greutate. Pasagerii *Duncan*-ului se văzură siliți să stea sub dunetă, în timp ce marea și cerul se amestecau într-un talmeș-balmeș de nedescris. Problema vremii era, firește, la ordinea zilei, în con vorbirile de pe bord. Fiecare își spunea părerea, afară de maior, care ar fi asistat și la potopul cel mare cu o totală nepăsare. Paganel când cobora, când urca dând mereu din cap.

- Parc-ar face dinadins, spunea el.
- E clar, răspunse Glenarvan, că elementele naturii vi se arată potrivnice.
- Eu le voi înfrânge totuși.
- Nu puteți înfrunta o ploaie ca asta, spuse lady Helena.

— Nu, doamnă, fiți fără grijă. Mă tem numai pentru bagaje și pentru instrumente. Toate s-ar strica.

— Numai debarcarea e de temut, reluă Glenarvan. Odată ce veți fi la Villa-Praia, veți găsi unde să stați; firește, o locuință nu prea curată, în tovărășia maimuțelor și a porcilor; relațiile cu ei nu sunt totdeauna plăcute. Dar un călător nu se uită la asemenea fleacuri. Și, înainte de toate, trebuie să nădăjduim că în șapte-opt luni vă veți îmbarca pentru Europa.

— Șapte sau opt luni! exclamă Paganel.

— Cel puțin, Insulele Capului Verde nu sunt prea des vizitate de vapoare în perioada anotimpului ploios. Dar veți putea folosi timpul liber în chip util. Arhipelagul e încă puțin cunoscut; mai e încă mult de făcut în materie de climatologie, de etnografie, de hipsometrie¹³.

— Veți avea de descoperit fluvii, spuse lady Helena.

— Nu e niciunul, doamnă, răsunse Paganel.

— Râuri, atunci.

— Nici râuri.

— Albii de ape.

— Nici.

— Bine, spuse maiorul, atunci vă veți îndrepta cercetările înspre păduri.

— Ca să fie păduri, trebuie să existe copaci, or aici nu sunt copaci.

— Frumoasă țară! replică maiorul.

— Consolați-vă, iubite Paganel, spuse atunci Glenarvan, veți avea de cercetat cel puțin munții.

— A, niște munți mici și puțin interesanți, milord. De altfel, au și fost cercetați.

— Au și fost! se miră Glenarvan.

— Da, norocul meu, ca de obicei. Dacă în Canare mă aflam în fața lucrărilor lui Humboldt, aici m-a precedat un geolog, domnul Charles Sainte-Claire Deville!

— Nu se poate!

— Ba da, îl contrazise Paganel, cu o intonație în glas care-ți trezea mila. Savantul acesta se găsea pe vasul *La Decidée*, în timpul escalei din insulele Capului Verde. El a vizitat vârful cel mai interesant al grupului muntos, vulcanul din insula Fogo. Ce vreți să mai fac eu după el?

— Iată un lucru într-adevăr regretabil, răsunse lady Helena. Ce are să se întâmple cu dumneavoastră, domnule Paganel?

Paganel tăcu vreo câteva clipe.

— Hotărât, reluă Glenarvan, mai bine ați fi debarcat la Madera, deși nu mai e vin pe insulă!

Savantul tăcu din nou.

— Eu aş aştepta, spuse maiorul, cu un ton care părea că spune: eu n-aş aştepta.

— Iubite Glenarvan, reluă atunci Paganel, unde aveți de gând să faceți viitoarea escală?

— A, nu înainte de Conception.

— Drace! Asta mă depărtează prea mult de Indii.

— Ba nu, de îndată ce veți fi trecut de Capul Horn, vă veți apropiă de ele.

— Îmi dau seama de asta.

— De altfel, reluă Glenarvan, cu tonul cel mai serios, când pleci în Indii, e totuna dacă ajungi în Indiile orientale sau occidentale.

— Cum totuna?

— Fără a ne mai gândi că locuitorii pampasului Patagoniei sunt și ei tot atât de indieni ca și indigenii din Pundjab¹⁴.

— Drace! exclamă Paganel. Iată un fel de a privi problema, milord, pe care nu mi l-aş fi închipuit niciodată!

— Şi apoi, iubite Paganel, medalia de aur poate fi câştigată oriunde există ceva de făcut, de căutat, de descoperit. În lanțurile Cordilierilor, ca și în vechii munți din Tibet.

— Dar cursul lui Yaru-Dzangbo-Ciu?

— Ei, îl veți înlături cu Rio Colorado! E un fluviu puțin cunoscut, care pe hartă curge cam prea mult după fantezia geografilor.

— Știu, milord, că în această privință există erori de câteva grade. O, fără îndoială că, dacă aş fi cerut, Societatea de geografie m-ar fi trimis în Patagonia tot atât de bine ca și în Indii. Dar nu m-am gândit s-o fac.

— Din pricina faptului că sunteți mereu distrat.

— Ce spuneți, domnule Paganel, ne veți întovărăși? îl întrebă lady Helena cu o voce de-a dreptul cuceritoare.

— Şi misiunea mea, doamnă?

— Vă previn că vom trece prin strâmtoarea Magellan, reluă Glenarvan.

— Milord, mă ispitiți!

— Adaug că vom vizita Portul Foametei.

— Portul Foametei! exclamă francezul, asaltat din toate părțile. Acel port atât de celebru din descrierile geografice!

— Mai țineți seama, domnule Paganel, că în expediția aceasta aveți dreptul să legați numele Franței de cel al Scoției.

— Da, fără îndoială.

— Un geograf poate fi de folos în expediția noastră, și există oare ceva mai frumos decât să pui știința în slujba omenirii?

— Aveți toată dreptatea, doamnă!

— Ascultați-mă, e mai bine să vă încredeți în hazardul sau mai curând în providența care ne-a îndrumat și pe noi. Ea ne-a trimis acel document, după cum tot ea v-a adus și pe dumneavoastră pe bordul vasului *Duncan*.

— Să vă spun ceva, bunii mei prieteni? continuă Paganel. Ei bine, tare ați mai vrea ca să rămân!

— Și dumneata, domnule Paganel, ai vrea și mai mult decât noi, răsunse Glenarvan.

— Drace, exclamă savantul geograf, aşa e, dar mi-era teamă să nu vă stânjenesc!

Capitolul IX

Strâmtoarea Magellan

Toți cei de pe bord se bucurară aflând hotărârea lui Paganel. Tânărul Robert îi sări de gât cu o vioiciune foarte demonstrativă. Onorabilul secretar era gata să cadă pe spate. „Un pui de om vânjos, spuse el, o să-l învăț geografia”.

Și fiindcă John Mangles se însărcinase să facă din el un marină, Glenarvan – un om de inimă, maiorul – un băiat cu sânge rece, lady Helena – un om bun și generos, iar Mary Grant – un elev plin de recunoștință față de asemenea profesori, Robert trebuia să ajungă într-o zi, desigur, un om desăvârșit.

Duncan isprăvi repede încărcarea cărbunelui, apoi, părăsind acele ținuturi triste, intră în curentul coastei braziliene înspre apus, trecu de Ecuator datorită unei brize prielnice dinspre nord și intră în emisfera australă.

Călătoria se facea fără greutate. Fiecare avea credința că vor reuși, în această expediție care pornise în căutarea căpitanului Grant, probabilitățile

de a-l găsi păreau mai mari cu fiecare zi ce trecea. Dintre cei de pe bord, cel care nutrea cea mai mare încredere era căpitanul. Dar încrederea îi venea mai ales din dorința de a o vedea fericită pe Miss Mary. Se născuse în sufletul său un interes cu totul deosebit față de fată și își ascunsese atât de bine acest sentiment, încât toți își dădură seama de asta, în afară de Miss Grant și de el însuși.

Cât despre savantul geograf, el era probabil cel mai fericit om din emisfera australă; își petreceau zilele studiind hărțile, acoperind cu ele masa din careu; din această pricina se iscau în fiecare zi discuții cu domnul Olbinett, care nu putea pune masa. Dar Paganel avea de partea lui pe toți oaspeții de pe punte, în afară de maior, pe care chestiunile geografice îl lăsau absolut indiferent, mai ales în timpul mesei. Mai mult încă, Paganel descoperise în cuferele secundului niște cărți, foarte amestecate de altfel, și printre ele câteva lucrări spaniolești. Se hotărî atunci să învețe limba lui Cervantes, pe care niciunul de pe bord nu o știa. Aceasta cu scopul de a-și ușura cercetările pe litoralul chilian. Datorită înclinațiilor lui poliglote, nu-și pierdea nădejdea că la sosirea sa în Conception o să vorbească în mod curent această limbă. De aceea studia cu râvnă. Învăța pe brânci și ceilalți îl auzeau mormăind neîncetat.

În timpul pauzelor îi dădea lui Robert lectii practice, dezvăluindu-i istoria coastelor de care se aprobia cu atâta repeziciune *Duncan*-ul. La 10 septembrie se găseau la $5^{\circ}73'$ latitudine și $31^{\circ}15'$ longitudine, în acea zi, Glenarvan află un lucru pe care cei mai instruiți oameni de pe vremea aceea probabil că nu-l știau. Paganel povestea istoria Americii și, ca să ajungă la marii navigatori pe urmele căror mergea acum iahtul, le vorbi despre Cristofor Columb; termină lectia, spunând că celebrul genovez murise fără să fi știut că a descoperit o lume nouă. Tot auditoriul protestă. Paganel menținu afirmația.

— Nimic nu e mai sigur decât aceasta, adăugă el. Nu vreau să micșorez gloria lui Columb, dar faptul e cunoscut. La sfârșitul secolului al XV-lea, marii călători nu aveau decât o singură preocupare: să înlesnească legăturile cu Asia și să caute Orientalul prin apus; într-un cuvânt, să ajungă pe drumul cel mai scurt spre Țara Mirodenilor. Iată ce a încercat Columb; a făcut patru călătorii; a atins America pe coastele Cumanei, ale Honduras-ului, la Mosquitos, Nicaragua, Veragua, Costa-Rica, Panama, pe care le luă drept

pământurile Japoniei și ale Chinei, și a murit fără a-și fi dat seama măcar de existența marelui continent, căruia el nu avea să-i dea nici cel puțin numele!

— Să te cred, atunci, iubite Paganel, răsunse Glenarvan, dar îmi îngădui să fiu surprins și să te întreb: care navigatori și-au dat seama de adevărul descoperirilor lui Columb?

— Urmașii săi: Ojeda, care-l întovărășise în călătorii, ca și Vincent Pinzon, Vespucci, Bastidas, Cabral, Solis, Balboa. Acești navigatori au mers de-a lungul coastelor răsăritene ale Americii și le-au însemnat pe hartă coborând înspre sud, duși acum trei sute șaizeci de ani de același curent care ne duce și pe noi azi. Iată, prietene, noi am tăiat Ecuatorul chiar în locul în care l-a tăiat și Pinzon în ultimul an al secolului al XV-lea și ne apropiem de același grad opt, din latitudinea australă, la care el a acostat pe pământul brazilian. Un an mai târziu, portughezul Cabral coborî până în portul Seguro. Apoi Vespucci, în a treia expediție a sa, din 1502, merse și mai departe înspre sud. În 1508, Vincent Pinzon și Solis se asociară pentru a cerceta țărmurile americane, și în 1514, Solis descoperi gura lui Rio de la Plata, unde fu mâncat de indigeni, lăsându-i lui Magellan gloria de a înconjura continentul. Acest mare navigator porni în 1519 cu cinci nave, merse de-a lungul coastelor Patagoniei, descoperi portul Désiré, portul San-Julian, unde făcu escale mai lungi, găsi la 52° latitudine strâmtarea celor „Unsprezece mii de Fecioare”, care avea pe urmă să-i poarte numele, și la 28 noiembrie 1520 intrară în Oceanul Pacific. A, ce bucurie trebuie să fi simțit și cum trebuie să-i fi bătut inima de emoție văzând o nouă mare scânteind la orizont, sub razele soarelui!

— Da, domnule Paganel, exclamă Robert Grant entuziasmat de cuvintele geografului, aş fi vrut să fiu acolo!

— Și eu, băiete, și n-aș fi pierdut o ocazie ca asta, dacă m-aș fi născut cu trei sute de ani mai devreme!

— Ceea ce ne-ar fi întristat foarte mult, domnule Paganel, răsunse lady Helena, căci n-ați mai fi fost astăzi pe puntea *Duncan*-ului, istorisindu-ne această poveste.

— Un altul în locul meu v-ar fi spus-o, doamnă, și ar fi adăugat că țărmul occidental a fost cercetat de frații Pizarro. Acești aventurieri îndrăzneți au fost mari ctitori de orașe: Cusco, Quito, Lima, Santiago, Villarica, Valparaiso și Conception, spre care ne duce *Duncan*-ul, sunt opera lor. În acea epocă, descoperirile lui Pizarro s-au legat cu cele ale lui Magellan, și

coastele americane s-au închegat pe hartă, spre marea satisfacție a savanților din lumea veche.

— Ei bine, spuse Robert, eu n-aș fi fost satisfăcut.

— De ce nu? răsunse Mary, privindu-și fratele care se înflăcăra la auzul istoriei acestor descoperiri.

— Spune de ce, fiule, întrebă lordul Glenarvan, cu zâmbetul cel mai încurajator.

— Pentru că aş fi vrut să ştiu ce e dincolo de strâmtoarea Magellan.

— Bravo, prietene, răsunse Paganel, și eu aş fi vrut să ştiu dacă acest continent se prelungeste până la Pol, sau dacă există o mare liberă, aşa cum presupune Drake, unul din compatrioții dumneavoastră, milord. E limpede că dacă Robert Grant și Jacques Paganel ar fi trăit în secolul al XVII-lea, să ar fi îmbarcat pe urmele lui Shouten și Lemaire, doi olandezi foarte curioși să cunoască ultimul cuvânt al acestei enigme geografice.

— Cei doi olandezi erau savanți? întrebă lady Helena.

— Nu, erau negustori îndrăzneți, pe care îi preocupa foarte puțin latura științifică a descoperirilor. Există pe atunci o societate olandeză a Indiilor orientale, care avea un drept absolut asupra întregului comerț prin strâmtoarea Magellan. Și cum nu se cunoștea în acea vreme nicio altă cale înspre Asia pe drumurile apusene, privilegiul însemna o adevărată acaparare. Cățiva negustori vrură deci să lupte împotriva acestui monopol, descoperind o altă strâmtoare. Printre ei se numără un anume Isaac Lemaire, om inteligent și instruit. El investi bani într-o expediție comandată de nepotul său, Iacob Lemaire, și de Shouten, un bun marinăru originar din Horn. Acești navigatori îndrăzneți au plecat în luna iunie 1615, la un veac aproape după Magellan; ei au descoperit strâmtoarea lui Lemaire, între Țara de Foc și Țara Statelor, și, la 12 februarie 1617, au trecut pe lângă vestitul Cap Horn, care ar fi meritat mai mult decât fratele său, Capul Bunei-Speranțe, numele de Cap al Furtunilor.

— O, ce-aș fi vrut să fiu acolo! exclamă Robert.

— Ai fi avut ocazia să treci prin cele mai puternice emoții, fiul meu, reluă Paganel, înflăcărându-se. Într-adevăr, există oare vreo satisfacție mai mare, o placere mai intensă decât aceea a navigatorului care înseamnă descoperirile lui pe harta de bord? El vede pământul conturându-se puțin câte puțin sub privirile lui și, aş putea spune, ieșind din valuri, insulă după insulă, cap după cap; întâi contururile sunt vagi, frânte, intrerupte. Ici un cap singuratic,

colo un golf izolat, mai departe un golf pierdut în zare. Apoi descoperirile se întregesc, liniile se îmbină, ceea ce era punctat pe hartă se transformă într-o linie; golfurile scobesc coaste bine conturate, capurile se sprijină de țărmuri verificate; în sfârșit, noul continent, cu lacurile, râurile și fluviile lui, cu munții, văile, șesurile, orașele și capitalele lui se desfășoară pe glob, în toată măreția lui! A, prieten, un descoperitor de noi pământuri e un adevărat inventator! El are aceleași emoții și surpize. Dar acum, această mină e aproape secătuită! Totul a fost văzut, cercetat și descoperit în materie de continente și lumi noi, și acum noi, ultimii cercetători în domeniul geografiei, ce mai avem, oare, de făcut?

— Mai avem încă multe de făcut, iubite Paganel, răsunse Glenarvan.
— Ce anume?
— Ceea ce facem noi!

În vremea aceasta, *Duncan* plutea cu o iuțeală uimitoare pe drumul parcurs de navigatori ca Vespucci și Magellan. La 15 septembrie, el tăia Tropicul Capricornului și se îndrepta înspre intrarea vestitei strâmtori. De mai multe ori se observăra coastele joase ale Patagoniei, dar ca o linie abia vizibilă la orizont; se socotea că Patagonia trebuie să fie la o depărtare de peste zece mile, și famosul ocean al lui Paganel nu dădu decât o idee vagă despre coastele americane.

La 25 septembrie, *Duncan* se găsea în dreptul strâmtoarii Magellan. El se avântă hotărât în strâmtoare. Vapoarele care merg în Oceanul Pacific preferă, în genere, drumul acesta. Lungimea exactă a strâmtoarii nu e decât de trei sute șaptezeci și șase de mile; vasele de cel mai mare tonaj au peste tot apă adâncă, chiar pe lângă țărmuri, un fund excelent, numeroase surse de apă dulce, râuri pline de pești, păduri bogate în vânat, zeci de locuri de escală sigure și usoare; în sfârșit, mii de resurse care lipsesc în strâmtoarea Lemaire și între grozavele stânci de la Capul Horn, bântuite neîncetat de uragane și furtuni.

În primele ore de navigație, adică pe o distanță de șaizeci până la optzeci de mile, până la Capul Gregory coastele sunt joase și nisipoase. Jacques Paganel nu voi să piardă niciun punct fără să-l vadă, niciun amănunt al strâmtoarii. Traversarea trebuia să dureze pe puțin treizeci și șase de ore și panorama mișcătoare de pe cele două maluri merita oboseala pe care și-o impusese savantul pentru a o admira sub splendidele raze ale soarelui

austral. Niciun locuitor nu se arăta pe pământurile dinspre nord; numai câțiva fuegieni rătăceau pe stâncile golașe ale Țării de Foc.

Paganel regretă că nu vede patagonezi, ba chiar se amărî foarte mult, fapt ce, dimpotrivă, îi înveselea pe tovarășii lui de drum.

— O Patagonie fără patagonezi, spuse el, nu mai e Patagonia.

— Ai răbdare, stimatul meu geograf, răsunse Glenarvan, vom vedea și patagonezi.

— Nu sunt sigur de asta.

— Dar există, totuși, spuse lady Helena.

— Mă îndoiesc foarte mult, doamnă, nu-i văd.

— Totuși, numele de patagonezi, care înseamnă în spaniolește „picioare mari”, n-a fost dat unor ființe imaginare.

— O, numele n-are a face! răsunse Paganel, care se încăpățâna să susțină părerea lui, pentru a însuflare discuția. Și, de altfel, pentru a fi exacți, nici nu se știe cum se numesc.

— Astă-i bună! exclamă Glenarvan. Știai asta, domnule maior?

— Nu, răsunse Mac Nabbs, și n-aș da nicio liră scoțiană ca s-o știu.

— O auzi totuși, reluă Paganel, maior nepăsător ce ești! Dacă Magellan i-a numit patagonezi pe indigenii din aceste ținuturi, fuegienii îi numesc tiremeneni, chilieni, eaucalhui, coloniștii din Carmen, tehuelși, araucani, huiliști; Bougainville le dă numele de ceauha. Falkner le spune tehuelhați! Ei singuri își spun cu un nume generic inakeni! Te întreb acum, cum să te descurci, cum să știi dacă un popor cu atâtea nume poate exista?

— Iată un argument! răsunse lady Helena.

— Să admitem, reluă Glenarvan, dar prietenul nostru Paganel va mărturisi, sper, că dacă există îndoieli în ce privește numele patagonezilor, există cel puțin o siguranță în privința staturii lor.

— Niciodată n-am să admit o asemenea enormitate, răsunse Paganel.

— Sunt înalți? spuse Glenarvan.

— Nu știu.

— Scunzi? întrebă lady Helena.

— Nimici nu poate afirma.

— Mijlocii, poate? spuse Mac Nabbs, împăciuitor.

— Nici asta nu știu.

— E totuși prea de tot! exclamă Glenarvan. Călătorii care i-au văzut...

— Călătorii care i-au văzut, răsunse geograful, nu sunt nici pe departe de acord. Magellan, de exemplu, spunea că abia le ajungea cu capul la brâu!

— Ia te uită!

— Da, dar Drake pretinde că englezii sunt mai înalți decât cel mai înalt patagonez.

— Ei, englezii, tot ce se poate, replică disprețitor maiorul, dacă ar fi vorba de scoțieni, atunci ar fi altceva!

— Cavendish ne asigură că sunt înalți și robusti, reluă Paganel. Hawkins vorbește de ei ca de niște uriași. Lemaire și Shouten spun că au unsprezece picioare înălțime.

— Ei, iată oameni demni de încredere, spuse Glenarvan.

— Da, tot atât de demni ca și Wood, Narborogouh și Falkner, care i-au găsit de statură mijlocie. E adevărat că Byron, Giraudais, Bougainville, Wallis, Carteret afirmă că patagonezii au înălțimea de șase picioare și șase degete, în timp ce domnul d'Orbigny, savantul care cunoaște mai bine aceste ținuturi, le atribuie o statură de cinci picioare și patru degete.

— Atunci, care e adevărul în atâtea contradicții? întrebă lady Helena.

— Adevărul, doamnă, răsunse Paganel, iată-l: patagonezii au picioarele scurte și bustul dezvoltat. Se poate deci formula o părere într-un mod nostrim, afirmând că ei au o înălțime de șase picioare când stau jos și numai cinci când stau în picioare.

— Bravo, iubite savant! răsunse Glenarvan. Bine zis!

— Doar dacă ei nu există, deloc, reluă Paganel, ceea ce ar face ca nimenei să nu se mai certe pe seama lor. Dar ca să punem capăt discuției, voi adăuga, prietenii, o observație care să ne consoleze: strâmtoarea Magellan e minunată, chiar fără patagonezi!

În clipa aceea, *Duncan*-ul înconjura peninsula Brunswick, străjuită de două splendide panorame. După ce străbătu șaptezeci de mile de la Capul Gregory, lăsa în urmă închisoarea din Punta Arena. Steagul chilian și clopotnița bisericii se iviră pentru o clipă între copaci. Strâmtoarea se întindea între două impunătoare masive de granit, munții își ascundeau poalele în sânul unor păduri uriașe și-și pierdeau în nori capul lor pudrat de zăpezi veșnice. Înspre sud-vest, muntele Tarn se înălța cu șase mii cinci sute de picioare peste nivelul mării. Noaptea coborî după un larg amurg: lumina se topi pe nesimțite în nuanțe domoale; cerul fu smălțat de stele strălucitoare și Crucea Sudului le arăta călătorilor drumul spre Polul austral.

În mijlocul acestei semiobscurități, la lumina aștrilor care înlocuiau farurile de pe țărmurile civilizate, iahtul își continuă cu îndrăzneală drumul, fără a ancora în vreunul din nenumăratele golfuri ale țărmului, deși acest lucru se putea face cu ușurință: adeseori extremitatea vergilor atingea ramurile fagilor antarctici, care se apleau peste unde; adeseori elicea izbea apele marilor râuri trezind gâștele, rațele, sitarii, lișitele și toate păsările care trăiesc pe lângă ape. În curând apărură ruine, câteva clădiri prăbușite, cărora noaptea le dădea o înfațisare măreață, ruinele triste ale unei colonii părăsite și al cărei nume, Portul Foametei, va protesta de-a pururi împotriva fertilității acestor coaste și a bogăției pădurilor pline de vânat. *Duncan*-ul trecea prin fața Portului Foametei.

În acest loc chiar, s-a stabilit în 1581 spaniolul Sarmiento cu patru sute de emigranți. El întemeie orașul Sfântul Filip. Geruri năprasnice decimără colonia, iar foamea ucise pe cei pe care-i crucește iarna, și, în 1587, corsarul Cavendish îl găsi pe cel din urmă dintre cei patru sute în ruinele orașului, după șase ani de existență.

Duncan trecu pe lângă țărmurile pustii; în zori, el naviga prin strâmtori înguste, între păduri de fagi, de frasini și de mesteceni din mijlocul cărora se iveau bolți înverzite, dealuri acoperite de arbori și vârfuri ascuțite, obeliscul din Buckland dominându-le pe celelalte. Vasul străbătu golful Sfântul Nicolae, numit altădată, de Bougainville, Golful Francezilor. În depărtare se jucau turme de foci și de balene mari, judecând după coloanele de apă pe care le aruncau și care erau vizibile de la o depărtare de patru mile. În sfârșit, trecu pe lângă Capul Foward, zbârlit încă de ultimele înghețuri ale iernii. De cealaltă parte a strâmtorii, în fața Tării de Foc, se ridică muntele Sarmiento, de șase mii de picioare, o îngrămădire uriașă de stânci, despărțite prin benzi de nori, care formau pe cer un fel de arhipelag aerian. La Capul Foward se sfârșește cu adevărat continentul american, căci Capul Horn nu e decât o stâncă pierdută în mare, la 56° latitudine.

Trecând și de acest punct, strâmtarea se îngustează mai mult între peninsula Brunswick și Țara Deznădejdii, insulă cu o sumedenie de prelungiri între mii de insulițe, ca un cetaceu uriaș ieșit dintre pietrele de pe țărm. Ce deosebire între acest colț atât de fărâmătat al Americii și colțurile drepte și netede ale Africii, Australiei sau Indiilor! Ce cataclism necunoscut a pulverizat astfel imensul promontoriu aruncat între cele două oceane?

Malurilor rodnice le urma un sir de coaste golașe cu aspect sălbatic, tăiate de mii de trecători, formând un labirint fără ieșire. *Duncan*, fără a face vreo greșală, fără a ezita, urma sinuozitățile capricioase, amestecându-și vârtejurile lui de fum cu cețurile sfâșiate de stânci. Trecu, fără să-și micșoreze viteza, prin fața celor câteva aşezări spaniole, stabilite pe aceste țărmuri părăsite. La Capul Tamar, strâmtoarea se lărgi; iahtul își putu schimba direcția, lăsând în urmă coasta râpoasă a insulelor Narborough, și se îndreptă spre malul sudic. În sfârșit, după treizeci și șase de ore de la intrarea în strâmtoare, se ivi stânca de pe Capul Pilares, cel mai înaintat vârf al Țării Deznădejdii. O mare uriașă, liberă, scânteietoare se întindea în fața probei și Jacques Paganel, salutând cu o mișcare entuziastă, se simți emoționat, aşa cum a fost însuși Fernand de Magellan, în momentul în care corabia lui, *Trinidad*, se înclina în bătaia brizelor Oceanului Pacific.

Capitolul X

Paralela 37

La opt zile după ce trecuse de Capul Pilares, *Duncan* intra în plină viteză în golful Talcahuano, superb estuar, lung de douăsprezece mile și lat de nouă. Timpul era admirabil. Cerul se menține aici senin din noiembrie până în martie și vântul de sud bate mereu de-a lungul coastelor adăpostite de lanțul Anzilor. John Mangles, urmând ordinele lordului Glenarvan, conducea vasul chiar pe lângă arhipelagul Chiloe și pe lângă nenumăratele rămășițe insulare ale continentului american. Un catarg sfărâmat, un butuc tăiat de mâna omului puteau să indice *Duncan*-ului urmele unui naufragiu; dar nu văzură nimic, și iahtul, continuându-și drumul, ancoră în portul Talcahuano, la patruzeci și două de zile după ce părăsise apele cețoase ale estuarului Clyde.

Glenarvan dădu ordine să se lanseze imediat o barcă pe mare și, urmat de Paganel, debarcă la chei. Savantul geograf, profitând de împrejurare, voi să se servească de limba spaniolă pe care o studiase atât de conștiincios; dar, spre marea lui mirare, nu se putu înțelege cu indigenii.

— Îmi lipsește accentul, spuse el.

— Să mergem la vamă, răsunse Glenarvan.

Acolo i se spuse, cu ajutorul câtorva cuvinte englezești însoțite de gesturi expresive, că reședința consulului britanic era la Conception, cale de o oră. Glenarvan găsi cu ușurință doi cai repezi și, puțin timp după aceea, Paganel și cu dânsul treceau de zidurile acestui mare oraș, ridicat de geniul întreprinzător al lui Valdivia, viteazul tovarăș al lui Pizarro.

Ce rămăsese din vechea splendoare a orașului? Jefuit adeseori de indigeni, incendiat în 1819, ruinat, cu zidurile încă înnegrite de flăcările devastărilor, era întrecut de pe acum de orașul Talcahuano și număra abia opt mii de locuitori. Sub piciorul leneș al localnicilor, străzile se transformau în prerii. Nici comerț, nici activitate. Sub fiecare balcon răsună o mandolină. Prin jaluzele ferestrelor răzbăteau cântece languroase; Conception, vechea cetate a bărbaților, devenise un sat de femei și copii.

Glenarvan nu-și dădu osteneala să afle cauzele decadenței, deși Jacques Paganel încercă să provoace o discuție în acest sens și, fără să piardă o clipă, se duse la J.R. Bentock, esquire, consul al maiestății sale britanice. Acest

personaj îl primi foarte politicos și – când află povestea căpitanului Grant – își luă sarcina să culeagă informații pe tot litoralul.

Dar la întrebarea dacă *Britannia* trecuse prin dreptul celei de-a 37-a paralelă de-a lungul țărmului chilian sau araucanian, nu obțineau decât răspunsuri negative. Nici consulul și nici colegii lui de altă naționalitate nu primiseră vreodată un raport asupra unui asemenea eveniment. Glenarvan nu-și pierdu curajul. Se întoarse la Talcahuano și, neprecupeșind nici osteneala și nici banii, trimise agenți pe coaste. Cercetările lor fură zadarnice. Anchetele cele mai minuțioase, întreprinse în rândurile populației de pe țărm, nu aduseră niciun rezultat. Își dădură astfel seama că *Britannia* nu lăsase nicio urmă a naufragiului ei.

Glenarvan le arătă atunci tovarășilor săi că încercările lui eșuaseră. Mary Grant și fratele ei nu-și putură stăpâni durerea. Se aflau în a șasea zi de la sosirea *Duncan*-ului la Talcahuano. Pasagerii se adunaseră pe dunetă; lady Helena îi consola pe copiii căpitanului Grant nu prin cuvinte – ce-ar fi putut oare să le spună? – ci prin mângâieri. Jacques Paganel luă documentul din nou și-l examină cu atenție încordată, ca și cum ar fi voit să-i smulgă noi secrete. Îl cerceta de o oră, când Glenarvan i se adresă astfel:

— Paganel, fac apel la toată iscusința dumilale. Oare interpretarea pe care am dat-o acestui document este greșită? Oare sensul cuvintelor este lipsit de logică?

Paganel nu răspunse. Se gândeа.

— Ne înșelăm oare asupra locului unde presupunem că s-a întâmplat catastrofa? relua Glenarvan. Oare nu sare în ochi, chiar celor mai puțin ageri, numele de Patagonia?

Paganel asculta fără să scoată o vorbă.

— În sfârșit, spuse Glenarvan, nici cuvântul „indian” nu ne confirmă ipoteza?

— Ba o confirmă întocmai, răspunse Mac Nabbs.

— Dar atunci nu e, oare, evident că naufragiații, în momentul în care scriau aceste rânduri, se așteptau să cadă prizonieri la indieni?

— Oprește-te, iubite lord, spuse în sfârșit Paganel. Dacă toate concluziile dumitale sunt juste, ultima nu-mi pare deloc rațională.

— Ce vrei să spui? întrebă lady Helena, în timp ce toate privirile se îndreptau spre geograf.

— Vreau să spun, răsunse Paganel apăsând pe fiecare cuvânt, că Grant este acum prizonierul indienilor și aş adăuga că documentul nu mai lasă nicio îndoială asupra acestei situații.

— Explică-ne cum, domnule, spuse Miss Grant.

— Nimic mai ușor, iubita mea Mary. În loc să citim pe document „vom fi prizonieri”, să citim „suntem prizonieri” și totul se lămurește.

— Dar e cu neputință! răsunse Glenarvan.

— Cu neputință! Pentru ce, nobilul meu prieten? întrebă Paganel.

— Pentru că sticla n-a putut fi aruncată decât în momentul în care corabia se sfărâma de stânci. Prin urmare, gradele de longitudine și latitudine se referă la locul naufragiului.

— Nimic n-o dovedește, replică cu vioiciune Paganel. Și nu văd pentru ce naufragiații, după ce au fost duși de indieni în interiorul continentului, n-ar fi încercat să facă cunoscut locul captivității lor cu ajutorul acestei sticle.

— Foarte simplu, scumpul meu Paganel, deoarece, ca să arunci o sticlă în mare, trebuie să ai măcar marea la îndemână.

— Sau, în lipsa mării, fluviile care se varsă în ea.

O tăcere pricinuită de uimire întâmpină acest răspuns neașteptat și totuși admisibil. După strălucirea care se vedea în ochii ascultătorilor săi, Paganel înțelese că fiecare dintre ei se agăța de o nouă speranță. Lady Helena reluă cea dintâi cuvântul:

— Ce idee! exclamă ea.

— Și ce bună idee! adăugă geograful cu naivitate.

— Atunci părerea dumitale...? întrebă Glenarvan.

— Părerea mea este să căutăm locul în care paralela 37° atinge coasta americană și s-o urmăm, fără să ne abatem nici cu o jumătate de grad, până la punctul unde ea se pierde în Atlantic. Poate vom găsi, pe parcursul ei, pe naufragiații de pe *Britannia*.

— Slabă nădejde, răsunse maiorul.

— Oricât de slabă ar fi, continuă Paganel, nu trebuie s-o neglijăm. Dacă, din întâmplare, am dreptate că sticla a ajuns în mare urmând cursul unui fluviu de pe continent, nu se poate să nu dăm de urmele prizonierilor. Priviți, prieteni, priviți harta acestui ținut și am să vă conving până la urmă. Spunând acestea, Paganel desfășură pe masă o hartă a statului Chile și a provinciilor argintiniene, continuând apoi: Priviți și urmăriți-mă în această plimbare de-a curmezișul continentului american. Să păsim peste strâmta

fâșie chiliană, să străbatem Anzii Cordilieri, să coborâm apoi în mijlocul pampasului. Lipsesc din aceste ținuturi fluvii, râuri sau cursuri de apă? Nu. Iată Rio Negro, iată Rio Colorado. Iată și afluenții lor, tăiați de paralela 37°, care au putut să poarte pe unde, spre mare, documentul. Aici, poate, în mijlocul vreunui trib, în mânile indienilor stabiliți în vreun sat pe marginea râurilor puțin cunoscute, în văile sierrelor, aceia pe care eu am dreptul să-i numesc prietenii noștri aşteaptă intervenția noastră! Trebuie oare să le înselăm speranțele? Nu sunteți de părere să urmăm de-a curmezișul acestor ținuturi linia precisă pe care o trasează degetul meu pe hartă în acest moment și dacă, împotriva oricărei prevederi, mă însel totuși, nu e datoria noastră să mergem până la capăt pe paralela 37° și să facem de-a lungul ei chiar încunjurul lumii, dacă vrem într-adevăr să-i găsim?

Cuvintele lui rostite cu o însuflețire generoasă produseră o emoție adâncă în inimile ascultătorilor. Se ridicară cu toții și-i strânseră mâna.

— Da, tatăl meu e acolo! strigă Robert, cuprinzând harta cu ochii.

— Oriunde ar fi, răsunse Glenarvan, vom ști să-l regăsim, copilul meu! Nimic mai logic decât interpretarea prietenului nostru Paganel. Trebuie să urmăm fără șovăire calea pe care ne-o indică. Căci căpitanul sau se află prizonier în mânile unui puternic trib de indieni, sau e prizonierul unuia mai slab. În acest din urmă caz, îl vom elibera, în celălalt, după ce ne vom fi dat seama de situație, ne vom întoarce la *Duncan*, pe coasta orientală, vom ajunge la Buenos Aires și de acolo, un detașament pe care-l va organiza maiorul Mac Nabbs va veni de hac indienilor.

— Bine, bine, milord! răsunse John Mangles. Aș adăuga că această traversare a continentului american o vom face fără primejdii.

— Fără primejdii și fără mari greutăți, reluă Paganel. Au făcut-o înaintea noastră atâția alții care nu aveau nici mijloacele noastre și al căror curaj nu era întărit de scopul generos al expediției noastre! Basilio Viliarmo n-a mers, în 1782, de la Carmen până la Cordilieri? Iar în 1806, un chilian, Don Luiz de la Cruz, plecat din Antuco, n-a urmat și el paralela 37° și, străbătând Anzii, n-a ajuns în Buenos Aires după patruzeci de zile? În sfârșit, colonelul Garcia, Alcide d'Orbigny și onorabilul meu coleg, doctorul Martin de Moussy, n-au străbătut și ei ținutul în lung și-n lat și n-au făcut pentru știință ceea ce noi vom face pentru umanitate?

— Domnule, domnule, spuse Mary Grant cu o voce înecată de emoție, cum să vă arătăm recunoștința noastră pentru un devotament care vă expune

atâtor primejdii?

— Primejdii? exclamă Paganel. Cine a rostit cuvântul „primejdii”?

— Eu, nu, răsunse Robert Grant cu ochii strălucitori și privirea hotărâtă.

— Primejdii? reluă Paganel. Mai există oare primejdii? De altfel, despre ce e vorba? De o călătorie de-abia de vreo trei sute cincizeci de leghe, pentru că vom merge în linie dreaptă, de o călătorie care se va desfășura la o latitudine echivalentă cu aceea a Spaniei, a Greciei și Siciliei, în cealaltă emisferă și, prin urmare, într-o climă aproape identică, în sfârșit, de o călătorie care va dura cel mult o lună. E o plimbare.

— Domnule Paganel, întrebă atunci lady Helena, socotiți deci că dacă naufragiații au căzut în mâinile indienilor, viața le-a fost cruceată?

— Mă întrebați dacă socotesc, doamnă? Dar indienii nu sunt antropofagi. Nici gând! Unul din compatrioții mei, pe care l-am cunoscut la Societatea de geografie, domnul Guinard, a rămas timp de trei ani prizonierul indienilor din pampas. A suferit, a fost maltratat, dar până la urmă a scăpat teafăr din această încercare. Un european e o ființă folositoare în aceste ținuturi. Indienii îi cunosc valoarea și îl îngrijesc ca pe un animal de preț.

— Ei bine, să nu zăbovим, îi îndemna Glenarvan. Trebuie să plecam, și să plecăm fără întârziere. Ce drum ne propui?

— Un drum ușor și plăcut, răsunse Paganel. La început, câțiva munți, pe urmă o pantă dulce pe versantul oriental al Anzilor și, în sfârșit, o câmpie întinsă, cu iarbă și nisip, o adevărată grădină.

— Să vedem harta, spuse maiorul.

— Iat-o, scumpul meu Mac Nabbs. Vom merge de la capătul paralelei 37° pe coasta chiliană, între vârful Rumena și golful Carnero. După ce vom fi trecut prin capitala Araupaniei, vom străbate Cordilierii prin strâmtoarea Antuco, lăsând spre sud Vulcanul; apoi, coborându-ne pe povârnișurile prelungi ale munților, străbătând Neuquem, Rio Colorado, vom atinge pampasurile Salinas, râul Guamini, Sierra Tapalquen. Aici apar frontierele provinciei Buenos Aires. Le vom trece, vom urca Sierra Tandil și ne vom extinde cercetările până la vârful Medano, pe malurile Atlanticului.

Vorbind astfel și explicând amănunțit programul expediției, Paganel nici nu-și dădea măcar osteneala să privească harta desfășurată sub ochii săi. Nu avea ce face cu ea. Hrănit cu lucrările lui Frezier, Molina, Humboldt, Miers, Orbigny, memoria lui nu putea fi nici înșelată, nici surprinsă. După ce isprăvi cu toată această înșirare de nume geografice, el adăugă:

— Deci, prieteni, drumul e drept. În treizeci de zile îl vom parcurge și vom ajunge înaintea *Duncan*-ului pe coasta orientală, dacă vânturi nefavorabile nu-i vor întârziua mersul.

— Așadar, spuse John Mangles, cu *Duncan* va trebui să ne încrucișăm între Capul Corrientes și Capul Sfintul Anton?

— Chiar aşa.

— Și cum ai alcătui dumneata personalul unei astfel de expediții? întrebă Glenarvan.

— În felul cel mai simplu cu putință. Trebuie numai să aflăm situația căpitanului Grant și nu să ne batem cu indienii. Socotesc că lordul Glenarvan va fi șeful nostru; apoi maiorul, care nu va voi să cedeze locul său nimănuia; servitorul dumneavoastră, Jacques Paganel...

— Și eu? strigă micul Grant.

— Robert, Robert! îl dojeni Mary.

— Și de ce nu? răsunse Paganel. Călătoriile formează pe cei tineri. Deci, noi patru și trei marinari de pe *Duncan*.

— Cum?... spuse John Mangles, adresându-se stăpânului său. Milord nu mă cere și pe mine?

— Scumpul meu John, răsunse Glenarvan, pe bord lăsăm ceea ce avem mai scump pe lume. Cine ar veghea asupra lor, dacă nu devotatul căpitan al *Duncan*-ului?

— Nu putem, deci, să vă întovărăşim, spuse lady Helena, ai cărei ochi se acoperiră cu un nor de lacrimi.

— Scumpa mea Helena, îi explică Glenarvan, călătoria noastră trebuie să se facă cu o iuțeală excepțională. Despărțirea noastră va fi scurtă și...

— Da, dragul meu, te înțeleg, răsunse lady Helena. Du-te, deci, și îți urez să izbândești!

— De altfel, nu e o călătorie, spuse Paganel.

— Dar ce e atunci?

— O excursie, nimic altceva. O să mergem ca oricare alții, făcând cât mai mult bine pe pământ. *Transire benefaciendo*, iată deviza noastră.

Cu aceste cuvinte ale lui Paganel se încheie discuția, dacă se poate numi astfel o conversație în care toată lumea era de aceeași părere. Pregătirile începură în aceeași zi. Se hotărî ca expediția să fie ținută secretă, pentru ca să nu se trezească luarea-aminte a indienilor.

Plecarea fu fixată pentru 14 octombrie. Dar când fu vorba să se aleagă marinarii pentru debarcare, cu toții își oferiră serviciile și Glenarvan nu avu decât greutatea alegerii. Și ca să nu supere pe niciunul din oamenii aceștia atât de generoși, lordul preferă să tragă la sorți. Zis și făcut. Secundul Tom Austin, Wilson, un vlăjgan de ispravă, și Mulrady, care ar fi înfruntat la box pe faimosul campion Tom Sayers, nu avură a se plânge de noroc.

Glenarvan desfășurase o activitate vie pentru pregătiri. Dorea să fie gata la ziua fixată, și izbuti. În același timp, John Mangles se aproviziona cu cărbuni, pentru ca să poată porni imediat în larg. Ținea să ajungă înaintea călătorilor pe coasta Argentinei. De aci între Glenarvan și Tânărul căpitan se născu o adevărată întrecere, ale cărei urmări au folosit atât unora, cât și celorlalți.

Într-adevăr, la 14 octombrie, la ora fixată, toți erau gata. În momentul plecării, pasagerii de pe iaht se adunară pe punte. Când *Duncan* era gata să-și ridice ancora, aripile elicei se și învârteau în apele limpezi din golful Talcahuano; Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert Grant, Tom Austin, Wilson, Mulrady, înarmați cu carabine și revolvere colt, se pregăteau să părăsească vasul. La capătul digului îi așteptau niște călăuze cu catâri.

— A sosit momentul, spuse lordul Eduard.

— Mergeți cu bine! răspunse lady Helena, abia înăbușindu-și emoția. Lordul Glenarvan o strânse la piept, în timp ce Robert se aruncă de gâtul surorii sale.

— Și acum, iubiți tovarăși de drum, spuse Jacques Paganel, o ultimă strângere de mâină, care să țină până la țărmurile Atlanticului!

Însemna să ceri prea mult. Totuși, își strânseră mâinile atât de tare, încât îți venea să crezi că urările vrednicului savant se vor realiza.

Urcară pe punte și apoi cei șapte călători părăsiră *Duncan*-ul. Ajunseră pe cheiul de care iahtul se apropie repede, la o distanță de mai puțin de o sută de metri.

Lady Helena strigă de sus, de pe punte, pentru ultima

dată:

- Prieteni, Dumnezeu să vă ajute!
 - Și ne va ajuta, doamnă, răsunse Paganel, căci, vă rog s-o credeți, ne vom ajuta noi însine.
 - Înainte! strigă John Mangles mecanicului său.
 - La drum! îi îndemnă și lordul Glenarvan.
- Și în momentul în care călătorii, dând pinteni catârilor, apucau pe drumul ce ducea de-a lungul râului, *Duncan*, sub acțiunea elicei, relua cu toată viteza drumul oceanului.

Capitolul XI

Străbatând Chile

Grupul de indigeni organizat de Glenarvan era format din trei bărbați și un copil. „Catârgiul-șef” era un englez naturalizat de douăzeci de ani în această țară. Își făcuse o meserie din a închiria catâri călătorilor și de a-i călăuzi prin diversele trecători ale Cordilierilor. Apoi îi încredința unui „baqueano”, un ghid argentinian, un bun cunoscător al drumurilor din pampas. Englezul nu uitase într-atâta limba sa maternă în tovărășia catârilor și a indienilor, încât să nu poată sta de vorbă cu călătorii. Așa se explică de ce dorințele și ordinele lui Glenarvan se puteau îndeplini ușor, fapt de care acesta se grăbi să profite, deoarece Jacques Paganel nu izbutea încă să se facă înțeles.

Catârgiul, „catapaz”-ul, după cum este numit în Chile, era secundat de doi peoni¹⁵ indigeni și de un copil de doisprezece ani. Peonii supravegheau catârii încărcați cu bagajele călătorilor și copilul mâna „mandrina”, o iapă mică cu clopoței, care mergea în frunte, urmată de zece catâri. Șapte dintre ei îi purtau pe călătorii noștri, catapaz-ul avea și el unul; ceilalți doi duceau merinde și câteva valuri de stofe, care trebuiau să asigure bunăvoința șefilor de triburi indiene din șes. Peonii mergeau pe jos, după obiceiul lor. Străbaterea Americii de Sud trebuia deci să se realizeze în cele mai bune condiții, în ceea ce privește siguranța și repeziciunea.

Traversarea munților Anzi nu e o călătorie obișnuită. Nu se poate porni la un asemenea drum fără catâri robuști, dintre care cei mai prețuși sunt cei argentinieni. Catârii aceștia minunați s-au dezvoltat aici altfel decât rasa lor primitivă. Nu sunt mofturoși la mâncare. Nu beau apă decât o dată pe zi, fac

cu ușurință zece leghe în opt ore și duc în spate, fără să se plângă, o încărcătură de paisprezece arobe¹⁶.

Pe drumul dintre cele două oceane nu există hanuri. Se mănâncă doar carne uscată, orez cu piper și vânatul care poate fi ucis în drum. Se bea din apa torrentelor care coboară din munte, din apa pârâurilor de la șes. În care se toarnă câteva picături din romul pe care-l poartă fiecare într-un corn de bou, numit „șiflu”. De altfel, nici nu trebuie să se bea prea mult alcool într-o regiune în care sistemul nervos devine deosebit de sensibil. În ce privește așternutul, el e reprezentat de șaua indigenă numită „recado”. Șaua e făcută din piei de miel argăsite și e fixată cu niște chingi mari, bogat împodobite cu broderii. Învelit în aceste pături calde, călătorul înfruntă fără greutate nopțile umede și doarme cel mai dulce somn cu putință.

Glenarvan, călător experimentat și care știa să se adapteze repede obiceiurilor din diferitele țări, îmbrăcăse costumul chilian, ca și tovarășii săi de drum. Paganel și Robert, doi copii, unul mare și altul mic, nu-și mai încăpură în piele de bucurie când își puseră pe cap poncio-ul național, un tartan găurit la mijloc, și când încălțără ghetele făcute din pielea de pe picioarele dinapoi ale unui mânz. Merita să te uiți la catârul lor, bogat împodobit, cu zăbala în gură, cu un frâu lung de piele împletită, slujind și drept bici, cu căpăstrul împodobit cu zorzoane de metal, ce purta pe spate „alforjas”, niște desagi de pânză în culori tipătoare, încărcați cu merinde. Paganel, distrat ca totdeauna, era gata să se pomenească cu vreo trei-patru copite în spate, în momentul în care voia să încalece. Odată suit în șa, cu nedespărțitul său ochean în bandulieră, cu picioarele înțepenite în scări, el se lăsa încrezător în seama catârului său iscusit și nu avu de ce să regrete. Cât despre Robert, el dovedi de la început înclinări remarcabile pentru călărie.

Plecăre. Timpul era minunat, cerul perfect senin și, în ciuda căldurii arzătoare, aerul era destul de răcorit de brizele mării. Mica trupă urma, cu pas iute, malurile sinuoase ale golfului Talcahuano, pentru a ajunge la treizeci de mile înspre sud, la extremitatea paralelei. În prima zi merseră repede, străbătând stufărișul unor vechi mlaștini uscate. În această zi au vorbit foarte puțin. Despărțirea lăsase în sufletul călătorilor o impresie puternică, mai ales că vedea încă fumul *Duncan*-ului, care se pierdea în

zare. Toți tăceau, afară de Paganel, acest geograf studios, care își punea singur întrebări în spaniolește și-și răspundeai în aceeași limbă.

Catapaz-ul – călăuza – era un om destul de tăcut, pe care nici profesiunea sa nu-l ajutase să fie mai vorbăreț. Abia dacă adresa vreun cuvânt peonilor săi. Aceștia erau de meserie, aşa că se pricepeau să-și îndeplinească serviciul. Dacă se oprea vreun catâr, mai întâi îl îndemnau cu un strigăt gutural, și dacă nici strigătul nu era de ajuns, apoi încăpățânării lui îi veneau de hac cu o piatră azvârlită precis. Dacă scăpa câte o chingă așezată sau dacă se dezlegă vreun ham, călăuza, scoțându-și poncio-ul, înfășură capul catârului, care pornea iar la drum de îndată ce se repara accidentul.

Catârgii obișnuiesc să pornească la drum la orele opt, după o îmbucătură de dimineață, și să meargă până la apusul soarelui, la patru după-amiază. Glenarvan respectă obiceiul. Și tocmai când catapaz-ul dădu semnalul de oprire, călătorii ajunseră în orașul Arauco, așezat la marginea sudică a golfului, fără să fi părăsit țărmul însipumat al oceanului. Ar fi trebuit de aci înație să meargă vreo douăzeci de mile spre apus, până la golful Carnero, pentru a ajunge la capătul paralelei 37°. Dar agenții lui Glenarvan străbătuseră până atunci partea aceasta de litoral fără a da de vreo urmă a naufragiului. O nouă explorare nu-și mai avea deci rostul și de aceea hotărâră să plece din Arauco. De aci aveau să țină drumul înspre răsărit, urmând o linie absolut dreaptă.

Mica trupă intră în oraș ca să înnopteze și se instală în curtea unui han, cu un confort cu totul primitiv.

Arauco e capitala Araucaniei, un stat lung de cinci sute de leghe, lat de treizeci, locuit de moluși, fiind mai mari ai rasei chiliene, cântați de poetul Ercilla. Rasă mândră și puternică, singura din cele două Americi care n-a îndurat nicio stăpânire străină. Și chiar dacă Arauco a aparținut odată spaniolilor, populațiile lui însă nu li s-au supus; ele au rezistat atunci cum rezistă și astăzi întreprinderilor cotropitoare ale statului Chile, și steagul lor independent – o stea albă pe un fond azuriu – fâlfâie încă în vârful dealului fortificat, care străjuiește orașul.

În timp ce se pregătea cina, Glenarvan, Paganel și catapaz-ul se plimbau printre casele acoperite cu stuf. În afară de o biserică și de ruinele unei mănăstiri franciscane, Arauco nu prezenta nicio curiozitate. Glenarvan încercă să culeagă unele informații, care nu aduseră însă nimic nou. Paganel era deznădăjduit că nu se putea înțelege cu locuitorii; aceștia vorbeau limba

araucană – o limbă ale cărei dialecte se vorbesc până în strâmtarea Magellan, iar spaniola, pe care el o învățase, îi era de tot atât folos cât i-ar fi fost ebraica. În schimb, simțea o adevărată bucurie de savant, observând diferite tipuri ale rasei molușe. Bărbații erau înalți de statură, cu obrazul turtit, de culoare arămie, spâni, cu privirea bănuitoare, cu capul mare și pierdut într-o pădure de păr. Păreau înecați în lenea caracteristică războinicilor, care nu știu cum să-și umple timpul în vreme de pace. Femeile, cu o înfățișare necăjită, dar curajoasă, se ocupau cu muncile grele ale gospodăriei, țesălau caii, curățau armele, lucrau la câmp, vânau pentru stăpâni lor și mai găseau încă vreme să lucreze poncio-urile albastre care cer ani și ani de lucru și care costă cel puțin o sută de dolari.

Pe scurt, molușii sunt un popor puțin interesant și cu obiceiuri destul de sălbaticice. Au însă o virtute: dragostea lor pentru independentă.

— Adevărați spartani, spunea mereu Paganel, aşezându-se la masă după ce-și isprăvea plimbarea.

Vrednicul savant exagera și ceilalți îl înțeleseră și mai puțin atunci când mai adăugă că a simțit, ca francez, bătându-i inima la vizitarea orașului Arauco. La întrebarea maiorului cu privire la neașteptata „bătaie de inimă”, Paganel răspunse că emoția era firească, de vreme ce unul din strămoșii lui ocupase odinioară tronul Araucaniei. Maiorul îl rugă să spună numele suveranului. Jacques Paganel vorbi cu mândrie de viteazul domn de Tonneins, fost notar la Périqueux, un om minunat, doar puțin prea bărbos și care a suferit ceea ce regii detronați numesc de obicei ingratitudinea supușilor lor. Și fiindcă maiorul zâmbea la gândul unui notar-rege, Paganel spuse cu toată seriozitatea că e poate mai ușor pentru un notar să fie un rege bun, decât unui rege să fie un notar bun. Această observație iscă râsul tuturor și toți dădură câte o dușcă de „șișa” – rachiul de porumb fermentat – în cinstea lui Aurelian Anton I, ex-rege al Araucaniei. După câteva minute, călătorii dormeau adânc, înveliți în câte un poncio.

A doua zi, la ora opt, cu mandrina în frunte și argații la urmă, mica trupă porni iar la drum, de-a lungul paralelei 37°. Străbăteau acum pământul rodnic al Araucaniei, bogat în viță de vie și în turme. Dar puțin câte puțin, locurile deveniră pustii. Abia din milă în milă se ivea câte o colibă de „rastreadori” – indieni îmblânzitori de cai – vestiți în toată America. Ici-colo, câte o haltă de poștă, părăsită și asta, ținea loc de adăpost indigenilor nomazi din câmpie. Două râuri tăiară drumul călătorilor în ziua a doua: Rio

de Raque și Rio de Tubal. Dar catapaz-ul descoperi un vad pe unde se putea trece. Lanțul Anzilor se desfășura la orizont umflându-și spinările și sporindu-și vârfurile înspre miazănoapte. Acestea nu erau însă decât vertebrele mai mici ale uriașei coloane vertebrale pe care se sprăjina trupul Lumii Noi.

La patru după-amiază, după un drum de treizeci și cinci de mile, călătorii se opriră în câmp, sub un pâlc de mirți uriași. Luară șeile de pe catâri și-i lăsară să pască iarba deasă a preriei. Scoaseră din desagi carnea și orezul obișnuit. Șeile de blană de oaie întinse pe pământ le-au slujit drept pături și perne și fiecare găsi pe aceste paturi improvizate o odihnă binefăcătoare, în timp ce peonii și catapaz-ul vegheau pe rând.

Fiindcă timpul se înseninase într-atât, fiindcă toți călătorii, chiar și Robert Grant, erau sănătoși, în sfârșit, fiindcă începutul călătoriei se făcuse în împrejurări atât de fericite, lordul Glenarvan voi să profite și să meargă înainte, ca un jucător care forțează norocul. Toți erau de aceeași părere. În ziua următoare iuțiră pasul, trecuă fără niciun accident pragurile râului Bell și seara, când se opriră pe malul lui Rio Biobio, care desparte Chile spaniol de statul independent Chile, Glenarvan înscrise încă treizeci și cinci de mile la activul expediției. Pământul nu se schimbase; era tot rodnic și plin de brebenei, amaryle, violete arborescente, ciumafai și de cactuși cu flori aurii. Câteva animale, printre care ocelotul – pisica sălbatică a Americii – stăteau tupilate prin hătișuri. Câte un bâtlan, o bufniță singuratică, sturzi și lișite, zburând îngrozite de ghearele uliului, reprezentau neamul păsăresc al acestui ținut. Indigeni se vedea foarte puțini. Doar câțiva „guassos”, corcicuri degenerate de indieni și spanioli, galopau pe niște cai însângerăți de pintenul uriaș prins de piciorul gol, alergând ca niște umbre. Nu întâlneai pe nimeni pe drum, nimeni nu-ți putea da vreo indicație. Glenarvan trase concluzia că Grant, prizonier la indieni, trebuie să fi fost târât dincolo de lanțul Anzilor.

În pampas, cercetările nu puteau fi rodnice. Trebuia deci să ai răbdare, să mergi înainte, repede și neîntrerupt.

În ziua de 17 plecară la ora și în ordinea obișnuită. Era o dispoziție pe care Robert o respecta cu mare greutate, căci nerăbdarea lui făcea s-o ia înaintea mandrinei, spre marea deznădejde a cadrului lui Glenarvan trebuia, de fiecare dată, să-l cheme înapoi cu severitate.

Ținutul deveni din ce în ce mai accidentat; ridicăturile de pământ din ce în ce mai dese anunțau munții; râurile se înmulțeau supunându-se zgomotos toanelor povârnișurilor. Paganel consulta adesea hărțile; când vreunul din râulețe nu figura, lucru care se întâmpla destul de des, lui, ca geograf, începea să-i fiarbă săngele în vine și se enerva în chipul cel mai încântător din lume.

— Un râu care nu are nume, spunea el, e ca și cum n-ar avea stare civilă; nu există în fața legii geografice!

În consecință, nu se sfia să boteze toate aceste râuri orfane; le însemna pe hartă și le copleșea cu calificativele cele mai extravagante ale limbii spaniole.

— Ce limbă, repeta el, ce limbă bogată și sonoră! E o limbă de metal și sunt sigur că are 78% aramă și 22% cositor, ca bronzul clopotelor!

— Dar cel puțin faci progrese? îl întrebă Glenarvan.

— Desigur, scumpul meu lord! Ah, de n-ar fi accentul!... Dar acesta există!

Și aşteptând un prilej mai bun de a vorbi spaniolește, Paganel, în timp ce mergea, își scrântea limba cu dificultățile de pronunție, fără a uita observațiile lui geografice. În acest domeniu era foarte tare, și nu s-ar fi găsit nimeni care să-l întreacă. Când Glenarvan îl întreba pe catapaz câte ceva despre ciudăteniile ținutului, savantul o lua întotdeauna înaintea ghidului și catapaz-ul îl privea încremenit.

În aceeași zi, aproape de ora zece, dădură peste un drum care tăia calea urmată până atunci. Glenarvan întrebă, firește, de nume și Paganel îi răspunse tot atât de firesc:

— E drumul de la Yumbel la Los Angelos.

Glenarvan se uită spre ghid.

— Întocmai, adeveri acesta.

Apoi, adresându-se geografului, îi spuse:

— Ați mai fost pe aici?

— Bineînțeles, îi răspunse Paganel, foarte serios.

— Tot călare?

— Nu, într-un fotoliu.

Catapaz-ul, se vede, nu înțelese, căci dădu din umeri și-și văzu de treabă.

La cinci după-amiază, ghidul se opri într-o vale puțin adâncă, la câteva mile de orașelul Loja. Și-n noaptea aceea călătorii poposiră la poalele

sierrelor, primul lanț al Cordilierilor.

Capitolul XII

În văzduh, la douăsprezece mii de picioare

Traversând statul Chile, călătorii nu întâmpinaseră până acum nicio piedică deosebită. Dar, de aci înainte, obstacolele și primejdiile, pe care le presupune orice trecere prin munți, se iveau la tot pasul. Lupta cu natura începea de-a binelea.

Înainte de plecare trebuiau să rezolve o problemă importantă. Pe unde puteau străbate lanțul Anzilor, fără să se abată de la drumul stabilit? Întrebară ghidul.

— Nu știu decât două trecători în această parte a Cordilierilor, răspunse el.

— Trecătoarea Arica, desigur, care a fost descoperită de Valdivia Mendoza, spuse Paganel.

— Întocmai.

— Și aceea de la Villarica, așezată la sud de Nevada?

— Așa e.

— Ei bine, amice, aceste două trecători nu prezintă alt neajuns decât că ne duc puțin mai spre nord sau mai spre sud de la drumul pe care trebuia să mergem noi.

— Ai altceva să ne propui? întrebă maiorul.

— Desigur, răspunse Paganel. Trecătoarea Antuco, așezată pe povârnișul vulcanic $37^{\circ}30'$, adică cu o jumătate de grad mai aproape de drumul nostru, la numai două mii de metri înălțime și înregistrată de Zamudio de Cruz.

— Bine, zise Glenarvan, dar dumneata, catapaz, cunoști trecătoarea?

— Da, milord, am traversat-o, dar nu v-am propus-o fiindcă nu e altceva decât o potecă pentru animale, pe care o folosesc și ciobanii indieni de pe povârnișul răsăritean.

— Ei bine, prietene, răspunse Glenarvan, pe acolo pe unde trec turmele de vite vom ști și noi să trecem. Și pentru că ne duce în linie dreaptă, haideți pe acolo!

Se dădu semnalul de plecare și intrară în valea Las Lejas, între mari mase de calcar cristalizat. Urcau pe o pantă foarte dulce. Pe la unsprezece trebuiră să înconjoare marginile unui mic lac, un bazin natural și un pitoresc loc de întâlnire al tuturor pâraielor din vecinătate, care se vărsau în el susurând și împletindu-și undele. Deasupra lacurilor se vedea până departe „llanos”-

urile, niște platouri acoperite de ierburi, unde pășteau turmele indienilor. Apoi întâlniră o mlaștină, care se întindea de la nord la sud și pe care o ocoliră, datorită instinctului catârilor. La ora unu se ivi, pe o stâncă verticală, fortul Ballenare. Îl depășiră. Povârnișurile devineau abrupte, colțuroase și bulgării desprinși de copitele catârilor se rostogoleau sub pașii lor ca niște cascade zgomotoase de piatră. Aproape de ora trei întâlniră alte ruine pitorești ale fortului distrus în răscoala de la 1770.

— Hotărât, spuse Paganel, munții nu ajung să despartă oamenii, mai trebuie să fie înălțate și ziduri.

Din acest loc, drumul devinea greu, chiar primejdios. Înclinarea povârnișurilor creștea mai tare, peretii se îngustau, prăpăstiile se căscau și mai însăpăimântătoare. Catârii păseau cu teamă, cu nasul în pământ, adulmecând drumul. Caravana înainta în sir indian. Câteodată, la o cotitură bruscă, mandrina dispărea și mica trupă se călăuzea atunci după sunetul îndepărtat al clopoțeilor ei. Adesea, cotiturile capricioase ale potecii împărțeau coloana în două șiruri paralele și catapaz-ul putea vorbi atunci cu peonii, în timp ce o felie lată de mai puțin de patru metri, dar adâncă de patru sute, întindea între ei o prăpastie de netrecut.

Ierburile luptau încă împotriva năvalei pietrei, dar presimțeai de pe acum încleștarea regnului mineral cu cel vegetal. Vulcanul Antuco se recunoștea după câteva dâre de lavă de culoare ruginie, întesată de cristale galbene, în formă de ace. Stâncile, înghesuite unele în altele și gata să se prăbușească, se mențineau totuși împotriva tuturor legilor echilibrului. Evident, cataclismele le schimbau cu ușurință aspectul și când priveai aceste vârfuri neimpunătoare, aceste culmi încrețite și coline strâmbă, nu era greu să observi că ceasul sedimentării definitive nu sunase încă în această regiune muntoașă.

În aceste condiții, drumul era foarte greu de recunoscut. Transformarea aproape neîncetată a structurii Anzilor îi schimba adesea traseul și punctele de reper nu mai erau la locul lor. Și catapaz-ul șovăia; se oprea, privea în jur, întreba stâncile, căuta pe piatra sfărâmicioasă urmele indienilor; orice orientare devinea imposibilă.

Glenarvan își urma ghidul pas cu pas; îl înțelegea, îi simțea încurcătura care se mărea tot mai mult, dar nu îndrăznea să-l întrebe nimic și socotea, nu fără motiv poate, că trebuie să ai încredere în instinctul călăuzelor, ca și în al catârilor.

Timp de încă o oră, catapaz-ul rătăci la întâmplare, pătrunzând din ce în ce zonele mai înalte ale muntelui. Până la urmă fu nevoie să se opreasă. Se aflau în fundul unei văi înguste, într-o din acele pâlnii pe care indienii le numesc „quebradas”. Ieșirea le era barată de un perete abrupt. Catapaz-ul, după ce căută zadarnic o potecă, descălecă, încrucișă brațele și aşteptă. Glenarvan se apropie de el.

— Te-ai rătăcit? îl întrebă.
— Nu, milord, răsunse el.
— Nu suntem în trecătoarea Antuco?
— Ba da.
— Nu te înseli?
— Nu mă însel. Iată resturile unui foc făcut de indieni și iată urmele lăsate de turmele de oi.
— Vasăzică s-a trecut pe aici?

— Da, dar nu se va mai trece. Ultimul cutremur a închis drumul.

Maiorul interveni:

— Catârilor, nu și oamenilor.
— A! Asta vă privește, răsunse catapaz-ul. Eu am făcut tot ce am putut. Catârii mei și cu mine suntem gata să ne întoarcem, dacă vreți să ne înapoiem și să căutăm alte trecători prin Cordilieri.

— Și cât vom întârziă?

— Cel puțin trei zile.

Glenarvan asculta în tăcere cuvintele catapaz-ului. Acesta își respectase angajamentul. Catârii nu puteau merge mai departe. Totuși, când i se pomeni de întoarcere, Glenarvan își întrebă tovarășii:

— Vreți să trecem cu orice preț?
— Vrem să vă urmăm, răsunse Tom Austin.
— Ba chiar să v-o luăm înainte, adăugă Paganel. În fond, despre ce e vorba? De trecut un lanț de munți ai căror versanți ne oferă o coborâre incomparabil mai ușoară. Odată trecuți, vom da de acei „baqueanos”¹⁷ argentinieni, care ne vor călăuzi prin pampas, și vom galopa de-a lungul câmpiei pe niște cai ce aleargă cu o iuțeală uimitoare. Înainte deci, fără șovăire!

— Înainte! strigă tovarășii lui Glenarvan.

— Ei, nu ne întovărășești? îl întrebă acesta pe catapaz.

— Sunt conducător de catâri, răspunse el.

— Cum vrei.

— Ne vom lipsi de el, spuse Paganel. De cealaltă parte a muntelui vom întâlni potecile din Antuco și mă fac forte să vă conduc până la poalele muntelui pe drumul cel mai direct, ca și cel mai bun ghid din Cordilieri.

Glenarvan făcu socotelile și dădu drumul catapaz-ului, peonilor și catârilor. Cei șapte călători își împărțiră armele, instrumentele și puținele merinde care le mai rămăseseră. Toți hotărâră să înceapă urcușul de îndată și să meargă, dacă va trebui, și o parte din noapte. Pe povârnișul din stânga șerpuia o potecă abruptă, pe care catârii n-ar fi putut s-o suie. Drumul era foarte greu, dar după două ore de osteneală și ocoluri, Glenarvan și tovarășii săi regăsiră trecătoarea Antuco.

Se aflau acum în partea andină propriu-zisă, care nu e prea departe de creasta Cordilierilor, dar nu găsiră nici urmă de potecă, de drum umblat. Toată regiunea fusese răscolută de ultimele cutremure de pământ, vechile trecători dispăruseră, și pentru a traversa Anzii trebuiau să urce din ce în ce mai sus pe culmile lanțului muntos. Paganel fu destul de necăjit că nu găsea drumul deschis, gândindu-se ce eforturi uriașe trebuiau să depună până ce vor ajunge în vârful Anzilor, căci înălțimea lor mijlocie este de aproape douăsprezece mii șase sute de picioare. Din fericire, timpul era liniștit, vremea bună, cerul senin, anotimpul favorabil; dar iarna, din mai până în octombrie, o asemenea ascensiune ar fi fost cu neputință; gerul năprasnic ucide repede pe călători, și cei pe care îi crucează nu scapă de ravagiile „temporalelor”, un fel de viscole specifice regiunii, care în fiecare an umplu cu cadavre prăpăstiiile Cordilierilor.

Urcără toată noaptea; se cățărau pe platouri aproape inaccesibile, agățându-se cu mâinile, săreau peste crăpăturile late și adânci; brațele înlanțuite înlocuiau frânghiile, iar umerii le slujeau de trepte. Acești oameni curajoși semănau cu o trupă de clovni care jucau niște jocuri fantastice. Mulrady și Wilson își arătară în mii de ocazii unul puterea, celălalt îndemânarea. Acești doi scoțieni de ispravă păreau că sunt în mai multe locuri în același timp; de nenumărate ori, fără devotamentul și curajul lor, expediția n-ar fi putut trece mai departe. Glenarvan nu-l pierdea din ochi pe Tânărul Robert, pe care vârsta și vioiciunea îl îndemnau la imprudențe. Paganel înainta cu îndărjirea specifică francezilor. Maiorul, în schimb, nu făcea mai multe mișcări decât era nevoie; nici mai multe, nici mai puține,

urcându-se aproape pe nesimtite. Oare își dădea seama că se cățăra de câteva ore? Nu e sigur. Își închipuia poate că, dimpotrivă, nu urca, ci cobora.

La cinci dimineața, călătorii atinseră o înălțime de șapte mii cinci sute de picioare, pe care o determinară printr-o observație barometrică. Se găseau pe niște platouri secundare, ultima limită a regiunii împădurite. Se zăreau ici-colo câteva animale, care ar fi încântat și îmbogățit pe un vânător; fiarele acestea repezi o știau, căci fugeau cum simțeau de departe apropierea omului. Era lama, animal de preț, care înlăcuiește în munți mielul, boul și calul și care trăiește unde catârul nu mai poate rezista. Era chinchila, o rozătoare mică, blândă și sperioasă, cu o blană bogată, o speță intermediară între iepure și șoarecele săritor african, ale cărei labi dinapoi îi dau aspectul unui cangur. Nici nu se poate vedea ceva mai plăcut decât acest animal sprinten ca o veveriță, alergând de colo-colo.

— Nu e pasăre, spunea Paganel, dar nici patruped.

Totuși, nu aceste animale erau cei din urmă locuitori ai muntelui. La nouă mii de picioare, la granița zăpezilor veșnice, mai trăiau în turme rumegătoare de o neasemuită frumusețe, ca de pildă animalul numit alpaca, a cărui lână era lungă și mătăsoasă, și apoi o speță de căprioară fără coarne, zveltă și mândră, cu lâna fină, pe care naturaliștii o numesc vigonie. Dar nici nu te puteai gândi să te apropii de ea; abia dacă o puteai zări; fugea, s-ar putea spune chiar că zbura, alunecând fără zgromot pe covoarele albe, strălucitoare.

Acum, înfațarea ținuturilor se schimbase complet. Blocuri mari de gheață strălucitoare, cu o nuanță albăstrie în unele râpe, se înălțau în toate părțile, reflectând primele raze ale zilei. Urcușul deveni foarte primejdios. Nu mai înaintau fără a cerceta cu atenție crăpăturile. Wilson luă conducerea șirului, încercând cu piciorul soliditatea ghețarilor. Tovarășii săi păseau chiar pe urmele pașilor lui, evitând să vorbească tare, fiindcă cel mai slab sunet, punând în mișcare straturile de aer, putea provoca rostogolirea maselor de zăpadă ce atârnau la șapte-opt sute de picioare deasupra lor.

Ajunsă în zona arbuștilor, care, peste vreo cinci sute de metri, făcuse loc ierburilor și cactușilor. La unsprezece mii de picioare, chiar și aceste plante părăsiră pământul arid și orice urmă de vegetație dispără. Călătorii nu se opriră decât o singură dată, la ora opt, pentru a-și refacă puterile printr-o masă săracăcioasă și apoi, cu un curaj supraomenesc, reluară urcușul, înfruntând primejdii din ce în ce mai mari. Trebuiră să treacă peste

creste ascuțite și pe lângă niște prăpăstii pe care nici nu îndrăzneau să le privească. În multe locuri, cruci de lemn însemnau drumul și în același timp locul unde se întâmplaseră repetate catastrofe. Către ora două apără un platou uriaș, fără urmă de vegetație, un fel de pustiu ce se întindea între două vârfuri golașe. Aerul era uscat și cerul de un albastru-viu; la înălțimea aceasta nu cad ploi; vaporii de apă nu se prefaț decât în zăpadă sau grindină. Ici-colo, câteva vârfuri de porfir sau de bazalt găureau giulgiul alb, ca oasele unui schelet și, câteodată, bucăți de cuarț sau de gnais, despărțite de stâncă sub acțiunea aerului, se surpau cu un zgomot înăbușit, pe care aerul rar îl făcea aproape imperceptibil.

Oamenii, în ciuda curajului lor, erau la capătul puterilor.

Glenarvan, văzându-și tovarășii istoviți, regreta că a urcat atât de mult în munți. Tânărul Robert se îndărjea împotriva oboselii, dar nu mai putea să înainteze. La ora trei, Glenarvan se opri.

— Trebuie să ne odihnim, hotărî el, dându-și seama că nimeni altul n-ar fi făcut această propunere.

— Să ne odihnim? întrebă mirat Paganel. Dar nu avem unde ne adăposti.

— Nu se poate altfel, chit că n-am face-o decât pentru Robert.

— Ba nu, milord, răsunse curajosul copil, mai pot încă merge... nu vă opriți!

— Te vom duce în brațe, băiatul meu, răsunse Paganel, dar trebuie să ajungem cu orice preț pe povârnișul răsăritean. Acolo vom găsi poate vreun bordei pentru adăpost. Vă cer să mai mergem încă două ore.

— Sunteți toți de aceeași părere? întrebă Glenarvan.

— Da, răsunseră tovarășii de drum.

Mulrady adăugă::

— Pe copil lăsați-l în seama mea.

Reluară drumul spre răsărit. Alte două ceasuri de urcuș îngrozitor. Urcau mereu ca să atingă cele mai înalte creste ale muntelui. Rarefierea aerului le provoca apăsarea dureroasă cunoscută sub numele de „pună”. Din pricina schimbării presiunii și poate și sub acțiunea zăpezilor care la asemenea înălțimi viciază aerul, săngele le picura din gingii și li se prelingea pe buze. Aerul fiind mai rar, trebuiau să respire mai des, activând astfel circulația, ceea ce îi obosea tot atât de mult ca și reflexul razelor de soare pe întinsurile de zăpadă. Oricâtă voință ar fi avut, deci, acești oameni curajoși, sosi și clipa în care cei mai viteji nu mai putură să meargă și amețeala, teribilul rău

de munte, le nimici nu numai forțele fizice, dar și energia morală. Nu poți lupta împotriva ostenelilor de acest fel fără ca ele să nu se răzbune. În curând, cei mai mulți dintre ei începură să se împletească și să cadă; cei care cădeau nu mai puteau înainta decât târându-se în genunchi.

Epuizarea era gata să pună capăt acestei ascensiuni prelungite din cale afară de mult; Glenarvan privea cu groază imensitatea zăpezilor, întunericul care se ridică spre crestele pustii, ținutul acesta ce te îngheță și care nu oferea niciun adăpost pentru noapte, când, deodată, maiorul îl opri și spuse calm:

— Un bordei!

Capitolul XIII

Coborarea de pe Cordilieri

Oricare altul decât Mac Nabbs ar fi trecut de o sută de ori pe lângă, în jurul, sau chiar pe deasupra bordeiului, fără a-i bănui că existența. O mogâldeață în covorul de zăpadă ce abia o puteai deosebi de celealte stânci dimprejur, aşa arăta bordeiul. Trebuiră să-l dezgroape. După o jumătate de ceas de muncă îndărjită, Wilson și Mulrady liberaseră intrarea acestei „cazucia” și mica trupă se ghemui în ea cu mare grabă.

Cazucia aceasta, construită de indieni, era făcută din „adobe”, un fel de cărămizi uscate la soare; avea formă de cub cu latura de douăsprezece picioare și se afla așezată pe vârful unui bloc de bazalt. O scară de piatră ducea spre ușă, singura deschidere a colivei. Dar, oricât de îngustă ar fi fost ușa, când munții erau bântuiți de viscole, zăpada sau grindina intrau în voie înăuntru.

În bordei puteau să încapă cu ușurință zece oameni, și dacă zidurile nu erau destul de rezistente în anotimpul ploios, ele izbuteau să apere de frig: termometrul arăta 10° sub zero. De altfel, pentru a înfrunta frigul de afară, un fel de vatră cu un coș de cărămizi prost tencuite îngăduia să se aprindă focul.

— Iată un adăpost mulțumitor, constată Glenarvan, chiar dacă nu-i confortabil. Providența ni l-a scos în cale și nu putem decât să-i mulțumim.

— Ba, constată Paganel, e un adevărat palat! Vom sta minunat aici.

— Mai ales când vom aprinde focul în vatră, spuse Tom Austin, căci nu numai că ni-e foame, dar mi-e și frig, și, în ce mă privește, un braț de lemne m-ar bucura mai mult decât o bucată de vânat.

— Bine, Tom, îi răspunse Paganel, vom încerca să găsim combustibil.

— Combustibil în vârful Cordilierilor?! spuse Mulrady, clătinând din cap în semn de îndoială.

— Dacă s-a făcut o vatră în cazucia, răspunse maiorul, probabil că trebuie să se găsească pe aici și ceva pentru foc.

— Prietenul nostru Mac Nabbs are dreptate, spuse Glenarvan. Pregătiți totul pentru cină, eu o să fac pe tăietorul de lemne.

— Eu și Wilson te întovărăşim, răspunse Paganel.

— Nu cumva aveți nevoie și de mine?... Întrebă Robert, ridicându-se.

— Nu, odihnește-te, băiatul meu viteaz, răspunse Glenarvan, și adăugă: tu vei fi un bărbat de nădejde la vârsta la care alții sunt încă copii!

Glenarvan, Paganel și Wilson ieșiră din colibă. Era șase seara. Gerul ciupea, deși atmosfera era complet liniștită. Albastrul cerului începea să se întunece și soarele atingea cu ultimele raze înaltele vârfuri ale platourilor din Anzi. Paganel, care luase barometrul cu el, îl consultă și văzu că mercurul se menține la 0,495 milimetri. Nivelul la care scăzuse coloana de mercur corespundea unei înălțimi de unsprezece mii șapte sute de picioare. Această regiune a Cordilierilor avea deci o înălțime cu numai nouă sute zece metri mai mică decât Mont Blanc. Dacă acești munți ar fi prezentat toate dificultățile cu care e presărat uriașul elvețian, dacă ar fi fost bântuiți de aceleași uragane și vârtejuri, niciunul din călători n-ar fi putut trece marea lanț muntos al Lumii Noi.

Glenarvan și Paganel, ajunși pe un pisc de porfir, cercetără cu privirea toate punctele orizontului. Se aflau în vârful nevadelor din Cordilieri, care domină o suprafață de patruzeci de mile pătrate. Spre răsărit, povârnișurile erau domoale, coborând în pante pe care se putea merge și pe care peonii se lăsau să lunece pe distanțe de câteva sute de picioare. În depărtare, șiruri longitudinale de piatră și de blocuri eratice, împins de alunecarea ghețarilor, alcătuiau linii uriașe de morene. Valea Colorado se îneca în întunericul ce creștea odată cu coborârea soarelui; relieful terenului, ieșiturile, piscurile luminate de raze se stingeau treptat și întunericul se lăsa, puțin câte puțin, pe tot versantul răsăritean al Anzilor. Spre apus, soarele mai lumina culmile joase, pe care se sprijină masivele abrupte occidentale. Era o încântare să privești stâncile și ghețarii scăldăți în razele soarelui. Spre nord, unduia un șir de creste care se contopeau pe nesimțite, formând un fel de linie tremurată, trasă cu creionul de o mâna neîndemnatică.

Privirea se pierdea în această priveliște. Înspre sud, spectacolul era splendid și, odată cu lăsarea nopții, căpăta o măreție nemaiîntâlnită. Într-adevăr, afundându-se în sălbatica vale Torbido, privirea domina tot Antuco, al cărui crater se căsca la două mile depărtare. Vulcanul urla ca un monstru uriaș, vărsând torente de flăcări amestecate cu funingine. Cercul munților care-l încunjurau părea cuprins de flăcări; căderea de pietre incandescente, norii de aburi roșietici, rachetele de lavă se îmbinău în jerbe scânteietoare. O scânteie imensă care creștea din clipă în clipă, o explozie strălucitoare și amețitoare umplea munții din jur cu iradiații puternice, în timp ce soarele, despuiat puțin câte puțin de luminile lui de amurg, dispărea ca un astru stins în umbrele orizontului.

Paganel și Glenarvan ar fi rămas încă multă vreme să privească lupta măreață dintre flăcările pământului și cele ale cerului; tăietorii de lemn improvizați făcuseră loc artiștilor. Dar Wilson, mai puțin entuziast, îi rechemă la realitate. N-aveau lemn, e adevărat; din fericire însă, pături subțiri și uscate de licheni acopereau stâncile; își făcură o provizie îndestulătoare și culeseră și o plantă numită „haretta”, a cărei rădăcină putea să ardă destul de bine. Aduseră prețiosul combustibil în colibă, îndesându-l în vatră. Focul se aprinse cu greu, și se menținu și mai greu. Aerul atât de rarefiat nu-i dădea destul oxigen ca să ardă; cel puțin aşa explica maiorul.

— În schimb, adăugă el, apa nu va mai avea nevoie de o căldură de 100° ca să fierbă! Cei cărora le place cafea făcută la 100° vor trebui să-și pună pofta în cui, fiindcă la înălțimea asta fierberea se produce înapoi de 90° .¹⁸

Mac Nabbs nu se însela și termometrul cufundat în apa ibricului arăta, când începu fierberea, numai 87° . Fiecare bău cu o adevărată voluptate câteva înghițituri de cafea fierbinți; în ce privește carne uscată, păru că nu prea a fost de ajuns, ceea ce îl făcu pe Paganel să spună, pe bună dreptate, dar fără folos:

— Drace, trebuie să mărturisesc că n-aș disprețui o friptură de lama. Se spune că animalul ăsta înllocuiește și vaca și oaia, și tare aş vrea să știu dacă le înllocuiește și din punct de vedere alimentar.

— Cum? spuse maiorul. Nu ești mulțumit de masa noastră, domnule Paganel?

— Încântat, bravul meu maior; totuși mărturisesc că niște vânat la tavă ar fi tare binevenit.

— Ești un sibarit, îi spuse Mac Nabbs.

— Accept calificativul, domnule maior. Dar nici dumneata, orice-ai spune, n-ai face nazuri dacă și s-ar servi un biftec!

— Probabil, recunoscu maiorul.

— Și dacă ai fi rugat să stai la pândă, în ciuda frigului și nopții, ai merge fără să faci nicio obiecție.

— Desigur, dacă vă face plăcere...

Tovarășii lui Mac Nabbs nu avură timp să-i mulțumească și să stăvilească neîncetata lui bunăvoiță, când din depărtare se auziră urlete. Ele se prelungiră mult timp. Nu erau urlete de animale izolate, ci urletele unei haite care se aprobia cu repeziciune. Oare providența, după ce le scosese în cale bordeiul, voia acum să le ofere și o masă? Așa gândi geograful. Dar Glenarvan îi potoli puțin bucuria, spunând că în Cordilieri nu întâlnesci niciodată animale la o asemenea înălțime.

— Atunci de unde zgometul? întrebă Tom Austin. Ascultați cum se aprobie!

— O avalanșă? întrebă Mulrady.

— Cu neputință! Sunt de-a dreptul urlete, replică Paganel.

— Să vedem ce e, propuse Glenarvan.

— Și să vedem ce-i, ca vânători, răspunse maiorul, care-și luă carabina.

Toți ieșiră din cazucia. Întunericul nopții se lăsase de mult. Luna, în ultima ei fază, nu-și arăta încă discul pe jumătate palid. Crestele dinspre nord și est se mistuiau în beznă și privirea nu mai distingea decât silueta fantastică a câtorva stânci mai înalte. Urletele, urlete de fiare însășimântate, sporeau. Veneau din partea cea mai întunecată a Cordilierilor. Ce se întâmpla? Deodată se dezlănțui o avalanșă furioasă, dar o avalanșă de fințe însuflețite și nebune de groază. Tot platoul păru că se zguduie; veneau cu sutele, cu miile poate, animale care în ciuda aerului rar făceau un zgomot asurzitor. Erau oare fiare sălbaticice din pampas, sau numai o turmă de lame și oi de Peru? Glenarvan, Mac Nabbs, Robert, Austin, cei doi marinari abia avură timpul să se trântească la pământ, în timp ce vârtejul viu trecea doar la câteva picioare deasupra lor. Paganel, care ca nyctalop ce era, stătea în picioare ca să vadă mai bine, fu dat peste cap într-o clipă.

În momentul acela se auzi o detunătură de armă. Maiorul trăsese la întâmplare. I se păru că un animal căzuse la câțiva pași, în timp ce toată

turma, dusă de un avânt nestăpânit și înmulțindu-și urletele, dispărea pe pantele luminate de reflexele vulcanului.

— A, îi am! se auzi o voce, vocea lui Paganel.

— Ce ai? întrebă Glenarvan.

— Ochelarii mei, drace! De altfel, pierderea ochelarilor e cel mai puțin grav lucru ce ți se poate întâmpla într-o învălmășeală ca asta.

— Nu ești rănit?

— Nu, doar puțin cam burdușit. Dar de cine?

— De ăsta, răsunse maiorul, târând după el animalul pe care-l doborâse.

Fiecare se grăbi să se întoarcă în bordei și, la lumina vetrlei, cercetără rezultatul focului de armă tras de Mac Nabbs.

Era un animal frumos, semănând cu o cămilă mică, fără cocoașă; avea capul delicat, corpul turtit, picioarele lungi și subțiri, părul fin și de culoarea cafelei cu lapte, pătat cu alb pe pântece. Paganel doar își aruncă o privire și exclamă:

— E un guanac!

— Ce este guanacul? întrebă Glenarvan.

— Un animal care se mănâncă, răsunse Paganel.

— Și e bun?

— Delicios! O mâncare pentru zei! Știam eu că vom avea carne proaspătă la cină! Și încă ce carne! Dar cine să ne taie animalul?

— Eu, spuse Wilson.

— Bun, eu mă însărcinez să-l frig, spuse Paganel.

— A, sunteți bucătar, domnule Paganel? întrebă Robert.

— Te cred, băiete, de vreme ce sunt francez! Un francez e totdeauna și bucătar.

Cinci minute mai târziu, Paganel aşeza bucăți mari de vânat pe cărbunii rămași din arderea rădăcinii de haretta. Peste zece minute, el servi tovarășilor săi, sub numele de „mușchi de guanac” o friptură care-ți făcea poftă numai privind-o. Nimeni nu făcu mofturi și fiecare se grăbi să îmbuce cu poftă. Dar, spre uimirea geografului, prima înghițitură fu primită cu o strâmbătură generală, întovărășită de un „hm” unanim.

— E groaznică! spuse unul.

— Nu se poate mâncă! replică un altul.

Bietul savant trebui să recunoască, deși cu regret, că nici chiar niște hămesiți n-ar fi putut mâncă friptura lui. Ceilalți începură să-i arunce chiar

câteva glume și să-și bată joc de atât lăudata „mâncare pentru zei”. Paganel însuși căuta să afle pentru ce carnea aceea de guanac, bună și apreciată, preparată de dânsul, nu se mai putea mâncă, și, deodată, o idee îi trecu prin minte.

— Știi! spuse el. Ei, drace, am găsit!

— E o carne prea bătrână? întrebă calm Mac Nabbs.

— Nu, maiorule neînțelegător, e o carne care... a mers prea mult! Cum de-am putut uita asta?

— Ce vrei să spui, domnule Paganel? întrebă Tom Austin.

— Vreau să spun că guanacul nu este bun decât atunci când a fost ucis odihnit; dacă e hăituit multă vreme, dacă a avut de făcut un drum lung, nu se mai poate mâncă. Pot deci afirma, după gust, că animalul venea de departe și cu el, deci, toată turma.

— Ești sigur de asta? spuse Glenarvan.

— Absolut sigur.

— Dar ce eveniment, ce fenomen a putut să însăpământe atât de mult animalele și să le alunge la ora la care trebuiau să doarmă liniștite în culcușurile lor?

— Mi-e cu neputință să-ți răspund la asta, iubite Glenarvan spuse Paganel. Crede-mă, hai să ne culcăm fără a ne mai pune întrebări, în ce mă privește, eu pic de somn. Hai să mergem la culcare, domnule maior.

— Haide, Paganel.

Spunând aceasta, fiecare se înveli în poncio-ul său, focul fu ațățat pentru noapte și în curând se auziră niște sforăituri puternice, pe toate tonurile, basul savantului geograf acoperindu-le pe celelalte.

Numai Glenarvan nu dormea. O neliniște tainică îl ținea într-o stare de insomnie obositore. Se gândeau fără să vrea la turma care alerga în aceeași direcție, la spaima ei inexplicabilă. Guanacii nu puteau fi urmăriți de fiare. La înălțimea unde se găseau nu există fiare și, mai puțin încă, vânători. Ce groază le arunca deci spre prăpăstiile din Antuco? Glenarvan presimtea apropierea unei primejdi.

Totuși, cum sta pe jumătate ațipit, gândurile i se schimbă să treptat și teama făcu loc nădejdii. Se văzu a doua zi în șesurile Anzilor. Aici trebuia să înceapă, cu adevărat, cercetările, și succesul poate nu era prea departe. Se gândi la căpitanul Grant și la cei doi marinari care urmău să fie eliberați dintr-o robie grea. Imaginile i se perindau cu repeziciune înaintea ochilor

lui, distraji în fiecare clipă de câte o scăpărare a focului, de câte o scânteie care trosnea în aer sau de vreo flacără strălucitoare care lumina obrazul adormit al tovarășilor și punea în mișcare câte o umbră pe zidurile cazuciei. Apoi iarăși năvăleau presimțirile, cu mai multă intensitate. Asculta zgomotele vagi de afară, greu de explicat pe aceste creste singuratice.

La un moment dat, crezu că aude bubuituri îndepărtate, surde, amenințătoare, ca huruitul unor tunete ce nu vin din cer. Or, aici, bubuiturile nu pot fi decât ale unei furtuni dezlănțuite pe coastele muntelui, la câteva mile mai jos de vârf. Glenarvan voi să vadă dacă aşa stau lucrurile și ieși afară.

Răsarea luna. Văzduhul era senin și calm. Pe cer, niciun nor. Ici-colo, câteva reflexe jucăușe ale flăcărilor din Antuco. Niciun semn de furtună, niciun fulger. La zenit scânteiau mii de stele. Totuși, bubuiturile continuau; păreau că se apropiu și că aleargă, străbătând lanțul Anzilor. Glenarvan intră în cazucie, mai neliniștit. Întrebându-se ce legătură era între aceste zgomote subterane și goana guanacilor. Avea de-a face cu o cauză și un efect? Privi ceasul, care arăta ora două noaptea. Totuși, neavând certitudinea unei primejdii imediate, nu-și trezi tovarășii, care dormeau greu din cauza oboselii, și căzu și el într-un somn adânc.

Deodată îl treziră niște bubuituri puternice. Era un vacarm asurzitor, asemănător cu zgomotul sacadat pe care îl fac chesoanele de artillerie când trec pe pavaj. Glenarvan simți cum pământul îi fuge brusc de sub picioare. Cazucia se clătină și pereții ei crăpară.

— Primejdie! strigă el.

Tovarășii săi, deșteptați în grabă și rostogolindu-se în învălmășeală, fură tărâți în josul pantei. În zorii care răsareau, scena era însăspăimântătoare. Înfățișarea munților se schimbă brusc. Conurile se retezau de la sine, vârfurile se clătinău și dispăreau ca și cum s-ar fi deschis o groapă dedesubtul lor. Datorită unui fenomen specific Cordilierilor¹⁹, un masiv lat de mai multe mile o luă la vale, aşa cum era, alunecând înspre șes.

— Cutremur! strigă Paganel.

Nu se însela; era unul din acele cataclisme obișnuite în sirul muntos chilian și tocmai în regiunea în care Copiapo fusese de două ori nimicit și Santiago de patru ori dărămat în timp de paisprezece ani. Această porțiune a globului e neîncetat frământată de miezul incandescent al pământului, iar

vulcanii din acest lanț de munți tineri nu prezintă decât insuficiente supape pentru ieșirea gazelor subterane. De aci vin acele dese zguduituri cunoscute sub numele de „tremblores”.

În vremea aceasta, platoul pe care cei săpte călători năuciți, îngroziți, se cramponau agățându-se de tufele de licheni, aluneca cu iuțeala unui expres, cu o viteză de cincizeci de mile pe oră. Ei nu puteau striga și nu puteau face nicio mișcare, să fugă sau să se opună. Nu s-ar fi putut auzi între ei. Bubuiturile interioare, zgomotul avalanșelor, ciocnirea maselor de granit și de bazalt, vârtejurile zăpezii pulverizate împiedicau orice comunicare între ei. Uneori, masivul aluneca fără zguduiri sau ciocniri; alteori începea să se legene ca puntea unui vapor zguduit de furtună, se balansa pe marginea prăpăstilor, înăuntrul căroră cădeau bucăți de stâncă, dezrădăcina copaci seculari și netezea cu precizia unei coase uriașe toate ieșiturile de pe povârnișul răsăritean.

Închipuiți-vă ce putere are o masă cântăriind mai multe miliarde de tone pornită cu o viteză din ce în ce mai mare, pe un plan înclinat de 50°!

Cât a durat căderea aceasta de nedescris, nimeni n-ar fi știut să spună; în ce hău avea să se sfârșească, nimeni nu îndrăznea să-și închipui. Nimeni nu putea spune dacă toți erau încă în viață sau dacă vreunul zăcea în fundul unei prăpăstii. Înăbușiți de iuțeala alunecării, înghețați de aerul rece care le intra în oase, orbiți de vârtejurile de zăpadă, gâfâiau zdrobiți, aproape neînsuflați, și nu se agățau de stânci decât datorită instinctului de conservare.

Deodată, o zguduire de o violență fără seamă îi smulse de pe „vehiculul” care aluneca. Fură aruncați înainte și se rostogoliră pe ultimele dâmburi ale muntelui. Platoul se opri brusc.

Timp de câteva minute, nimeni nu mișcă. În sfârșit, unul dintre ei se ridică, zăpăcit de cele întâmplate; era maiorul. Își scutură praful ce-l orbea și privi în jur. Tovarășii săi zăceau răsturnați unul peste altul.

Maiorul îi numără. Lipsea unul singur – Robert Grant.

Capitolul XIV

Împușcătura providențială

Povârnișul oriental al Anzilor Cordilieri este format din pante lungi, care se pierd pe nesimțite în șesul unde se opri brusc o parte a masivului. În acest nou ținut, presărat cu păsuni bogate, cu copaci măreți, se întindeau

nesfârșite siruri de meri, adevărate păduri plantate pe vremea cuceririlor, în frunzișul cărora scânteiau fructe aurite. Era parcă un colț al bogatei Normandii, aruncat în regiunile La Platei și, în alte împrejurări, ochiul călătorului ar fi fost izbit de trecerea bruscă de la deșert la oază, de la crestele înzăpezite la preriele verzi, de la iarnă la vară.

Pământul își redobândise de altfel o imobilitate absolută. Cutremurul se potolise, dar puterile subpământene își exercitau desigur mai departe acțiunea lor pustiitoare, căci lanțul Anzilor e zguduit sau clătinat totdeauna undeva. De data aceasta, zguduirea fusese foarte violentă. Linia munților se schimbase în întregime. Pe fondul albastru al cerului se profila o nouă panoramă și călăuzele din pampas ar fi căutat zadarnic punctele de reper obișnuite.

Se anunța o zi minunată; razele soarelui, ieșit din patul umed al Atlanticului, alunecau peste câmpiile argintiene și se afundau în valurile celuilalt ocean. Era opt dimineață.

Lordul Glenarvan și tovarășii săi, treziți la viață mulțumită îngrijirilor maiorului, își reveniră treptat. Suferiseră într-adevăr o amețeală puternică, dar nimic mai mult. Cordilierii coborâseră și toți ar fi aplaudat acest mijloc de locomoție dăruit de natură, dacă n-ar fi lipsit unul dintre ei, cel mai slab, un copil: Robert Grant.

Toți îl iubeau pe băiatul acesta curajos; Paganel, care se legase deosebit de mult de el, maiorul, în ciuda firii lui reci, toti, și mai ales Glenarvan. Acestea fu deznădăjduit la auzul dispariției lui Robert. Îl și vedea pe băiat înghițit de vreo prăpastie, chemându-l zadarnic pe cel pe care îl numea al doilea lui tată.

— Prieten, prieten, spuse el, abia stăpânindu-și lacrimile, trebuie să-l căutăm, să-l regăsim! Nu-l putem părăsi! Să nu lăsăm o vale, o prăpastie, pe care să n-o cercetăm până la fund! Mă voi lega cu o frângchie! Voi coborî înăuntru! Vreau, înțelegeți? Vreau! Trebuie ca Robert să mai fie încă în viață! Fără el, cum am îndrăzni să-i regăsim tatăl? Cu ce drept l-am salva pe căpitanul Grant, dacă salvarea a costat viața fiului său?

Tovarășii lui Glenarvan îl ascultau fără a-i răspunde; simțeau că el căuta în privirea lor o scânteie de speranță și lăsau ochii în jos.

— Ei, spuse iar Glenarvan, m-ați auzit? De ce tăceți? Nu mai aveți nicio nădejde? Niciuna?

Urmără câteva clipe de tăcere, apoi Mac Nabbs luă cuvântul și spuse:

— Care din voi, prieteni, își aduce aminte când a dispărut Robert?

Niciun răspuns.

— Cel puțin, reluă maiorul, spuneți-mi care dintre voi se găsea lângă băiat în timpul prăbușirii masivului?

— Eu, răspunse Wilson.

— Ei bine, până în ce clipă l-ai văzut lângă tine? Caută să-ți amintești! Spune!

— Iată tot ce-mi aduc aminte, răspunse Wilson. Robert Grant mai era lângă mine, cu mâinile înfipite într-o tufă de licheni, cu mai puțin de două minute înainte de oprire.

— Mai puțin de două minute? Bagă de seamă, Wilson, minutele trebuie să-ți fi părut lungi! Nu te înșeli cumva?

— Cred că nu. Chiar aşa era... N-au trecut două minute și ne-am oprit.

— Bun! făcu Mac Nabbs. Și Robert era la stânga, sau la dreapta ta?

— În stânga. Îmi amintesc că pătura lui îmi lovea fața.

— Și tu unde te găseai față de noi?

— Tot la stânga.

— Deci Robert n-a putut dispărea decât în partea aceasta, spuse maiorul, întorcându-și privirea spre munte și arătând spre dreapta. Adaug că, ținând seama de timpul scurs de la dispariția copilului, trebuie să fi căzut în regiunea de munte cuprinsă între câmpie și înălțimea de două mii de metri. În această regiune trebuie să-l căutăm, fiecare din noi cercetând câte o bucată de teren; aşa cred că-l vom regăsi.

Nimeni nu mai spuse nimic. Cei șase oameni, urcând pe pantele Cordilierilor, se opriră pe coama muntelui la diferite înălțimi și începură cercetarea. Aveau grija să nu părăsească dreapta coborâșului, scotocind cele mai mici crăpături, coborând în fundul prăpăstiilor umplute în parte de țăndările masivului; cei mai mulți dintre ei se aleseră cu hainele zdrențuite, cu mâinile și picioarele însângerate; și-au riscat viața pătrunzând în cele mai periculoase locuri. Toată această porțiune din Anzi, în afară de câteva platouri inaccesibile, a fost cercetată cu grija timp de mai multe ceasuri, fără ca vreunul dintre oamenii aceștia de ispravă să se gândească la odihnă. Zadarnic. Băiatul își găsise nu numai moartea pe munte, dar și mormântul, probabil sub o stâncă uriașă, care căzuse peste el pentru totdeauna.

Către ora unu, Glenarvan și tovarășii săi, zdrobiți, distruși, se regăsiră în fundul văii. Glenarvan era sfârșit de durere; abia vorbea; murmură numai

câteva cuvinte, întretăiate de suspine:

— Nu voi pleca! Nu voi pleca de aici!

Fiecare îi înțeleseră încăpățânarea, care devenise aproape o idee fixă, și o respecta.

— Să aşteptăm, zise Paganel maiorului și lui Tom Austin. Să ne odihnim puțin, ca să prinDEM iar puteri. Avem nevoie de ele fie pentru a porni din nou în cercetare, fie pentru a ne continua drumul.

— Da, răspunse Mac Nabbs, să rămânem pe loc, dacă Eduard vrea să rămână. El speră. Dar ce speră?

— Dumnezeu știe ce! suspină Tom Austin.

— Bietul Robert! oftă Paganel, ștergându-și ochii.

Valea era acoperită de numeroși copaci. Maiorul alese un pâlc de carubieri²⁰ înalți, sub care se așezară pentru moment. Câteva pături, armele, puțină carne conservată și orez, iată ce le mai rămăseseră călătorilor. Dintr-un părâias care curgea în apropiere băură apă, tulbure încă din cauza avalanșei. Mulradu aprinse un foc pe iarbă și le servi o băutură caldă și întăritoare. Dar Glenarvan refuză și rămase mai departe lungit pe poncio, într-o stare de adâncă apatie.

Astfel trecu ziua. Veni noaptea, calmă și liniștită, ca și cea precedentă. În timp ce tovarășii lui stăteau nemîșcați, deși erau treji, Glenarvan urcă din nou pantele Cordilierilor. Ciulea urechile, nădăjduind încă să prindă un ultim strigăt al lui Robert. Se aventură departe, pe înălțimi, singur, lipindu-și urechea de pământ, ascultând și înăbușindu-și bătăile inimii, strigându-l pe băiat cu o voce deznădăjuită.

Toată noaptea rătăci prin munți. Mai târziu, când Paganel, când maiorul, îl ajută să străbată crestele alunecoase și prăpăstiile unde îl ducea inutil să imprudență. Dar ultimele lui sforțări fură zadarnice, și la miile de strigăte: „Robert, Robert!” numai ecoul îi răspunse, repetând acest nume regretat de toți.

Se iviră zorile. Trebuiră să-l caute pe Glenarvan, care se îndepărta din nou, și să-l aducă cu forță la locul de popas. Deznădejdea îi era îngrozitoare. Cine ar fi îndrăznit să-i vorbească de plecare, de părăsirea acestei văi nenorocite? Dar merindele se sfârșiseră. Prin apropiere trebuiau să dea de călăuzele argintiniene de care le vorbise catârgiul și de caii de care aveau nevoie pentru străbaterea pampasului. Să se întoarcă de unde au venit era cu

mult mai greu decât să meargă înainte. Și apoi își dăduseră întâlnire cu *Duncan*-ul pe malul Atlanticului. Niciun motiv, oricât de grav, nu îngăduia o întârziere mare și, în interesul tuturor, ora plecării nu mai putea fi amânată.

Mac Nabbs încercă să-l smulgă pe Glenarvan din durerea în care era cufundat. Îi vorbi multă vreme, fără ca prietenul său să pară că-l ascultă; Glenarvan dădea din cap. Rosti totuși câteva cuvinte.

- Să plecăm? întrebă el.
- Da, să plecăm.
- Încă un ceas!
- Bine, încă un ceas, acceptă maiorul.

După un ceas, Glenarvan mai ceru să i se acorde încă unul. Ai fi spus că e un condamnat implorând să i se prelungească viața. Și aşa trecu timpul până la amiază. Mac Nabbs, sprijinit de toți ceilalți, nu se mai codi și-i spuse că trebuie să plece și că de hotărârea promptă a lui Glenarvan depindea viața tovarășilor săi.

- Da, da! răspunse Glenarvan. Să plecăm, să plecăm!

Dar spunând aceasta, ochii săi îl oculeau pe Mac Nabbs; privirea lui fixa un punct negru în spațiu. Deodată, ridică mâna și rămase cu ea întinsă, ca și cum ar fi împietrit.

- Acolo, spuse el, acolo... uitați-vă... uitați-vă!

Toate privirile se ridicară spre cer, în direcția ce o indicase Glenarvan. În clipa aceea, punctul negru se mărea văzând cu ochii. Era o pasăre care plutea la o înălțime foarte mare.

- Un condor, spuse Paganel.

— Da, un condor, răspunse Glenarvan. Cine știe? Vine încocace, coboară, să aşteptăm!

Ce nădăduia Glenarvan? Își pierduse mintile? „Cine știe”, spusesese el. Paganel nu se înșelase. Condorul se vedea din ce în ce mai bine. Această pasăre măreață, adorată odinioară de incași, este regele Anzilor meridionali. În aceste regiuni ea atinge dimensiuni extraordinare. Puterea îi e deosebită și nu rareori aruncă boi în prăpăstii. Atacă oi, cai, viței care rătăcesc pe câmpie, îi prinde în gheare și-i ridică la mari înălțimi. Adesea, condorul planează la douăzeci de mii de picioare înălțime, deci peste limita pe care o poate atinge omul. De sus, nezărit nici de ochii cei mai ageri, regele văzduhului își plimbă privirea deasupra pământului, deosebind cele mai mici obstacole.

Ce văzuse oare condorul? Un cadavru, cadavrul lui Robert Grant? „Cine știe”? repeta Glenarvan, fără să-l piardă din ochi. Pasarea uriașă se aprobia în zbor planat, ba căzând cu viteza corpurilor inerte aruncate în spațiu. În curând, descrise cercuri mari la mai puțin de două sute de metri înălțime. Acum putea fi văzut bine. Avea mai mult de cincisprezece picioare de la un vârf la altul al aripilor lui puternice, care îl purtau în aer aproape fără să se miște, căci e știut că păsările mari au un zbor lin, maiestuos, în timp ce insectele, ca să se mențină în aer, trebuie să dea din aripi de mii de ori pe secundă.

Maiorul și Wilson puseră mâna pe carabină. Glenarvan îi opri. Condorul înconjură în zborul său un fel de platou inaccesibil, situat la un sfert de milă de povârnișul Cordilierilor. Se învârtea cu o iuțeală vertiginoasă, deschizând și închizând ghearele lui puternice și clătinându-și creasta cartilaginoasă.

— Acolo e, acolo! strigă Glenarvan. Apoi, deodată, un gând îi trecu prin minte: „Dacă Robert mai e încă viu?” Strigă deodată: Pasarea... Foc, prieteni, foc!

Dar era prea târziu; condorul dispăruse dincolo de piscurile înalte ale stâncilor. Se scurse o clipă, o clipă pentru care acul ceasornicului ar fi trebuit să străbată veacuri. Apoi, pasarea uriașă apăru din nou, încărcată cu o greutate, pe care o ridică în sus, înălțându-se însă mai încet. Un strigăt de groază se auzi. În ghearele condorului bălabănea un corp neînsuflețit, corpul lui Robert Grant. Pasarea îl prinsese de haine și-l purta prin aer la o sută cincizeci de picioare deasupra locului de popas; îi observase pe călători și, încercând să fugă cu prada, bătea violent aerul cu aripile.

— Ah, strigă Glenarvan, mai bine să se sfărâme de stânci corpul lui Robert, decât să-i fie pradă!..

Nu termină vorba și, punând mâna pe carabina lui Wilson, ochi condorul. Dar brațul îi tremura. Ochii i se împăienjeneau.

— Lasă-mă pe mine, spuse maiorul.

Și, cu privirea liniștită, cu mâna sigură, cu corpul nemîșcat, ținti pasarea, care și ajunsese la trei sute de picioare depărtare.

Dar nu apăsase încă pe trăgaciul carabinei, când se auzi o detunătură în fundul văii; un fum alb izbucni între două mase de bazalt și condorul, lovit în cap, căzu rotindu-se, susținut de aripile lui întinse ca de o parașută. Nu dăduse drumul prăzii și căzu cu oarecare încetineală pe pământ, la câțiva pași de malul pârâului.

— Veniți, veniți! spuse Glenarvan.

Și fără a se întreba de unde pornise împușcătura providențială, se repezi la condor. Tovarășii îl urmară în fugă.

Când ajunseră la fața locului, pasarea murise și Robert era acoperit de aripile ei mari. Glenarvan se aruncă peste corpul băiatului, îl smulse din ghearele păsării, îl întinse pe iarbă și își lipi urechea de pieptul lui. Cu un strigăt de bucurie, se ridică în picioare, exclamând:

— Trăiește, trăiește încă!

Într-o clipă, Robert fu dezbrăcat și stropit cu apă rece. El făcu o mișcare, deschise ochii, îl privi și rosti aceste cuvinte:

— Ah, dumneavastră, milord... tatăl meu!...

Glenarvan nu putu răspunde nimic; emoția îl înăbușea și, îngenunchind, plânse lângă acest copil, salvat într-un chip atât de extraordinar.

Capitolul XV

Spaniola lui Jacques Paganel

Robert, după marea primejdie din care scăpase, mai trecu printr-una tot atât de mare și anume aceea de a fi aproape sufocat de mângâieri. Deși se simțea încă foarte slăbit, niciunul din acești oameni cumsecade nu putură rezista dorinței de a-l strângă la piept. Totuși, nu întotdeauna îmbrățișările primejdivești viața bolnavilor, căci copilul nu muri. Ba dimpotrivă...

Dar călătorii, după ce se ocupă de cel salvat, se gândiră și la salvator și, firește, maiorului îi trecu prin gând să privească în jurul lui. La cincizeci de pași de pârâu, un om foarte înalt de statură stătea nemîșcat pe una din primele trepte ale muntelui. La picioarele lui se odihnea o pușcă lungă. Omul acesta, ivit pe neașteptate, avea umerii lați, păr lung și legat cu curele de piele. Înălțimea sa trecea de șase picioare. Fața lui bronzată era vopsită cu roșu între ochi și gură, cu negru sub pleoapele de jos, și cu alb pe frunte. Îmbrăcat după portul patagonezilor de la graniță, indigenul purta o haină minunată, împodobită cu arabescuri roșii, făcută din blana de pe pieptul și picioarele unui guanac și cusută cu tendoane de struț, având lâna mătăsoasă în partea din afară. Sub haină avea un vesmânt de blană de vulpe strâns în talie, iar la cingătoare îi atârna o pungă mică în care ținea vopselele cu care își picta obrajii. Purta încălțăminte din piele de bou, strânsă la gleznă cu niște curele încrucișate.

Fața patagonezului era mândră și, deși acoperită cu vopsea, trăda o inteligență ascuțită. Aștepta cu un aer plin de demnitate. Cum sta nemîșcat și grav pe piedestalul de piatră, l-a fi putut lua drept o statuie a indiferenței.

De îndată ce-l văzu, maiorul îl arătă lui Glenarvan, care alergă spre el. Patagonezul făcu doi pași înainte. Glenarvan îi luă mâna și i-o strânse. În privirea, în bucuria ce radia din figura lordului, în toată fizionomia lui era atâtă recunoștință, încât băstinașul nu putu să nu înțeleagă. Dădu cu blândețe din cap și rosti câteva cuvinte, pe care nici maiorul, nici prietenul său nu le înțeleseră.

Patagonezul, după ce-i privi cu atenție pe străini, începu să vorbească altă limbă; dar oricâtă silință și-a dat, nu se făcu mai ușor înțeles decât prima dată. Totuși, unele expresii de care se servea indigenul îl izbiră pe Glenarvan. I se părea că sunt din limba spaniolă, din care cunoștea câteva cuvinte uzuale.

— *Español?* întrebă el.

Patagonezul dădu din cap, de sus în jos, într-o mișcare alternativă, care are același înțeles afirmativ la toate popoarele.

— Bun, spuse maiorul, asta-i treaba prietenului nostru Paganel. Ce noroc că a avut ideea să învețe spaniola!

Îl chemară pe Paganel. Acesta sosi imediat și-l salută pe patagonez cu o grație cu adevărat franceză, pe care

indianul însă n-o înțelegea probabil. Savantul geograf fu pus la curent cu ceea ce se întâmplase.

— Perfect! spuse el.

Și, deschizând larg gura, pentru a articula mai bine cuvintele, spuse:

— *Vos sois un homem de bem*²¹.

Băştinașul ciuli urechea și nu răspunse nimic.

— Nu pricepe, spuse geograful.

— Poate nu accentuezi bine? replică maiorul.

— Aşa e. Dracu' să-l ia de accent!

Paganel reluă din nou complimentul. Avu însă același succes.

— Să schimbăm fraza, spuse el și, pronunțând cuvintele cu o încetineală extremă, rosti: *Sem duvida, un patagao*²².

Celălalt rămase tot mut.

— *Dizeime!*²³ adăugă Paganel.

Patagonezul nu răspunse nici de data asta.

— *Vos comprendeis?*²⁴ strigă Paganel atât de tare, încât era gata să-și rupă coardele vocale.

Era evident că indianul nu înțelegea, căci răspunse, dar în spaniolă:

— *No comprendo*²⁵.

Paganel rămase uluit și-și coborî în grabă ochelarii de pe frunte pe nas, ca un om enervat.

— Taie-mă, spânzură-mă, spuse el, dacă pricep un singur cuvânt din păsăreasca asta afurisită! E limba araucană, probabil!

— Ba nu – răspunse Glenarvan – omul a răspuns cu siguranță în spaniolă.

Și, întorcându-se spre patagonez, repetă: *Español?*

— Si, si!²⁶ răspunse băştinașul.

Paganel rămase cu gura căscată.

Maiorul și Glenarvan își făceau cu ochiul.

— Aha, prietene, spuse maiorul, în timp ce un zâmbet i se ivi pe buze, iar vei fi făcut vreo ispravă din distractie, vreo ispravă din acelea al căror monopol se pare că-l ai?

— Hm! făcu geograful ciulind urechea.

— Da! E clar că patagonezul vorbește spaniola.

— El?

— El! Nu cumva ai învățat din întâmplare o altă limbă, crezând că e...

Mac Nabbs nu isprăvi ce avea de spus. Un puternic „oh” al savantului, întovărășit de o ridicare din umeri, îi tăie vorba.

— Domnule maior, mergi puțin prea departe, spuse Paganel tăios.

— Ei, dacă nu înțelegi! răsunse Mac Nabbs.

— Nu înțeleg fiindcă băştinașul ăsta vorbește prost, răsunse geograful, care începu să-și piardă răbdarea.

— Vrei să spui că vorbește prost fiindcă dumneata nu-l înțelegi, ripostă maiorul calm.

— Mac Nabbs, spuse atunci Glenarvan, nu se poate admite una ca asta. Oricât de distrat ar fi prietenul nostru Paganel, nu ne putem închipui că a învățat o limbă în locul alteia!

— Atunci, iubite Eduard, sau mai bine dumneata, bravul meu Paganel, explică-mi ce se întâmplă.

— Nu explic nimic, răsunse Paganel, eu constat. Iată cartea după care fac exerciții zilnice, învingând dificultățile limbii spaniole. Privește-o, domnule maior, și-ai să vezi dacă umblu să te îngel!

Spunând aceste cuvinte, Paganel scotoci într-unul din numeroasele lui buzunare; după câteva minute de cercetări, scoase un volum răpănos și-l arăta cu un aer triumfător.

Maiorul luă cartea și o privi.

— Ei bine, întrebă el, ce lucrare e asta?

— Lusiadele, răsunse Paganel, o minunată epopee care...

— Lusiadele! exclamă Glenarvan.

— Da, prietene, Lusiadele de marele Camoëns²⁷, nici mai mult, nici mai puțin!

— Camoëns, repetă Glenarvan, bietul meu prieten, Camoëns e portughez! De șase săptămâni înveți portugheza!

— Camoëns! Lusiadele! Portugheza!...

Paganel nu putu să mai scoată niciun cuvânt. Ochii i se împăienjeniră sub ochelari, în timp ce un râs homeric izbucni în jurul lui, căci între timp se strânseseră toți ceilalți.

Patagonezul nu clipea; aștepta cu răbdare explicația unui incident cu totul de neînțeles pentru el.

— Ah, cap fără minte! Nebun! spuse în sfârșit Paganel. Nu se poate! Nu cumva ați scornit-o voi ca să aveți de ce râde? Eu să fi făcut una ca asta? Dar e un amestec de limbi, ca în turnul lui Babel! Ei, prieteni, prieteni! Pleci spre India și ajungi în Chile! Înveți spaniola și vorbești portugheza, e totuși prea mult! Dacă merg mai departe aşa, într-o bună zi o să m-arunc pe mine însuși pe fereastră în loc să-mi arunc țigara.

Auzindu-l pe Paganel cum își pierduse firea, văicărindu-se, și văzându-i pățania, nu se putea să nu râzi. De altfel, el singur dădea exemplu

— Râdeți, prieteni! spuse el. Râdeți din toată inima! Tot n-o să râdeți atâtă de mine cât râd eu singur!

Și izbucni în cel mai puternic hohot de râs de care a fost cuprins vreodată vreun savant.

— Adevărul este însă că n-avem tălmaci! spuse maiorul.

— Nu vă întristați, răspunse Paganel. Spaniola seamănă cu portugheza într-atâtă, încât m-am putut înșela; dar tot asemănarea îmi va servi să repar repede greșeala și, în curând, îi voi putea mulțumi vrednicului nostru patagonez chiar în limba pe care o vorbește atât de bine.

Paganel avea dreptate, căci în curând fu în stare să schimbe câteva cuvinte cu băştinașul; află chiar că îl chema Thalcave, nume care în limba araucaniană înseamnă „Detunătorul”. Poreclă i se trăgea, fără îndoială, de la pricoperea lui în mânuirea armelor de foc.

Dar Glenarvan se socoti fericit când află că patagonezul era călăuză de meserie și, mai ales, călăuză în pampas. Era ceva atât de providențial în această întâlnire, încât succesul le părea ca și asigurat și nimeni nu se mai îndoia de salvarea căpitanului Grant. În acest timp, călătorii și patagonezul se întoarseră lângă Robert. Acesta întinse brațele spre indigen, care, fără a spune vreun cuvânt, îi puse mâna pe cap. El cercetă copilul, pipăindu-i mădularele. Apoi, zâmbind, culese de pe malul pârâului câteva plante sălbaticice cu care frecă trupul bolnavului. Sub mâinile care îl masau cu o nespusă blândețe, puterile băiatului renăscură și toți își dădură seama că Robert se va putea reface în câteva ore de odihnă.

Hotărâră deci să petreacă ziua și noaptea următoare pe locul unde făcuseră popas. Două probleme grave mai rămâneau de rezolvat: mâncarea și transportul. Lipseau și merindele, lipseau și catârii. Din fericire, îl aveau pe Thalcave cu ei. Călăuza, obișnuită să-i conducă pe călători de-a lungul frontierelor patagoneze și fiind una din cele mai bune din ținut, se însărcină

să-i procure lui Glenarvan tot ce lipsea micii sale trupe. Se oferi să-i conducă la o „tolderia” indiană, la o depărtare de cel mult patru mile, unde se găseau cele necesare unei expediții. Propunerea o făcu jumătate prin gesturi, jumătate prin cuvinte spaniole, pe care Paganel izbuti să le înțeleagă. Primiră imediat și Glenarvan cu prietenul său savantul, luându-și rămas bun de la tovarășii lor, o apucără în susul râului, conduși de patagonez.

Merseră întins timp de un ceas și jumătate, ca să-l poată urma pe uriașul Thalcave. Toată regiunea era fermecătoare și de o nemaipomenită rodnicie. Păsunile bogate se înșirau una după alta, și ele ar fi putut hrăni cu siguranță o cireadă de o sută de mii de rumegătoare. Lacuri mari, legate între ele printr-o rețea deasă de râuri, dădeau câmpilor umiditate și verdeță. Lebede cu capul negru se zbăteau capricios, certându-se pentru stăpânirea apelor cu struții ce se fugăreau prin llanos. Lumea păsărilor era strălucitoare, zgomotoasă și de o varietate uimitoare. „Isacași”, turturtele cenușii, grațioase, cu pene pestrițe, cardinali galbeni, care stau atârnați de crengile copacilor ca niște flori vii, porumbei călători care străbăteau văzduhul, tot neamul de vrăbii, „chingolos”, „lilueros” și „monjitas” se urmăreau în zbor și umpleau văzduhul cu un ciripit vesel.

Jacques Paganel rămânea extaziat; scotea neîncetat exclamații, spre marea mirare a patagonezului, căruia i se părea foarte firesc să fie păsări în văzduh, lebede pe lacuri și iarbă în prerii. Savantul nu avu de ce să regrete plimbarea, nici să se plângă că durează mult. Credea chiar că de-abia plecase, când dădură de tabăra indienilor.

Tolderia era așezată în fundul unei văi, strânsă între contraforturile Anzilor. Aici trăiau în barăci făcute din crengi vreo treizeci de băştinași nomazi, care-și pășteau cirezile mari de vaci cu lapte și boi, hergheliile de cai și turmele de oi. Mergeau dintr-o pășune în alta, găsind astfel totdeauna hrană suficientă pentru vitele lor.

Acești ando-peruvieni din munții Anzi erau o încrucișare a rasei araucane cu ando-pehuencii și aucașii; oameni de culoare măslinie, potrivită de statură, cu forme masive, cu fruntea îngustă, cu față aproape rotundă, cu buzele subțiri, cu pomeții ieșită, cu fizionomia rece, nu ar fi oferit un interes prea mare cercetărilor unui antropolog, neprezentând niciunul din caracterele unei rase pure. Dar pe Glenarvan îl interesa mai puțin acest

lucru, îl interesa mai degrabă faptul că acești băştinași aveau boi și cai. Era tot ce-i trebuia.

Thalcave se însărcină să se tocmească cu ei pentru cumpărarea câtorva animale, ceea ce nu dură mult. În schimbul a șase cai mici de rasă argentiniană, cu căpestre cu tot, precum și în schimbul a o sută de livre de „șarki”, sau carne uscată, a câtorva banițe de orez și burdufe de piele pentru luat apă, indienii primiră, în lipsa vinului sau a romului pe care l-ar fi preferat, douăzeci de uncii de aur, a căror valoare o cunoșteau foarte bine. Glenarvan voi să cumpere încă un cal pentru patagonez, dar acesta le dădu a înțelege că era inutil.

Isprăvind târgul, Glenarvan își luă rămas bun de la noii lui „furnizori”, după cum îi numea Paganel, și se întoarse la ceilalți tovarăși în mai puțin de o jumătate de ceas. La sosire fu primit cu aclamații, pe care nu și le atribui lui, ci pe drept cuvânt, merindelor și cailor. Toți mâncără cu poftă. Robert luă și el câte ceva; se înzdrăvenise aproape cu desăvârșire.

În tot restul zilei se odihniră. Vorbeau câte puțin despre tot ce se întâmplase, de cei dragi care nu erau de față, de *Duncan*, de căpitanul John Mangles, de bravul lui echipaj, de Harry Grant, care poate nu era departe.

În ce-l privește pe Paganel, el nu-l părăsea pe indian; devenise umbra lui Thalcave. Nu mai putea de bucurie să vadă un adevărat patagonez, pe lângă care el era doar un pitic; un patagonez care rivaliza cu împăratul Maximin și cu negrul din Congo văzut de savantul Vander Brook, amândoi înalți de opt picioare! Apoi îl amețea pe bravul indian cu fraze spaniolești, dar acesta îl suporta. Geograful studia, de astă dată fără cărți. Îl puteai auzi articulând cuvinte răsunătoare, sucindu-și gâtlejul, limba și maxilarele.

— Dacă nu pun bine accentul, repeta el maiorului, n-o să mi-o luăți în nume de rău! Cine-ar fi zis că un patagonez are să mă învețe într-o bună zi spaniola?

Capitolul XVI

Rio Colorado

A doua zi, 22 octombrie, la ora opt, Thalcave dădu semnalul de plecare. Pământul argentinian, între 22° și 42° , e înclinat de la apus spre răsărit; călătorii nu mai aveau decât să coboare o pantă dulce până ce vor fi ajuns la mare.

Când patagonezul refuzase calul oferit, Glenarvan se gândi că acesta voia mai bine să meargă pe jos, cum era obiceiul unor călăuze, și că picioarele lui lungi îi vor ușura mersul. Dar Glenarvan se înșelase.

În momentul plecării, Thalcave fluieră într-un chip anumit. De îndată, la chemarea stăpânului, ieși dintr-o pădurice din apropiere un cal argentinian, de o frumusețe perfectă; era murg, ceea ce trăda un animal de nădejde, curajos și vioi; avea capul zvelt și fin, nările larg deschise, privirea arzătoare, chișitele puternice, greabănul bine arcuit, pieptul lat, gleznele lungi, adică toate calitățile unui cal puternic și suplu. Maiorul, ca un cunoșător ce era, admira mult acest animal de rasă, din pampas, căruia îi găsea unele asemănări cu „hunterul”²⁸ englez. Calului i se spunea „Thauka”, ceea ce în limba patagoneză înseamnă „pasăre”, nume pe deplin meritat.

Era un spectacol minunat să-l vezi pe Thalcave, patagonezul, călăreț cu experiență, urcând în să și calul sărind în două picioare. Harnașamentul îi era format din două instrumente de vânătoare folosite în câmpia argentiniană, „bolas” și „lasso”. Bolas-ul e format din trei bile legate între ele cu o curea de piele și prinse la capătul recado-ului. Indianul le aruncă adesea împotriva animalului sau dușmanului pe care-l urmărește cu atâtă precizie, încât se încolăcesc de picioarele urmăritului și-l trântesc imediat la pământ. Bolas-ul era deci în mâna patagonezului un instrument de temut, pe care-l mânuia cu o uimitoare îndemânare.

Lasso-ul, dimpotrivă, nu părăsește mâna ce-l învârtește. El e format numai dintr-o frângie lungă de treizeci de picioare, împletită din două curele de piele și terminată cu un laț, care alunecă printr-un inel de fier. Mâna dreaptă azvârle lațul acesta, în timp ce stânga ține restul lasso-ului, al cărui capăt este bine prins de să. O carabină lungă, ținută în bandulieră, completa armele de atac ale patagonezului.

Thalcave, fără a observa admirarea stârnită de grația lui firească, de ținuta sa mândră, porni în capul trupei; toți înaintau când în galop, când la pas, căci animalele acelea păreau că nu cunosc mersul la trap. Robert călărea cu multă îndrăzneală, iar Glenarvan se liniști repede, văzându-l cât de bine se ține în să.

Chiar la poalele Cordilierilor începe pampasul. Această câmpie se împarte în trei părți: prima se întinde de la lanțul Anzilor pe o suprafață de

două sute cincizeci de mile, acoperită de arbori scunzi și de hătișuri; a doua, lată de patru sute cincizeci de mile, e acoperită de o iarbă minunată și se oprește la o sută optzeci de mile de Buenos Aires; de aici și până la mare, piciorul călătorului calcă pe imense prerii de lucernă și de scaieți. E a treia parte din pampas.

Ieșind din văile Cordilierilor, trupa lui Glenarvan întâlni mai întâi nenumărate dune de nisip, numite „medanos”, adevărate valuri, neîncetat mișcate de vânt. Neexistând nicio vegetație care să le fixeze. Nisipul acesta este extrem de fin. La orice adiere se vedea zburând ca niște colaci nori ușori sau adevărate trâmbi de nisip care se ridicau la mari înălțimi. Spectacolul era și plăcut, și neplăcut ochiului: plăcut, fiindcă nimic nu era mai ciudat de văzut decât aceste trâmbi rătăcind prin câmpie, luptându-se, amestecându-se, căzând, ridicându-se într-o dezordine de nedescris; neplăcut, fiindcă o pulbere aproape nesimțită se ridică din nenumăratele medanos, pătrunzând prin pleoape, oricât le-ai fi ținut de strânse.

Din pricina vântului dinspre nord, fenomenul dură o bună parte din zi. Merseră totuși repede și, către ora șase, lanțul Cordilierilor, lăsat la patruzeci de mile în urmă, avea o înfățișare negricioasă, pierzându-se în cețurile serii.

Călătorii erau cam obosiți de drum, căci făcuseră vreo treizeci și opt de mile. De aceea așteptau cu nerăbdare apropierea orei de culcare, își întinseră cortul pe malul apelor repezi ale Neuquem-ului, un râu sălbatic, tulbure, mărginit de țărmuri roșietice și înalte. Neuquem este numit de unii geografi Ramid sau Comoe și izvorăște din niște lacuri pe care numai indienii le cunosc.

Noaptea și ziua următoare trecuă fără să se petreacă ceva deosebit. Mergeau repede și bine. Pământul neted și o temperatură suportabilă le permiteau să înainteze cu ușurință. Spre amiază, totuși, soarele deveni foarte arzător. La căderea serii, un șir de nori dungă orizontul spre sud-vest, semn sigur că se va schimba timpul. Patagonezul nu putea să se înșele și-i arăta geografului partea dinspre apus a cerului.

— Bine, știi, spuse Paganel și, adresându-se tovarășilor, adăugă: Iată, vremea stă să se schimbe. O să bată în curând „pampero”.

Paganel le explică apoi că acest pampero bate des în câmpiiile argentiniene. Acest vânt de sud-vest e foarte uscat. Thalcave nu se înșelase și în timpul nopții, care fu destul de grea pentru călătorii adăpostiți sub un

simplu poncio, pampero suflă cu putere neobișnuită. Caii se întinseră la pământ și lângă ei și oamenii, formând un grup strâns. Glenarvan se temea să nu zăbovească prea mult pe drum din pricina uraganului care, după părerea lui, se va prelungi; dar Paganel îl asigură de contrariu, după ce-și consultase barometrul.

— De obicei, spuse el, pampero stârnește furtuni timp de trei zile, pe care coborârea mercurului le indică foarte precis. Dacă, dimpotrivă, barometrul urcă – aşa cum se întâmplă acum – scăpăm cu câteva ore de rafale furioase. Liniștește-te, scumpul meu prieten, deoarece, la ivirea zorilor, cerul își va recăpăta puritatea lui obișnuită.

— Paganel, vorbești ca din carte, spuse Glenarvan.

— Chiar sunt o carte, răsunse acesta. Îți dau voie să mă răsfoiești oricât îți va plăcea!

Cartea nu se înșela. La ora unu noaptea vântul încetă brusc și fiecare își găsi în somn o odihnă binefăcătoare. A doua zi se sculară bine dispuși, mai ales Paganel, care își trosnea vesel degetele și se întindea ca un cățel.

Era 24 octombrie, a zecea zi de la plecarea lor din Talcahuano. Călătorii erau la nouăzeci și trei de mile de punctul în care Rio Colorado tăia paralela 37° , adică la trei zile de drum. În timpul acestei traversări a continentului american, lordul Glenarvan pândeau cu o atenție încordată apropierea băştinașilor. Voia să-i întrebe despre căpitanul Grant prin mijlocirea patagonezului, cu care Paganel, de altfel, începuse să se înteleagă îndeajuns de bine. Dar urmau un drum puțin bătut de localnici, căci drumurile pampasului, care duc de la republica Argentinei până la Cordilieri, se află mai înspre nord, aşa că nu întâlneau nici indieni nomazi, nici triburile sedentare ce trăiau sub legea „casicilor”²⁹? Dacă, din întâmplare, vreun călăreț nomad se ieva în depărtare, el o lua la fugă, nu dorea cătuși de puțin să intre în vorbă cu niște necunoscuți. O astfel de trupă trebuia să pară suspectă oricui se aventura singur în miezul câmpiei, chiar și eventualului bandit pe care l-ar fi alarmat vederea a opt bărbați bine înmarmați și echipați, chiar și călătorului care, trecând prin aceste ținuturi deșarte, ar fi înclinat să vadă în ei niște răufăcători. De aici neputința lor de a vorbi nici cu oamenii cinstiți, nici cu hoții. Le părea rău că nu se întâlniseră cu o bandă de „rastreadores”³⁰, chiar dacă mai întâi ar fi trebuit să comunice cu ei prin împușcături. Deși lui Glenarvan îi părea rău că nu întâlnește indieni pentru

ușurarea cercetărilor sale, se produse totuși un incident care justifică într-un chip ciudată interpretarea pe care o dăduseră documentului.

De mai multe ori, calea urmată de expediție tăia drumurile pampasului între altele chiar și pe acela destul de important care ducea de la Carmen la Mendoza și care se recunoștea după osemintele de animale domestice: catări, cai, oi sau boi, semănate pretutindeni, sfărâmate de ciocul păsărilor de pradă și înălbite de acțiunea decolorantă a atmosferei. Erau mii de schelete și fără îndoială că nu numai un singur schelet omenesc își amestecase pulberea proprie cu pulberea celor mai multe animale.

Până atunci Thalcave nu făcuse nicio observație asupra drumului urmat cu strictețe. Întelegea totuși că, neurmând niciun drum din pampas, nu puteau ajunge nici la orașele, nici la satele și nici la orice altă așezare din provinciile argentinene. În fiecare dimineață porneau la drum înspre răsărit, fără să se abată de la linia dreaptă, și în fiecare seară apusul se găsea la celălalt capăt al acestei linii. În calitatea lui de ghid, Thalcave trebuia deci să se mire de faptul că nu el era cel care conducea, ci că el însuși era condus. Totuși știa să se mire cu discreția caracteristică indienilor, și nu făcu nicio observație despre cele câteva cărări pe care nu le luaseră în seamă până atunci. Dar în aceeași zi, când ajunse la drumul de care s-a vorbit, își opri calul și se întoarse spre Paganel.

— Drumul spre Carmen, spuse el.

— Ei bine, da, bravul meu patagonez, îi răspunse geograful în spaniola cea mai curată. Drumul de la Carmen la Mendoza.

— Nu apucăm acest drum? relua Thalcave.

— Nu, răspunse Paganel.

— Și mergem spre...?

— Tot spre răsărit...

— Adică nicăieri.

— Cine știe?

Thalcave tăcu și se uită la savant cu un aer foarte mirat. El nu admitea că Paganel să glumească. Un indian, totdeauna serios, nu-și închipuie niciodată că s-ar putea vorbi altfel decât serios.

— Nu mergeți deci spre Carmen? adăugă el după o clipă de tăcere.

— Nu, răspunse Paganel.

— Nici la Mendoza?

— Nici.

În acest moment, Glenarvan, apropiindu-se de Paganel, îl întrebă ce-i spune indianul și pentru ce acesta se oprișe.

— M-a întrebat dacă mergem la Carmen sau la Mendoza și se miră de răspunsul meu negativ.

— De fapt, drumul nostru trebuie să-i pară foarte ciudat, reluă Glenarvan.

— Te cred! Spune că nu mergem nicăieri.

— Ei bine, Paganel, n-ai putea să-i explici scopul expediției noastre și interesul pe care îl avem să mergem mereu spre răsărit?

— Va fi destul de greu, răspunse Paganel, căci un indian habar n-are de gradele terestre, iar istoria documentului va fi pentru el o poveste fantastică.

— Dar, spuse foarte serios maiorul, oare nu va înțelege povestea asta sau pe povestitor?

— Ah, Mac Nabbs, replică Paganel, te mai îndoiești încă de spaniola mea?

— Ei bine, încearcă, bunul meu prieten.

— Să încercăm.

Paganel se întoarse către patagonez și începu îndată un discurs, înterupându-se însă adesea din cauză că-i lipseau cuvintele; îi era greu să traducă unele expresii și să-i explice lucruri ce erau aproape de neînțelus și pentru el. Era interesant să-l privești pe savant. Gesticula, articula ciudat, se zbătea într-o sută de feluri, și picături de sudoare i se rostogoleau din belșug pe frunte. Când limba i se împletici de-a binelea, îi veni în ajutor mâna. Paganel descălecă și acolo, pe nisip, desenă o hartă pe care se încrucișau latitudini și longitudini, și figurau cele două oceane și se întindea drumul ce ducea la Carmen. Niciodată nu s-a găsit vreun profesor într-o asemenea încurcătură. Thalcave privea calm la harta desenată de Paganel, în aşa fel, încât nu-ți puteai da seama dacă înțelegea ceva sau nu. Lecția geografului dură mai mult de o jumătate de oră. În sfârșit, savantul tăcu, își șterse fruntea, care era scăldată într-un lac de apă și privi spre patagonez.

— A înceles? întrebă Glenarvan.

— Vom vedea îndată, răspunse Paganel. Dar dacă nu a înceles, renunț.

Thalcave stătea neclintit, fără să scoată o vorbă. Ochii îi rămaseră îndreptați spre liniile trase pe nisip, pe care vântul le ștergea puțin câte puțin.

— Ei? îl întrebă Paganel.

Thalcave nu păru să-l audă. Paganel și vedea surâsul ironic de pe buzele maiorului și, nevoind să se facă de râs, era gata să reînceapă cu noi puteri demonstrațiile geografice, când patagonezul îl opri cu un gest.

— Căutați un prizonier? întrebă el.

— Da, răsunse Paganel.

— E chiar pe linia asta, care merge de la soare-răsare la soare-apune? continuă Thalcave, precizând printr-o comparație în stil indian drumul de la est la vest.

— Da, da, întocmai!

— Dumnezeul vostru a încredințat apelor mării celei mari taina prizonierului?

— Chiar el.

— Atunci facă-se voia Lui, răsunse Thalcave cu oarecare solemnitate în glas. Vom merge mereu spre răsărit, chiar până la soare, de va fi nevoie.

Paganel, triumfător de succesul elevului său, traduse îndată răspunsul indianului.

— Ce om intelligent! adăugă el. Din douăzeci de țărani din țara mea, nouăsprezece nu mi-ar fi înțeles explicațiile.

Glenarvan îi ceru lui Paganel să-l întrebe pe patagonez dacă auzise vreodată de niște străini ce căzuseră în mâinile indienilor. Paganel se execută și așteptă răspunsul.

— Poate, răsunse patagonezul.

La acest răspuns, Thalcave fu înconjurat de cei șapte călători care îl întrebau cu privirea.

Savantul geograf, emoționat și abia găsindu-și cuvintele, reluă cu nerăbdare întrebările, în timp ce ochii săi, fixați asupra gravului indian, încercau să-i surprindă răspunsul mai înainte ca acesta să rostească ceva.

Repeta în engleză fiecare cuvânt spaniol al patagonezului în aşa fel, încât tovarășii îi auzeau vorbind, ca să spunem astfel, în limba maternă.

— Ce știi despre prizonier? îl întrebă Paganel.

— Era un străin, răsunse Thalcave. Un european.

— L-ai văzut?

— Nu, dar se vorbește de el în povestirile indienilor. Era un viteaz, avea o inimă de taur.

— O inimă de taur, repetă Paganel. Ah, minunata limbă patagoneză! Auziți, prieteni? Era un om curajos.

— Tatăl meu! strigă Robert Grant. Apoi, adresându-se lui Paganel, întrebă: Cum se spune în spaniolă: „E tatăl meu”?

— Es mio padre, răsunse geograful.

Robert, luând de îndată mâinile lui Thalcave, spuse cu voce blândă:

— *Es mio padre.*

— *Suo padre!*³¹ se miră patagonezul cu o strălucire în ochi.

El apucă copilul în brațe, îl ridică de pe cal și-l privi cu cea mai curioasă simpatie. Privirea lui intelligentă era plină de o emotie stăpânită.

Dar Paganel nu se mulțumi numai cu atât. Unde era acest prizonier? Ce făcea? Când a auzit Thalcave vorbindu-se despre el? Toate aceste întrebări i se îngrămădeau deodată în minte. Răspunsurile nu se lăsară așteptate și află că europeanul era prizonierul unuia din triburile indiene care străbat ținutul dintre Colorado și Rio Negro.

— Dar unde se află ultima dată? întrebă Paganel.

— La casicul Calfucura, răsunse Thalcave.

— Pe drumul pe care am umblat până acum?

— Da.

— Și cine este casicul?

— Șeful indienilor poluși. Un om cu două limbi și două inimi.

— Adică ipocrit în vorbe și în fapte, spuse Paganel, după ce traduse tovarășilor săi această frumoasă imagine din limba patagonezilor.

— Și am putea să-l eliberăm?

— Poate, dacă se află încă în mâinile indienilor.

— Și când ai auzit vorbindu-se despre el?

— E mult de atunci, soarele a adus cu el două veri pe cerul pampasului.

Bucuria lui Glenarvan nu se putea descrie. Data indicată de patagonez coincidea cu data documentului. Dar mai rămânea să-i pună încă o întrebare lui Thalcave. Paganel i-o puse îndată.

— Vorbești de un prizonier, spuse el. Oare nu erau trei?

— Nu știu, răsunse Thalcave.

— Și nu mai știi nimic despre situația lui de acum?

— Nimic.

Conversația se încheie cu acest ultim cuvânt. Era posibil ca cei trei prizonieri să fi fost despărțiti de multă vreme. Dar din informațiile patagonezului reieșea că indienii vorbeau despre un european căzut în

mâinile lor. Data captivității, chiar locul unde trebuia să se găsească, totul, până și fraza patagoneză folosită pentru a explica curajul prizonierului se refereau fără îndoială la căpitanul Harry Grant.

A doua zi, la 25 octombrie, își reluară drumul spre est, cu o și mai mare însuflețire. Câmpul, mereu trist și monoton, forma una din acele întinderi fără sfârșit care se numesc în limba băştinașilor „travesias”. Pământul argilos, lăsat în voia vânturilor, era perfect neted. Pe toată întinderea nu era nicio piatră cât de mică, afară doar de acelea care se găseau în unele albi secate sau pe marginea bălților artificiale, săpate de indieni. La lungi intervale se iveau niște pădurici scunde, cu vârfurile înnegrite, pe care le străpungeau, ici-colo, roșcovii albi a căror coajă acoperă o carne dulce, gustoasă și răcoritoare. Apoi, câteva mănușchiuri de terebentini, numiți șanari, grozame sălbatrice și tot felul de copaci țepoși, ale căror tulpi subțiri trădau uscăciunea solului.

Ziua de 26 fu obositoare. A doua zi trebuiau să ajungă la Rio Colorado. Dar caii, îndemnați de călăreți, își dădură atâtă osteneală încât seara ajunseră cam în dreptul meridianului de $60^{\circ}45'$, la cel mai frumos fluviu al regiunii: Rio Colorado. Numele lui indian e „Cobu-Leubu” și însemnă „Marele Râu”. După o lungă călătorie se varsă în Atlantic. Acolo, la vărsare, prezintă o particularitate curioasă: volumul apei scade cu cât se apropie de mare, fie din cauza absorbției, fie din cea a evaporării; explicația acestui fenomen nu e încă perfect stabilită.

Ajungând la Colorado, prima grija a lui Paganel fu să se scalde „geografic” în apele acestuia, colorate de o argilă roșiatică. Se miră că le găsi atât de adânci numai datorită topirii zăpezilor atinse de primul soare de primăvară. Mai mult decât atât: lățimea fluviului era destul de mare și caii nu l-ar fi putut trece înot. Din fericire, la câteva sute de prăjini mai în susul apei se afla un pod de nuiele împletite, susținut cu niște chingi de piele și suspendat după moda indiană. Mica trupă trecu deci fluviul și poposi pe malul stâng.

Înainte de a adormi, Paganel voi să stablească exact cursul fluviului Colorado și îl însemnă apoi cu deosebită grija pe hartă, în lipsa lui Yaru-Dzangbo-Ciu, care curgea liniștit, fără el, în munții Tibetului.

În următoarele două zile, 27 și 28 octombrie, călătoria a decurs fără incidente. Aceeași monotonie și aceeași uscăciune a terenului. Niciodată nu s-a văzut un peisaj mai puțin variat, niciodată vreo priveliște mai lipsită de

interes. Totuși, pământul devinea din ce în ce mai jilav. Trebuiră să treacă prin niște „canadas”, un fel de văi inundate, și prin niște „esteros”, lagune permanente, pline de ierburi acvatice. Seara, caii se opriră pe malul unui lac întins, cu ape bogate în substanțe minerale, numit de indieni „Ure-Lanquem”, sau Lacul Amar, care în 1862 fu martorul crudelor represalii ale trupelor argentiniene. Se instalară ca de obicei, și noaptea s-ar fi scurs în liniște, dacă n-ar fi existat maimuțe și câini sălbatici. Acele zgomotoase animale, fără îndoială, spre a-și cinsti oaspeții, și spre neplăcerea urechilor europene, executară una din acele simfonii naturale, pe care n-ar fi refuzat să o iscălească un compozitor al viitorului.

Capitolul XVII

În pampas

Pampasul argentinian se întinde de la 34° până la 40° latitudine australă. Cuvântul „pampas”, de origine araucaniană, înseamnă „câmpie cu ierburi” și se dă pe bună dreptate acestei regiuni. Mimozele arborescente din partea sa apuseană, ierburile din partea răsăriteană îi dau o înfățișare deosebită. Vegetația are rădăcinile înfipte într-un strat de pământ care acoperă solul argilo-nisipos, roșiatic sau galben. Geologul ar descoperi bogății abundente, dacă ar cerceta aceste pământuri, rămase din epoca tertiară. Aici zac nenumărate oseminte antediluviene, pe care indienii le atribuie unor specii de animale mari, acoperite cu solzi, acum dispărute, al cărui strănepot este astăzi un animal mic, fără dinți, numit „tatu”. Sub pulberea vegetală e îngropată astfel istoria primitivă a acestor ținuturi.

Pampasul american este o formă de relief asemănătoare savanelor din preajma Marilor Lacuri sau stepelor din Siberia. Clima e mult mai variabilă decât în provincia Buenos Aires, fiindcă are o așezare mai continentală decât acesta. Căci, după explicația dată de Paganel, căldura înmagazinată de ocean în timpul verii este redată de acesta uscatului, treptat, în timpul iernii. Așa se explică pentru ce insulele au o temperatură mai uniformă și mai blândă decât interiorul continentelor³². Clima pampasurilor occidentale nu este la fel de uniformă ca cea de pe coastele favorizate de vecinătatea Atlanticului. Ea e supusă exceselor bruște, schimbărilor repezi, care provoacă necontenit salturi de la un grad la altul în coloana de mercur a termometrelor. Toamna, adică în lunile aprilie și mai, ploile sunt dese și

torențiale. Dar în epoca în care călătoreau, vremea era uscată și temperatura foarte ridicată.

Plecără de îndată ce se crăpă de ziuă, după ce mai întâi se asigură că merg pe drumul bun; terenul, presărat cu tufișuri și arbuști, era complet omogen; nu mai întâlneau dune, nici nisip și nici pulberea pe care vântul o purta prin văzduh. Caii mergeau bine printre tufele de „paja-brava”, iarba specifică pampasului, care servește de adăpost indienilor în timpul furtunilor. Din loc în loc, dar din ce în ce mai rar, în câteva gropi umede creșteau sălcii și o plantă care trăiește în vecinătatea apelor dulci, „*gygnerium argenteum*”. Caii, profitând de apa care le ieșea în cale, se adăpau aici cu o placere grozavă, potolindu-și setea pentru mai mult timp. Thalcave, mergând înaintea tuturor, lovea cu biciul în tufișuri. Speria astfel viperele „cholinas”, cea mai primejdiașă specie, ale căror mușcături ucid un bou în mai puțin de un ceas. Calul lui sprinten, Thauka, sărea peste tufișuri, ajutându-și stăpânul să croiască drum și pentru ceilalți, care-l urmau.

Pe aceste câmpii netede călătoreau, deci, bine și iute. Nicio schimbare nu se produsese în natura înconjurătoare; mergeai cale de o milă poate fără să dai de vreo piatră. Niciodată nu s-a mai întâlnit o asemenea

monotonie, prelungită cu atâta încăpățânare. Nici urmă de peisaje, de ridicături de teren, de surprize naturale! Ca să te intereseze amănuntele drumului trebuia să fii un Paganel, unul din acești savanți entuziasmați care reușesc să vadă ceva unde nu e nimic de văzut. Ce anume îl interesa? N-ar fi putut-o spune. Poate doar un tufiș! Poate un fir de iarbă. Asta era destul ca să-i atâțe vorbăria lui inepuizabilă și să-i dea ocazia să-l învețe pe Robert, căruia îi plăcea grozav să-l asculte.

Întinderea nesfârșită a câmpiei se desfășură înaintea privirii călătorilor toată ziua de 29 octombrie. Către ora două observară urme de animale.

Erau osemintele sfărâmate și albite ale unei cirezi foarte mari de boi. Oasele nu se însirau însă în linie sinuoasă, aşa cum se întâmplă de obicei cu animalele care, ajungând la capătul puterilor, cad în drum. Nimici nu știa cum să-și explice acea îngrămădire de schelete pe un spațiu relativ mic și Paganel, oricât încercă, nu izbuti nici el mai mult decât ceilalți. Savantul îl întrebă atunci pe Thalcave, căruia nu-i veni greu să răspundă.

Un „nu se poate!” al savantului trezi mirarea tovarășilor lor.

— Ce e? întrebară ei.

— Focul din cer, fu răspunsul geografului.

— Cum? Trăsnetul a pricinuit un astfel de dezastru? se miră Tom Austin. O cireadă de cinci sute de capete doborâtă la pământ!

— Thalcave a spus-o și Thalcave nu se înșală. Eu îl cred, de altfel, căci furtunile din pampas se caracterizează mai ales prin violență lor. De nu ne-ar fi dat să o simțim într-o bună zi!

— E tare cald, observă Wilson.

— Termometrul trebuie să arate 30° la umbră, răsunse Paganel.

— Nu mă miră, spuse Glenarvan. Simt că aerul e încărcat de electricitate. Să nădăjduim că temperatura n-o să se mențină așa.

— O, o! făcu Paganel. Nu trebuie să ne bazăm pe vreo schimbare de vreme, când nu e nici urmă de ceață la orizont.

— Cu atât mai rău, răsunse Glenarvan. Caii noștri suferă mult de căldură. Nu ți-e prea cald, băiatul meu? adăugă el, adresându-se lui Robert.

— Nu, milord, răsunse Tânărul. Îmi place căldura, e ceva plăcut.

— Mai ales iarna, observă judicios maiorul, slobozind în sus, spre cer, fumul de țigară.

Seara se opriră lângă un rancio părăsit, o împletitură de crengi lipite cu clisă și acoperită cu stuf; acest adăpost se sprijinea pe o îngrăditură de stâlpi

pe jumătate putreziți, care era de ajuns însă să apere caii, în timpul nopții, împotriva atacurilor vulpilor. Nu se temea că ar putea să le facă vreun rău cailor, dar şiretele animale le rod căpestrele și aceştia profită de împrejurare pentru a fugi.

La câțiva pași de rancio era săpată o groapă, care servea drept bucătărie și în care se mai găseau încă urmele unui foc. Înăuntru era o bancă, o saltea de piele de bou, o oală, o frigare și un ibric pentru „maté”. Maté-ul e o băutură foarte răspândită în America de Sud. E ceaiul indienilor, o infuzie de foi uscate la foc, care se bea cu un pai. La cererea lui Paganel, Thalcave prepară câteva cești din această băutură, care mergea de minune cu celelalte alimente.

A doua zi, la 30 octombrie, soarele se înălța ca dintr-o vatră de jeratic și trimitea pe pământ cele mai calde raze. Temperatura din ziua aceea trebuia să fie cu adevărat excesivă și, din nenorocire, pe câmpie nu se vedea niciun adăpost. Totuși reluară cu curaj drumul spre răsărit. De mai multe ori întâlniră turme uriașe, care, neavând puterea să pască pe căldura copleșitoare, stăteau întinse leneș pe pământ. De paznici, sau mai bine-zis de păstori, nici pomeneală. Doar câinii, obișnuiți să sugă la oi când îi apucă setea, păzeau singuri marile cirezi de vaci, bivoli și boi. Aceste animale sunt de altfel blânde, iar taurii nu se înfurie la vedere a culorii roșii, lucru caracteristic pentru frații lor europeni.

Către amiază se petrecuă unele schimbări în pampas, care nu puteau să scape ochilor obosiți de monotonia de până atunci. Ierburile se răriră făcând loc brusturilor sfrijiji și scaietilor uriași, înalți de nouă picioare și care ar fi făcut fericiți pe toți măgarii din lume. Copăci pipernici, arbuști spinoși, de o culoare verde-închis, plante obișnuite solurilor aride, se zăreau ici-colo. Până în punctul acesta, o oarecare umiditate, păstrată în argila preriei, întreținea pășunile; covorul de iarbă era des și bogat; de aci înainte începea să se uzeze, era găurit în multe locuri, lăsând să i se vadă urzeala și descoperind privirii sărăcia solului. Se vedea semnele unei uscăciuni din ce în ce mai mari și Thalcave le atrase atenția.

— Nu-mi pare rău de schimbare, spuse Tom Austin. Tot iarbă și iar iarbă, și se face lehamite până în cele din urmă.

— Da, dar mereu iarbă înseamnă mereu apă, răsunse maiorul.

— Ei, de apă n-am dus lipsă, spuse Wilson. Și vom mai găsi cu siguranță vreun râu în drum.

Dacă Paganel ar fi auzit răspunsul, n-ar fi pierdut ocazia să spună că râurile sunt rare între Colorado și sierrele din provincia argentină. În momentul acela, însă, el explica lui Glenarvan un fapt asupra căruia acesta din urmă îi atrăsese atenția.

De câtăva vreme, aerul părea îmbibat cu un miros de fum. Totuși, niciun foc nu se vedea în zare; niciun fir de fum nu trăda un incendiu în depărtare. Fenomenului nu i se putea deci atribui o cauză naturală, în curând, mirosul de iarba arsă deveni atât de puternic, încât miră pe toți călătorii, în afara de Paganel și de Thalcave. Geograful, pe care explicația unui fapt de felul acesta nu-l putea pune în încurcătură, dădu tovarășilor săi următoarea deslușire:

— Nu vedem foc, dar simțim fumul; până nu faci foc, nu ieșe fum. Proverbul e și în America la fel de adevărat ca în Europa. Deci undeva există un foc. Câmpii sunt atât de netede, încât nimic nu împiedică curenții atmosferici în drumul lor, astfel că mirosul ierburilor care ard la o distanță de aproape șaptezeci și cinci de mile (treizeci de leghe) se poate face ușor simțit.

— Șaptezeci și cinci? replică maiorul, puțin convins.

— Exact, afirmă Paganel. Și adaug că incendiile astăzi se propagă pe întinderi foarte mari și ating uneori proporții uriașe.

— Cine dă foc preriilor? întrebă Robert.

— Câteodată fulgerul, când iarba e uscată de căldură, alteori chiar indienii.

— Pentru ce? în ce scop?

— Ei pretind, și nu știu cât de întemeiată e pretenția lor, că, după un incendiu în pampas, recolta e mai bogată. Ar fi deci un mijloc de a îngășa solul prin cenușă. În ce mă privește, cred mai curând că incendiile tind să distrugă milioanele de ixode, un fel de insecte parazite, care supără în special turmele.

— Dar această metodă energetică nu costă viața animalelor care rătăcesc în câmpii?

— Da, dar ce contează câteva, când sunt atâtea?

— Nu le apăr, reluă Mac Nabbs, treaba lor, dar mă gândesc la călătorii care străbat pampasul. Nu pot fi surprinși și înconjurați de flăcări?

— Ba bine că nu! exclamă Paganel cu o vizibilă satisfacție. Se întâmplă uneori și, în ce mă privește, n-aș fi supărat să particip la un asemenea

spectacol.

— Ia te uită la savantul nostru! răsunse Glenarvan. Ar împinge pasiunea științifică până acolo, încât să se lase ars de viu.

— Pe legea mea, nu, nu, iubite Glenarvan, dar l-am citit pe Cooper, și Ciorap-de-Piele³³ ne-a arătat mijlocul prin care putem opri întinderea flăcărilor și anume, smulgând iarba de jur împrejur pe o întindere de câteva prăjini. Nimic mai simplu. De aceea nu mi-e teamă de apropierea unui incendiu și-l doresc din tot sufletul.

Dar dorința lui Paganel nu se împlini, și dacă se prăji totuși pe jumătate, aceasta fu numai și numai din pricina căldurii soarelui, care revărsa o arșiță de nesuportat. Caii răsuflau greu din pricina căldurii tropicale. Nu puteau nădăjdui nicio umbră, afară numai de aceea a unui nor rar, care să acopere pentru un timp discul de flăcări; umbra alerga atunci pe pământul neted, și călăreții, dând pinteni cailor, încercau să se mențină în pata întunecată, pe care vânturile dinspre apus o goneau înaintea lor. Dar caii, în curând depășiți de ea, rămâneau în urmă și astfel astrul descoperit stropea cu o nouă ploaie de foc pământul ars al pampasului.

Atunci când Wilson spuse că nu le va lipsi provizia de apă, el nu ținuse seama de setea nepotolită care îi chinuise pe tovarășii săi toată ziua; iar când adăugase că vor întâlni vreo apă curgătoare pe drum, se cam grăbise. Într-adevăr, nu numai că râurile lipseau, uniformitatea solului neoferindu-le nicio albie favorabilă, dar și iazurile săpate de mâna indienilor secaseră și ele. Văzând cum din milă în milă cresc semnele secretei, Paganel transmise câteva observații lui Thalcave și-l întrebă unde crede că vor găsi apă.

— La lacul Salinas, răsunse indianul.

— Și când vom ajunge acolo?

— Mâine seară.

De obicei, argentinienii când străbat pampasul sapă câte un puț și găsesc apă la o adâncime de câțiva metri sub pământ. Dar călătorii noștri, lipsiți de uneltele necesare, nu puteau încerca o asemenea soluție. Trebuiră deci să rationalizeze provizia de apă, și dacă nu au îndurat o sete prea aprigă, apoi nici nu se poate spune că și-au potolit-o cu desăvârșire.

Seară, se opriră după un drum de treizeci de mile. Fiecare speră să doarmă bine, ca să se poată reface din oboseala din timpul zilei, dar noaptea fu deosebit de agitată din cauza țânțarilor. Prezența lor indica o schimbare a

direcției vântului, care se rotise cu 90° și sufla dinspre nord. Insectele acestea blestemate dispăreau în genere odată cu brizele dinspre sud sau sud-vest.

Dacă maiorul nu-și pierdea calmul în mijlocul atâtitor mizerii, Paganel, dimpotrivă, se revolta împotriva săcâielilor naturii. Înjură Tânțarii și bărzăunii și regretă mult că nu are apă acidulată ca să-și calmeze miile de mâncărimi produse de înțepături.

Deși maiorul încerca să-l consoleze spunându-i că trebuie să se considere fericit că din trei sute de mii de specii de insecte pe care le cunoște naturaliștii el nu are de-a face decât cu două, Paganel se trezi foarte prost dispuș.

Totuși nu se lăsa rugat să pornească iarăși din zori, căci trebuiau să ajungă în aceeași zi la lacul Salinas. Caii erau foarte obosiți, morți de sete și, deși călăreții renunțau la apă ca să le-o dea lor, rația era totuși insuficientă. Uscăciunea crescuse, iar căldura era de neîndurat sub bătaia vântului de nord, acest simun al pampasului.

În timpul zilei, monotonia călătoriei se întrerupse o clipă. Mulrady, care mergea în frunte, se întoarse, vestind apropierea unui grup de indieni. Această întâlnire fu primită de fiecare din călători într-un mod deosebit. Glenarvan se gândeau la informațiile pe care băştinașii i le-ar fi putut da despre naufragiul *Britannie*, Thalcave, în schimb, nu se bucura deloc să întâlnească în drum nomazii preriei, pe care îi considera tâlhari, și voia doar să-i evite. Ascultând ordinele lui, mica trupă își strânse rândurile și își pregăti armele. Trebuiau să fie gata pentru orice întâmplare.

În curând, detașamentul indian se distinse bine. Era format numai din vreo zece băştinași, ceea ce îl liniști pe patagonez. Indienii se apropiară la vreo sută de pași. Îi puteau observa cu ușurință. Aparțineau rasei din pampas, decimată în 1833 de către generalul Rosas. Cu fruntea înaltă, bombată, bine legați, de culoare măslinie, erau niște exemplare frumoase ale rasei indiene. Îmbrăcați în piei de guanac sau de mufetă, aveau lănci de douăzeci de picioare, cuțite, puști, prăștii, bolas-uri, lasso-uri. Îndemânarea lor în conducerea calului îi arăta ca pe niște călăreți pricepuți.

Se opriră la o sută de pași părând că țin sfat, strigând și gesticulând. Glenarvan înaintă înspre ei. Dar nu străbătu nici două prăjini, când detașamentul, făcând stânga-mprejur, dispăru cu o iuțegală de necrezut. Caii obosiți ai călătorilor noștri nu ar fi putut niciodată să-i ajungă.

- Ce lași! strigă Paganel.
- Fug prea iute ca să fie niște oameni cinstiți, spuse Mac Nabbs.
- Ce fel de indieni sunt aceștia? îl întrebă Paganel pe Thalcave.
- Gauchos! răsunse patagonezul.
- Gauchos! reluă Paganel, întorcându-se spre tovarășii săi. Gauchos!
- Atunci nici nu trebuia să luăm atâtea măsuri de prevedere. N-aveam de ce să ne temem de ei.
- De ce nu? întrebă maiorul.
- Fiindcă indienii gauchos sunt țărani inofensivi.
- Crezi, Paganel?
- Fără îndoială, aceștia ne-au luat drept hoți și-au rupt-o la fugă.
- Mai curând cred că n-au îndrăznit să ne atace, răsunse Glenarvan, supărat că n-a putut intra în vorbă cu băştinașii, oricine ar fi fost ei.
- Asta e și părerea mea, spuse maiorul, căci, dacă nu mă însel, departe de a fi inofensivi, gauchos sunt, dimpotrivă, tâlhari de drumul mare și foarte de temut.
- Astă-i bună! exclamă Paganel.
- Și începu să discute aprins, atât de aprins, încât găsi mijlocul să-l scoată din peșteri pe maior, care avu o ieșire puțin obișnuită în discuțiile lui:
- Cred că greșești, Paganel.
- Greșesc? replică savantul.
- Da. Thalcave i-a luat el însuși pe indieni drept hoți și Thalcave știe bine cu cine are de-a face.
- Ei bine, Thalcave s-a înselat de astă dată, ripostă Paganel cu o oarecare acreală în glas. Gauchos sunt agricultori, păstori, nimic altceva, chiar eu însuși am scris astă într-o broșură destul de apreciată, despre băştinașii din pampas.
- Ei bine, te-ai înselat, domnule Paganel.
- Eu m-am înselat, domnule Mac Nabbs?
- Din distracție, dacă vrei, replică maiorul pe loc, și o să repari greșeala cu o erată în ediția viitoare.
- Paganel, ofensat la culme, auzind discutându-se și chiar glumindu-se pe seama cunoștințelor sale geografice, simți cum îi pierde buna dispoziție.
- Află, domnul meu, că operele mele n-au nevoie de o erată de felul acesta.
- Ba da. De data asta, cel puțin, ripostă Mac Nabbs.

— Domnule, te găsesc glumeț astăzi, spuse iar Paganel.

— Și eu, acru! ripostă maiorul.

Discuția lua proporții neașteptate, după cum se vede, pentru un fleac. Glenarvan simți că e nevoie să intervină.

— E sigur, spuse el, că unul e glumeț, celălalt acru și asta mă miră din partea amândurora.

Patagonezul fără a înțelege despre ce discutau, ghicise cu ușurință că cei doi prieteni se certau. Surâse și spuse liniștit.

— E vântul dinspre nord.

— Vântul dinspre nord! exclamă Paganel. Ce are a face vântul în treaba noastră?

— Ei, tocmai că are, răspunse Glenarvan. Vântul de nord e pricina proastei voastre dispoziții. Am auzit că atacă în special sistemul nervos.

— Pe sfântul Patrick, ai dreptate, Eduard, spuse maiorul, izbucnind în râs.

Dar Paganel, ațâțat de-a binelea, nu voi să renunțe la discuție și-și vărsă necazul pe Glenarvan, a cărui intervenție îi păruse prea puțin potrivită.

— Așadar, milord, mi-e atacat sistemul nervos?

— Da, Paganel, din pricina vântului de nord, un vânt care e cauza multor crime în pampas, ca și tramontana în ținutul din jurul Romei.

— Crime! repetă savantul. Am eu aerul unui om care vrea să comită vreo crimă?

— N-am spus asta!

— De ce nu spui mai bine că vreau să te asasinez?

— Eh, răspunse Glenarvan care nu-și putea stăpâni râsul, mă cam tem eu de aşa ceva! Din fericire, însă, vântul de nord nu bate decât o singură zi!

La acest răspuns, toți râseră în cor, împreună cu Glenarvan. Atunci, Paganel dădu pinteni calului și o luă înainte, pentru ca să-și rumege necazul.

După un sfert de ceas nici nu se mai gândeau la ceartă.

Și uite aşa a fost tulburată nițeluș veselia firească a savantului. Dar, aşa cum spusesese pe bună dreptate Glenarvan, această slăbiciune trebuia atribuită unei cauze cu totul exterioare.

La opt seara, Thalcave, care plecase înainte, spre cercetare, semnală marginile lacului atât de dorit. Un sfert de ceas mai târziu, mica trupă cobora în valea Salinas. Dar aici îi aștepta o mare dezamăgire. Lacul secase.

Capitolul XVIII

În căutare de provizii și de apă dulce

Lacul Salinas e ultimul din șirurile de lagune care leagă sierra Ventana de Guamini. Altădată veneau aici numeroase expediții din Buenos Aires să facă provizii de sare, căci apele lui conțin clorură de sodiu într-o proporție considerabilă. Acum apa evaporată de arșiță depusese toată sarea pe care o conținea, și lacul nu era decât o uriașă oglindă strălucitoare.

Când Thalcave anunțase existența unui lichid potabil la lacul Salinas, era de fapt vorba despre râurile cu apă dulce care se vărsau în lac. Dar acum afluenții erau secați ca și lacul. Soarele arzător evaporase toată apa. Această situație făcu ca toată trupa să rămână consternată când ajunse pe malurile uscate ale lacului. Trebuia să se ia o hotărâre. Apa păstrată în burduf începuse să prindă miros și era prea puțină pentru a le potoli setea. Setea deveni chinuitoare. Foamea și oboseala dispăreau față de această nevoie imperioasă. Un fel de cort de piele ridicat într-o cută a pământului și părăsit de băştinași le sluji de adăpost călătorilor, istoviți de oboseală, în timp ce caii, mișcându-se anevoie pe malurile noroioase ale lacului, pășteau în silă plantele marine și trestiile uscate.

După ce toți se adăpostiră în cort, Paganel îl întrebă pe Thalcave ce crede că au de făcut. Între geograf și indian, se legă repede o conversație, din care Glenarvan culese câteva cuvinte. Thalcave vorbea liniștit, Paganel gesticula pentru amândoi. Dialogul dură câteva minute și patagonezul încrucișă brațele.

— Ce-a spus? întrebă Glenarvan. Cred că am înțeles! Ne sfătuiește să ne despărțim.

— Da, în două grupe, răspunse Paganel. Cei ai căror cai, doborâți aproape de oboseală și sete, abia pot să-și târască picioarele, își vor continua drumul pe paralela 37° . Cei mai rezistenți, luându-le înainte, vor merge să caute râul Guamini, care se varsă în lacul San-Lucas, la treizeci și una de mile (50 km) depărtare. Dacă se găsește acolo apă în cantitate suficientă, își vor aștepta tovarășii pe malurile lui Guamini. Dacă și acolo lipsește apa, se vor întoarce pentru a le economisi celor dintâi un drum inutil.

— Și atunci? întrebă Tom Austin.

— Atunci trebuie să ne hotărâm, să coborâm șaptezeci și cinci de mile înspre sud, până la primele ramificații ale sierrei Ventana, unde sunt mai multe râuri.

— Sfatul e bun, răspunse Glenarvan, și-l vom urma fără întârziere. Calul meu n-a suferit încă prea mult de pe urma setei, și mă ofer să-l întovărașesc pe Thalcave.

— O, milord, luați-mă și pe mine! se rugă Robert, ca și cum ar fi fost vorba de o plimbare.

— Dar ai să ne poți urma, copilul meu?

— Da. Am un cal bun, care nu cere altceva decât să meargă înainte. Vreți, milord?... Vă rog!

— Hai atunci, băiete, se încântă Glenarvan, încântat că nu se va despărți de Robert. Am fi prea nepricepuți, adăugă el, dacă noi trei nu vom descoperi undeva apă limpede și rece.

— Ei bine, și eu? spuse Paganel.

— Ei, dumneata, dragă Paganel, răspunse maiorul, vei rămâne cu detașamentul de rezervă. Cunoști prea bine paralela 37° și râul Guamini și tot pampasul, ca să ne părăsești. Nici Mulraday, nici Wilson, nici eu nu suntem în stare să-l găsim singuri pe Thalcave la reîntoarcere; noi vom merge cu încredere sub steagul bravului Jacques Paganel.

— Mă resemnez, răspunse geograful, foarte măgulit de ideea de a deveni comandant.

— Dar fără distracții, adăugă maiorul. Să nu ne duci cumva în alt loc, să ne trezim, de exemplu, pe țărmurile Oceanului Pacific.

— Ai merita-o, maior nesuferit, răspunse Paganel râzând. Totuși, spunem, iubite Glenarvan, cum te vei întelege cu Thalcave?

— Cred, răspunse Glenarvan, că patagonezul și cu mine nu vom avea nevoie să vorbim. De altfel, cu cele câteva cuvinte spaniole pe care le știu, voi putea, la mare strămtoare, să-i exprim un gând și să înteleg ce vrea.

— Du-te atunci, vrednicul meu prieten, răspunse Paganel.

— Să cinăm întâi, spuse Glenarvan, și să dormim, dacă se poate, până la ora plecării.

Cinară fără să bea, ceea ce nu păru să-i întremese, și apoi se culcară. Paganel visă torente, cascade, râuri, fluvii, lacuri, pârâuri, chiar și carafe pline, într-un cuvânt, tot ce poate conține de obicei apă de băut. Era un adevărat coșmar.

A doua zi la șase, caii lui Thalcave, Glenarvan și Robert Grant fură înșeuăți; li se dădu să bea ultima rație de apă, pe care ei o înghițiră mai mult cu sete decât cu satisfacție, căci era cloacă. Apoi cei trei călăreți încălecară.

— La revedere, spuse că mai mult, Austin, Wilson și Mulrady.

— Și, mai ales, căutați să nu vă întoarceți! adăugă Paganel.

În curând, patagonezul, Glenarvan și Robert pierdură din vedere, nu fără oarecare strângere de inimă, detașamentul încredințat agerului geograf.

„Desertio de las Salinas”, pe care îl străbăteau atunci, e o câmpie argiloasă, acoperită de arbuști piperniciți, înalți de zece picioare, de mimoze, pe care indienii le numesc „curra-mammel”, și de „jume”, niște arbuști stufoși și bogăți în sare. Ici-colo, mari plăci de sare reflectau razele soarelui cu o uimitoare intensitate. Ochiul ar fi confundat cu ușurință aceste „barreros”³⁴ cu niște ținuturi înghețate de ger; dar arșița le dezvăluia repede realitatea. Totuși, contrastul între solul arid și ars și straturile de sare strălucitoare dădea deșertului o înfățișare cu totul deosebită, care atragea privirea.

La optzeci de mile înspre sud, dimpotrivă, sierra Ventana, către care urmau să se îndrepte dacă râul Guamini ar fi fost secat, prezenta o înfățișare cu totul diferită. Ținutul acesta, cercetat în 1835 de către căpitanul Fitz-Roy, care comanda pe atunci expediția făcută cu corabia *Beagle*, e deosebit de roditor. Aici cresc cele mai abundente pășuni de pe pământul indian; versantul nord-vestic al sierrelor e îmbrăcat cu ierburi luxuriante și coboară între păduri bogate în diferite esențe; aici se întâlnește „algarrobo”, un fel de roșcov, al cărui fruct uscat și transformat în făină servește la pregătirea unei pâini destul de prețuită de indieni; „quebracho alb”, cu ramurile lungi și flexibile, aidoma sălcilor plângătoare din Europa; „quebracho roșu” dă un lemn fără moarte; „naudubay” se aprinde ușor și pricinuiește adesea incendii teribile; „viraro”, ale cărui flori violete cresc suprapuse în formă de piramidă și, în sfârșit, „limbo”, care își ridică până la optzeci de picioare imensa lui umbrelă, unde se pot adăposti de razele soarelui turme întregi. Argentinienii au încercat adesea să colonizeze această țară bogată, fără a izbuti să înfrângă însă ostilitatea indienilor.

Desigur, te făcea să crezi că râuri abundente coborau pe coamele munților ca să aducă apă necesară unei asemenea fertilități și, într-adevăr, nici secetele cele mari n-au secat vreodată râurile; dar ca să ajungi la ele trebuia să mergi o sută treizeci de mile înspre sud. Thalcave avea deci dreptate să se îndrepte întâi spre Guamini, fără să se abată din drum; se găsea la o depărtare mult mai mică.

Cei trei cai galopau cu spor; minunatele animale simțeau, fără îndoială, instinctiv, unde le mânau stăpânii. Thauka mai ales se arăta de o vigoare pe care nu o putea micșora nici oboseala, nici greutățile drumului; se strecura prin mărăcinișul uscat și tufișurile de curramammel ca o pasăre. Calul lui Glenarvan, nechezând vesel, și cel al lui Robert, cu un pas mai greoi, îndemnați de pilda lui Thauka, îl urmau curajoși. Thalcave, nemîșcat în șa, dădea tovarășilor de drum exemplul pe care Thauka îl dădea celor cu patru picioare. Patagonezul întorcea adesea capul să-l privească pe Robert Grant.

Văzându-l pe băiat hotărât și bine aşezat pe cal, cu pulpele suple, cu umerii strânși, cu picioarele corect încordate, cu genunchii lipiți de șa, el își manifestă mulțumirea printr-un strigăt de încurajare. Robert devinea un excelent călăreț și merita felicitările indianului.

— Bravo, Robert! spuse Glenarvan. Thalcave are aerul că te felicită, te admiră, da, băiatul meu!

— Pentru ce, milord?

— Pentru felul în care călărești.

— Oh, mă țin bine în șa, asta-i tot! răspunse Robert, care, auzind complimentul, roși de placere.

— Asta e principalul, Robert, răspunse Glenarvan, dar ești prea modest și-ți prezic că ai să ajungi un sportiv desăvârșit.

— Bine, zise Robert, dar ce va zice tata, care vrea să mă facă marină?

— Una nu împiedică pe cealaltă. Dacă nu toți călăreții sunt buni marinari, apoi toți marinarii pot fi buni călăreți. Tot călărind pe șarturile corabiei, îneveți să te ții solid în șa. Pe urmă să încaleci, să strunești și să măi calul într-o parte sau alta, totul vine de la sine, căci nimic nu e mai firesc.

— Bietul tata! răspunse Robert. Cum are să vă mulțumească, milord, când îl veți fi salvat!

— Îl iubești mult, Robert?

— Da, milord. Era atât de bun cu sora mea și cu mine! Nu se gândeau decât la noi! Din orice călătorie, din fiecare țară pe care o vizita, ne aducea o amintire, și, mai mult încă, se întorcea cu mângâieri și vorbe bune. Și dumneavoastră îl veți iubi când îl veți cunoaște. Mary îi seamănă, are voce blândă ca el. E ciudat pentru un marină, nu-i aşa?

— Da, foarte ciudat, răspunse Glenarvan.

— Parcă-l văd, reluă copilul, care părea că vorbește pentru sine. Bunul și viteazul meu tată! Mă adormea pe genunchi când eram mic, și-mi îngâna

mereu un vechi refren scoțian, în care sunt cântate lacurile din țara noastră. Melodia îmi revine uneori în minte, dar neclară. Și Mary și-o amintește câteodată!... Cât îl iubeam, milord! Uite, eu cred că trebuie să fii mic, ca să-ți iubești mult tatăl.

— Și să fii mare, ca să-l venerezi, copile, răspunse Glenarvan, mișcat de cuvintele rostite din inimă de acest Tânăr.

În timpul conversației, caii încetiniseră mersul.

— Îl vom regăsi, nu-i aşa? spuse Robert, după câteva clipe de tăcere.

— Da, îl vom regăsi, răspunse Glenarvan. Thalcave ne-a adus pe urmele lui și eu am încredere în el.

— E un indian de ispravă Thalcave, completă copilul.

— Sigur!

— Știi ceva, milord?

— Știu, dacă-mi vei spune.

— Cu dumneavastră nu sunt decât oameni de ispravă! Lady Helena, pe care o iubesc atâtă, maiorul, o fire atât de liniștită, căpitanul Mangles, domnul Paganel, marinarii de pe *Duncan*, atât de curajoși și devotați!

— Da, o știu, băiatul meu, răspunse Glenarvan.

— Și știi că dumneavastră sunteți cel mai bun dintre toți?

— Nu, asta nu știu!

— Ei, trebuie să aflați asta, milord, răspunse Robert, luându-i mâna și sărutându-i-o.

Glenarvan dădu cu blândețe din cap și întrerupseră conversația numai fiindcă Thalcave rechema cu un gest pe cei rămași în urmă. Nicio clipă nu trebuia să se piardă din cauza celor întârziati.

Reluară deci mersul repede, dar în curând își dădură seama că, afară de Thauka, toți ceilalți cai nu mai puteau ține mult timp pasul. La amiază trebui să li se acorde un ceas de odihnă. Nu mai puteau de osteneală și refuzau să pască tufele de „alfafari”, un fel de lucernă măruntă, încălzită de razele soarelui.

Glenarvan deveni neliniștit. Uscăciunea solului și lipsa de apă puteau avea urmări dezastruoase. Thalcave nu spunea nimic și se gândeau probabil că dacă și Guamini era secat, atunci ar fi fost cazul să fie deznădăjduiți, firește, dacă s-ar putea întâmpla vreodată ca într-o inimă de indian să bată deznădejdea.

Porni deci iar la drum și, de voie, de nevoie, mai cu biciul, mai cu pintenii, caii trebuiră să meargă din nou, dar la pas, nu mai repede.

Thalcave ar fi putut ajunge mult mai departe, căci în câteva ceasuri Thauka l-ar fi dus până la malurile râului. Fără îndoială că se gândeau la asta, dar, desigur, nu voia să-și lase cei doi tovarăși singuri în mijlocul pustiului și, ca să nu le-o ia înainte, îl silea pe Thauka să meargă la pas potrivit.

Această schimbare nu fu prea ușoară pentru cal, care, până să se resemneze să-și încetinească pasul, se cabră, necheză puternic; fu nevoie nu atât de forță, cât de un îndemn. Thalcave vorbea cu adevărat calului său și Thauka, deși nu-i răspundeau, cel puțin îl înțelegea. Trebuie să credem că patagonezul îi oferia motive serioase, căci, după ce au discutat o bucată de vreme, Thauka se supuse argumentelor aduse, nu fără a-și mușca zăbala.

Dar dacă Thauka îl înțelese pe Thalcave, și Thalcave își înțelese tot atât de bine calul. Inteligentul animal, slujit de simțurile sale, adulmeca aerul; aspira cu frenzie, mișcându-și și pocnindu-și limba, ca și cum ar fi muiat-o într-un lichid binefăcător. Patagonezul nu se putea însela: apa nu era departe.

Își îmbărbătă deci tovarășii, tălmăcindu-le nerăbdarea lui Thauka, pe care ceilalți doi cai nu întârziară să-o priceapă. Făcură o ultimă sforțare și o luară în galop în urma indianului.

Spre ora trei, într-o cută a terenului se ivi o dungă albă, care tremura sub razele soarelui.

— Apă! strigă Glenarvan.

— Apă! Apă! strigă Robert.

Nu mai era nevoie să-și îndemne caii; bietele animale, simțindu-și forțele reînviate, porniră cu o îndârjire nestăpânită. În câteva minute atinseră râul Guamini și, cu șeile încă pe ei, se aruncară în apele binefăcătoare, intrând până la piept.

Stăpânii îi imitară, cam fără voia lor, și făcură o baie de care nu aveau de ce să se plângă.

— Ah, ce bine! exclamă Robert, potolindu-și setea în mijlocul râului.

— Domolește-te, băiatul meu, spuse Glenarvan, care însă nu dădea cătuși de puțin exemplu de cumpătare.

Nu se mai auzea decât plescăitul înghițiturilor repezi.

Thalcave, în schimb, bău liniștit, fără grabă, cu înghițituri mici, dar prelungi, „ca un lasso”, după expresia patagoneză. Bea fără întrerupere și

aproape că îți era teamă să nu sece tot râul.

— În sfârșit, spuse Glenarvan, nădejdile prietenilor noștri nu vor fi înșelate! Acum sunt sigur că vor găsi apă limpede și multă când vor ajunge la Guamini, dacă n-o dă gata Thalcave singur!

— Dar nu s-ar putea merge în întâmpinarea lor? întrebă Robert. Li s-ar cruța câteva ceasuri de neliniște și de suferință.

— Desigur, băiatul meu, dar cum să le ducem apa? Burdufurile au rămas la Wilson. Nu, mai bine să așteptăm cum ne-am înțeles. Dacă socotim cât timp le mai trebuie ca să ajungă aici și dacă ținem seama de oboseala cailor, prietenii noștri vor sosi noaptea; să le pregătim deci un adăpost și mâncare bună.

Thalcave nu așteptase propunerea lui Glenarvan de a căuta un loc bun pentru înnoptat. El găsise din fericire pe malurile râului o „rama-da”, un fel de ocol de vite, închis în trei părți. Locul era nimerit pentru popas, de vreme ce nu le era teamă să doarmă sub cerul liber, de altfel, cea din urmă grijă a tovarășilor lui Thalcave. De aceea nu mai căutară un altul și se întinseră în bătaia soarelui, ca să-și usuce hainele udate de apă.

— Ei bine, fiindcă-i gata adăpostul, să ne gândim la cină, propuse Glenarvan. Prietenii noștri trebuie să fie mulțumiți de solii pe care i-au trimis înainte și sper că nu mă înșel dacă spun că nu vor avea de ce să se plângă. Cred că un ceas de vânătoare n-ar fi vreme pierdută. Ești gata, Robert?

— Da, milord, răspunse băiatul, ridicându-se și luând pușca în mână.

Lui Glenarvan îi venise această idee fiindcă malurile Guamini-ului păreau loc de întâlnire al întregului vânat din câmpiiile vecine. Se găseau „tinamuși”, un fel de potârnichi de pampas, se înălțau în stoluri lișite negre sau fluierari numiți „teru-teru”, cârstei de culoare galbenă, găini de apă de un verde minunat.

Patrupedele nu se iveau încă; dar Thalcave, arătându-le ierburile și tufărișurile dese, le dădu să intelege că se ascundeau aici. Vâنătorii n-aveau de făcut decât câțiva pași, ca să se trezească în țara cea mai bogată din lume în vânat.

Porniră la vânătoare și, disprețuind la început păsările, traseră mai întâi în animalele mari. În curând înaintea lor apărură o sumedenie de căprioare și guanaci asemănători cu cei care-i asaltaseră atât de violent pe culmile Cordilierilor; dar animalele acestea, foarte sperioase, fugiră atât de iute,

încât fu cu neputință ca gloanțele să le ajungă. Vânătorii s-au îndreptat atunci spre un vânat mai puțin iute de picior, dar care nu le oferea o carne tot atât de gustoasă. Au doborât o duzină de potârnichi și de cârstei, și Glenarvan ucise cu mare îndemânare un porc „taytetre”, un pachiderm păros, sălbatic, foarte bun la gust, care merita să strici un cartuș pe el.

În mai puțin de o jumătate de ceas vânără suficient. Robert puse mâna pe un animal curios din ordinul nedințătilor, un „armadillo”, un fel de tatu, acoperit de o carapace din bucăți osoase și mobile, lung de un picior și jumătate. Era foarte gras și, după spusa patagonezului, foarte bun la gust. Thalcave oferi tovarășilor săi spectacolul unei vânători de „nandu”, o specie de struț care crește numai în pampas și care aleargă cu o iuțeală nemaipomenită.

Indianul nu folosi širetlicuri cu un animal atât de iute de picior, ci îl mână pe Thauka în galop, direct spre struț, căci, dacă acesta nu e luat prin surprindere, prin fuga lui în zigzaguri și ocoluri obosește în curând vânătorul. Thalcave, ajuns la distanța cuvenită, aruncă bolas-ul cu atâta îndemânare, încât struțul se prăbuși în câteva clipe cu picioarele împiedicate.

Indianul îl luă, nu numai cu placerea vânătorului care și-a nimerit ținta; carne de nandu e foarte căutată în acele locuri și Thalcave ținea să ofere și el un fel de mâncare la masa comună.

Aduseră deci în ramada „ciorchinele” de portârnichi, struțul lui Thalcave, porcul lui Glenarvan și tatu-ul lui Robert. Struțul și porcul fură preparați imediat, adică au fost jupuiți de piele și tăiați în bucăți subțiri. Tatu-ul, în schimb, e un animal de preț, care-și poartă tigaia cu el; îl aşezără în propria lui carapace, pe jeratic.

Cei trei vânători se mulțumiră, pentru cină, să devoreze potârnichile și păstrară pentru prietenii lor felurile mai alese. Drept băutură avură o apă lămpede, mai gustoasă decât toate vinurile din lume, mai bună decât vestitul „usquebaugh”³⁵, atât de prețuit prin podișurile Scoției.

Nu uitară nici caii. Fânul adunat în ramada le sluji drept hrana și drept culcuș. Când totul fu pregătit, Glenarvan, Robert și indianul se încovăină fiecare în poncio-ui lui și se întinseră pe saltelele de „alfa-fari”, patul obișnuit al vânătorilor din pampas.

Capitolul XIX

Lupii roșii

Veni noaptea. O noapte cu lună nouă, în timpul căreia astrul nopților avea să rămână nevăzut tuturor pământenilor. Numai strălucirea confuză a stelelor lumina câmpia. La orizont, constelațiile se stingeau într-o ceată întunecoasă. Apele râului Guagini curgeau fără să susure, ca o pânză de ulei care alunecă pe o suprafață de marmură. Păsările, patrupedele și reptilele se odihneau după truda zilei, și pe suprafața imensă a pampasului se pogorâse o tăcere pustie...

Glenarvan, Robert și Thalcave, întinși pe stratul des de alfafari, dormeau un somn adânc. Caii, copleșiți de oboseală, se întinseră pe pământ; numai Thauka, un cal pursâng, dormea în picioare, cu copitele bine înfipite, mândru în repaus ca și în acțiune, gata să se repeadă la cel mai mic semn al stăpânului său. În interiorul ramadei domnea o liniște deplină, iar tăciunii din vatră se stingeau puțin câte puțin, aruncându-și ultimele pâlpâiri în întuneric.

Totuși, către ora zece, după un somn destul de scurt, indianul se deșteptă. Privi țintă undeva în câmpie și ciuli urechea. Căuta, desigur, să prindă un sunet imperceptibil. În curând o usoară neliniște i se zugrăvi pe față de obicei atât de calmă. Simțea oare apropierea unor indieni răufăcători sau pe aceea a jaguarilor, a tigrilor de apă sau a altor animale de temut, care nu sunt deloc rare în preajma râurilor? Această ultimă ipoteză îi păru, fără îndoială, plauzibilă, căci își aruncă iute o privire asupra obiectelor din țarc, ce se puteau arde, și neliniștea lui crescă și mai mult. Într-adevăr, tot acest culcuș uscat de alfafari ar fi ars repede și nu ar fi oprit multă vreme îndrăznețele animale.

În această împrejurare, Thalcave nu avea altceva de făcut decât să aștepte evenimentele, și în adevăr așteptă, pe jumătate culcat, cu capul în mâini și coatele sprijinite pe genunchi, cu privirea atâtă, nemîșcat, în poziția unui om pe care un zgomot neașteptat îl smulge din somn.

Trecu o oră. Oricare altul afară de Thalcave, liniștit de tăcerea dimprejur, s-ar fi culcat la loc. Dar acolo unde un străin n-ar fi bănuit nimic, simțurile ascuțite și instinctul indianului presimțeau o primejdie apropiată.

În timp ce el veghea, Thauka scoase un nechezat înăbușit; nările i se umflă să adulmecând spre intrarea ramadei. Patagonezul se ridică îndată.

— Thauka a simțit vreun dușman, murmură el.

Se sculă și se apucă să cerceteze atent câmpul. Domnea încă tăcerea, dar nu și nemîșcarea. Thalcave zări niște umbre strecurându-se fără zgomot printre tufele de curra-mammel. Ici-colo scânteiau niște puncte luminoase, care se încrucișau în toate direcțiile, se stingeau și se aprindeau rând pe rând. S-ar fi crezut că era un dans de lanterne fantastice, pe oglinda unei imense lagune. Un străin ar fi luat, fără îndoială, aceste scânteie zburătoare drept niște licurici care strălucesc la căderea nopții pretutindeni în ținuturile pampasului. Dar Thalcave nu se lăsa înșelat; înțelese cu ce dușman avea de-a face; își încărcă repede arma și se aşeză atent la pândă, în fața primului sir de stâlpi ai ocolului.

Nu trecu multă vreme și un zgomot straniu, un amestec de lătrături și urlete făcu să răsune pampasul. Îi răspunse o detunătură de carabină, urmată de sute de urlete însărcinătoare. Glenarvan și Robert, treziți brusc, săriră în picioare.

— Ce e? întrebă Tânărul Grant.

— Indieni? exclamă Glenarvan.

— Nu, răspunse Thalcave, „aguaras”.

Robert îl privi pe Glenarvan.

— Aguaras? întrebă el.

— Da, încuviașă Glenarvan, lupii roșii din pampas.

Amândoi puseră mâna pe arme și veniră lângă indian. Acesta arăta spre locul unde se executa parcă un formidabil concert de urlete.

Robert făcu fără voia lui un pas înapoi.

— Ți-e frică de lupi, băiatul meu? îl întrebă Glenarvan.

— Nu, milord, răspunse Robert cu dârzenie în glas. Lângă dumneavoastră, de altfel, nu mi-e frică de nimic.

— Cu atât mai bine. Acești aguaras nu sunt animale de care să te temi prea mult și nici nu m-aș sinchisi de ele dacă n-ar fi atât de numeroase.

— Ce importanță are? răspunse Robert. Suntem bine înarmați. N-au decât să vină.

— Și-i vom întâmpina cum se cuvine!

Spunând aceste cuvinte, Glenarvan voia să-l liniștească pe copil. Dar el se gândea cu destulă spaimă la această haită de carnivore dezlănțuite în noapte.

Poate că erau chiar câteva sute, și trei oameni, oricât de bine ar fi fost înarmați, nu puteau să lupte împotriva unui număr atât de mare de sălbăticiumi.

Când patagonezul rostise cuvântul „aguaras”, Glenarvan recunoscuse îndată numele pe care indienii din pampas îl dau lupilor roșii. Acest carnivor, sau „canis-jubatus”, cum îl numesc naturaliștii, este înalt cât un câine mare și are capul ca de vulpe. Părul e de culoare ruginie ca scorțioara și pe spinare îi flutură o coamă neagră. Animalul este foarte agil și foarte viguros. Trăiește de obicei în ținuturile mlăștinoase și urmărește, înțotând, animalele de apă. Noaptea îl gonește din vizuina lui, în care doarme toată ziua; e temut în special în „estancias”³⁶ căci, cum îl încolește foamea, dă iama prin vite. Singur, aguara nu este deloc primejdios: dar când se găsesc în număr mare, se schimbă lucrurile. E preferabil să ai de-a face chiar cu jaguarul sau cuguarul pe care-l poți ataca deschis.

Dar față de urletele care răsunau în pampas și față de mulțimea umbrelor care țopăiau pe câmp, Glenarvan nu putea să se înșelee asupra numărului de lupi roșii adunați pe malurile Guamini-ului; animalele mirosiseră o pradă sigură, carne de cal sau de om, și niciunul dintre ele nu s-ar fi întors în vizuină fără să-și fi luat porția. Situația era deci foarte primejdioasă.

Cercul lupilor se strângea din ce în ce. Caii, treziți din somn, dădeau semne de cea mai îngrozitoare spaimă. Thauka bătea cu copita, încercând să-și rupă căpăstrul și stătea gata să ia la fugă. Stăpânul său nu izbutea să-l liniștească decât scoțând neîntrerupt un anumit șuierat.

Glenarvan și Robert se aşezară în aşa fel, încât apărau intrarea ramadei. Cu armele încărcate, erau gata să tragă asupra primului rând de aguaras, când Thalcave îi opri.

- Ce vrea Thalcave?
- Să nu tragem.
- De ce?
- Poate socotește că n-a sosit momentul.

Dar nu acest motiv îl îndemnase pe indian, ci altul, mai grav, pe care Glenarvan îl înțelese când Thalcave, deschizându-și cutia cu praf de pușcă și răsturnând-o le arăta că era aproape goală.

- Ei? întrebă Robert.
- Ei bine, trebuie să ne economisim munițiile. Vânătoarea noastră de azi ne-a costat scump și mai avem foarte puține gloanțe și praf de pușcă. N-a mai rămas nici pentru douăzeci de focuri.

Copilul nu răspunse nimic.

— Nu ți-e frică, Robert?

— Nu, milord.

— Bine, băiatul meu.

În acest moment răsună o nouă detunătură. Thalcave culcase la pământ un dușman prea îndrăzneț. Lupii, care înaintau în rânduri strânse, dădură înapoi și se îngrămadiră la o sută de pași de ocol.

De îndată, Glenarvan, la un semn al indianului, își reluă locul. Acesta, strângând culcușul, ierburile, într-un cuvânt toate materiile combustibile, le îngrămădi la intrarea ramadei și azvârli pe ele un tăciune încă aprins. În curând o perdea de flăcări se întinse pe fondul negru al cerului și printre limbile de foc câmpia se văzu puternic luminată. Glenarvan își dădu atunci seama de numărul mare al animalelor pe care trebuiau să le înfrunte. Părea că niciodată nu se adunaseră laolaltă atâția lupi lacomi. Bariera de foc pe care le-o ridicase Thalcave le întetise mânia, neputând înainta. Câtiva, totuși, ajunseră până la rug și-și arseră labele.

Din vreme în vreme trebuiau să tragă din nou, pentru ca să opreasă hoarda aceasta dezlănțuită; după o oră, vreo cincisprezece cadavre presărau preria.

Asediații se află să atunci într-o situație oarecum mai puțin primejdioasă. Atâtă timp cât durau munițiile, atâtă timp cât bariera de foc se înălța la intrarea ramadei, nu trebuiau să se teamă de năvală. Dar după aceea, ce vor face când toate mijloacele de respingere a haitei se vor sfârși? Glenarvan îl privi pe Robert și se simți înduioșat. Se uită pe sine și nu se gândi decât la acest biet copil care dovedea un curaj cu mult mai mare decât era firesc pentru vîrstă lui. Robert era palid, dar nu lăsa arma din mâna și aștepta hotărât asaltul lupilor înfuriați.

Totuși, Glenarvan, după ce examină cu sânge rece situația, hotărî să-i pună capăt.

— Într-o oră, spuse el, nu vom mai avea nici praf de pușcă, nici gloanțe, nici foc. Nu trebuie să așteptăm până atunci ca să luăm o hotărâre.

Se întoarse deci spre Thalcave și, folosind cele câteva cuvinte spaniole pe care și le amintea, începu cu indianul o conversație adesea întreruptă de focuri de armă.

Se înțeleseră, dar cu mare greutate. Glenarvan cunoștea din fericire obiceiurile lupului roșu. Fără acest lucru, n-ar fi putut să priceapă cuvintele și gesturile patagonezului.

Totuși, se scurse un sfert de ceas până ce fu în stare să-i transmită lui Robert răspunsul lui Thalcave. Glenarvan îl întrebase pe indian despre situația lor aproape desperată.

— Și ce-a răspuns? întrebă Robert.

— A spus că, orice-ar fi, trebuie să rezistăm până în zori. Augaras nu ies decât noaptea; dimineața se retrag în vizuină. E lupul întunericului, o fiară lașă, căreia îi e frică de lumină, o bufniță cu patru labe.

— Foarte bine, să ne apărăm până dimineața.

— Da, băiatul meu, și chiar cu cuțitul, dacă nu vom mai putea cu pușca.

Thalcave și dăduse exemplu: când un lup se apropiе de foc, brațul lung și înarmat al patagonezului străpunse flacăra, rămânând apoi roșu de sânge.

Cu toate acestea, mijloacele de apărare începeau să se împuțineze simțitor. Spre ora două, Thalcave aruncă în foc ultimul braț de combustibil. Nici cu munițiile nu stăteau mai bine; nu mai aveau decât cinci focuri de tras.

Glenarvan privi în jur îngrozit. Se gândeа la copilul care se afla lângă el, la tovarășii lui, la toți cei pe care-i iubea. Robert nu spunea nimic. Poate că nu-și închipuia cât de amenințătoare era primejdia, în schimb Glenarvan se gândeа la toate astea și-și imagina perspectiva îngrozitoare, acum inevitabilă, de a fi sfâșiați de vii. Nu-și mai putu stăpâni emoția; îl strânse pe copil la piept, îl sărută pe frunte, în timp ce lacrimile îi curgeau fără voie.

Robert îl privi zâmbind.

— Nu mi-e frică, spuse el.

— Nu, copilul meu, și ai dreptate. Peste două ceasuri se vor ivi zorile și vom fi salvați! Bine, Thalcave, bine, viteazul meu patagonez! strigă el în momentul în care indianul, lovind cu patul puștii, ucidea doi lupi enormi, care încercau să străbată bariera arzândă.

Dar în acest moment, lumina aproape stinsă din vatră îi arăta cum haita de aguaras pornise în rânduri strânse la asaltul ramadei.

Deznodământul acestei drame sângeroase se aprobia: focul scădea din lipsă de combustibil, flacăra pâlpâia din ce în ce mai slab, câmpia luminată până atunci se mistuia din nou în întuneric, și ochii fosforescenți ai lupilor roșii sticleau în beznă. Peste câteva minute, toată hoarda avea să se năpustească în ocol.

Thalcave descărcă pentru ultima oară carabina, culcă încă un dușman la pământ, și când munițiile i se terminară, încrucișă brațele. Își plecă capul pe

piept. Păru că vrea să gândească în tăcere. Căuta poate vreun mijloc extrem, imposibil, nebunesc, ca să respingă haita furioasă. Glenarvan nu îndrăznea să-l întrebe.

În clipa aceea se produse o schimbare în atacul lupilor. Aceştia părură să se îndepărteze și urletele lor, asurzitoare până atunci, încetără deodată. O liniște adâncă și apăsătoare învăluia întinsul câmpiei.

— Pleacă! spuse Robert.

— Poate, răspunse Glenarvan, care ciuli urechea la zgomotele de afară.

Dar Thalcave, ghicindu-i gândul, dădu din cap. Știa bine că fiarele nu vor lăsa să le scape o pradă sigură, până ce ziua nu-i va întoarce în vizuinele lor întunecate.

Totuși era clar că tactica dușmanului se schimbase.

El nu mai încerca să forțeze intrarea ramadei, dar noile lui manevre creau o primejdie și mai mare. Lupii roșii, renunțând să pătrundă prin intrarea apărată cu îndârjire de gloanțe și foc, încurjurăramă, căutând să atace prin partea opusă.

În curând se auziră cum își îngingeau ghearele în lemnul pe jumătate putrezit. Printre stâlpii zgâlțaiți se și strecuau labele lor puternice și boturile săngeroase. Caii, însărcinăți, rupând căpestrele, alergau de colo-colu prin ocol, cuprinși de o groază nebună. Glenarvan îl luă în brațe pe Robert, vrând să-l apere până în ultimul moment. Când ar fi vrut mai mult ca oricând să părăsească ocolul, încercând chiar să fugă – de altfel o scăpare imposibilă, – privirile îi căzură asupra indianului.

Thalcave, după ce se învârtise ca o fiară în ramada, se apropiere de calul său, care fremăta de nerăbdare, și puseșaua cu grija fără să uite vreo curea sau vreo cataramă descheiată. Părea că nu-i mai pasă de urletele care creșteau din ce în ce. Glenarvan îl privea cu neliniște.

— Ne părăsește! strigă el, văzându-l pe Thalcave strângând hățul ca un călăreț gata să încalece.

— El? Niciodată! spuse Robert.

Și, într-adevăr, indianul voia să încerce, nu să-și părăsească prietenii, ci să-i salveze, sacrificându-se pentru ei.

Thauka era gata; mușca nerăbdător zăbala, se opintea în loc, ochii lui inteligenți, plini de foc, aruncau fulgere; își înțelesese stăpânul.

În clipa în care indianul apucase coama calului, Glenarvan îi încleștează brațul cu mâna.

— Pleci? întrebă el, arătând spre câmpia liberă în acel moment.

— Da, spuse indianul, care înțelegea gestul tovarășului său. Pe urmă adăugă câteva cuvinte spaniole, care însemnau: Thauka! Bun cal. Repede. Va atrage lupii după el.

— Ah, Thalcave! strigă Glenarvan.

— Repede, repede! răsunse indianul, în timp ce Glenarvan îi spunea lui Robert cu o voce înecată de emoție:

— Robert!... Copile!... Auzi!... Vrea să se jertfească pentru noi!... Vrea să alerge în pampas și să abată furia lupilor, atrăgând-o asupra lui!

— Prietene Thalcave, strigă Robert, aruncându-se la picioarele lui, prietene Thalcave, nu ne părăsi!

— Nu, spuse Glenarvan, nu ne va părăsi!

Apoi se întoarse spre indian și, arătând înapoi spre caii îngroziți și strânși lângă stâlpi, spuse:

— Să plecăm împreună.

— Nu, răsunse indianul, care nu se înșela asupra înțelesului cuvintelor lui. Animale rele, însămicătate. Thauka, bun cal.

— Fie, spuse Glenarvan. Robert, poți fi sigur că Thalcave nu te va părăsi. Îmi arată ce am de făcut! Eu voi pleca! El va rămâne lângă tine. Apoi, apucându-l pe Thauka de căpăstru, continuă: Eu voi pleca.

— Nu, răsunse liniștit patagonezul.

— Eu, strigă Glenarvan, smulgându-i căpăstrul din mâna, eu voi fi acela! Salvează-l pe copil! Îi încredințez Thalcave!

Glenarvan, în tulburarea lui, amesteca cuvinte englezesti cu spaniole. Dar ce importanță are limba? În situații atât de groaznice, gesturile vorbesc de la sine și oamenii se înțeleg repede.

Totuși, Thalcave se opunea. Discuția se prelungea și primejdia creștea cu fiecare clipă. Chiar stâlpii cei mai rezistenți începeau să cedeze sub dinții și ghearele lupilor.

Nici Thalcave, nici Glenarvan nu păreau să renunțe. Indianul îl trăsesese pe Glenarvan spre ieșirea din ocol și îi arăta câmpia liniștită; în limbajul său îl făcea să înțeleagă că nu trebuie pierdută nicio clipă, căci primejdia va fi mai mare pentru cei ce vor rămâne, dacă manevra nu va izbuti; în sfârșit, că el singur îl cunoștea pe Thauka, și deci el îi va folosi mult mai bine iuțeala și sprinteneala pentru salvarea tuturor. Glenarvan, orbit, susținea cu încăpățânare că el va trebui să se jertfească; dar, deodată, fu împins la o

parte cu violentă. Thauka se încordă, se ridică pe picioarele dindărăt și deodată sări peste bariera de foc și peste mormanul de cadavre, în timp ce o voce de copil striga:

— Dumnezeu să vă aibă în pază, milord!

Glenarvan și Thalcave abia avură timpul să-l vadă pe Robert, care, cu mâinile însipite în coama lui Thauka, dispără în beznă.

— Robert! Nenorocitule! strigă Glenarvan.

Dar aceste cuvinte nu au putut fi auzite nici de indian. Izbuclni un urlet înfiorător. Lupii roșii, repezindu-se pe urmele calului, o luară la fugă spre apus, cu o repeziciune fantastică.

Thalcave și Glenarvan ieșiră în goană din ocol. Câmpia își recăpătase liniștea și abia dacă mai puteau distinge o linie ce unduia departe, în întunericul nopții.

Glenarvan se prăbuși la pământ, buimac, deznađăjduit, frângându-și mâinile. Indianul zâmbea cu calmul lui obișnuit.

— Thauka. Bun cal. Copil viteaz. Va scăpa, repeta el mereu, dând din cap.

— Și dacă va cădea? spuse Glenarvan.

— Nu va cădea!

Deși avea încredere în Thalcave, lordul petrecu restul nopții într-un mare chin. Nici nu-și dădea seama că scăpase de primejdia unei haite de lupi. Voia să alerge în căutarea lui Robert, dar indianul îl opri; acesta îl făcu să priceapă că nu-l puteau ajunge cu caii lor și că Thauka întrecuse de mult dușmanii; de altfel, pe întuneric nici nu-l puteau regăsi, trebuiau să aștepte zorile, ca să pornească pe urmele lui Robert.

La ora patru începu să se crape de ziua. Norii de ceață ce împânzeau orizontul începură să se ridice treptat. Picături limpezi de rouă acopereau câmpia și printre ierburile înalte se simți un freamăt ușor, care vestea apropierea zilei.

Sosise clipa plecării.

— Haidem! La drum! spuse indianul.

Glenarvan, fără să scoată un cuvânt, încălecă pe calul lui Robert. În curând, cei doi călăreți galopau înspre apus, reîntorcându-se pe linia dreaptă de la care tovarășii lor nu trebuiau să se abată.

Timp de un ceas alergară astfel cu o iuțeală extraordinară, căutându-l pe Robert din ochi, temându-se la flegătă pas să nu dea de cadavrul lui

însângerat. Glenarvan își înfigea pintenii în coastele calului. În sfârșit, auziră împușcături, trase la intervale regulate, ca un semnal de recunoaștere.

— Ei sunt! strigă Glenarvan.

Thalcave și lordul dădură și mai aprig pinteni cailor și, în câteva clipe, ajunseră la detașamentul condus de Paganel. Un strigăt izbucni din pieptul lui Glenarvan. Robert era aici viu, purtat în spate de mândrul Thauka; la vederea stăpânului său, calul scoase un nechezat de bucurie.

— Ah, copilul meu, copilul meu! exclamă Glenarvan, cu o expresie de nemărginită duioșie.

Descălecând, și el și Robert se aruncără unul în brațele celuilalt. Apoi veni rândul indianului să-l strângă în brațe pe curajosul fiu al căpitanului Grant.

— Trăiește, trăiește! strigă Glenarvan.

— Da, răspunse Robert, și aceasta datorită lui Thauka.

Indianul nu așteptase acest cuvânt de recunoștință ca să mulțumească viteazului său cal, căci în clipa aceea îi vorbea și-l îmbrățișa, ca și cum în vinele animalului curgea sânge omenesc.

În sfârșit, întorcându-se spre Paganel, îl arătă pe Tânărul Robert.

— Un viteaz! îi strigă și apoi folosi o metaforă indiană, care arăta curajul: Nu i-au tremurat pintenii.

Îmbrățișându-l, Glenarvan îi spuse lui Robert:

— De ce, fiul meu, nu l-ai lăsat pe Thalcave sau pe mine să facem această ultimă încercare ca să te salvăm?

— Milord, răspunse copilul, cu cea mai vie recunoștință în glas, nu era rândul meu să mă jertfesc? Thalcave îmi salvase o dată viața, și apoi, dumneavoastră îmi veți salva tatăl!

Capitolul XX

Câmpii argentiniene

După primele îmbrățișări, Paganel, Austin, Wilson, Mulrady și toți cei care rămăseseră în urmă, în afară, poate, de maiorul Mac Nabbs, își dădură seama de un lucru: că mureau de sete. Din fericire, Guamini nu curgea departe. Porniră deci din nou la drum și la șapte dimineața mica trupă ajunse lângă ramada. Văzând cadavrele de lupi presărate jur împrejur, înțeleseră repede cât de violent fusese atacul și cât de puternică fusese apărarea.

Călătorii, potolindu-și setea, începură să mănânce lacom, devorând cu poftă bucatele pregătite pentru ei. Mușchii de struț erau excelenți, și tatu-ul fript în propria-i carapace, delicios.

— Să mănânci cu măsură, spuse Paganel, ar însemna să nu apreciezi bucatele; și urmându-și propriul sfat, mâncă mult, fără ca totuși să se simtă rău, datorită apei limpezi a râului Guamini, care i se păru că are calități digestive cu totul remarcabile.

La zece dimineața, Glenarvan, nevoind să repete greșelile lui Hanibal la Capua³⁷, dădu semnalul de plecare. Umplură burdufurile cu apă și porniră. Caii, întremăți, se arătau foarte zeloși și aproape toată vremea o ținură într-un trap mărunt. Pământul devinea mai umed și mai fertil, dar pustiu încă. Niciun incident nu se produse în timpul zilelor de 2 și 3 noiembrie, și seara, călătorii, frânți de oboseală, se opriră la marginea pampasului, la granițele provinciei Buenos Aires. Ei părăsiseră golful Talcahuano la 14 octombrie, astfel că în douăzeci și două de zile străbătuseră, din fericire nevătămați, patru sute cincizeci de mile, adică aproape două treimi din drumul lor.

A doua zi dimineața depășiră linia convențională care desparte câmpii argentiniene de regiunea pampasului. Aici nădăjduia Thalcave să-i întâlnească pe casicii în mâna căror nu se îndoia că-i vor găsi pe Harry Grant și pe cei doi tovarăși ai lui.

Din cele paisprezece provincii care formează Republica Argentina, aceea a Buenos Aires-ului e cea mai mare și totodată cea mai populată. Granița sa de sud e lipită de teritoriile indiene între 64° și 65° . Pământul e foarte fertil. O climă deosebit de sănătoasă domnește în această câmpie, acoperită de

cereale și de plante leguminoase arborescente și care coboară perfect orizontal până la poalele sierrelor Tandil Tapalquem.

De îndată ce părăsiră râul Guamini, călătorii constatară cu mare satisfacție o îmbunătățire serioasă a temperaturii. Media ei nu depășea 17°, datorită vânturilor puternice și reci din Patagonia, care pun necontenit în mișcare straturile de aer. Atât animalele cât și oamenii n-aveau deci niciun motiv să se plângă, după ce suferiseră cumplit din cauza secetei și a arșiței. Înaintau cu nerăbdare și cu încredere. Dar, orice ar fi spus Thalcave, țara părea complet nelocuită sau, pentru a folosi o expresie mai potrivită, complet „părăsită”.

Adesea, frontieră de est trecea pe mal sau tăia mici lagune, pline uneori cu apă dulce, alteori cu apă sălcie. Pe malurile lor și la adăpostul tufișurilor, țopăiau pitulici sprintene și cântau ciocârlii vesele în tovărășia „tangaras”-ilor, rivali în culori cu scânteietorii colibri. Aceste păsări frumoase băteau vesel din aripi, fără să ia seama la niște soldățoi de grauri, care, împodobiți cu epoletii și pieptarul roșu, defilau pe maluri.

În stufărișurile spinoase se legăna ca într-un hamac cuibul „annubis”-ilor, și pe malul lagunelor flamingo minunați, mergând în grupuri regulate, își întindeau în văzduh, în bătaia vântului, aripile lor de culoarea focului. Cuiburile se numărau cu miile. Aveau forma unor trunchiuri de con de un picior înălțime. Formau un fel de mic oraș. Flamingo nu se sinchiseau prea mult la apropierea călătorilor, ceea ce nu-i plăcea savantului Paganel.

- De mult, spuse el maiorului, sunt curios să văd un flamingo zburând!
- Bine, spuse maiorul.
- Și fiindcă am ocazia, profit.
- Profită, Paganel.

— Hai cu mine, maiorule. Vino și tu, Robert. Am nevoie de martori.

Și Paganel, lăsându-și tovarășii să ia înainte, se îndreptă, urmat de Robert Grant și de maior, spre grupurile de păsări.

Ajunsî la o distanță favorabilă, el trase un foc de pușcă în vânt, căci n-ar fi omorât o pasare fără să aibă nevoie. Stolul de flamingo zbură deodată, în timp ce Paganel îi observa cu atenție prin ochelari.

- Ei, se adresă el maiorului, când grupul dispăru, i-ați văzut zburând?
- Da, sigur, răspunse Mac Nabbs, doar nu suntem orbi!
- Nu vi s-a părut că în zbor semănau cu niște săgeți împodobite cu pene?
- Nicidecum.

— Deloc, adăugă Robert.

— Eram sigur de asta! răspunse savantul cu un aer de satisfacție. Aceasta însă nu l-a împiedicat câtuși de puțin pe cel mai mândru dintre oamenii modești, pe ilustrul meu compatriot Chateaubriand, să fi făcut această comparație inexactă, între flamingo și săgeți! Ah, Robert, vezi tu, comparația e cea mai primejdiaosă figură de stil pe care o cunosc! Ferește-te de ea cât trăiești și n-o folosi decât la mare strâmtoare.

— Așadar, ești satisfăcut de experiența dumitale? spuse maiorul.

— Încântat.

— Și eu la fel, dar să dăm pinteni cailor, căci ilustrul dumitale Chateaubriand ne-a lăsat cu o milă în urma celorlalți.

Când își ajunse din urmă tovarășii, Paganel îl găsi pe Glenarvan vorbind de zor cu indianul, care părea să nu-l înțeleagă. Thalcave se oprișe adeseori ca să cerceteze orizontul și, de fiecare dată, figura lui exprimase o vie mirare. Glenarvan, nevăzând lângă el pe tălmaciul obișnuit, încercase zadarnic să intre în vorbă cu indianul. De aceea, cum îl văzu din depărtare pe savant, îl strigă:

— Haide, prietene Paganel, Thalcave nu izbutește defel să se înțeleagă cu mine.

Paganel vorbi câteva minute cu patagonezul și, întorcându-se spre Glenarvan, spuse:

— Thalcave se miră de un fapt care e într-adevărizar.

— De ce anume?

— Că nu întâlnești nici măcar urme de indieni pe aceste câmpii care, de obicei, sunt cutreierate de triburile lor; îi întâlnești mâнând din urmă vitele din estancias sau mergând până în Anzi, să își vândă covoarele de „zorill” și bicele din curele împletite.

— Și care o fi motivul? Ce spune Thalcave?

— Nu știe; se miră, asta-i tot.

— Dar ce indieni credea el că va găsi în această parte a pampasului?

— Tocmai pe cei care au luat prizonieri pe străini, băştinași ai căror şefi sunt casicii Calfucura, Catriel sau Yanchetruz.

— Cine sunt ăştia?

— Şefii de trib, care acum treizeci de ani, înainte de a fi fost împinşi dincolo de sierre, erau atotputernici. De atunci s-au supus, atât cât se poate

supune un om liber, și străbat pampasul și provincia Buenos Aires în căutare de hrană. Mă mir, deci, împreună cu Thalcave, că nu întâlnim urmele lor.

— Atunci ce hotărâre trebuie să luăm? întrebă Glenarvan.

— Voi afla imediat, răspunse Paganel.

Și după câteva clipe de conversație cu Thalcave, spuse:

— Iată părerea lui, care-mi pare foarte înțeleaptă: Trebuie să ne continuăm drumul spre răsărit; până la Fortul Independenței e drumul nostru, și acolo, dacă nu vom mai afla noutăți despre căpitanul Grant, vom ști cel puțin ce s-a întâmplat cu indienii din câmpia argentiniană.

— E departe Fortul Independenței? întrebă Glenarvan.

— Nu, e așezat în sierra Tandil, la vreo șaizeci de mile.

— Și când vom ajunge acolo?

— Poimâine seară.

Vesta aceasta îl dezorientă oarecum pe Glenarvan. Iată ceva la care s-ar fi așteptat cel mai puțin: să nu găsești niciun indian în pampas! Trebuia deci ca vreo împrejurare cu totul deosebită să-i fi alungat. Dar lucru mai grav încă, dacă Harry Grant era prizonierul unuia din aceste triburi, însemnă oare că fusese târât de aceștia spre nord sau spre sud? Pe Glenarvan îl frământa îndoiala. Era necesar să urmărească cu orice chip drumul urmat de căpitan. În sfârșit, cel mai bun lucru era să asculte de părerea lui Thalcave și să ajungă la Tandil. Acolo, cel puțin, vor găsi pe cineva cu care să vorbească.

Pe la patru seara zăriră o colină, care putea să treacă drept un munte în acest ținut atât de neted. Era sierra Tapalquem, la poalele căreia călătorii înnoptară.

Trecerea sierrei o făcură a doua zi cât se poate de ușor. Urmără unduirile nisipoase ale terenului ce cobora în pantă domoală. O astfel de sierră nu putea să fie luată în serios de niște oameni care străbătuseră Anzii Cordilieri. Caii nu-și încetineau nici ei pasul. La prânz trecură de fortul părăsit de la Tapalquem, prima verigă a acestui lanț de mici forturi, întinse de-a lungul lizierei de sud împotriva indigenilor jefuitori. Dar, spre mirarea crescândă a lui Thalcave, nu întâlniră nici urmă de indieni. Totuși, spre amiază, mica trupă zări trei călăreți bine echipați și înarmați; aceștia însă nu numai că nu se apropiară, dar fugiră dinaintea lor cu o iușeală de necrezut.

Glenarvan era furios.

— Niște gauchos, spuse patagonezul, dând băştinașilor denumirea care îscase altădată o discuție între maior și Paganel.

— Ah, gauchos! răsunse Mac Nabbs. Ei bine, Paganel, vântul de nord nu bate astăzi. Ce gândești despre aceștia?

— Îmi pare că au aerul unor tâlhari, răsunse Paganel.

— De la aparență până la adevăr... scumpul meu savant...

— Nu e decât un pas... scumpul meu maior.

Mărturisirea lui Paganel stârni un hohot de râs, care nu-l supără însă.

În acest timp, conform ordinelor lui Thalcave, mica trupă mergea în grup compact. Oricât de pustiu ar fi fost ținutul, era bine să te ferești de surprize; precauția fu însă inutilă, și seara trupa se odihnea într-o mare „tolderia” părăsită, în care casicul Catriel își aduna de obicei bandele. Inspectând terenul și negăsind niciun fel de urme, patagonezul își dădu seama că tolderia nu fusese folosită de multă vreme.

A doua zi, Glenarvan și tovarășii săi străbăteau din nou câmpia; se zăreau primele „estancias”, care se învecinează cu sierra Tandil: dar Thalcave hotărî să nu se opreasca aici, ci să meargă până la Fortul Independenței, unde voia să se informeze în special asupra situației atât de bizare a acestui ținut părăsit.

Copacii, atât de rari de la Cordilieri încocoace, se iviră din nou, majoritatea fiind plantați după sosirea europenilor pe teritoriul american. Întâlnea piersici, plopi, sălcii, salcâmi, care fără nicio îngrijire creșteau repede și viguroși. Ei încunjurau de obicei întinsele ocoluri de vite, denumite „corrales”, străjuite la rândul lor de pari. Aici pășteau și se îngrășau mii de boi, oi, vaci și cai, înmsemnați cu fierul roșu al pecetei stăpânului respectiv, în timp ce împrejur vegheau câini voinici și aprigi. Pământul, puțin sărat, care se întinde la poalele munților, e foarte bun pentru vite și produce un nutreț excelent. De aceea, terenurile de aici sunt preferate pentru stabilirea crescătoriilor de vite, conduse de un vechil și un vătaf, care au la rândul lor sub ordine patru argați la fiecare mie de capete.

Acești oameni duc o viață de păstori biblici; turmele lor sunt atât de numeroase, poate mai numeroase decât acelea care mișunau altădată pe câmpiiile Mesopotamiei. Dar aici păstorul nu are familie, și marii „estancieros”³⁸ ai pampasului au toate apucăturile grosolane ale negustorilor de vite, semănând prea puțin cu păstorii timpurilor biblice.

Toate acestea le explică foarte bine tovarășilor săi Paganel, care se și lansă apoi într-o discuție antropologică, plină de interes, asupra raselor. Ajunsese chiar să-l intereseze și pe maior, care nu se sfii să o mărturisească.

Paganel avu de asemenea prilejul să atragă atenția asupra unui curios efect de miraj, foarte obișnuit de altfel în aceste șesuri întinse. De departe, numeroasele estancias semănau cu niște mari insule. Plopii și sălciiile de la marginea lor păreau că se reflectă ca într-o apă limpă, care fugea din fața călătorilor; iluzia era atât de perfectă, încât ochiul nu se putea obișnui cu realitatea.

În timpul acestei zile de 6 noiembrie întâlniră mai multe estancias, precum și unul sau două „saladeros”. Aici, vitele, după ce au fost îngrășate cu nutreț foarte hrănitor, aşteaptă să fie înjunghiate. Saladero, aşa cum îl arată numele, este locul unde se sărează carne. Această muncă respingătoare începe la sfârșitul primăverii. Măcelarii vin în ocoluri; prind animalele cu lasso-ul pe care-l mânuiesc foarte îndemânic și le duc în saladero; în acest loc, boii, taurii, vacile și oile sunt înjunghiate cu sutele, jupuite și tăiate în bucăți. Dar, adesea, taurii opun rezistență. Măcelarul se transformă atunci în toreador și știe să practice cu dibăcie și această meserie periculoasă, ba chiar, trebuie să-o spunem, cu o sălbăticie puțin obișnuită. În totul, acest măcel oferă un spectacol însăși spectaculos. Nimic mai respingător decât apropierea de acest abator. Din aceste oribile „măcelări” răzbate o atmosferă încărcată de duhorii fetide, strigătele sălbaticice ale jupitorilor, lătratul sinistru al câinilor, urletele prelungi ale animalelor muribunde, în timp ce vulturii uriași ai câmpiei argentiniene, dând năvală cu miile chiar de la douăzeci de leghe distanță, își dispută cu măcelarii resturile calde încă ale victimelor lor. Dar în acest moment, saladeros-urile erau linisite și nepopulate. Nu sunase încă ceasul sinistrelor carnagii.

Thalcave iuțea pasul; voia să ajungă în aceeași seară la Fortul Independenței. Caii, împodobiți de stăpânii lor și urmând exemplul lui Thauka, zburau printre ierburile înalte. Se întâlnneau multe ferme cu zidurile crenelate și apărate de șanțuri adânci. Clădirea principală avea o terasă, de pe care locuitorii, organizați militarește, puteau trage împotriva bandiților. Glenarvan ar fi putut găsi acolo informațiile trebuincioase, dar mai sigur era să ajungă la satul Tandil, de aceea nu se opriră. Trecuă râul los Huesos, printr-un vad, iar câteva mile mai departe râul Chapaleofu. În curând, sierra Tandil își întinse la picioarele cailor covorul de iarba al primelor ei pante, și

o oră mai târziu se ivi satul aşezat în fundul unei văi strâmte, străjuit de zidurile crenelate ale Fortului Independenței.

Capitolul XXI

Fortul Independenței

Sierra Tandil se ridică la o mie de picioare deasupra nivelului mării; e un masiv primar, adică anterior oricărora forme organice și metamorfice, în sensul că structura și compoziția î s-au modificat treptat sub influența căldurii interne. E formată dintr-o succesiune semicirculară de coline de gnais acoperite de iarba măruntă. Districtul Tandil, numit astfel după muntele cu același nume, cuprinde tot sudul provinciei Buenos Aires și este mărginit de un povârniș care alungă înspre nord râurile ce izvorăsc de pe pantele sale.

Districtul numără aproape patru mii de locuitori și capitala lui e satul Tandil, aşezat la poalele culmilor sudice ale sierrei și apărat de Fortul Independenței; poziția lui pe râul Chapaleofu este destul de fericită și are o caracteristică ce nu putea să scape lui Paganel: târgul era populat îndeosebi de basci francezi și de coloniști italieni. Într-adevăr, Franța a întemeiat primele aşezări străine în această regiune ce se întinde la sud de La Plata. Francezul Parchappe înălță în 1828 Fortul Independenței, destinat să protejeze ținutul împotriva invaziilor indiene. Alcide d'Orbigny, un renumit savant, îl însoțise în această expediție și tot el a cunoscut, studiat și descris cel mai bine toate țările sudice ale Americii de Sud.

Satul Tandil e destul de important. Cu ajutorul „galeras”-urilor, mari căruțe cu boi perfect adaptate drumurilor de șes, se ajunge în douăsprezece zile la Buenos Aires; din această pricina, comerțul e destul de activ; satul vinde în oraș carne din estancias, pastrama din saladeros ca și produsele specifice ale industriei indiene: stofe de bumbac, țesături de lână și obiecte din piele împletită, atât de căutate etc. În afară de câteva case, destul de confortabile, Tandil are și câteva școli și biserici.

Paganel, după ce le dădu aceste amănunte, mai spuse că aici vor afla neapărat unele lucruri care-i interesează: fortul, de altfel, este totdeauna ocupat de un detașament de trupe naționale.

Glenarvan deșeuă caii, pe care îi adăposti în grajdul unei „fonda” destul de arătoase. Apoi, Paganel, maiorul, Robert și el se îndreptară către Fortul Independenței, sub conducerea lui Thalcave. După câteva minute de urcuș,

pe una din coamele sierrei, ajunseră la o intrare a fortului, destul de prost păzită de o santinelă argentiniană. Trecură de altfel fără vreo dificultate, ceea ce dovedea o mare nepăsare sau o desăvârșită siguranță.

Cățiva soldați făceau exerciții pe esplanada fortului; dar cel mai în vîrstă dintre soldați avea douăzeci de ani și cel mai Tânăr, șapte. La drept vorbind, erau o duzină de copii și de tineri care făceau scrimă destul de bine. Uniforma lor se compunea dintr-o cămașă în dungi, strânsă în talie cu o curea de piele. Cât despre pantalonii lunghi sau scurți, sau măcar kilt-ul scoțian, nici pomeneală: clima dulce le permitea să poarte un costum relativ sumar. Iar Paganel își făcu o bună idee despre un guvern care nu se ruina cheltuind cu uniformele. Fiecare din acești băiețandri purta o pușcă cu capse și o sabie; o sabie prea lungă și o pușcă prea grea pentru ei. Toți aveau față arsă de soare.

Caporalul-instructor care-i comanda semăna cu ei. Trebuia să fi fost, și erau într-adevăr, doisprezece frați care defilau sub ordinele unui al treisprezecelea.

Paganel nu se miră; el cunoștea statistica argentiniană și știa că în țara aceasta media de copii pe familie trece de nouă; dar se miră totuși când îi văzu pe micii soldați mânuind armele după instrucția francezilor și executând cu o precizie perfectă principalele mișcări ale șarpei în doisprezece timpi. Adesea chiar ordinele caporalului răsunau în limba maternă a savantului.

— Iată ceva curios, zise el.

Dar Glenarvan nu venise la Fortul Independenței ca să privească niște copii făcând exerciții militare, și mai puțin încă pentru a se ocupa de naționalitatea și de originea lor. El nu lăsa deci vreme lui Paganel să se mire prea mult și-l rugă să întrebe de comandanțul garnizoanei. Paganel se execută și unul din soldații argentinieni se îndreptă către o căsuță care slujea de cazarmă.

După câteva clipe apăru căpitanul în persoană. Era un om de cincizeci de ani, viguros, cu prestanță unui adevărat militar, cu mustați mari, cu pomeții obrajilor ieșiți, cu părul cărunt și cu privirea poruncitoare, bineînțeles atât cât îți puteai da seama cercetându-l prin norii de fum ce-i pufăia dintr-o pipă scurtă. Mersul lui îi aminti lui Paganel ținuta specifică a bătrânilor subofițeri din patrie.

Thalcave, adresându-se comandanțului, îl prezintă pe lordul Glenarvan și pe tovarășii săi. În timp ce vorbeau, comandanțul nu înceta să-l privească pe Paganel cu o stăruință ce-l punea pe savant în încurcătură. Paganel nu știa unde voia să ajungă militarul, și era gata să-l întrebe, când acesta îi luă mâna și fără nicio introducere îi spuse cu bucurie în glas, în limba geografului:

— Francez?

— Da, francez, răsunse Paganel.

— A încântat, bun venit! Și eu francez! repetă comandanțul scuturând brațele savantului cu o forță îngrijorătoare.

— Unul din prietenii dumitale? îl întrebă maiorul pe Paganel.

— Te cred! răsunse acesta cu o anume mândrie. Am prieteni în toate cele cinci părți ale lumii.

Și după ce-și desprinse mâna cu o oarecare greutate din menghina vie ce i-o strivea, intră într-o conversație adâncă cu voinicul comandanț. Glenarvan ar fi vrut să scoată și el un cuvânt care să aibă vreo legătură cu problemele lor, dar militarul își povestea viața și nu arăta deloc că ar avea intenția să se opreasca. Se vedea bine că acest om de treabă părăsise Franța de foarte multă vreme; limba maternă nu-i mai era familiară și uitase, dacă nu cuvintele, cel puțin cum să le lege. Vorbea aproape ca un negru din coloniile franceze. Într-adevăr, aşa cum vizitatorii lui nu întârziara să afle, comandanțul Fortului Independenței era un sergent francez, vechi tovarăș al lui Parchappe.

De la întemeierea fortului, în 1828, nu-l mai părăsise și acum îl comanda cu autorizația guvernului argentinian. Era un om de cincizeci de ani, un basc; se numea Manuel Ipharaguerre. După cum se vede, deși nu era spaniol, scăpase totuși cu viață. La un an de la venirea lui în această țară, sergentul Manuel ceru să fie naturalizat, intră în armata argentiniană și se căsători cu o indiană, care la sosirea lor tocmai alăpta doi gemeni de șase luni. Doi băieți, bineînțeles, căci vrednica soție a sergentului nu și-ar fi permis să-i nască fete. Manuel nu concepea o altă situație decât aceea de militar și nădăjduia să ofere republicii o companie întreagă de tineri soldați.

— Ai văzut? spuse el. Frumoși! Buni soldați! José! Juan! Miquele! Pepe Pepe! Șapte ani! A și început să mânuiască pușca!

Pepe, auzind că este lăudat, își lipi călcâiele și prezintă arma cu o grație perfectă.

— Va ajunge departe, adăugă sergentul. Ca mâine, maior, colonel, general de brigadă!

Sergentul Manuel se arătă încântat că nu era contrazis nici în privința superiorității meseriei de militar, nici asupra viitorului ce-l rezervase progeniturii sale. Era fericit, și, cum a spus Goethe, nimic din ceea ce ne face fericiți nu e iluzie.

Toată povestea dură un sfert de ceas înceheiat, aceasta spre marea mirare a lui Thalcave. Indianul nu înțelegea cum pot să iasă atâtea cuvinte dintr-un gâtlej. Nimeni nu-l întrerupse pe comandant. Dar cum și un sergent, chiar francez, trebuie să tacă odată și odată, Manuel amuți până la urmă, nu fără a-i ruga pe oaspeți să-l urmeze în casă. Aceștia, resemnați, primiră să fie prezentați doamnei Ipharaguerre, care părea un „om de ispravă”, dacă această expresie din Lumea Veche se poate folosi pentru o femeie.

Pe urmă, după ce musafirii îi făcură în totul după voie, sergentul își întrebă oaspeții cărui fapt se datora cinstea de a-i primi la el. Acum ori niciodată, trebuiau să se explice. Paganel îi povesti în franțuzește toată călătoria lor prin pampas și isprăvi întrebându-l pentru ce părăsiseră indienii țara.

— Ah... nimeni... răspunse sergentul, dând din umeri. Într-adevăr... nimeni! Noi, ăștia de aici, cu brațele încrucișate... nimic de făcut!

— De ce?

— Război.

— Război?

— Da, război civil!

— Război civil? relua Paganel, care, fără să-și dea seama, începu și el să vorbească ca un negru din colonii.

— Da, război între paraguieni și buenos-airesieni.

— Și?

— Și indienii, toți nord, pe urmele generalului Flores. După pradă.

— Dar casicii?

— Casicii cu ei.

— Și Catriel?

— Nu mai e Catriel.

— Și Calfucura?

— Nici Calfucura.

— Și Yanchetruz?

— Nu mai e Yanchetruz.

Răspunsul acesta i-l tălmăci lui Thalcave, care dădu din cap cu un aer aprobator. Într-adevăr, Thalcave nu știa, sau uitase de războiul civil care avea să atragă mai târziu intervenția Braziliei și care decima pe atunci cele două partide ale republicii. Indienii au numai de câștigat din aceste lupte interne. De aceea, sergentul nu se însela atribuind părăsirea pampasului unui război civil care se ducea în nordul provinciilor argentiniene.

Dar evenimentul răsturna proiectele lui Glenarvan; planurile sale erau astfel zădănicite. Într-adevăr, dacă Harry Grant era prizonierul casicilor, aceștia îl luaseră cu siguranță cu ei până la granițele de nord. În acest caz, cum să-l mai regăsești? Trebuiau să pornească la o cercetare primejdioasă și aproape inutilă până la granițele de nord ale pampasului? Era o hotărâre gravă, care trebuia serios discutată.

Totuși, mai trebuiau să pună o întrebare importantă sergentului, și maiorul fu acela care se gândi s-o facă, în timp ce prietenii lui priveau în tacere.

Sergentul auzise oare vorbindu-se de niște europeni prizonieri la casicii din pampas?

Manuel se gândi câteva clipe, ca unul care-și adună amintirile.

— Da, spuse el, în sfârșit.

— Ah! făcu Glenarvan, legându-se de o nouă speranță.

Paganel, Mac Nabbs, Robert și el îl înconjurară pe sergent.

— Vorbește! Vorbește! îi spuneau, așteptându-i cu lăcomie cuvintele.

— Sunt câțiva ani de atunci, răspunse Manuel, da... tocmai aşa... prizonieri europeni... dar niciodată văzut...

— Câțiva ani, reluă Glenarvan, vă înselați... Data naufragiului e precisă... *Britannia* s-a pierdut în iunie 1862... Sunt deci mai puțin de doi ani.

— O, mai mult, milord!

— Nu se poate! exclamă Paganel.

— Ba da! La nașterea lui Pepe... erau doi oameni.

— Nu, trei! spuse Glenarvan.

— Doi! replică sergentul cu un ton sigur.

— Doi? spuse Glenarvan foarte surprins. Doi englezi?

— Nu. Cine a zis englezi?... Un francez și un italian!

— Un italian care a fost măcelărit de poiuși? întrebă Paganel.

— Da! Și am aflat apoi... francezul salvat.

— Salvat! strigă Tânărul Robert, care-și pusese toată nădejdea în spusele sergentului.

— Da, salvat, răsunse Manuel.

Toți îl priveau pe savant, care se lovea peste frunte cu un aer deznădăjduit.

— Ah, înțeleg, spuse el în sfârșit, totul e limpede, totul se explică.

— Despre ce e vorba? întrebă Glenarvan, pe cât de neliniștit, pe atât de nerăbdător.

— Prietenii, răsunse Paganel, apucându-l pe Robert de mâini, trebuie să ne resemnăm după o mare deziluzie. Am urmat un drum greșit. Nu e vorba de căpitan, ci de un italian, Marco Vazello, ucis într-adevăr de poiuși, și de unul din compatrioții mei, care a întovărășit ca prizonier de mai multe ori pe acești indieni până la malurile Colorado-ului și care, după ce a scăpat, în sfârșit, din mâinile lor, s-a întors în Franța. Crezând că suntem pe urmele lui Harry Grant, am nimerit pe acelea ale Tânărului Guinnard³⁹.

O liniște adâncă întâmpină această declarație. Greșeala era evidentă. Amănuntele date de sergent, naționalitatea prizonierului, uciderea tovarășului său, evadarea lui din mâinile indienilor, totul contribuia să facă și mai evidentă.

Glenarvan privea nemulțumit spre Thalcave. Indianul luă atunci cuvântul:

— N-ați auzit niciodată vorbindu-se de trei englezi prizonieri? întrebă el pe sergentul francez.

— Niciodată! răsunse Manuel. S-ar fi aflat la Tandil... Aș ști și eu... Nu, nu, aşa ceva...

După acest răspuns categoric, Glenarvan nu mai avea nimic de făcut în Fortul Independenței. Prietenii lui și el se retraseră, nu fără a-i mulțumi și a-i strângă mâna sergentului.

Glenarvan era deznădăjduit pentru faptul că li se năruise orice speranță. Robert mergea alături de el fără să scoată un cuvânt, cu ochii umeli de lacrimi. Glenarvan nu găsea nicio vorbă ca să-l mângâie. Paganel gesticula vorbind cu sine însuși. Maiorul nu-și deschidea buzele. Thalcave părea jignit în amorul lui propriu de indian, fiindcă rătăciseră pe un drum greșit. Totuși nimeni nu se gândeau să-i reproșeze o greșeală atât de scuzabilă.

Se întoarseră la fonda.

Seara, la masă, toți erau triști. Firește, niciunul dintre acești oameni curajoși și devotați nu regreta osteneala îndurată fără folos și atâtea primejdii prin care trecuseră. Dar fiecăruia i se spulberase într-o clipă orice nădejde de succes. Într-adevăr, puteau ei să-l mai întâlnească pe căpitanul Grant între sierra Tandil și mare? Nu. Sergentul Manuel ar fi fost cu siguranță informat dacă vreun prizonier ar fi căzut în mâinile vreunui trib indian pe țărmul Atlanticului. Un eveniment ca acesta nu putea scăpa atenției băstinașilor care străbat regulat drumul dintre Tandil și Carmen, pentru a face negoț la gurile lui Rio Negro. Și traficanții din câmpia argentiniană își comunică tot ce află. Călătorii nu mai aveau de luat decât o singură hotărâre: să ajungă, și asta cât mai repede, la *Duncan*, la întâlnirea hotărâtă în golful Medano.

În acest timp, Paganel îi ceruse lui Glenarvan documentul căruia cu toții îi dăduseră crezare, rătăcind atâtă cu cercetările lor. Îl reciti cu o furie ce abia și-o putea ascunde, căutând să-i smulgă o nouă interpretare.

— Documentul e totuși limpede! repeta Glenarvan. Explică în modul cel mai categoric naufragiul căpitanului și locul captivității!

— Ei bine, nu! răspunse geograful bătând cu pumnul în masă. De o sută de ori nu! De vreme ce Harry Grant nu e în pampas, el nu e în America. Și unde este trebuie să ne spună documentul, și ne-o va spune, prietenii, de nu, nu mai sunt eu Jacques Paganel!

Capitolul XXII

Năvala apelor

O sută cincizeci de mile despart Fortul Independenței de malurile Atlanticului. Fără întârzieri neprevăzute, care erau prea puțin probabile, Glenarvan trebuia să ajungă la *Duncan* în patru zile. Dar să se întoarcă pe bord fără căpitanul Grant, după ce dăduseră greș cu investigațiile, iată un gând cu care nu se putea împăca. De aceea, a doua zi nici nu se gândi să dea ordinul de plecare. Maiorul își luă asupra lui această sarcină; puse să se înșeueze caii, să se reînnoiască proviziile, să stabilească popasuri în drum. Datorită lui, la ora opt dimineața, mica trupă coborî văile acoperite cu iarbă ale sierrei Tandil.

Glenarvan, cu Robert alături de el galopau fără a scoate un cuvânt. Caracterul îndrăzneț și hotărât al lordului nu-i îngăduia acestuia să accepte liniștit un eșec; inima îi bătea să-i aprindă pieptul, capul îi ardea. Paganel,

sâcâit de această idee, întorcea documentul când pe față, când pe dos, când în sus, când în jos, doar să afle ceva nou. Thalcave, mut, îl lăsa pe Thauka să-l ducă unde vrea el. Maiorul, fără să-și fi pierdut încrederea, rămânea la postul lui, ca un om pe care nimic nu-l putea descuraja. Tom Austin și cei doi marinari împărtășeau durerea celorlalți. La un moment dat, un iepure fricos tâșni peste drum. Marinarii scoțieni, superstițioși, se priviră.

— Semn rău, zise Wilson.

— Da, la noi în Highlands, îi răspunse Mulrady.

— Ce e rău în Highlands nu-i bun nici aici, declară cu siguranță Wilson.

Spre amiază, călătorii trecuseră de sierra Tandil și se găseau din nou în șesurile complet netede, care se întind până la mare. La fiecare pas, râuri limpezi uduau ținutul rodnic și se pierdeau în mijlocul păsunilor bogate. Pământul își redobândise linia orizontală normală, ca oceanul după furtună. Ultimii munți ai pampasului argentinian fuseseră lăsați în urmă și preria monotonă oferea cailor un bogat covor de verdeață.

Timpul fusese frumos până atunci. Dar în ziua aceea, cerul luă o infățișare care-i îngrijoră puțin pe călători. Masele de aburi, iscate de căldura zilelor din ajun și strânse în nori deși, promiteau să se reverse în ploi torențiale. De altfel, vecinătatea Atlanticului și vântul de vest, care e stăpân deplin aici, făceau deosebit de umedă clima acestui ținut. Acest fapt se vedea din abundență și rodnicia păsunilor, din verdele lor închis. Totuși, în acea zi, norii nu s-au spart și seara, după un drum de patruzeci de mile, parcurs cu ușurință, caii se opriră pe malul unor „canadas”, adânci șanțuri naturale pline cu apă. Nicăieri vreun adăpost natural. Poncio-urile le slujiră de cort și totodată de pături; toți adormiră sub cerul amenințător, dar care se mărgini, din fericire, numai la amenințări.

A doua zi, pe măsură ce câmpia cobora, apele subterane își trădară și mai mult prezența; umiditatea ieșea prin toți porii pământului. În curând, lacuri mari, unele destul de adânci, altele abia începând să se formeze, tăiau drumul ce ducea spre răsărit. Câtă vreme nu întâlniră decât „lagunas”, pânze de apă bine delimitate și fără plante acvatice, caii putură să-și taie drum cu ușurință; dar mult mai greu se descurcară cu mlaștinile mișcătoare numite „penganos”; ierburi înalte li se împleteau pe picioare, nimic nu te prevenea, trebuia să fi intrat în ele ca să le recunoști.

În aceste mlaștini și-au găsit mulți moartea. Într-adevăr, Robert, care o luase înainte cu o jumătate de milă, se întoarse în galop, strigând:

- Domnule Paganel, domnule Paganel, o pădure de coarne de animale!
- Ce? răsunse savantul. Ai dat de o pădure de coarne?
- Da, sau cel puțin un crâng!
- Un crâng? Visezi, băiete! replică Paganel, dând din umeri.
- Nu vizez, reluă Robert, veți vedea îndată! Uite o țară ciudată, se seamănă coarne, care cresc ca și grâul! Aș vrea să le cunosc sămânța.
- Se pare că vorbești serios, spusă maiorul.
- Da, domnule maior, veți vedea.
- Robert nu se înșelase și, în curând, se găsiră cu toții în fața unui imens câmp de coarne, regulat plantate, care se întindea cât vedea cu ochii. Era un adevărat hătiș mărunt și des, dar ciudat.
- Ei, vedeți? spuse Robert.
- Iată ceva ciudat! răsunse Paganel, întorcându-se spre indian și cerându-i o lămurire.
- Coarnele ies din pământ, spuse Thalcave, dar boii sunt dedesubt.
- Ce? strigă Paganel. O cireadă întreagă e îngropată în noroi?
- Da, zise patagonezul.

Într-adevăr, o cireadă uriașă își găsise moartea sub pământul acesta desfundat de copitele vitelor; sute de boi pieriseră astfel, unul lângă altul, înăbușiți în mocirlă. Faptul acesta, care se întâmpla uneori în câmpia argentiniană, nu putea fi ignorat de indian și era un avertisment de care trebuiau să țină seama. Înconjurară hecatomeca imensă, care ar fi satisfăcut și pe cei mai pretențioși zei din antichitate, și, într-o oră, câmpul de coarne rămase cu două mile în urma lor.

Thalcave privi cu o oarecare neliniște această stare de lucruri care-i păru neobișnuită. Se oprea adesea și se înălța în scări. Statura sa înaltă îi îngăduia să cuprindă cu privirea un vast orizont; dar nevăzând nimic ce ar fi putut să-l lumineze, își relua de îndată drumul. După o milă iar se oprea, apoi, abătându-se din drum, mergea câteva mile când înspre nord, când înspre sud și se reîntorcea în fruntea trupei, fără să mai spună nici ce spera, nici de ce se temea. Această manevră repetată de mai multe ori îl miră pe Paganel și îl intrigă pe Glenarvan. Savantul a fost rugat să-l întrebe pe indian, lucru pe care îl și făcu.

Indianul îi răsunse că se miră văzând câmpia îmbibată de apă. Niciodată, după cât știa și de când practica meseria de călăuză, nu a călcat pe un

pământ atât de jilav. Chiar în anotimpul ploios, pământul argentinian oferă totdeauna poteci practicabile.

- Dar care să fie pricina acestei umidități crescânde? întrebă Paganel.
- Nu știu, răspunse indianul. Și chiar dacă ști!...
- Râurile sierrelor umflate de ploi nu se revarsă niciodată?
- Uneori.
- Acum s-ar putea?
- S-ar putea! spuse Thalcave.

Paganel trebui să se mulțumească cu acest răspuns dat pe jumătate și-i comunică lui Glenarvan rezultatul conversației.

- Și ce ne sfătuiește Thalcave? spuse Glenarvan.
- Ce-i de făcut? îl întrebă Paganel pe patagonez.
- Să mergem repede, îi sfătuí indianul.

Ușor de spus, greu de făcut. Caii, mergând pe un pământ ce aluneca sub picioare, oboseau repede; depresiunea era din ce în ce mai mare. Această parte a șesului putea fi comparată cu o imensă groapă în care apele ce năvăleau înăuntru creșteau simțitor. Trebuiau deci să treacă fără întârziere de aceste terenuri mai joase decât nivelul mării, pe care o inundație le-ar fi transformat imediat în lacuri.

Iuțiră pasul. Dar parcă apa care se scurgea pe sub picioarele cailor nu era de ajuns, deoarece către ora două se deschisera zăgazurile cerului și torentele unei ploi tropicale se revărsară pe câmpie. Acum era cel mai bun prilej de a te purta ca un adevarat filosof. Nu aveai niciun mijloc de a te sustrage potopului și cel mai bun lucru era să-l primești cu stoicism. De pe poncio-urile călătorilor apa curgea șiroaie, iar de pe pălării le picura pe față, ca de pe niște acoperișuri cu jgheaburile înfundate. De marginea șeilor atârnau șuvițe neîntrerupte de apă. Călăreții, stropiți cu noroiul împroșcat de copitele cailor, călăreau într-un dublu potop, care venea în același timp și din pământ, și din cer.

Astfel ajunseră seara, uzi până la piele și rupti de oboseală, la un rancio ca vai de lume. Numai niște oameni puțin pretențioși i-ar fi putut da numele de adăpost și numai niște călători la strâmtoreare, care n-ar fi avut încotro, ar fi consimțit să se adăpostească în el. Dar Glenarvan și tovarășii săi n-aveau de ales. Se ghemuiră deci în acest bordei părăsit, pe care l-ar fi refuzat și cel mai sărac indian din pampas. Aprinseră, nu fără greutate, un foc slab din ierburi, care dădea mai mult fum decât căldură. Afară, rafalele de ploaie se

năpusteau năvalnic și prin stuful putred străbateau stropi mari. Dacă nu se stinse de douăzeci de ori focul din vatră, aceasta se datora lui Mulrady și Wilson, care de douăzeci de ori luptară împotriva torrentului năvalnic. În timpul cinei, care fu pe sponci și puțin consistentă, călătorii erau triști. Le lipsea cu totul pofta de mâncare. Numai maiorul nu pierdu nicio îmbucătură. Impasibilul Mac Nabbs plutea deasupra evenimentelor. Cât despre Paganel, în calitatea sa de francez, încercă să glumească. Dar nu izbuti.

— Glumele mele au intrat la apă, nu mai merg, recunoscu el însuși.

Totuși, neavând altceva mai bun de făcut decât să doarmă, fiecare căută să-și uite osteneala într-o clipă de somn. Noaptea fu îngrozitoare. Scândurile rancio-ului trosneau, gata să se rupă; rancio-ul se apleca sub bătaia vântului și amenința să ia din loc la fiecare răbufnire; nenorociții de cai erau afară, expuși tuturor toanelor nemiloase ale cerului, ca și stăpânii lor, care nu sufereau mai puțin în bordei. Totuși, în cele din urmă, îi cuprinse somnul. Întâi pe Robert, care, închizând ochii, își lăsa capul pe umărul lordului Glenarvan și, mai apoi, pe toți ceilalți.

Noaptea se sfârși fără accidente. Se treziră la chemarea lui Thauka; calul veghease toată noaptea, și acum necheza izbind puternic cu copita în peretele rancio-ului. În lipsa lui Thalcave, știa la nevoie să dea el semnalul de plecare. Îi datorau prea mult ca să nu-l asculte, de aceea-l urmară. Ploaia nu mai era atât de deasă. Pe argila impermeabilă însă se formaseră mocirle, bălți și chiar lacuri, pânze de apă numite „banados”, a căror adâncime îți rezervă adesea surprize. Paganel, consultând harta, se gândi, nu fără dreptate, că râurile Granade și Vivarota, ce-și adună de obicei apele din această câmpie, trebuiau să se fi contopit într-o albie lată de câteva mile.

Fură nevoiți să iuțească pasul la maximum. Era în joc salvarea tuturor. Dacă inundația creștea, unde aveau să se adăpostească? La orizont nu se vedea niciun punct mai ridicat, iar pe câmpie apele năvăleau repede, într-un puhoi nestăvilit.

Dădură pinteni sailor, ca să meargă și mai iute. Thauka mergea în frunte și ar fi meritat pe deplin numele de „cal de mare”; trecea prin apă ca și cum ar fi fost în elementul lui natural.

Către ora zece dimineața, calul începu deodată să dea semne de mare neliniște. Se întorcea adesea către sesurile jilave din sud; nechezatul i se prelunghea și nările lui adulmecau repede și lacom aerul tare. Se cabra cu

îndărătnicie. Thalcave, pe care săriturile calului nu-l puteau azvârli din sha, îl stăpânea totuși cu greutate. Îi strânsese atât de tare zăbala, încât din bot îi curgea sânge, amestecându-se cu spuma de la gură; și totuși, animalul înfuriat nu se liniștea; dacă fi fost liber, stăpânul simțea bine că ar fi zbughit-o înspre nord, cât îl țineau picioarele.

— Ce tot are Thauka? întrebă Paganel. L-au mușcat lipitorile astăzi atât de lacome din apele argentiniene?

— Nu, răsunse indianul.

— I-e teamă atunci de vreo primejdie?

— Da, a simțit primejdia.

— Ce-o fi oare?

— Nu știu.

Dacă ochiul nu putea să vadă încă primejdia pe care o ghicea Thauka, urechea putea s-o distingă. Într-adevăr, un murmur surd, asemănător zgomotului refluxului, se auzea dincolo de orizont. Vântul sufla în rafale încărcate cu o pulbere lichidă; păsările, fugind dinaintea unui fenomen necunoscut lor, săgetau aerul cu repeziciune; caii, cu picioarele jumătate în apă, simțeau primele valuri ale curentului de apă. În curând, un zgomot asurzitor de mugete, nechezat, behăituri răsună la numai o jumătate de milă înspre sud și deodată se iviră turme nesfârșite, care, căzând și ridicându-se iar, grăbindu-se într-un amestec pestriț de animale înfricoșate, alergau cu o iuțeală însăspăimântătoare. Abia putură să le deosebească în mijlocul vârtejurilor de apă ridicate în fuga lor. O sută de balene din cele mai mari nu ar fi tulburat cu atâta violență valurile oceanului.

— Anda, anda! ⁴⁰ strigă Thalcave cu o voce răsunătoare.

— Ce e? spuse Paganel.

— Vin apele! Vin! răsunse Thalcave dând pinteni calului și mânându-l spre nord.

— Inundație! strigă Paganel. și tovarășii săi, cu Paganel în frunte, zburără pe urmele lui Thauka.

Era și timpul. Într-adevăr, la cinci mile spre sud, un puhoi mare și lat se revârsă peste câmpie, transformând-o în ocean. Ierburile înalte dispăreau ca secerate, tufe de mimoza smulse de curent pluteau în voia valurilor, formând mici insule plutitoare. Puhoiul de apă se răspândea în pânze dese, de o putere de nestăvilit. Fără îndoială că apa rupsese „barrancas”-urile marilor

fluvii din pampas și poate că apele Colorado-ului dinspre nord și ale lui Rio Negro dinspre sud se uneau acum în

aceeași albie.

Puhoiul semnalat de Thalcave venea cu iuțeala unui cal de curse.

Călătorii fugeau dinaintea lui aidoma norului gonit de furtună. Ochii lor căutau zadarnic un loc de refugiu. La orizont, cerul și apa se confundau. Caii, înnebuniți de spaimă, goneau într-un galop halucinant și călăreții abia se puteau ține în să. Glenarvan se uita adesea îndărăt.

„Ne ajung apele”, gândeа el.

— Anda, anda! striga Thalcave.

Călătorii dădeau pinteni și mai vârtos nenorocitelor animale. Din trupurile lor, rânite de lovitură, curgea un sânge roșu-aprins, lăsând pe apă lungi șubițe. Se poticneau în crăpăturile adânci ale pământului. Se încurcau în ierburile ascunse. Cădeau. Se ridicau. Cădeau din nou. Iar se ridicau. Nivelul apelor creștea văzând cu ochii. Valuri puternice vesteau asaltul acestui puhoi, care-și arăta amenințător creasta însprumată la mai puțin de două mile distanță. Un sfert de ceas se prelungi această luptă împotriva celui mai temut element al naturii. Fugarii nu-și putuseră da seama de distanța parcursă, dar, judecând după repeziciunea cu care fugeau, trebuia să fi parcurs mile. Acum însă, caii, până la piept în apă, nu mai înaintau decât cu foarte mare greutate. Glenarvan, Paganel, Austin și toți ceilalți se crezură naufragiați, părăsiți. Caii începeau să piardă pământul de sub copite și șase picioare de apă erau de ajuns ca să-i înece.

Trebuie să renunțăm la descrierea îngrozitoarei spaime a celor opt oameni căzuți pradă puhoaielor. Se simțeau neputincioși împotriva acestor cataclisme ale naturii, ce depășeau cu mult forțele omenești. Salvarea nu mai depindea de ei.

Cinci minute mai târziu caii înotau; curentul singur îi târa cu o neasemuită violență și cu o iuțeală egală cu cel mai rapid galop, care trebuie să fi depășit douăzeci de mile pe oră.

Părea zadarnică orice speranță, când deodată vocea maiorului se auzi:

— Un copac!

— Un copac? strigă Glenarvan.

— Acolo, acolo! răspunse Thalcave și cu degetul arătă spre nord; la vreun kilometru și jumătate se înălța singuratic, din mijlocul apelor, un fel de nuc.

Tovarășii săi n-aveau nevoie să fie îmboldiți. Trebuiau să ajungă cu orice preț la copacul care li se oferea atât de neașteptat. Caii nu-l puteau ajunge, e adevărat, dar oamenii cel puțin puteau fi salvați. Curentul îi ducea. În clipa

aceea, calul lui Tom Austin necheză înăbușit și se scufundă. Stăpânul își trase picioarele din scări și începu să înoate cu putere.

— Agață-te de șaua mea! îi strigă Glenarvan.

— Mulțumesc, milord, răspunse Tom Austin, am două brațe puternice.

— Calul tău, Robert? întrebă Glenarvan, întorcându-se spre Tânărul Robert.

— Merge, milord, merge, înoată ca un pește!

— Atenție! strigă maiorul cu o voce puternică.

Abia rostise cuvântul, că puhoiul uriaș îi și ajunse. Un val monstruos, înalt de patruzeci de picioare, se revărsă peste fugari cu un zgomot înspăimântător. Oameni și animale dispărură într-un vârtej de spumă. O masă lichidă, cântărand mai multe milioane de tone, îi rostogolea în apele ei furioase. Când unda trecu, reveniră la suprafața apei și se numărară în grabă. Erau toți, dar caii, în afară de Thauka, pe care-l încălecaseră indianul, dispăruseră pentru totdeauna.

— Haide, ține-te bine! repetă Glenarvan, care-l susținea pe Paganel cu o mână și înnota cu cealaltă.

— Merge, merge, răspunse vrednicul savant, și chiar nu-mi displace...

Ce nu-i displacea? Nu o află să niciodată, căci bietul om fu nevoie să înghită sfârșitul frazei împreună cu o jumătate de litru de apă noroioasă. Maiorul înainta calm, tăind apa cu mișcări regulate, care ar fi stârnit invidia chiar a unui înnotător de forță. Marinarii se strecu că marsuinii în elementul lor. Iar Robert, agățat de coama lui Thauka, se lăsa dus de el. Thauka tăia apele cu putere și se menținea instinctiv în direcția copacului, înspre care, de altfel, îi ducea și curentul.

Nu-i mai despărțea de copac decât douăzeci de brațe (vreo douăzeci și unu de metri). În câteva clipe, toți ajunseră la el. Din fericire, căci, dacă n-ar fi nimerit acest adăpost, ar fi pierdut posibilitatea de salvare și desigur toți ar fi fost înghițiti de valuri.

Apa se ridică până la partea de sus a trunchiului, tocmai până la locul de unde pornesc crengile. Le veni deci ușor să se agațe. Thalcave, părăsindu-și calul și ridicându-l pe Robert, se cățără cel dintâi; în curând brațele lui puternice așezară la loc sigur pe înnotătorii epuizați. Dar Thauka, târât de curent, se depărta cu repeziciune. Își întorcea capul spre stăpânul lui și, clătinându-și coama lungă, îl chema nechezând.

— Îl părăsești? îl întrebă Paganel pe Thalcave.

— Eu? strigă indianul.

Și aruncându-se în apele furioase reapără la vreo zece-doisprezece metri departe de copac. Peste câteva clipe, brațul i se prindea de gâtul lui Thauka. Și cal și călăreț erau duși de ape în zarea cețoasă dinspre nord.

Capitolul XXIII

Viață de pasăre

Copacul unde Glenarvan și tovarășii săi se refugiaseră semăna cu un nuc.
Avea ca și nucul frunzele lucioase și

rotunjite. În realitate era un „ombu” care creștea izolat în șesurile argintiniene. Copacul acesta, cu trunchiul răsucit și uriaș, e fixat în pământ nu numai prin rădăcinile lui groase, dar și prin lăstari puternici, care îl leagă de pământ și mai trainic. De aceea și rezistase el puhoiului care-l asaltase.

Ombu-ul avea o sută de picioare în înălțime și putea acoperi cu umbra lui o suprafață de vreo sută douăzeci de metri. Tot eșafodajul se sprijinea pe trei crengi mari, care se despărțeau din trunchiul lat de șase picioare. Două din ramuri se ridicau aproape perpendicular și susțineau imensa umbrelă a frunzișului, ale cărui ramuri încrucișate, amestecate și împletite ca de mâna unui împletitor de coșuri, formau un adăpost de nepătruns.

A treia creangă, dimpotrivă, se întindea aproape orizontal deasupra apelor care mugeau, aşa încât frunzele erau în apă; ea forma un cap înaintat al acestei insule de verdeță înconjurate de un ocean. Se puteau mișca în voie în acest copac uriaș. Frunzișul desfăcut în cerc lăsa spații mari, goale, adevărate luminișuri cu aer suficient și proaspăt. Văzând crengile ridicându-și până la nori ramurile nenumărate și legate una de alta cu liane parazite, printre care se furișau razele de soare, ai fi spus că într-adevăr trunchiul acestui copac ducea singur în spate o întreagă pădure.

La sosirea fugarilor, o sumedenie de păsări își luară zborul de pe ramurile înalte, protestând prin strigăte împotriva unei usurpări de domiciliu atât de flagrantă. Păsările, care și ele căutau un adăpost pe acest ombu singuratic, erau aici cu sutele; mierle, grauri, „isacas”, „hilgueros” și mai ales picaflori, păsări-muște, viu colorate; când zburără, păru că vântul vrea să despoie copacul de toate florile lui.

Așa se prezenta locuința pe care o găsise mica trupă a lui Glenarvan. Tânărul Grant și îndemânicul Wilson, de cum se urcară în copac, se grăbiră să se cătere până la ramurile cele mai înalte. Li se zări atunci capul ieșind prin bolta de verdeță. Din acest punct, privirea îmbrățișa un orizont vast. Oceanul, creat prin inundație, îi înconjura din toate părțile și privirile, oricât de departe ajungeau, nu întâlneau niciun petic de pământ; niciun copac nu ieșea din șesul lichid; numai ombu-ul, solitar, în mijlocul apelor revărsate, fremăta sub loviturile valurilor. Din depărtare, curgând dinspre sud spre nord, treceau trunchiuri dezrădăcinate duse de curentul năvalnic, crengi răsucite, acoperișuri de stuf smulse de pe bordeiele distruse, grinzi furate de apă din acoperișurile estancias-urilor, cadavre de animale încenate, piei însângerate și, pe un copac ce se clătina, o întreagă familie de jaguari,

care răgeau și-și înfigeau ghearele în pluta lor fragilă. Ceva mai departe, un punct negru, care aproape nu se mai vedea, atrase atenția lui Wilson. Era Thalcave și credinciosul său Thauka, dispărând în zare.

— Thalcave, prietene Thalcave! strigă Robert, întinzând mâna spre curajosul patagonez.

— Va scăpa, domnule Robert, răsunse Wilson. Dar hai să mergem lângă milord.

O clipă mai târziu, Robert Grant și marinarul coborâră cele trei etaje de ramuri și se găsiră din nou la capătul trunchiului. Glenarvan, Paganel, maiorul, Austin și Mulrady erau așezați aici călare sau agătați, fiecare după cum se pricepea. Wilson le povestii ce-au văzut din vârful ombu-ului. Toți erau de părere că Thalcave va scăpa. Singurul punct nelămurit era dacă Thalcave îl va salva pe Thauka, sau Thauka pe Thalcave. Situația oaspeților de pe ombu era fără îndoială mult mai alarmantă. Copacul va ceda cu siguranță puterii curentului, iar inundația crescândă putea înghiți și ramurile înalte, căci depresiunea solului făcea din această parte a câmpiei un rezervor adânc. Prima grija a lui Glenarvan fu deci să stabilească, cu câteva crestături, puncte de reper, care să le îngăduie să observe diferențele de nivel ale apei. Nivelul apei se stabilise. Se părea că nu mai crește. Ceea ce îi mai liniștea.

— Și acum, ce vom face? întrebă Glenarvan.

— Ne vom face cuibul, ce naiba! răsunse vesel Paganel.

— Să ne facem cuibul! exclamă Robert.

— Firește, băiatul meu, și vom trăi viața păsărilor, de vreme ce nu putem trăi viața peștilor.

— Bine, spuse Glenarvan, dar cine ne va aduce merinde-n cioc?

— Eu, răsunse maiorul.

Toate privirile se îndreptară spre Mac Nabbs; maiorul se așezase confortabil într-un fotoliu natural, format din două ramuri flexibile și cu o mână întinsă desagii lui muiată, dar încă plini.

— Ah, Mac Nabbs, exclamă Glenarvan, te recunosc perfect! Te gândești la toate, chiar în împrejurări în care oricine uită totul.

— De vreme ce hotărâsem să nu ne încăm, răsunse maiorul, nu aveam intenția să murim de foame.

— M-aș fi gândit și eu la asta, spuse naiv Paganel, dar sunt atât de distrat!

— Și ce conțin desagii? întrebă Tom Austin.

— Hrană pentru șapte oameni, timp de două zile, îi informă Mac Nabbs.

— Bine, spuse Glenarvan, sper că apa va scădea destul de mult în douăzeci și patru de ore.

— Sau că noi vom găsi un mijloc să punem iar piciorul pe pământ, replică Paganel.

— Prima noastră datorie este să mâncăm, spuse Glenarvan.

— După ce mai întâi ne vom fi uscat, observă maiorul.

— Dar de unde foc? interveni Wilson.

— Ei bine, trebuie să facem foc, hotărî Paganel.

— Unde?

— La capătul trunchiului, ce naiba!

— Cu ce?

— Cu crengi uscate pe care le vom tăia din copac.

— Dar cum să le aprindem? întrebă Glenarvan. Iasca noastră parcă e un burete muiat.

— Ne vom descurca și fără ea, răspunse Paganel, puțin mușchi uscat, o rază de soare, lentila ocheanului meu și veți vedea la ce foc ne vom încălzi. Cine se duce după lemne în pădure?

— Eu! exclamă Robert. Și, urmat de prietenul său Wilson, dispăru ca o pisică în desisurile copacului. În timp ce ei lipseau, Paganel găsi mușchi uscat în cantitate suficientă. Cu ajutorul unei raze de soare și al lentilei, aprinse fără greutate această materie combustibilă, așezată pe un strat de frunze jilave în trifurcarea crengilor mari ale ombu-ului. Era o vatră naturală, care nu prezenta nicio primejdie de incendiu. Wilson și Robert se întoarseră în curând cu un braț de lemn uscate, pe care le aruncară peste mușchi. Paganel se așeză deasupra vatrei, cu picioarele desfăcute, apoi aplecându-se și ridicându-se repede produse cu ajutorul poncio-ului un puternic curent de aer. Lemnele se aprinseră și în curând o flacără frumoasă se ridică pe vatra improvizată. Fiecare se uscă cum îi veni mai bine, în timp ce poncio-urile agățate de crengi se legănau în bătaia vântului; apoi luară masa, drămuindu-și porțiile, căci trebuiau să se gândească și la ziua următoare; imensul bazin cu apă avea să se golească poate mai încet decât nădăjduia Glenarvan, și proviziile erau foarte puține. Ombu-ul nu avea niciun fruct, dar din fericire putea oferi o mare cantitate de ouă proaspete, aflate în numeroasele cuiburi care se găseau între ramuri, fără să punem la

socoteală și păsările cărora le aparțineau cuiburile. Toate aceste resurse nu erau deloc de disprețuit.

Acum, în ipoteza unei șederi mai îndelungi, trebuiau să se instaleze mai confortabil.

— Fiindcă bucătăria și sufrageria sunt la parter, spuse Paganel, noi ne vom culca la primul etaj; casa e mare, chiria nu e scumpă; nu trebuie să ne jenăm. Văd acolo sus niște leagăne naturale în care, legându-ne bine, vom dormi ca în cele mai bune paturi din lume. N-am aveam de ce să ne temem; de altfel, câte unul din voi va sta de veghe și suntem destui ca să respingem orice animal sălbatic sau chiar o flotă a indienilor.

— Nu ne lipsesc decât armele, spuse Tom Austin.

— Eu am pistoalele mele, anunță Glenarvan.

— Și eu pe ale mele, răsunse Robert.

— La ce bun, reluă Tom Austin, dacă domnul Paganel nu găsește mijlocul de a fabrica praf de pușcă?

— E inutil, răsunse Mac Nabbs, arătând o cutie în bună stare.

— De unde o ai, domnule maior? întrebă Paganel.

— De la Thalcave. El s-a gândit că ne-ar putea fi de folos și mi-a dat-o înainte de a sări în ajutorul lui Thauka.

— Viteaz și generos indian! exclamă Glenarvan.

— Da, răsunse Tom Austin. Dacă toți patagonezii sunt pe măsura lui, atunci mă încchin în fața Patagoniei!

— Vă rog să nu uitați calul! spuse Paganel. Sunt aşa de legați, încât ori mă îngăduiesc de-a binelea, ori îi vom revedea, unul purtându-l pe celălalt.

— Cât de departe suntem de Atlantic? întrebă maiorul.

— La patruzeci de mile cel mult, răsunse Paganel. Și acum, prieteni, fiindcă fiecare poate face ce vrea, vă cer îngăduința să vă părăsesc. Îmi voi alege acolo sus un post de observație și, datorită ocheanului meu, vă voi ține la curent cu tot ce se întâmplă în jur.

Îl lăsăra pe savant să facă ce voia și acesta se cățără foarte îndemânic din ramură în ramură, până dispără îndărătul perdelei groase de frunziș. Tovarășii săi începură atunci să-și pregătească culcușul. Ceea ce nu fu greu și nici nu dură mult. Nu trebuiau nici să-și facă paturi, nici să așeze mobile; în curând, fiecare își reluă locul în jurul vetrei de jeratic. Începură să vorbească, dar nu despre situația prezentă pe care trebuiau s-o îndure cu răbdare. Reluară tema inepuizabilă a căpitanului Grant. Dacă apele aveau să

se retragă, *Duncan* își va revedea călătorii pe bord în mai puțin de trei zile. Dar Harry Grant și cei doi marinari, nefericiții naufragiați, nu vor fi cu ei. Ba chiar părea că, după acest insucces, după această inutilă traversare a Americii, orice speranță de a-i regăsi era pentru totdeauna pierdută, încotro să-și îndrepte noile cercetări? Ce durere pentru lady Helena și pentru Mary Grant, când vor auzi că viitorul nu le mai rezervă nicio nădejde.

— Biata mea soră! spuse Robert. Totul s-a sfârșit pentru noi!

Pentru prima oară, Glenarvan nu găsea niciun cuvânt de mângâiere. Ce nădejde mai putea da el copilului? Nu urmase oare cu o riguroasă exactitate indicațiile din document?

— Și totuși, se frământă el, 37° latitudine nu e o cifră zadarnică. Faptul că aceasta se referă la naufragiul sau la captivitatea lui Harry Grant nu este ceva presupus sau ghicit. Am citit-o doar cu ochii noștri.

— Totul e adevărat, milord, răsunse Tom Austin, și totuși cercetările noastre au dat greș.

— Tocmai asta mă supără și mă face să deznađăjduiesc! exclamă Glenarvan.

— Supărător poate fi, dacă vrei, răsunse Mac Nabbs liniștit, dar nu e cazul să-ți pierzi nădejdea. Tocmai fiindcă avem o cifră indisutabilă, trebuie să epuizăm până la capăt toate indicațiile ei.

— Ce vrei să spui? îl întrebă Glenarvan. Ce ne mai rămâne de făcut, după părerea dumitale?

— Un lucru foarte simplu și foarte logic, scumpul meu Eduard. Să ajungem din nou pe bordul *Duncan*-ului, să îndreptăm prova spre răsărit, și să mergem pe paralela 37° , chiar dacă fi să ne întoarcem de unde am plecat.

— Crezi poate că nu m-am gândit la asta, Mac Nabbs? răsunse Glenarvan. Ba da! De o sută de ori! Dar ce șanse de reușită avem? Să părăsim continentul american nu înseamnă să ne îndepărtem de locul indicat chiar de Harry Grant, de Patagonia, atât de limpede numită în document?

— Vrei să începi iarăși cercetările în pampas, răsunse maiorul, când știi sigur că naufragiul *Britannie* n-a avut loc nici pe coastele Pacificului, nici pe coastele Atlanticului?

Glenarvan nu răsunse.

— Și oricât de mică ar fi speranța de a-l regăsi pe Harry Grant pe parcursul paralelei indicate de el, nu trebuie totuși să încercăm?

— Nu spun nu, răsunse Glenarvan.

— Și voi, prieteni, adăugă maiorul adresându-se marinilor, nu sunteți de părere mea?

— Negreșit, răsunse Tom Austin, pe care Mulrady și Wilson îl aprobară dând din cap.

— Ascultați-mă, prieteni, reluă Glenarvan după câteva clipe de gândire. Și tu, Robert, ia aminte, căci aici se discută lucruri foarte importante. Eu voi face tot ce-mi poate sta în puteri ca să-l regăsim pe căpitanul Grant; m-am angajat și-mi voi dedica toată viața, de va fi nevoie. Întreaga Scoție va fi alături de mine ca să-l salvăm pe omul acesta curajos, care s-a jertfit pentru ea. Și eu cred că, oricât de mică ar fi șansa, trebuie să facem ocolul Pământului pe paralela 37° ; eu unul îl voi face. Dar chestiunea pe care trebuie s-o rezolvăm nu e aceasta. E una mult mai însemnată, iat-o: trebuie să părăsim definitiv, și asta cât mai repede, cercetările pe continentul american.

Problema pusă în mod categoric rămase fără răspuns. Nimeni nu îndrăznea să spună un cuvânt.

— Ei bine? reluă Glenarvan, adresându-se mai ales maiorului.

— Scumpul meu Eduard, răsunse Mac Nabbs, înseamnă să-ți iezi o mare răspundere spunând da sau nu, *hic et nunc*.⁴¹ Întrebarea cere timp de gândire. Înainte de toate, vreau să știu care sunt ținuturile străbătute de paralela 37° latitudine australă.⁴²

— Asta-i treaba lui Paganel, răsunse Glenarvan.

— Să-l întrebăm atunci, replică maiorul.

Dar savantul, ascuns de frunzișul des al ombu-ului, nu mai putea fi zărit. Trebuiră să-l strige.

— Paganel! Paganel! strigă Glenarvan.

— Prezent! răsunse o voce care venea din cer.

— Unde ești?

— În turnul de observație.

— Ce faci acolo?

— Cercetez orizontul acesta imens.

— Poți coborî o clipă?

- Aveți nevoie de mine?
- Da.
- Pentru ce?
- Ca să știm prin ce țări trece paralela 37° .
- Nimic mai ușor, răsunse Paganel. Inutil să mă deranjez, v-o spun de-aici.
- Spune atunci!
- Iată: părăsind America, paralela 37° (australă) străbate Oceanul Atlantic.
- Bun.
- Întâlneste insulele Tristan d'Acunha.
- Bine.
- Trece cu două grade pe sub Capul Bunei Speranțe.
- Pe urmă?
- Străbate Oceanul Indian.
- Și apoi?
- Atinge insula Sfântul Petru, din grupul insulelor Amsterdam.
- Mai departe?
- Taie Australia prin provincia Victoria.
- Și?
- Ieșind din Australia... Însă fraza rămase fără răspuns. Geograful ezita oare? Nu mai știa pe unde trece paralela? Nu, dar un strigăt formidabil se auzi din înălțimea ombu-ului. Glenarvan și prietenii săi păliră privind unul la altul. Se întâmplase o nouă catastrofă? Bietul Paganel căzuse? Wilson și Mulrady îi și săriră în ajutor, când, deodată, apăru prăvălindu-se un corp lunguiet, rostogolindu-se din creangă în creangă. Era încă viu? Murise? Nimeni nu știa; era gata să cadă în apele muginde, când maiorul îl opri.
- Foarte mulțumesc, Mac Nabbs! strigă Paganel.
- Ce? Ce ai? îl întrebă nerăbdător maiorul. Ce te-a apucat? Încă una din obișnuitele dumitale distracții?
- Da, da! răsunse Paganel cu o voce sugrumată de emoție. Da, o distractie... fenomenală de astă dată!
- Care?
- Ne-am înșelat! Ne înșelăm încă! Ne înșelăm mereu!
- Explică-te, domnule!

— Glenarvan, maiorule, Robert, prieteni, îl căutăm pe căpitanul Grant unde nu e!

— Ce spui? strigă Glenarvan.

— Nu numai unde nu este, adăugă Paganel, dar unde nici n-a fost vreodată.

Capitolul XXIV

În care călătorii duc mai departe o viață de păsări

O uimire adâncă întâmpină aceste cuvinte neașteptate. Ce voia să spună geograful? Își pierduse mințile? Vorbea totuși cu o asemenea convingere, încât toate privirile se îndreptără spre Glenarvan. Afirmația domnului Paganel era un răspuns direct la întrebarea pe care el le-o pusese. Dar Glenarvan se mărgini să facă un gest negativ, care nu era în favoarea savantului.

Totuși, acesta, stăpânindu-și emoția, spuse iar:

— Da, da! Ne-am rătăcit în cercetări și am citit în document ce nu e!

— Explică-ne, Paganel, spuse maiorul, și cu mai mult calm.

— Foarte simplu, domnule maior. Făceam și eu aceeași greșeală ca și dumneata. Mă lansasem într-o interpretare falsă, când deodată, acum o clipă, în vîrful copacului, răspunzând întrebărilor voastre și oprindu-mă asupra cuvântului „Australia”, un fulger mi-a trecut prin minte și mi s-a luminat deodată totul.

— Ce! exclamă Glenarvan. Vrei să spui că Harry Grant...

— Vreau să spun, declară Paganel, că acel cuvânt „austral”, care se găsește în document, nu e un cuvânt complet cum am crezut până acum, ci tocmai rădăcina cuvântului Australia.

— Ar fi ciudat! răspunse maiorul.

— Ciudat? replică Glenarvan dând din umeri. E pur și simplu cu neputință!

— Cu neputință! reluă Paganel. Iată un cuvânt pe care nu-l pot admite.

— Cum, adăugă Glenarvan cu tonul cel mai neîncrezător din lume, îndrăznești să pretinzi, cu documentul în mâna, că naufragiul *Britannie* a avut loc pe coastele Australiei?

— Sunt sigur de asta! răspunse Paganel.

— Pe legea mea, Paganel, iată o pretenție care mă miră cu atât mai mult, cu cât vine din partea secretarului unei societăți geografice.

— Pentru care motiv? întrebă Paganel, atins în amorul său propriu.

— Deoarece, dacă admiți cuvântul Australia, admiți în același timp și că acolo se găsesc indieni, ceea ce nu s-a mai văzut până astăzi.

Paganel nu fu deloc surprins de argument. El se aștepta fără îndoială la asta și începu să surâdă:

— Iubite Glenarvan, spuse el, nu te grăbi să triumfi; am să te desființeaz cum se spune la noi în Franța, și niciodată nu va fi mâncat vreun englez o bătaie mai strănică! Va fi revanșa pentru Crécy și Azincourt!⁴³

— Nu doresc altceva. Bate-mă, Paganel!

— Ascultați-mă atunci. În textul documentului nu sunt nici indieni, cum nu e nicio Patagonie! Cuvântul necomplet *indi* nu înseamnă indieni, ci indigeni! și cred că admiți că există indigeni în Australia!

Trebuie să mărturisim că în clipa aceea Glenarvan îl privea cu multă atenție pe Paganel.

— Bravo, Paganel! spuse maiorul.

— Admiți interpretarea mea, scumpe lord?

— Da, răsunse Glenarvan, dacă-mi dovedești că terminația gonia nu se referă la țara patagonezilor!

— Cu siguranță că nu, exclamă Paganel, cu siguranță că nu e vorba de Patagonia! Citiți orice altceva, numai asta nu!

— Dar ce atunci?

— Cosmogonie! Tegonie! Agonie!...

— Agonie, spuse maiorul.

— Mi-e indiferent, răsunse Paganel, cuvântul n-are importanță. Nici nu mă voi strădui să aflu ce înseamnă. Principalul e că austral indică Australia și că am pornit orbește pe o cale greșită, asta din cauză că n-am descoperit de la bun început o explicație atât de evidentă. Dacă fi găsit eu documentul, dacă judecata nu mi-ar fi fost falsificată de interpretarea dumitale, nu l-aș fi înțeles niciodată altfel!

De astă dată, cuvintele lui Paganel fură întâmpinate de urale, felicitări și complimente. Austin, marinarii, maiorul și mai ales Robert, fericit că poate din nou spera, îl aplaudă pe vrednicul savant. Glenarvan, ai cărui ochi se înseninău puțin câte puțin, era gata-gata să se dea bătut.

— O ultimă observație, iubite Paganel, și nu voi avea altceva de făcut decât să mă înclin în fața perspicacității dumitale.

— Spune Glenarvan.

— Cum legi între ele cuvintele ce le-ai interpretat din nou și cum citești documentul?

— Nimic mai ușor, spuse Paganel, arătându-le prețiosul document, pe care-l studia atât de conștiincios de câteva zile încoace.

Geograful, adunându-și gândurile, tăcu un răstimp; se asternu o liniște adâncă. Degetul urmărea pe document rândurile intrerupte, în timp ce cu o voce sigură și subliniind unele cuvinte, grăi astfel: „La 7 iunie, tricatargul *Britannia* din Glasgow s-a scufundat după... să spunem, dacă vreți, două zile, trei zile”, sau „o lungă agonie”, n-are importanță, este totuna, „pe coastele Australiei. Îndreptându-se spre țărm, doi marinari și căpitanul Grant vor încerca să abordeze”, sau „au abordat continentul unde vor fi” sau „sunt luați prizonieri de indigeni cruzi. Ei au aruncat documentul” etc., etc. E limpede?

— Limpede, răspunse Glenarvan, dacă numele de continent se poate aplica Australiei, care nu e decât o insulă.

— Liniștește-te, iubite Glenarvan, cei mai buni geografi sunt de acord să numească această insulă „continentul australian”.

— Atunci nu-mi mai rămâne să spun decât un singur lucru; să mergem în Australia! exclamă Glenarvan.

— În Australia! repetă în cor călătorii.

— Știi, Paganel, că prezența dumitale pe bordul *Duncan*-ului e providențială? adăugă Glenarvan.

— Bine, acceptă Paganel. Să admitem că eu sunt trimis de providență și să nu mai vorbim de asta.

Așa se sfârși această conversație, care urma să aibă în viitor consecințe atât de mari. Ea schimbă complet moralul călătorilor. Aceștia izbutiseră să găsească iarăși o ieșire din labirintul în care se credeau rătăciți pentru totdeauna. Pe ruinele proiectelor sfârâmate se ridică o nouă nădejde. Puteau să lase în urmă, fără teamă, continentul american. Gândurile le și zburau spre pământul australian. Urcându-se din nou pe *Duncan*, pasagerii nu vor aduce deznădejdea pe bord, iar lady Helena și Mary Grant nu vor avea pentru ce să plângă pierderea iremediabilă a căpitanului Grant. Astfel uitară de primejdia în care se găseau și se lăsară în voia bucuriei, neavând decât un singur regret: acela de a nu putea porni imediat.

Era pe la patru după-masă. Hotărâră să cineze la şase. Paganel voi să sărbătorească printr-un măreț ospăț această zi fericită. Dar masa era foarte modestă și atunci îi propuse lui Robert să meargă împreună la vânătoare „în pădurea vecină”, lucru care l-a bucurat nespus pe băiat. Luară cutia cu praf de pușcă a lui Thalcave, își curățări pistoalele pe care le încărcări cu gloanțe mici și plecară.

— Nu vă depărtați, îi sfătuie grav maiorul pe cei doi vânători.

După plecare, Glenarvan și Mac Nabbs se duseră să cerceteze semnele crestate în copac, în timp ce Wilson și Mulrady așteau din nou focul.

Glenarvan, care coborâse până la suprafața imensului lac, nu observase niciun semn de scădere a nivelului apei. Totuși, părea a fi atins maximum de înălțime; dar violența cu care curgea de la sud la nord dovedea că echilibrul între râurile argentinene nu se stabilise încă. Înainte de descreștere, masa lichidă trebuia să rămână staționară, asemenea mării în momentul când începează fluxul și începe refluxul. Nu puteau deci să se bizuie pe o scădere a apelor atât timp cât ele curgeau cu o iuțeală de torrent.

În timp ce Glenarvan și maiorul își comunicau observațiile, răsunară în copac niște împușcături întovărășite de strigăte de bucurie aproape tot atât de zgombatoase. Vocea subțire a lui Robert se contopea cu aceea de bas a lui Paganel. Se întreceau între ei, care de care mai zglobiu. Vânațoarea se anunță bună și îi făcea pe călători să aștepte o masă copioasă. Când maiorul și Glenarvan se întoarseră lângă foc, ei îl felicitări mai întâi pe Wilson pentru excelenta idee pe care o avusese. Bravul marinări, cu ajutorul unui ac gros prins de o sfoară, pornise la un pescuit cu rezultate minunate. Câteva duzini de peștișori delicați ca pietroșeii, numiți „mojarras”, se zbăteau într-o cută a poncio-ului său și promiteau să ofere o mâncare delicioasă.

În clipa aceea, vânătorii coborâră de pe culmile ombu-ului. Paganel ducea în mâna cu prudență niște ouă de rândunică neagră și un șir de vrăbi, pe care avea să le prezinte mai târziu sub numele de ciocârlii. Robert împușcase cu îndemânare câteva perechi de „hilgueros”, păsărele cu pene verzi și galbene, foarte gustoase și căutate pe piață din Montevideo. Paganel, care cunoștea cincizeci și unu de feluri de preparate din ouă, trebui să se mulțumească de astă dată să le coacă în spuză. Totuși, masa fu pe cât de variată, pe atât de aleasă. Carnea uscată, ouăle tari, mojarras la frigare, vrăbiile și hilgueros fripte au format laolaltă unul din acele ospețe care cu greu se uită.

Conversația era foarte veselă. Paganel fu lăudat mult în îndoita sa calitate de vânător și bucătar. Savantul primi felicitările cu modestia caracteristică celor merituoși. Apoi începu să facă considerații foarte curioase cu privire la minunatul ombu care-i adăpostea în frunzișul lui și ale cărui adâncimi erau, după părerea lui, imense.

— Robert și cu mine, adăugă el glumind, ne credeam în plin codru, la vânătoare. Credeam că ne vom rătăci la un moment dat. Nu mai puteam găsi drumul înapoi. Soarele cobora spre apus, căutam zadarnic urmele pașilor mei. Ne ajunsese foamea. Desișurile întunecate începură să răsune de răgetele fiarelor... adică nu, nu erau fiare, îmi pare rău!

— Cum vine asta, spuse Glenarvan, îți pare rău că nu erau fiare sălbaticice?

— Da, desigur.

— Totuși, de la animalele sălbaticice te poți aștepta la cele mai teribile lucruri.

— Sălbăticie nu există, științific vorbind, răspunse savantul.

— Astă-i bună, Paganel, exclamă maiorul, vrei să mă faci să cred în utilitatea fiarelor? La ce folosesc?

— Cum, maiorule, strigă Paganel, dar ele servesc la clasificare, ne ajută să stabilim familii, genuri...

— M-aș lipsi bucuros de ele! zise Mac Nabbs. Dacă aș fi fost unul din tovarășii lui Noe, în momentul potopului, l-aș fi împiedicat cu siguranță pe patriarchul acesta neprevăzător să adăpostească în barcă perechi de lei, de tigri, de pantere, de urși și de alte animale, pe cât de rău făcătoare, pe atât de nefolositoare.

— Ai fi făcut dumneata asta?

— Aș fi făcut-o.

— Ei bine, ai fi greșit din punct de vedere zoologic!

— Dar nu din punct de vedere uman, răspunse maiorul.

— E revoltător! relua Paganel. Și întrucât mă privește, dimpotrivă, aș fi păstrat chiar și niște megatherium, și pterodactyli și toate viețuitoarele antediluviene de care suntem astăzi, din nenorocire, lipsiți.

— Îți spun încă o dată că rău a făcut Noe, izbucnii din nou Mac Nabbs, și că merită până la sfârșitul veacurilor blestemul savanților!

Asculțătorii lui Paganel și ai maiorului nu se puteau abține să nu râdă, văzând disputa dintre cei doi prieteni pe socoteala bătrânului Noe. Maiorul, în pofida tuturor principiilor sale, căci o viață întreagă nu se certase cu

nimeni, se lua în flegătăzi la harță cu Paganel. Probabil că savantul îl aștepta într-un mod cu totul deosebit.

Glenarvan, după obiceiul său, interveni în discuție și spuse:

— Poate că este regretabilă lipsa animalelor sălbaticice, din punct de vedere științific sau omenesc; azi, însă, trebuie să ne resemnăm că lipsesc! Paganel nu poate sădăjdui să întâlnească vreunul în această pădure aeriană.

— De ce nu? răspunse savantul.

— Animalele sălbaticice într-un copac? întrebă Tom Austin.

— Ei da, fără îndoială! Tigrul Americii, jaguarul, când e încolțit de vânători, se refugiază în copaci; unul din ei, surprins de inundație, ar fi putut foarte bine să caute adăpost între ramurile ombu-ului.

— În sfârșit, presupun că n-ai întâlnit vreunul, spuse maiorul.

— Nu, răspunse Paganel, deși am străbătut toată pădurea. E păcat, căci ar fi fost o vânătoare superbă. Sălbatic carnivor mai e și jaguarul acesta! Cu o singură lovitură de labă sucește gâtul unui cal! și dacă a gustat o dată din carne de om, o caută și o dorește cu lăcomie. Ceea ce îi place mai mult e carne de indian, apoi de negru, mulatru și, în sfârșit, de alb.

— Fericit lucru că nu venim decât în rândul al patruleal! exclamă maiorul.

— Asta nu înseamnă nimic altceva decât că nu ai carne gustoasă, îl înfruntă Paganel cu un ton disprețitor.

— Sunt încântat că nu am carne gustoasă, îi răspunse la rândul lui maiorul.

— Oricum, e umilitor! îi dădu Paganel înainte cu încăpățânare. Albii au pretenția că sunt primii dintre oameni. și asta se pare că nu prea se potrivește cu părerea domnilor jaguari!

— Oricum ar fi, bravul meu Paganel, spuse Glenarvan, mă bucur de lipsa scumpilor dumitale jaguari. Situația noastră și așa nu e atât de plăcută...

— Cum! Neplăcută? strigă Paganel, agățându-se de acest cuvânt, care putea da o nouă întorsătură conversației. Te plângi de soartă, Glenarvan?

— Bineînțeles, răspunse lordul. Te simți poate în largul dumitale pe crengile astea incomode și prea puțin capitonate?

— Niciodată nu m-am simțit mai bine, nici măcar în cabinetul meu de lucru. Duce viața păsărilor, cântă, zbură! Încep să cred că oamenii sunt meniți să trăiască în copaci.

— Nu le lipsesc decât aripile! spuse maiorul.

— Își vor face și aripi într-o bună zi.

— Așteptând să și le facă, răsunse Glenarvan – îngăduie-mi, scumpul meu prieten, să prefer, în locul acestei locuințe aeriene, nisipul unui parc, parchetul unei camere sau puntea unui vas.

— Glenarvan, răsunse Paganel, trebuie să iei lucrurile aşa cum sunt. Sunt bune, cu atât mai bine. Sunt rele, nu le lua în seamă. Văd că regretă confortul din Malcolm-Castle!

— Nu, dar...

— Sunt sigur că Robert e foarte fericit, se grăbi să spună Paganel, pentru a se asigura că are măcar un simpatizant al teoriilor lui.

— Da, domnule Paganel! exclamă Robert vesel.

— E din pricina vârstei lui, explică Glenarvan.

— Și a vârstei mele! ripostă savantul. Cu cât ai mai puțină bunăstare, cu atât ai mai puține nevoi. Și cu cât ai mai puține nevoi, cu atât ești mai fericit.

— Ia uitați-vă la Paganel, zise maiorul – începe să predice împotriva bogățiilor și a caselor luxoase.

— Nu vreau să spun asta, Mac Nabbs, răsunse savantul, dar dacă doriți, o să vă povestesc o istorioară arabă, care-mi vine acum în minte.

— Da, vrem, domnule Paganel! strigă Robert.

— Și ce vrea să dovedească povestea dumitale? întrebă maiorul.

— Ceea ce dovedesc toate poveștile, stimate tovarășe de drum.

— Deci, nu mare lucru, răsunse Mac Nabbs. În sfârșit, dă-i drumul, Sheherezada, și povestește-ne, cu măiestria dumitale obișnuită, istorioara.

— A fost odată, începu Paganel, un fiu al marelui Harun-al-Rașid, care nu-și putea afla fericirea. S-a dus să ceară sfatul unui bătrân derviș. Bătrânul înteleapt îi spuse că fericirea este lucru greu de găsit în lumea aceasta. „Totuși, adăugă el, cunosc un mijloc sigur de a te face fericit”. „Care?” întrebă Tânărul prinț. „Să îmbraci cămașa unui om cu adevărat fericit!” Auzind acestea, prințul își luă rămas bun de la moșneag și plecă în căutarea leacului. Iată-l străbătând mări și țări și cutreierând toate orașele lumii. Încercă el cămași de regi, de împărați, de prinți, cămași de nobili, dar totul fu în zadar! Nu se simțea cu nimic mai fericit. Porni să îmbrace atunci cămași de artiști, de războinici, cămași de negustori. Totul fu în zadar! Astfel a colindat prințul nostru multă vreme fără să afle fericirea. În sfârșit, desesperat de a fi încercat în van atâtea cămași, se îndreptă într-o bună zi, foarte îngândurat, către palatul tatălui său; văzu pe câmp un plugar, care-și mâna boii voios și cântând cât îl ținea gura. „Dacă nici omul ăsta nu e

fericit, își zise el, înseamnă că nu mai există fericire pe pământ”. Se duse la el: „Om bun, îl întrebă, spune-mi, ești fericit?” „Sunt”, zise omul. „Nu dorești nimic?” „Nu doresc!” „N-ai vrea să-ți schimbi soarta cu a unui rege?” „Doamne păzește!” „Ei bine, vinde-mi, rogu-te, cămașa dumitale”. „Cămașa? Păi eu n-am cămașă!...”

Capitolul XXV

Între foc și apă

Se făcuse seară. Doar un somn bun putea încheia cum se cuvine această zi emoționantă. Oaspeții din ombu se simțeau nu numai obosiți de peripețiile inundației, dar mai ales istoviți de căldura din timpul zilei, care fusese de-a dreptul copleșitoare. Viețuitoarele înaripate le dădeau exemplu: hilgueros, privighetorile pampasului, își întrerupseră melodiosul lor ciripit și toate păsările din copac dispărură în desimea frunzișului întunecat. Cel mai bun lucru era să le imite.

Totuși, înainte de a se „cuibări”, după cum spunea Paganel, Glenarvan, Robert și savantul se cățărără la postul de observație pentru a cerceta pentru ultima oară șesul lichid. Era cam pe la ora nouă. Soarele se ascunsese în cețurile scânteietoare dinspre apus. Toată această jumătate a sferei cerești, până la zenit, se scălda într-un abur cald. Constelațiile atât de strălucitoare ale emisferei australe păreau acoperite de un văl ușor; nu se vedea clar, totuși se puteau zări destul pentru a le recunoaște și Paganel îi arăta prietenului său Robert – lucru de care profită și Glenarvan – zona circumpolară, în care stelele sunt splendide. Printre altele, îi arăta Crucea Sudului, un grup de patru stele de prima și de a doua mărime, care formează un romb situat aproape la înălțimea Polului; îi arăta Centaurul, în care strălucește steaua cea mai apropiată de Pământ, la numai opt mii de miliarde de leghe depărtare; norii lui Magellan, două mari nebuloase, dintre care cea mai mare se întinde pe un spațiu de două sute de ori mai mare decât suprafața aparentă a Lunii; în sfârșit, acel „abis negru”, unde pare că lipsește cu totul orice materie stelară.

Spre marea lui părere de rău, Orionul, care se poate vedea din amândouă emisferele, nu apăruse încă; dar Paganel explică celor doi elevi o particularitate ciudată a cosmografiei patagoneze. Indienii înclinații spre poezie văd Orionul ca un uriaș lasso și trei bolas-uri aruncate de mâna

vânătorului străbătând preriile cerului. Toate constelațiile oglindite în apă stârneau admirarea, creând un fel de al doilea cer.

În timp ce Paganel cuvânta astfel, toată zarea dinspre răsărit luă o înfățișare prevestitoare de furtună. O negură deasă și întunecată, limpede conturată, se urca puțin câte puțin, stingând stelele. Norul, cu o înfățișare amenințătoare, acoperi în curând o jumătate de boltă, părând că o inundă. Forța ce-l mâna sălășlui în el însuși, întrucât vântul nici nu adia. Straturile atmosferice erau complet liniștite. Nu se mișca nicio frunză în copac. Niciun val nu unduia întinderea apelor. Chiar aerul părea să lipsească, de parcă l-ar fi rarefiat o mașină pneumatică. Atmosfera era saturată de electricitate de înaltă tensiune și orice viețuitoare o simțea șerpuindu-i de-a lungul nervilor.

Glenarvan, Paganel și Robert simțiră și ei aceste unde electrice.

— Vom avea furtună, spuse Paganel.

— Nu ți-e frică de trăsnete? îl întrebă Glenarvan pe băiat.

— O, milord! răspunse Robert.

— Ei, cu atât mai bine, căci furtuna nu e departe.

— Și dacă privești mai atent cerul, îți dai seama că va fi destul de puternică, relua Paganel.

— Nu furtuna mă neliniștește, relua Glenarvan, ci torrentele de ploaie care vor urma. Vom fi udați până la piele. Orice-ai spune, Paganel, un cuib nu poate fi un adăpost sigur pentru un om, și o să te convingi în curând pe pielea dumitale.

— O, cu puțină filosofie!... răspunse savantul.

— Filosofia nu te apără de ploaie.

— Nu, dar te încălcăzește.

— În sfârșit, spuse Glenarvan, să mergem la prietenii noștri și să-i rugăm să se învelească bine cu filosofia și cu poncio-urile lor, și mai ales să facă provizii de răbdare, căci vor avea nevoie de ea!

Glenarvan aruncă o ultimă privire spre cerul amenințător, acoperit în întregime de o mulțime de nori. Numai spre apus se mai putea zări un petic de cer luminat. Apa căpătase o culoare închisă și semănă și ea cu un nor uriaș, gata să se confundă cu vaporii grei din atmosferă. Nici nu se mai putea vedea prin întuneric. Nu mai simțeai nici lumina, nici zgometul. Tăcerea și întunericul erau la fel de adânci.

— Să coborâm, propuse Glenarvan, o să fulgere îndată!

Toți trei alunecară de-a lungul ramurilor și fură destul de mirați când se găsiră deodată într-o semiobscuritate; aceasta se datoră unor milioane de puncte luminoase care se încrucișau, bâzând la suprafața apelor.

— Fosforescențe? întrebă Glenarvan.

— Nu, îi lămuri Paganel, insecte fosforescente, adevărați licurici, niște diamante vii și ieftine, din care doamnele din Buenos Aires își fac podoabe minunate.

— Ce? strigă Robert. Există insecte lucitoare aidoma stelelor?

— Da, băiatul meu.

Robert prinse una din insecte. Paganel nu se înselase. Era un fel de bondar mare, lung de un deget, pe care indienii l-au botezat „tuco-tuco”. Ciudata coleopteră împrăștia lumini prin două pete aşezate în jurul gâtului și luminile erau atât de puternice, încât ai fi putut citi în întuneric. Paganel aproape insecta de ceas: văzu că era zece seara.

Glenarvan, apropiindu-se de maior și de cei trei marinari, le dădu dispoziții pentru noapte. Trebuiau să se aștepte la o furtună violentă. După primele bubuituri de tunet, vântul se va dezlănțui fără îndoială și ombu-ul va fi puternic zguduit. Toți fură sfătuți să se înfunde solid în patul de ramuri, pe care și-l alese sără. Dacă nu puteau să se ferească de apele cerului, măcar să se ferească de cele ale pământului și să nu fie luați de suvoiul cel repede, care se lovea cu putere de trunchi.

Își urără noapte bună, fără să aibă însă siguranța că aşa va fi. Apoi, fiecare se întinse în culcușul aerian, se înveli în poncio și aşa așteptă somnul.

Presimțirea dezlănțuirii unor mari fenomene ale naturii provoacă în orice ființă sensibilă o anume neliniște, pe care nu o pot alunga nici cei mai tari oameni. Oaspeții ombu-ului, îngrijorați, agitați, nu putură să închidă ochii și primul tunet îi găsi treji. Tunetul se dezlănțui cu puțin înainte de ora unsprezece, sub forma unei rostogoliri îndepărtate. Glenarvan, ajungând la capătul crengii orizontale, îndrăzni să scoată capul afară din frunziș.

Fondul întunecat al nopții era însângerat de crestăturile vii și strălucitoare, pe care apele lacului le reflectau întocmai. Norii se sfâșiau în toate părțile, fără zgromot, ca o țesătură fină și moale. Glenarvan, după ce ridică ochii spre zenit și apoi spre orizontul care se îneca în același întuneric, se înapoie lângă ceilalți.

— Ei, ce ne spui, Glenarvan? întrebă Paganel.

— Începe bine, prieten. și dacă o ține aşa, va fi o furtună grozavă.

— Cu atât mai bine! răspunse entuziasmat Paganel. De vreme ce tot nu scap de ea, cel puțin să am un spectacol grozav!

— Hait! Încă o teorie năstrușnică de-a dumitale, Paganel! spuse maiorul.

— Și chiar una din cele mai bune, Mac Nabbs. Sunt de părerea lui Glenarvan. Furtuna va fi într-adevăr minunată. Adineauri, când încercam să adorm, mi-am amintit de mai multe lucruri care mă îndreptățesc să am această convingere. Ne găsim aici în ținutul cu cele mai puternice descărcări electrice. Am citit undeva că în 1793, chiar în provincia Buenos Aires, numai în timpul unei singure furtuni, a trăsnit de treizeci și șapte de ori.

Colegul meu, domnul Marin de Moussy⁴⁴, a numărat cincizeci și cinci de minute de bubuituri continue.

— Cu ceasul în mâna? întrebă maiorul.

— Desigur. Un singur lucru m-ar neliniști, adăugă Paganel, dacă neliniștea ne-ar feri de primejdie; singurul punct mai înalt de pe câmpie este tocmai ombu-ul pe care ne găsim. Un paratrăsnet ne-ar prinde bine aici, căci tocmai copacul ăsta, dintre toți căți cresc în pampas, este cel mai îndrăgit de trăsnete. Și, pe urmă, știți bine, prietenii, oamenii de știință ne recomandă să nu ne adăpostim sub copaci în timpul furtunii.

— Foarte bine, spuse maiorul. E cum nu se poate mai binevenită recomandația asta!

— Trebuie să mărturisești, Paganel, răspunse Glenarvan, că ai ales bine momentul pentru o povestire atât de liniștită!

— Ei, replică Paganel, oricând e bine să înveți ceva. A, începe! Se pornește!

Conversația aceasta nepotrivită fu întreruptă de tunete tot mai puternice; violența lor creștea, mergând spre tonuri din ce în ce mai înalte; trecea apoi la registre mai joase și apoi la cele mijlocii, ca să vorbim în termeni muzicali. În curând, bubuiturile deveniră stridente, și vibrațiile aerului din ce în ce mai repezi. Văzduhul era o mare de flăcări, și în acest incendiu nu mai puteai să-ți dai seama cărui fulger îi corespunde bubuitura prelungită la nesfârșit, care răsună din ecou, până în înălțimea cerului.

Fulgerele neîncetate luau cele mai variate forme. Unele cădeau perpendicular pe pământ, de cinci sau șase ori în același loc. Altele ar fi stârnit în cel mai înalt grad curiozitatea unui savant, căci dacă Arago, în statisticile sale, n-a notat decât două tipuri de fulgere bifurcate, apoi aci

puteai să găsești cu sutele. Altele, împărțite în mii de ramuri, păreau niște zigzaguri în formă de corali, ca niște jocuri uimitoare de lumină arborescentă, pe bolta întunecoasă.

Curând, un brâu fosforescent, de o puternică strălucire, încinse tot cerul de la răsărit la miazănoapte. Incendiul cuprinse puțin câte puțin întreg orizontul, aprinzând norii de parcă ar fi fost o materie combustibilă; reflectat în oglinziile apelor, formă o imensă sferă de foc, în care ombu-ul era centrul.

Glenarvan și tovarășii lui priveau în tăcere acest spectacol însășimântător. Nu se mai auzeau între ei. Din când în când fâșii de lumină le scăldau trupurile, și între fulgerele repezi se iveau și apoi dispăreau când fața calmă a maiorului, când figura plină de curiozitate a lui Paganel sau trăsăturile energice ale lui Glenarvan, când capul speriat al lui Robert sau fizionomia nepăsătoare a marinilor, care păreau niște stafii.

Totuși, ploaia nu începuse încă și vântul nu izbucnise. Dar, deodată, zăgazurile cerului se deschiseră și fondul lui negru fu brăzdat de niște dungi verticale ca firele de urzeală. Picături mari de ploaie, izbind suprafața lacului, se spărgeau în mii de scântei, luminate de focul fulgerelor.

Ploaia vestea oare sfârșitul furtunii? Glenarvan și tovarășii lui puteau oare spera că au scăpat numai cu câteva dușuri puternice? Nu. În toiul acestei lupte între elementele naturii dezlanțuite, la capătul crengii celei mai groase care se întindea orizontal, se ivi deodată un glob de mărimea unui pumn, aprins și încunjurat de un fum negru. După ce se învârti în jurul lui, globul explodă ca o bombă, cu un zgomot atât de violent, încât cu tot vacarmul din jur fu auzit de toți. Un abur sulfuros umplu aerul. După un minut de tăcere, se auzi vocea lui Tom Austin, care strigă:

— Copacul a luat foc!

Tom Austin nu se înșela. Într-o clipă, flacăra, ca și cum ar fi aprins un imens joc de artificii, cuprinse și partea dinspre apus a ombu-ului; lemnul uscat, cuiburile de iarba uscate și în sfârșit tot mușchiul de pe scoarță, fiind spongios, alimentară de minune lăcomia focului.

Tocmai atunci se stârni vântul, care întețî incendiul. Fură nevoiți să fugă. Glenarvan și ai săi se refugiară în partea de răsărit a ombuului, care fusese până acum cruceată de foc, și cu toții, îcremeniți, zăpăciți, însășimântați, cățărându-se și alunecând, se aventurară pe ramurile ce se îndoiau sub greutatea lor. Crengile sfârâiau, trosneau și se răsuceau în foc, ca niște șerpi

arși de vii; bucăți de lemn aprinse cădeau în apele revărsate, răspândind o lumină roșiatică, și se îndepărtau luate de curent. Flăcările ba se ridicau la o înălțime amețitoare, pierzându-se în văzduhul incendiat, ba, doborâte de uraganul dezlănțuit, învăluiau ombu-ul, ca o tunică a lui Nessus⁴⁵. Glenarvan, Robert, maiorul, Paganel și marinarii încremeniseră; fumul des și înbăușea și o căldură arzătoare îi pârjolea. Focul ajunsese aproape de ei, amenințând partea interioară a copacului; nimic nu-l putea opri și nici stinge. Călătorii se vedea cu groază condamnați la supliciu acelor nenorociți din India, care sunt înciși de vii în pântecele încins al unui zeu, pentru a fi aduși jertfă. Situația deveni desperată. Aveau de ales numai felul morții.

— În apă! strigă Glenarvan.

Wilson, pe care flăcările îl și ajunseseră, se și aruncă în lac, dar strigă îndată cu cea mai cumplită spaimă în glas:

— Ajutor! Ajutor!

Austin se repezi spre el și-l ajută să se suie din nou în copac.

— Ce e?

— Caimanii, caimanii! răspunse Wilson.

La poalele copacului se vedea, într-adevăr, poate cele mai de temut animale din ordinul saurienilor. Solzii lor sclipeau în lumina proiectată de incendiu; coada turtită vertical, capul ca un vârf de lance, ochii bulbucați, fâlcile despicate până după urechi, toate aceste semne caracteristice nu-l înselară pe Paganel. El recunoscu crocodilii specifici Americii, numiți în ținuturile spaniole caimani. Erau poate vreo zece, bătând apa cu coada lor puternică și atacând ombu-ul cu colții lor lungi de pe falca de jos.

La vedere caimanilor, nenorociții se simțiră pierduți. Li se pregătea o moarte însăpământătoare: sau să fie mistuiți de flăcări, sau să fie sfâșiați de caimani. Până și calmul maior spuse:

— Ar putea să fie sfârșitul sfârșitului.

Deși furtuna scădea în momentul acela, ea răspândise totuși în aer o imensă cantitate de vaporii, cărora descărcările electrice le imprimaseră o forță extraordinară. Spre sud se forma încet-încet o trombă uriașă, un con de cețuri cu vârful în jos, amestecând apele învolturate cu norii furtunoși. Această trombă se apropiă învârtindu-se în jurul ei însăși cu o iuțeală vertiginoasă; împingea spre centru o coloană lichidă pe care o smulsese din

lac și cu un impuls produs de mișcarea ei circulară precipita spre ea toate curentele de aer dimprejur.

În câteva clipe, gigantica trombă se aruncă asupra ombu-ului înlănțuindu-l. Copacul fu zguduit din rădăcini. Glenarvan crezu că fusese atacat de caimani cu fălcile lor puternice și că-l smulgeau din pământ. Tovarășii lui, ținându-se unii de alții, simțiră cum puternicul arbore ceda și se răsturna. Ramurile aprinse se scufundără în vâltoare cu un zgomot asurzitor. Totul se petrecu într-o clipă. Vârtejul îi și depășise, mânându-și aiurea furia lui distrugătoare, și aspirând apele lacului părea că-l soarbe din fugă.

Ombu-ul plutea la întâmplare, sub acțiunea combinată a vântului și curentului apei. Caimanii fugiseră, în afară de unul singur care se cățărase pe rădăcinile răsturnate și înainta amenințător, cu fălcile căscate. Dar Mulrad, punând mâna pe o creangă pe jumătate aprinsă, izbi animalul cu o lovitură atât de puternică, încât îi sfărâmă spinarea. Caimanul, răsturnat, fu înghițit de vârtej, numai coada lui puternică bătea apa cu furie.

Glenarvan și tovarășii săi, scăpați de crocodilii lacomi, se agățară de crengile aşezate în bătaia focului, în timp ce ombu-ul, ale cărui flăcări atâtate de uragan se înălțau ca niște perdele incandescente, o luă la vale prin beznă, aidoma unei corăbii incendiate.

Capitolul XXVI

Atlanticul

Timp de două ceasuri, ombu-ul navigă pe lacul uriaș fără a atinge pământul. Flăcările ce-l mistuau se stinseseră aproape. Cea mai mare primejdie a acestei însăspăimântătoare călătorii dispăruse. Maiorul se mărgini să spună că n-ar fi de mirare să fie salvați.

Curentul, păstrându-și direcția inițială, continua să meargă de la sud-vest înspre nord-est. Întunericul, abia luminat ici-colo de un fulger întârziat, se îndesise din nou și Paganel căuta în zadar puncte de reper la orizont. Furtuna se aprobia de sfârșit. Nu mai cădea stropi mari de ploaie, ci mici picături care se risipeau în bătaia vântului. În înălțimile cerului, norii se rupeau în fâșii.

Ombu-ul înainta cu repeziciune pe torrentul năvalnic; aluneca surprinzător de iute, ca și cum ar fi fost mânăt de un puternic motor de locomotivă. Nimic nu te îndreptătea să crezi că nu-și va continua drumul la întâmplare, zile întregi. Totuși, spre ora trei dimineața, maiorul observă că rădăcinile lui

atingeau uneori pământul. Tom Austin, rupând o creangă lungă, sondă cu grijă apa și constată că terenul urca în pantă. Și, într-adevăr, peste douăzeci de minute se produse o zguduitură și ombu-ul se opri brusc.

— Pământ! Pământ! strigă Paganel cu o voce răsunătoare.

Capelele ramurilor arse se opriseră într-o ridicătură de pământ. Niciodată n-au existat navigatori mai mulțumiți că ajung pe uscat decât acești călători. Stânca era în cazul lor un adevărat port. Robert și Wilson, coborând imediat pe un platou solid, scoaseră strigăte de bucurie, când deodată auziră un fluierat binecunoscut. În câmpie răsună un galop de cal, și statura înaltă a indianului se desenă în întuneric.

— Thalcave! strigă Robert.

— Thalcave! reluară tovarășii săi într-un glas.

— Amigos!⁴⁶ spuse patagonezul, care-i așteptase pe călători acolo unde trebuia să-i aducă șuvoiul, după cum îl adusese și pe el.

În aceeași clipă, îl ridică pe Robert Grant în brațe, fără a bănui că Paganel se atârna de el, și-l strânse la piept. În curând Glenarvan, maiorul și marinarii, fericiți că-și revăd călăuza credincioasă, îi strânseră mâna din toată inima. Patagonezul îi conduse apoi într-o estancia părăsită. Aci ardea un foc, la care naufragiații se încălziră: la frigare erau puse bucăți mari de vânat, din care nu rămase nicio fărâmitură. Și când, odihniți, începură să se gândească la ei, nici unuia nu-i venea să creadă că au putut scăpa din aventura aceasta atât de primejdioasă: apă, foc și înfiorătorii caimani din râurile argentiniene.

În câteva cuvinte, Thalcave îi povesti lui Paganel prin ce trecuse și îi arătă că scăpase numai datorită calului. Paganel încercă atunci să-i explice noua interpretare a documentului și speranțele pe care le nutreau acum. Să fi înțeles oare indianul ingenioasele ipoteze ale savantului? E îndoieific. El își vedea însă prietenii fericiți și încrezători și nu-i trebuia mai mult.

Ne putem da ușor seama că neînfrițății călători nu s-au lăsat mult rugați ca, după ziua de odihnă petrecută în ombu, să pornească iar la drum. La opt dimineață erau gata de plecare. Dar se aflau prea la sud de estancias și de saladeros pentru a-și procura mijloace de transport. Din această pricină nu aveau altceva de făcut decât să meargă pe jos. De altfel, în total erau numai vreo patruzeci de mile (vreo 15 leghe), și Thauka avea să ducă din vreme în

vreme în spate câte un pieton obosit, și chiar doi, la nevoie. În treizeci și șase de ceasuri puteau ajunge pe țărmurile Atlanticului.

Călăuza și tovarășii săi lăsară în urma lor uriașă depresiune, încă în apă, și-și îndreptară pașii spre terenurile mai ridicate. Pământul argentinian își redobândea fizionomia sa monotonă, câteva desisuri plantate de europeni îndrăzneau să-și ridice capul peste pășuni, tot atât de rare de altfel ca și în împrejurimile sierrelor Tandil și Tapalquem; copacii indigeni nu cresc decât la liziera preriei și în apropierea capului Corrientes. Astfel, trecu ziua. Ziua următoare, cu cincisprezece mile înainte de a ajunge la țărm, se și simtea vecinătatea oceanului. Virazonul, un vânt ciudat care bate regulat în timpul după-amiezei și noaptea spre zori, culca ierburile înalte. Pe pământul uscat se ridicau câțiva arbori, răsfirați, mici mimoze arborescente, tufișuri de salcâmi și mănuuchiuri de curramammel. Câteva lagune sărate sclipeau ca niște cioburi de sticlă și le îngreiau mersul, căci trebuiau ocolite. Călătorii iuțeau pasul ca să ajungă în aceeași zi la lacul Salado pe țărmul oceanului și, ca să mărturisim adevărul, erau destul de obosiți când, pe la opt seara, dădură de dunele de nisip, înalte de douăzeci de prăjini (cam 58 de metri), care mărginesc liziera însipumată a oceanului. În curând auziră murmurul prelung al fluxului.

— Oceanul! strigă Paganel.

— Da, oceanul, răspunse Thalcave.

Și călătorii, deși aproape sleiți de puteri, urcau totuși pe dune cu multă agilitate.

Dar întunericul se și lăsase. Privirile se plimbau zadarnic pe nesfârșita întindere întunecată. Căutau *Duncan*-ul fără a-l zări.

— E totuși aici! exclamă Glenarvan. Trebuie că ne aşteaptă plutind în lungul coastei.

— Îl vom vedea mâine, răspunse Mac Nabbs.

Tom Austin lansă un strigăt la întâmplare spre iahtul invizibil, fără a obține însă un răspuns. Vântul bătea de altfel foarte tare și creasta spumoasă a valurilor se sfârâma într-o pulbere fină până dincolo de dune. Chiar dacă *Duncan* se găsea la locul de întâlnire, omul de veghe nu putea nici să audă, nici să se facă auzit. Coasta nu oferea niciun loc de adăpost. Nici golf, nici port, nici măcar un intrând. Era formată din bancuri lungi de nisip, care se pierdeau în mare și care erau mai primejdioase decât stâncile de la suprafața apei. Într-adevăr, bancurile tulbură valurile, iar în preajma lor marea este

foarte agitată și corăbiile ce pătrund pe timp de furtună în regiunea acestor covoare de nisip sunt pierdute cu siguranță.

Era deci foarte firesc ca *Duncan*, socotind coasta inabordabilă și fără port de refugiu, să se țină la distanță. John Mangles, cu prudența lui obișnuită, trebuie că se depărtase cât se poate de mult de ea. Aceasta fu părerea lui Tom Austin, care susținu că *Duncan* nu putea naviga la mai puțin de cinci mile de coastă.

Maiorul ceru deci prietenului lui nerăbdător să se resemneze. De altfel, n-aveau niciun mijloc să risipească bezna. La ce bun atunci să-și obosească ochii, tot ațintindu-i în zarea întunecată?

Acestea fiind spuse, Mac Nabbs organiză un fel de tabăra la adăpostul dunelor; pentru ultima cină a călătoriei folosiră ultimele provizii; apoi, fiecare, urmând exemplul maiorului, își improviză câte un pat destul de confortabil săpându-l în nisip, și, trăgându-și până sub bărbie pătura uriașă de nisip, căzu într-un somn adânc. Numai Glenarvan veghea. Briza continua să bată tare și oceanul se resimțea încă în urma furtunii. Valurile mereu agitate se sfărâmău la poalele bancurilor cu un zgomot de tunet. Glenarvan nu se împăca deloc cu gândul că *Duncan* s-ar putea totuși să nu se găsească în apropiere. De altfel, nici nu-i trecea prin gând ca vasul să nu fi venit la întâlnire. Glenarvan părăsise golful Talcahuano la 14 octombrie și sosise pe țărmul Atlanticului la 12 noiembrie. În timpul acestor treizeci de zile, în care caravana a străbătut Chile, Anzii Cordilieri, pampasul, câmpia argentiniană, *Duncan* avusese vreme să înconjoare Capul Horn și să ajungă pe coasta opusă. Un asemenea vas nu putea întârzia; furtuna fusese desigur violentă și bântuise cu o furie teribilă pe întinsa suprafață a Atlanticului, dar iahtul era un vas bun și căpitanul lui un marinări priceput. Înțând seama de toate acestea, trebuia să se găsească acolo, și credința lui Glenarvan era că *Duncan* sosise.

Acest raționament nu izbuti totuși să-l liniștească pe Glenarvan, căci între inimă și rațiune nu învinge întotdeauna rațiunea. Îi vedea în întuneric pe toți aceia pe care-i iubea, pe scumpa lui Helena, pe Mary Grant și întreg echipajul *Duncan*-ului. Lordul rătăcea pe țărmul pustiu, acoperit de spuma fosforescentă a valurilor, privea și asculta. Uneori vedea parcă aievea o pâlpâire de lumină pe mare.

„Dacă nu mă înșel, își spuse, iată lumina de pe *Duncan*. Ah, de ce nu pot să străpung întunericul cu privirea!”

Deodată îi veni o idee. Paganel spunea că e nyctalop. Paganel vedea deci noaptea. Se duse să-l trezească.

Savantul dormea dus, ca o cărtiță în vizuina ei, când un braț viguros îl smulse din culcușul de nisip.

— Cine-i acolo? strigă el.

— Eu, Paganel.

— Care „eu”?

— Glenarvan. Haide, am nevoie de ochii dumitale!

— De ochii mei? răspunse Paganel, care tocmai și-i freca tare.

— Da, de ochii dumitale, ca să recunoști *Duncan*-ul în bezna asta. Haide, vino!

„Dracu’ s-o ia de nyctalopie!” își spuse Paganel, mulțumit totuși că îi poate fi de folos lui Glenarvan.

Se sculă întinzându-și mădularele amorțite, bombănind ca omul trezit din somn pe neașteptate, apoi își urmă prietenul pe țărm

Glenarvan îl rugă să cerceteze orizontul întunecat al mării. Timp de câteva minute, Paganel scrută conștiincios zarea.

— Își, nu observi nimic? întrebă Glenarvan.

— Nimic! exclamă Paganel. Nici măcar o pisică n-ar vedea ceva, chiar la doi pași.

— Caută o lumină roșie sau verde, adică o lumină de babord sau tribord.

— Nu văd nici verde, nici roșu, totul e negru! răspunse Paganel, ai cărui ochi se închideau fără să vrea.

Și vreme de o jumătate de oră, el își urmă mașinal prietenul nerăbdător, moțăind, lăsând să-i cadă capul pe piept și tresăringă în răstimpuri. Nu răspundeau, nici nu vorbeau. Pașii lui șovăitorii îl duceau ca pe un om beat. Glenarvan îl privi. Paganel dormea mergând.

Îl luă atunci de braț și, fără a-l deștepta, îl conduse din nou în „patul lui”, unde îl acoperi cu nisip cât se putea de confortabil.

În zori, toată lumea sări în picioare, trezită de acest strigăt:

— *Duncan!* *Duncan!*

— Ura, ura! răspunseră tovarășii lui Glenarvan, repezindu-se spre țărm.

Într-adevăr, la cinci mile de țărm, iahtul plutea încet, cu pânzele strânse. Fumul i se risipea nedeslușit în ceața dimineții. Marea era agitată și nicio corabie de tonajul *Duncan*-ului nu s-ar fi putut apropiua, fără primejdie, de bancurile de nisip.

Glenarvan, înarmat cu oceanul lui Paganel, urmărea manevrele *Duncan*-ului. John Mangles probabil nu-i zărise pe călători, căci vasul nu înainta, ci continua să navigheze cu murele la babord în direcția vântului.

În acest moment, însă, Thalcave își încărcă carabina și o descărcă în direcția iahtului.

Toți ascultără și-și încordără privirile. Carabina indianului bubui de trei ori, deșteptând ecurile dunelor.

În sfârșit, un fum alb se zări pe flancurile iahtului.

— Ne-au văzut! strigă Glenarvan. E tunul de pe *Duncan*!

Și, după câteva secunde, zgometul unei detunături se auzi până la țărm.

Duncan, întinzându-și pânzele și mărindu-și viteza, înainta apropiindu-se de coastă.

În curând, călătorii noștri zăriră cu oceanul o barcă desprinzându-se de pe vas.

— Lady Helena nu va putea veni, spuse Tom Austin. Marea e prea agitată!

— Nici John Mangles nu poate să părăsească vasul, spuse Mac Nabbs.

— Sora mea, sora mea! spuse Robert, întinzând mâinile spre barca ce înainta cu iuțeală.

— Ah, de-aș ajunge mai iute pe bord! strigă Glenarvan.

— Răbdare, Eduard, în două ore vei fi acolo, răspunse maiorul.

— Două ore! Și-ntr-adevăr, barca mânătată de șase vâsle nu putea să ajungă în mai puțin de două ore dus și întors.

Glenarvan se apropie atunci de Thalcave care, cu brațele încrucișate, alături de Thauka, privea liniștit marea agitată.

Glenarvan îi luă mâna și-i arăta iahtul.

— Vino, îi spuse.

Indianul clătină încet din cap.

— Vino, prietene! spuse din nou Glenarvan.

— Nu, răspunse cu blândețe Thalcave. Aici e Thauka, și-acolo pampasul, adăugă el îmbrățișând cu un gest pătimăș imensa întindere a câmpiei.

Glenarvan înțelese că indianul nu s-ar despărți niciodată de preria în care trăise și în care se aflau mormintele strămoșilor săi. El cunoștea devotamentul acestor copii ai deșertului pentru țara lor. Strânse deci mâna lui Thalcave și nu mai insistă. Nu insistă nici când indianul, zâmbind în felul lui, refuză răsplata serviciilor sale, spunând:

— Din prietenie.

Glenarvan nu putu să-i răspundă. Ar fi vrut să-i lase cel puțin un semn viteazului indian, care să-i amintească de prietenii din Europa. Dar ce-i mai rămăsese? Armele, caii, pierduse totul în dezastrul inundației. Nici prietenii lui nu erau mai bogați decât el.

Nu știa deci cum să mulțumească viteazului indian pentru devotamentul lui, când îi veni deodată o idee. Scoase din portofel un medalion prețios în care se găsea un minunat portret, o capodoperă a lui Lawrence⁴⁷, și-l întinse indianului.

— Soția mea, spuse el.

Thalcave privi portretul cu înduioșare și rosti doar aceste cuvinte:

— Bună și frumoasă.

Robert, Paganel, maiorul, Tom Austin și cei doi marinari își luară apoi rămas bun de la patagonez în cuvinte mișcătoare. Acești oameni de ispravă erau sincer emoționați de faptul că-și părăseau un prieten atât de devotat. Thalcave îi strânse pe toți la pieptul lui puternic. Paganel îl făcu să primească o hartă a Americii de Sud și a celor două oceane, pe care indianul o privise adesea cu mult interes. Era tot ce avea mai de preț savantul. Robert nu avea să-i dea decât îmbrățișările lui și, dăruindu-i-le, nu-l uită nici pe Thauka.

Între timp, barca se aprobia, se strecuă printr-un canal îngust, săpat între bancuri, și acostă în curând la țărm.

— Soția mea? întrebă Glenarvan.

— Sora mea? strigă Robert.

— Lady Helena și Miss Grant vă așteaptă pe bord, răsunse șeful de barcă. Dar să plecăm, milord, n-avem nicio clipă de pierdut, căci în curând vine refluxul.

Își luară pentru ultima dată rămas bun de la indian; Thalcave își întovărăși prietenii până la barcă. În momentul în care Robert da să se urce în barcă, indianul îl luă în brațe și-l privi cu duioșie.

— Și acum poți să te duci, ești un băiat curajos, un adevărat bărbat.

— Adio, prietene, adio! strigă încă o dată Glenarvan.

— Ne vom mai vedea vreodată? întrebă Paganel.

— *Quien sabe?*⁴⁸ răsunse Thalcave, ridicând brațele spre cer.

Aceste ultime cuvinte ale indianului se pierdură în bătaia vântului.

Barca ieși în larg și se îndepărta dusă de valuri.

Mult timp silueta nemîscată a lui Thalcave se mai zări încă prin spuma valurilor, se micșoră din ce în ce și dispăru din ochii prietenilor săi. O oră mai târziu, Robert urcă cel dintâi la bordul *Duncan*-ului și sări de gâtul surorii sale, în timp ce echipajul iahtului umplea văzduhul cu urale vesele.

Așa s-a terminat această călătorie de-a curmezișul Americii de Sud, fără nicio abatere de la drumul propus. Nici munții, nici apele nu-i opriseră pe călători din drumul lor. Și dacă n-au avut de luptat cu răutatea oamenilor, în schimb, elementele naturii, adesea dezlănțuite împotriva lor, le supuseseră curajul la grele încercări.

Sfârșitul volumului întâi

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI	4
Capitolul I <i>Balance-Fish</i>	5
Capitolul II <i>Cele trei documente</i>	12
Capitolul III <i>Malcolm-Castle</i>	21
Capitolul IV <i>O propunere a lady-ei Glenarvan</i>	29
Capitolul V <i>Plecarea vasului Duncan</i>	35
Capitolul VI <i>Pasagerul din cabina nr. 6</i>	42
Capitolul VII <i>De unde vine și unde se duce Jacques Paganel</i>	51
Capitolul VIII <i>Încă un om de ispravă la bordul Duncan-ului</i>	57
Capitolul IX <i>Strâmtarea Magellan</i>	64
Capitolul X <i>Paralela 37</i>	75
Capitolul XI <i>Străbătând Chile</i>	85
Capitolul XII <i>În văzduh, la douăsprezece mii de picioare</i>	93
Capitolul XIII <i>Coborarea de pe Cordilieri</i>	101
Capitolul XIV <i>Împușcătura providențială</i>	111
Capitolul XV <i>Spaniola lui Jacques Paganel</i>	118
Capitolul XVI <i>Rio Colorado</i>	127
Capitolul XVII <i>În pampas</i>	138
Capitolul XVIII <i>În căutare de provizii și de apă dulce</i>	150
Capitolul XIX <i>Lupii roșii</i>	160
Capitolul XX <i>Câmpurile argintiniene</i>	172
Capitolul XXI <i>Fortul Independenței</i>	180
Capitolul XXII <i>Năvala apelor</i>	188
Capitolul XXIII <i>Viață de pasăre</i>	199
Capitolul XXIV <i>În care călătorii duc mai departe o viață de păsări</i>	209
Capitolul XXV <i>Între foc și apă</i>	219
Capitolul XXVI <i>Atlanticul</i>	227

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUĂ SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUNII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAȚI. ÎNTÎMPLĂRI NEOBIȘNUITE
24. ȚINUTUL BLĂNURILOR (vol. I)
25. ȚINUTUL BLĂNURILOR (vol. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STÂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENTIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAȘ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEREI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Observații

[[←1](#)]

Balance-fish – marinarii englezi îl numesc «balance-fish» pentru că are capul în forma unei balanțe sau, mai exact, forma unui ciocan cu două capete. Din această pricină i se mai zice și «rechinul-ciocan». (n.a.)

[←2]

Cuvintele *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost*, înseamnă respectiv: *a se scufunda*, *spre uscat*, *acest*, *și*, *pierdut*. *Skipper* e numele ce se dă în Anglia căpitaniilor de vase din marina comercială. (n.a.)

[←3]

Monition înseamnă *document*, iar *assistance* înseamnă *ajutor*. (n.a.)

[[←4](#)]

Tara de Sus, nume sub care este cunoscut podișul Scoției.

[[←5](#)]

Tara de Jos, nume sub care e cunoscută partea de sud a Scoției.

[←6]

Pasagerii sunt rugați să nu vorbească cârmaciului. (în limba engleză în text)

[←7]

A patra călătorie a lui Cristofor Columb s-a făcut cu patru vase. Cel mai mare, caravela căpitanului, pe care se găsea Columb, avea o deplasare de șaptezeci de tone; cel mai mic de numai cincizeci. Erau adevărate corăbii pentru navigația de coastă. (n.a.)

[←8]

Corabie cu pânze, de mare viteză.

[9]

Cimpoier. (în limba engleză în text)

[←10]

Un fel de bici scurt făcut din nouă curele, folosit des în marina engleză. (n.a.)

[←11]

Nyctalopia e o construcție specială a ochiului, care îngăduie vederea obiectelor în întuneric.

[<12]

Timpul ploilor. (în limba spaniolă în text)

[←13]

Partea din geodezie care se ocupă cu măsurarea înălțimilor.

[←14]

Tinut denumit „Țara celor cinci râuri”; se află în India și e udat de afluenții Indului.

[[←15](#)]

Argaṭi.

[[←16](#)]

Măsură de greutate indigenă, care e egală cu 11 kg și 50 centigrame.

[[←17](#)]

Călăuză, în limba spaniolă.

[[←18](#)]

Scăderea punctului de fierbere este cam de un grad la 324 metri altitudine.

[←19]

Un fenomen aproape identic s-a întâmplat în lanțul Mont Blanc-ului în 1820, provocând o îngrozitoare catastrofă, care a costat viața a trei călăuze din Chamonix. (n.a.)

[←20]

Arbore alpin cu lemnul roșu și tare.

[←21]

Sunteți un om de ispravă. (în limba portugheză în text)

[←22]

Un patagonez, fără îndoială. (în limba portugheză în text)

[←23]

Răspundeți! (în limba portugheză în text)

[←24]

Înțelegeți? (în limba portugheză în text)

[←25]

Nu înțeleg. (în limba spaniolă în text)

[←26]

Da, da. (în limba spaniolă în text)

[[←27](#)]

Scriitor portughez născut la Lisabona (1525 – 1580). Opera lui de cărțe este „Lusiadele”, în care sunt cuprinse aventurile și descoperirile lui Vasco da Gama.

[←28]

Cal de vânătoare, bun săritor de obstacole.

[←29]

Şefii unor triburi indiene din pampas.

[←30]

Nume dat bandiților din pampas.

[←31]

Tatăl său. (în limba spaniolă în text)

[←32]

Iernile Islandei sunt din această cauză mai blânde decât cele ale Lombardiei. (n.a.)

[←33]

Fenimore Cooper (1789 – 1851) – scriitor american care descrie în romanele sale viața indienilor din pădurile și preriile Americii de Nord. Eroul scrisorilor sale se numește Ciorap-de-Piele.

[←34]

Pământuri impregnate cu sare. (în limba spaniolă în text)

[←35]

Rachiu din orz fermentat.

[←36]

Staule de vite. (în limba spaniolă în text)

[[←37](#)]

Vestit general cartaginez: după multe victorii împotriva romanilor, a fost înfrânt de aceştia la Capua, pentru că, în loc să înainteze, a făcut un popas de o iarnă, în care timp romanii au avut vreme să se întărească.

[←38]

Proprietarii staulelor de vite. (în limba spaniolă în text)

[←39]

A. Guinnard a fost prizonier la indienii poiuși timp de trei ani, între 1856 – 1859. A trecut prin grele încercări, pe care le-a suportat cu un curaj deosebit și a reușit în cele din urmă să scape, trecând prin trecătoarea Upsallata. S-a reîntors în Franța în 1861, fiind unul din colegii lui Paganel la Societatea de geografie. (n.a.)

[←40]

Repede. (în limba spaniolă în text)

[←41]

Aici și acum. (în limba latină în text)

[←42]

Latitudine sudică.

[←43]

Localități în Franța unde au avut loc bătălii între francezi și englezi și unde englezii au ieșit învingători.

[←44]

Geograf și călător francez din secolul al XIX-lea.

[←45]

Personaj din mitologia greacă, jumătate om, jumătate cal, a cărui tunica, oricine ar fi îmbrăcat-o în afara de el, era cuprinsă de flăcări.

[←46]

Prietenii. (în limba spaniolă în text)

[←47]

Portretist englez (1769 – 1830).

[←48]

Cine știe? (în limba spaniolă în text)